ANUL IX. — No. 369

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINATATE

Duminică, 1 Ianuarie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

BIBLIOTECA CENTRALA SIBIU

Anul literar

Despre un „an literar" nu se poate vorbi ca despre un exercițiu bugetar. Anul literar nu-și începe ciclul, ca bugetul, la 1 Ianuarie.

Anul literar se socotește mai mult pe stagiune, ca teatrul: din Septembrie până în Mai... dacă-i vorba de apariția volumelor, și din Mai până în Septembrie — dacă luăm drept criteriu data compunerii.

Scriitorii, — oameni cu fel-de-fel de profesii: avocați, profesori, jurnaliști, etc., — nu se ocupă cu literatura decât în vacanță. Astfel d. Ionel Teodoreanu și-a scris cele trei volume din seria „La Medeleni" în trei vilegiaturi la mare. (Așa poate se explică soarele și azurul din opera d-sale). — Iar d. Mihail Sadoveanu a scris „Demonul tinereții", vara, la Mânăstirea Neamțului și impresiile din călătoria în Olanda tot vara, zi cu zi, în timpul voiajului — stilizarea făcându-se la urmă, odată cu transcrierea sau cu dictarea.

Mai înainte scriitorii lucrau iarna. Scriitorii, — cum a spus un vestit poet, — își încarcă sufletul, vara, cu parfum, soare și cântec... Iar, în timpul ernii, își transcriu impresiile...

Acum scriitorii își câștigă cu trudă viața în alte domenii și anotimpuri, prinși de angrenajul ocupațiilor curente — care-s suspendate numai în timpul vacanței.

Dacă editurile particulare și de stat ar sta la dispoziția scriitorilor, — „anul" tipăriturilor ar complecta „anul" compunerii... Scriitorii însă așteaptă prea mult cu manuscrisele în sertar. De-aceia „anii" se amestecă.

Luând deci în considerare numai operele apărute de la 1 Ianuarie 1927 până la 1 Ianuarie 1928, — constatăm o producție literară, nu prea intinsă, dar destul de valoroasă.

Literatura are astăzi condiții foarte nepriielnice.

Scriitorii sunt copleșiți nu numai de nevoile care le distrag activitatea și atenția în altă parte, — și zi cu zi, aceste nevoi sporesc; dar ei n'au nici dispoziție de muncă. Frământările societății noastre în pragul unui alt rost istoric, sub oprimarea de sus, într'o anarhie morală generalizată — nu lasă liniștit pe scriitor la masa de lucru. E o revoltă în aer, o neliniște, chiar o panică.

Scriitorii — în majoritate — se simt din ce în ce mai izolați. Au pierdut contactul nu numai cu păturile de cititori de altădată — dar și cu generația care se ridică. Pe vremuri tineretul era cetitorul cel mai fervent de literatură. Astăzi tineretul a rupt legătura cu cartea, cu scriitorii care întrezăresc o lume mai bună, mai dreaptă și mai frumoasă...

— Pentru cine vreai să scriu? Și... la ce?, — este răspunsul stereotip, pe care îl dau cei mulți scriitori la cererile de manuscris, formulate de secretarii redacțiilor literare.

Avem impresia că, dacă n'ar fi nevoia materială, mare parte din scriitorii de astăzi n'ar publica nici un rând.

Generația actuală de scriitori are însă un autor plin de entuziasm: pe d. Ionel Teodoreanu — cufundat în lumea amintirilor și a adolescenții sale.

D. Teodoreanu nu se interesează de politică — și nici de zbuciumul, pe care ea îl reflectează. Se simte străin în mijlocul discuțiilor asupra actualității. E cu gândul veșnic în altă parte.

Numai un astfel de om, detașat de cutremurul zilelor de azi — pe care-l simțim ca un zvâcnet din talpă până în creștet — a putut scrie trilogia „La Medeleni".

Dacă d. Teodoreanu ar fi fost furat de imensa tragedie din juru-i, — „La Medeleni" ar fi apărut mai târziu, într'o epocă de liniștire a spiritelor, ar fi avut cu totul alt tempo... sau, poate, n'ar fi apărut de loc.

— Dar aiuri, — ne-a obiectat cineva, — cum s'au născut și au produs scriitori nu numai în preajma evenimentelor mari, dar chiar în timpul dezlănțuirii lor?

Acolo a existat un crez — bun, rău... dar crez S'au vânturat idei și pasiuni... Fiecare scriitor se simțea un soldat într'o luptă a unui neam, a unei țări, a omenirii întregi.

Aici nu există însă această stare de spirit.

Totuși, în condițiile actuale, s'au manifestat la noi destui prozatori, poeți și critici. Mai mulți chiar decât ne-am fi putut aștepta. Remarcăm apariția romanului românesc — semn de etapă în drumul unei societăți spre maturitate.

Dar romanele noastre proeminente au subiecte din lumea copilăriei și a trecutului. Așteptăm, odată cu ivirea condițiilor favorabile, și romanul... prezentului.

Până atunci dorim scriitorilor, pentru ziua de mâine, mai mult succes decât în anul trecut.

Gazel

Unde-s frunzele pădurii ? S'au pierdut
Unde-s norii, călătorii ? S'au pierdut.
Unde-i râul ce ne-a dus copilăria.
Pe oglinda lui de ghiață ? S'a pierdut.
Unde-i râsul, unde-i plânsul, unde-i dorul
Și iubirea și durerea ? S'au pierdut.
Unde-s ochii dragi odată ca lumina ?
Umbra genelor plăpânde ? S'au pierdut.
Unde-i omul ce am fost și eu odată ?
Viers și suflet, ca un foșnet s'a pierdut...

ION PILLAT

31505.

S. Muetzner — Orientală

De Sfântul Vasile

Nu am putut părăsi, dragă Nevastă, Capitala: Capitala, Nevasta și Statul așa se scriu, cu literă mare. Am stat de Crăciun câteva zile pe peron, ca să plece vre-un tren și nici unul nu s'a urnit. M'a costat o avere de câte ori am transportat lucrurile dela hotel la gară și înapoi.

— Tot nu a plecat trenul, domnule Deputat, mă întreba portarul?

— Tot nu a plecat...

— O să petreceți Sfintele Sărbători cu noi, domnule Deputat.

— Ba pe dracu!, răspundeam supărat.

Și tocmai cum cobise portarul s'a întâmplat.

De Crăciun, Statul ne-a dat parale și zahăr. Am luat cu mine trei lăzi cu zahăr cubic și un ghiozdan cu bani.

Dar de ce să n'aibă numai majoritatea zahăr, de ce să-i dea zahăr și opoziției, care n'a fost, de față la votarea legilor și la discursul șefului nostru? In loc de trei lăzi, aș fi adus acasă cinci. Am întrebat, curios și revoltat, dar nu am primit satisfacție. Și nici nu e de înțeles mare lucru, în nebunia în care trăim. Poftim! te cerți cu ei până în noaptea de Moș Ajun, îți pun bețe în roate, îți amărăsc viața parlamentară și în loc să-i trimiți la poliție să mănânce bătaie, îi îndulcești cu zahăr. Ce-o să zică adversarul când vede că-l pui la parte cu majoritatea? Nu este dovadă de slăbiciune? O să creadă că-i este frică de el și, vezi, asta nu este adevărat: suntem tari și un guvern tare nu ar trebui să plătească nici diurnele la timp. A! vrei să încasezi? Bine, mai treci după sărbători. Să mai vedem cum te mai porți.

Aș fi luat și făină dar nu se dă — și nițel unt. Bine că nu s'a dat că aș fi rămas cu mărfurile acrite.

Noutățile, nici de astădată nu-mi lipsesc. Din ce în ce mă încredințez mai mult că locuitorii din Capitală sunt niște stricați. Ei cumpără și bălăriile, pe care noi le aruncăm și dau banii și pe vâsc. N'am știut, că aduceam vre-o câteva vagoane. Mă uitam în piață și mă cruceam cum se vindea buruiana, ca pâinea caldă: știi că Parlamentul e în Piața mare și ducându-ne la ședință trecem prin varză și postârnac. Dar păpușile! Toată lumea cumpără păpuși. De când nu mai fac copii, cucoanele se mângâie de sărbători cu lepădături mici, de cârpă și vopsea, de câte patru săptămâni, de câte două și trei luni. Mă gândesc dacă la anul nu putem vinde și noi cu folos cocenii pentru boeri, a 20 lei bucata, unși cu puțină balegă la vârf. Căci de altfel, e o mare dragoste de țărănie în Capitală și mai ales de lucrurile țărănești. Trei știuleți încrucișați și legați cu un mănunchiu de papură și fân puși pe un părete de mătase japoneză se chiamă artă națională. O bucată de cioarec din moalele spatelui care se găsește întreagă în orice nădrag aruncat, stă într'un dulap de sticlă lângă un elefant de fildeș și păstrează în sufletul boerilor de neam dragostea de moșie. O troacă de porci, alături de o cofă spartă și de patru străchini dogite, se vând laolaltă cu covoarele de Persia, în cele mai fine prăvălii, ca niște giuvaericale. Lucrurile noui plac mai puțin și nu au căutare; se cere însă mult vechiturile foarte întrebuințate, care poartă urme de ciorbă, de mămăligă, pete cu miros, începuturi de putregai, mai cu seamă dacă se poate anina de ele o povestire, o dragoste, un haiduc, o călugăriță. Cucoanele fericite din Capitală țin să-și arate inima lor cea bună și milostivă pentru nație, păstrând în cui batista unei fete, trântită în porumb și care a îmbătrânit plângându-și lacrimile în bumbacul ei cu alesături, până la moarte. Asta se chiamă dor și merge de minune, dragă nevastă, cu danțurile harapilor americani, jucate în toate casele serioase.

Cucoana unui domn Ministru, care a făcut mult pentru țară, cu toate că opoziția, în reaua ei credință și în marea ei neobrăzare, spune că ar fi un dobitoc, m'a învățat într'o seară, și pe mine, unul din danțurile la modă. Il fac dimineața la oglinda dulapului, ca să nu-l uit și ca să te învăț și pe tine să-l deprinzi. Ai văzut cum freacă spoitorii, intrând cu picioarele în tingire și învârtindu-le pe loc? Numai că trebuie să te freci de podină pe vârful picioarelor încălțate. Gramofonul cântă: cucoanele și domnii se mișcă scurt pe tălpi, câte puțin spre dreapta și câte puțin spre stânga, repede și mereu. In lumea bună asta poartă numele de ceai. Ceaiul nu-l mai beau decât Chinezii: boerii îl dansează.

Fără tine și fără politică, de sărbători mi s'a urât. A treia zi de Crăciun, m'a apucat neastâmpărul de colindeț și plugușor și m'am ținut două nopți cu un bici, trosnind și pocnind după niște alegători. Când ziceau colindătorii:

Mânați măi, hăi, hăi!

îmi venea să plâng, cu gândul la cârnații noștri din pod.

Ca să-mi astâmpăr inima de tot, m'am pregătit însă de Sfântu' Vasile și mi-am făcut o vasilcă. Am cumpărat o jumătate de căpățână de scroafă afumată, și zugrăvind-o pe la ochi și la grumaz cu mărgele, am culcat-o pe o perină mică dela hotel, am învelit-o cu un peșchir și, în straiele de acasă, ieșind pe din dos, am umblat prin Capitală, azvârlind cu orzoaică în oameni, desvelind vasilca și făcând urările de anul nou. Nu m'am mai simțit atât de mulțumit de când m'am înscris în partid și de când lucrez la interesele mari ale Statului. Il chioram cu orz pe cine-mi ieșea înainte, dam cu orz în prăvălii — și m'am ales și cu ceva gologani, care puși peste diurnă, prind omului bine.

O singură greșeală făcui, că am uitat și m'am întors la hotel cu vasilca. Eram puțintel cu chef și am aruncat cu orz în portari, am scos din buzunare semințe de dovleac și le-am dat să ronțăie și ei. Lucrul s'a și cunoscut numaidecât în ce privește mandatul de deputat căci de a doua zi toți servitorii mi-au zis pe nume, Gheorghe și portarul de zi a venit la mine în odaie cu un cinzec de țuică și două ciocane, ca să ne cinstim.

La mulți ani, cu noroc și sănătate. De bobotează viu.

T. ARGHEZI

N. Entassin

La Martieni

— Fantezie de Anul Nou —

Revelionul din casa Directorului Kaersten dela Observatorul Central, s'a petrecut în tapaj și veselie. Numai pela orele unu se încinseră discuții foarte pătimașe pe tema: Dacă Marte e locuit sau nu? Insă și aci, cel mai tânăr dintre astronomii prezenți, doctorul și profesorul universitar Rudolf Balenteinen, care de trei ore își purta umerii cu cei cincizeci de ani în virajele nebunatece ale Charlestonului, molipsind întreaga azistență cu frenezia-i atât de juna,— proclamă, serios și comic, un toast pentru Martieni și-și exprimă speranța că această societate aleasă de savanți va putea lua parte la Revelionul viitor în mijlocul colegilor din Marte. Prin această intervenție reuși să calmeze spiritele enervate și să le îndrepte spre Black-Botom și șampanie.

Pela orele trei, directorul Kaersten, surescitat dar și obosit de vin și de tapaj, se retrase și se culcă. Abia începu să ațipească, și câteva bătăi ușoare la ușă îl deșteptară.

— Intră !— zise Kaersten, complect trezit.

Ușa se deschise și un individ, în negru, înalt și par' că copiat după portretele medievale ale magilor și alchimiștilor, intră în dormitorul lui Kaersten. Acesta se ridică pe coate.

— Cine ești ? Ce-ți trebue?

— Ai vrut, mi se pare, să pleci la Marte ? Aparatul e gata, la ușă. Ai cinci minute pentru pregătiri.

Kaersten nu se miră. Se îmbrăcă; luă țigări și chibrituri de i se umflară buzunarele, apoi— un carnet, creioane ascuțite; un binoclu și un aparat fotografic și-le atârnă peste umeri și zise:

— Sunt gata !

— Hai la aparat !...

Peste câteva clipe Kaersten și Dublicatul Magilor ședeau alături clătinându-se ușor în zborul vertical al aparatului..

— Cu ce viteză zburăm? întrebă Kaersten.

— Cu viteza luminii.

— Adică 300.000 kilometri pe secundă?

— Aproximativ.

— Ești Martian?

— Nu, sunt Saturnian. Sunt director general al comunicațiilor Interplanetare.

— Ești amuzant. Și ce planete deservești?

— Pe toate în afară de pământ. E prima mea cursă spre și dinspre Pământ. Am întreprins-o pe rizicul și pe răspunderea mea personală. Deci nimeni nu trebuie să știe că...

— De ce? Nu înțeleg!

— Nu înțelegi? Dar nici nu poți înțelege, deși ca Diretor al Obseratorului central Pămâtean ești cel mai serios și cel mai erudit dintre oameni. Ceiace m'a și făcut să efectuez prima cursă Pământ — Marte, dus și întors cu dumneata și cu un alt piciu pământean.

Kaersten se uită la acest Director General Interplanetar cu intenția de a se simți oarecum jignit. Insă se reținu grație rezervei lui obicinuite.

— Faceți curse și până la Lună? Tare aș vrea s'o văd măcar o clipă și să descurc enigma, din ce cauză tot ne certăm, — adică astonomii pământeni, — căci nu o vedem încă bine.

— Nu! Luna nu există pentru noi. E un cadavru pe care Cioclii Universului uitaseră să-l înmormânteze. Apoi ți-ai adus aminte de Lună, cam prea târziu, domnul meu: ne-am și urcat deasupra ei cu vre-o 30 milioane de kilometri! De aci n'am putea s'o găsim decât cu ajutorul unui telescop foarte puternic.

— Mai avem mult până în Marte?

— In cinci minute și 36 secunde vom debarca pe Marte, — zise Saturnianul uitându-se la un mic cadran pe care și-l scosese din buzunar. — Pregătește-te. Te voi debarca, voi zbura apoi până la Saturn, acasă, și precis peste 14 minute și 40 secunde mă voi întoarce să te iau înapoi.

— 14 minute ?— strigă Kaersten.

— Și 40 secunde !— îl îndreptă Saturnianul, cu răceală....

— E atât de puțin ! Ar trebui să văd atâtea....

— Imi pare foarte rău, însă nu pot face altfel. In 14 minute și 40 secunde va trebui să părăsești planeta Marte. Caută să profiți de acest timp....

Apoi se gândi puțin și adăugă:

— Te interesează de sigur să vizitezi congresul Astronomilor Martieni ? La ordinea zilei e tocmai problema Pământului...

— O, te rog ! — exclamă Kaersten.

— Bine. Te duc deadreptul în sala de ședințe. Te voi plasa așa că nu vei fi descoperit. Dar să taci din gură, nu-ți trăda prezența cu vre-o mișcare necugetată, orice și oricâte lucruri stranii sau grozave ai vedea... Altfel se vor întâmpla multe neplăcrei, deoarece comunicația cu Pământul constitue un mare secret... Ne-a mai rămas 37 secunde. Fii gata !....

* * *

Aparatul se lovi parcă de o piedică. Kaersten nu avu vreme nici măcar să-și deschidă gura de mirare, și se pomeni într'o sală înaltă, de formă cilindrică, ai cărei păreți erau făcuți parcă dintr'o lumină albăstrie care șerpuia și tremura neîncetat. Tavanul lipsea. Constelațiile și astrele văzute pe cer erau necunoscute lui Kaersten : aveau poziții cu totul deosebite de regiunile cerești cunoscute pe Pământ. Toate obiectele dinprejur erau făcute din aceiași lumină albăstrie și aveau forme nelămurite.

In jurul unei mese lungi din mijlocul sălii, stăteau vreo cincizeci de Martieni. Corpurile lor erau acoperite cu

Continuare în pagina II-a

Biblioteca Judeteana ASTRA *P31505*

o ţesătură de fum albăstriu, care le ascundea şi feţele. Nici o trăsătură caracteristică nu se distingea din această tonalitate generală albăstrie, cu toate sforţările cu care Kaersten îşi încorda vederea.

Apariţia lui în sala congresului nu fusese observată. Şedinţa şi desbaterile erau tocmai în toi. Kaersten ascultă cu atenţiune încordată : deşi n'ar fi putut spune în ce limbă vorbeau colegii lui Martieni, el înţelegea totul.

— Aşa dar, stimaţi colegi, — vorbi preşedintele congresului, — trebue să constatăm, cu mare tristeţe, că toate încercările noastre de a ne pune în comunicaţie cu Pământul, au dat greş. Semnalele noastre luminoase, inventate de geniile planetei noastre, caşi radiogramele trimise spre Pământ de atâta amar de ani, rămân fără răspuns. E posibil ca ele să se isbească numai de atmosfera Pământului ca de o cuirasă. Am avut mare speranţă în ziua de... (aci Kaersten nu putu să distingă data)... când distanţa între noi şi Pământ era numai de 60 de milioane de kilometri. Observatoarele şi Radio-staţiunile noastre au salutat atunci Pământul în toate chipurile posibile, şi cu mare căldură spirituală şi sufletească. In zădar ! Pământenii n'au distins nici uriaşele noastre pătrate, cercuri şi triunghiuri luminoase, deşi trebue să aibă şi ei telescoape... Ba, am mers şi mai departe : la amiaza acelei zile am aruncat în aer unele terenuri minate, de mărimea Lunei : locuitorii planetei enigmatice nu ne-au acordat nici o atenţie. Pământul sau evită orice contact cu noi, sau nu e în stare să ne răspundă într'un fel sau altul. Deci, e lucru firesc ca unii dintre noi — Martienii — să capete convingerea nestrămutată că Pământul nu e locuit. Comisiunea însărcinată cu cercetarea acestei emoţionante probleme înclină şi ea spre aceiaşi concluzie. Dau cuvântul domnului preşedinte al acestei comisiuni.

Un Martian înalt se ridică la capătul mesei.

— Scumpi colegi, — începu el, — înainte de a supune competinţei D-vs. raportul comisiunii pe care am onoare să o prezidez, cred necesar să rezumez pe scurt, cuprinsul acestui raport. Comisiunea a analizat toate materialele accesibile nouă; a ascultat părerile specialiştilor în toate domeniile ştiinţifice; s'a consfătuit cu colegii dela Jupiter, Saturn şi alte planete; şi a ajuns la concluzia că orice încercare de a stabili vre-o legătură între Marte şi Pământ a fost şi rămâne infructuoasă din simplul motiv că acea planetă n'are locuitori.

Se auzi un vuet de voci aprobative.

— Am afirmat lucrul acesta încă de acum treizeci de ani !— zise unul dintre congresişti.

— Da, Pământul e o planetă nelocuită, — continuă Raportorul: — sunt motive să credem că, cu mai multe milioane de ani în urmă, viaţa organică era în floare acolo; că fiinţe inteligente o locuiau producând arte, ştiinţe, industrii şi eroisme. Insă, de atunci, probabil în urma vre-unei catastrofe cosmice, Pământul a murit, a fost şters de pe lista planetelor vii ; şi alunecă de atunci în spaţiu, ca un uriaş mauzoleu unde miliardele miliardelor de fiinţe îşi căpătaseră vecinica odihnă. E un cadavru încremenit, fără vre-un semn de viaţă. La aceiaşi concluzie ajungem şi cu ajutorul analizei spectrale, aplicate atmosferei care înconjoară Pământul: în asemenea atmosferă, considerându-i densitatea extraordinar de mare, viaţa e cu neputinţă. E deajuns să spun că un organism ca al nostru, Martian, transmutat pe Pământ, ar trebui să suporte 15 tone de presiune atmosferică, ceiace-i absolut cu neputinţă. Se mai poate face o presupunere : că Pământul e locuit de nişte uriaşi care au cel puţin o sută de metri înălţime, o constituţie şi o robustime corespunzătoare. Asemenea fiinţe ar putea să reziste presiunei de 15 tone. Insă, o astfel de ipoteză, fiind vădit absurdă, comisiunea a respins-o cu ultima energie. Deci, singura concluzie la care am ajuns şi pe care, cred, nimeni dintre cei de faţă nu va căuta s'o conteste, este că: Pământul e o planetă moartă pe care nu este şi nu poate fi o viaţă organică...

— Nu-i adevărat ! — strigă deodată Kaersten cu toată puterea plămânilor lui : — Tot ce aţi vorbit aci sunt mofturi, palavre şi absurdităţi. Eu...

In aceiaşi clipă însă, o mână grea se lăsă pe umărul său drept. Kaersten se cutremură şi văzu pe Saturnianul care-l adusese pe planeta Marte.

— Ne întoarcem pe Pământ, — zise Saturnianul : — Haide, aparatul ne aşteaptă.

Insă Kaersten îl împinse într'o parte cu o lovitură de box, şi alergă la masa congresului.

— Nu-i adevărat ! — strigă el şi mai tare : — Comisiunea voastră minte. Pământul e lo...

Toţi săriră dela locurile lor. Cineva îi astupă gura. Zecile de mâni de fier îl înşfăcară şi-l smuciră, ducându-l târîş, undeva, înainte.

Kaersten făcu sforţări disperate şi.... căzu jos, lovindu-se de duşumea cu toată puterea...

Se trezi. Insă nu-şi reveni îndată în fire, şi continuă să strige :

— Nu-i adevărat ! Pământul e locuit !...

Traducere din finlandeză

BIBLIOGRAFIE

Au apărut în editura Fundaţiei Culturale Principele Carol, în colecţia „Cartea vremii", următoarele volume :

Ion Gorun : „A. Vlahuţă", Omul şi opera, lei 30.

Ion Marin Sadoveanu : „Metamorfoze", „Anno Domini", lei 30.

Zaharia Stancu: „Poeme simple", lei 30.

Al. Bădăuţă : „Note literare", lei 30.

NOUL TRATAMENT AL SIFILISULUI

La baza oricărui tratament serios al sifilisului găsim Arsenicul, Mercurul şi Bismutul.

Metoda prin injecţiuni pe lângă că este incomodă dar nu este la îndemâna oricui căci în administrare cere asistenţa medicală, pierdere de timp şi această metodă începe să piardă din partizani de când s'a demonstrat că se poate urma un tratament serios şi în afară de orice risc pe cale bucală.

E bine de reamintit că savanţii chimişti francezi au reuşit să asocieze în pastile cele trei medicamente specifice dintre care unul are aceiaş proprietate ca şi 606 (Salvarsanul).

Astfel se explică de ce rezultatele căpătate cu Sigmargyl care este o asociaţie de Mercur, Arsenic şi Bismuth au depăşit tot ce s'a obţinut până acum cu metoda bucală (pe gură).

Pentru a fi mai bine informat vă facem cunoscut că expediem tuturora literatura şi cu rezultatele obţinute până acum, în mod cu totul gratuit.

Un flacon pentru o lună de tratament costă 390 lei şi se găseşte de vânzare la toate farmaciile şi drogheriile.

Depozit Agenţia **SIGMARGYL**, Str. Râureanu 5, Bucureşti. Telefon 379/94; 351/19.

Otto Biolan

O rază de soare

In biroul lui Minkwitz & Co. (Mărfuri textile en gros) pătrunse într'o zi, întâmplător, o rază de soare.

Intâi, sfioasă, ea se agăţă de tavanul acestui spaţios biurou, deasupra funcţionarilor şi a steno-dactilografelor ascunse după maşinile de scris. Nu mult după aceia, raza începu să zburde prin cuprinsul biuroului. Ajungând la unul din colţuri, se 'ngândură deodată şi urmă apoi să alunece pe perete spre etajera cea mare, unde lumină oarecum comic inscripţia trasă cu multă silinţă pe mapa groasă :

„De executat".

Insă, aci razei nu-i plăcu, probabil, să rămâie prea mult, căci în clipa următoare ea tăie biuroul în lat şi se aşeză în părul mat al blondei stenografe Lora Delius... Din pricina aceasta, părul ei se aprinse parcă, pentru o clipă, de o flacără aurie.

Cineva fu nevoit să strănute tot atunci, din cauză că raza i se oprise drept în ochi.

Blonda Lora Delius scria la fereastră, la a patra maşină. Metodic, trecând dela visări la realităţi, bătea un lung buletin de poprire ipotecară. Din când în când, se despărţea însă de instrumentu-i zgomotos şi privea parcă obosită, în gol. Iar imediat căuta, în conceptul plictisitor, locul la care se oprise, ca să continue descifrarea, cu un aer de rutină, a hieroglifelor stenografice.

„Istoria" noastră începu, deci, tocmai în cursul uneia din aceste pauze, şi anume când curierul Hansmann deschizând larg uşa nu intră, ci zbură în biurou. Apropiindu-se de „maşina a patra", anunţă :

— Fräulein Delius, la dictat !

Blondina se ridică alene. Nu era mare plăcere pentru stenografe dictarea patronului !... Aşa că plecă cu capul aplecat şi cu mânile atârnând apatic, şi se duse pe coridorul lung spre cabinetul patronului firmei.

Domnul Minkwitz şedea la masa lui de scris şi se uita într'un ziar, deschis cu amândouă mânile. Ziarul era presărat cu scrumul unei mari ţigări de foi, care fumega în gura lui. S'ar fi putut uşor spune că e foarte îngrijorat.

— Eşti gata ? — se adresă el brusc stenografei care îşi ocupă locul obicinuit, la o măsuţă rotundă, din mijlocul cabinetului.

— Da, domnule Minkwitz !

Ea se uită la patronul ei sever, cu oarecare indiferenţă...

— Atunci... scrie !

El se ridică şi începu să umble prin cabinet, cu paşi greoi.

— „Fräulein Lora Delius"... „la firma Minkwitz et Co...." „Loco"...

Blondina, uimită, îşi luă de pe hârtie creionul cu care se pregăti să scrie şi privind întrebător :

— Cum aţi spus ?

Insă Minkwitz nu o lăsă să isprăvească :

— „Fräulein Lora Delius, la..." —repetă el cu supărare : — E ceva de neînţeles în ce spun ? Drăcia dracului !....

— Da... dar... D-voastră... doriţi să-mi dictaţi o scrisoare... pentru mine ?....

— Da !... Pentru d-ta ! mârîi el.

Inaintea ochilor blondinei jucară deodată cercuri negre. Adânc turburată, cu buzele tremurând, ea încercă să replice :

— Iertaţi-mă, domnule Minkwitz... Dar dacă nu mai aveţi nevoe de mine... dacă intenţionaţi să reduceţi personalul biuroului... puteţi să-mi spuneţi deadreptul... ceeace vroiţi să-mi dictaţi...

— Te-am chemat aci ca... să-ţi dictez, — o întrerupse el violent, — şi nu ca... să fiu ocupat aci de convorbirile d-tale particulare ori de dispute şi discuţii...

După ce se opri însă puţin lângă masa de lucru, reîncepu :

— „Fräulein Lora Delius, la..." — ai scris ?

— Da, domnule Minkwitz !

— „Trebue să..." — şi deodată, mestecând nervos coada ţigării, făcu o schimă, caşicum tot amarul tutunului i s'ar fi revărsat în gură.

— „Aş vrea numai..." — reîncepu el dictarea. Insă, numaidecât, ca necăjit de „havana" lui, îi aruncă mucul în colţ. Trase sertarul de jos şi luă de-acolo o sticlă cu licheur şi un păhărel. Gustând întâi cu băgare de seamă, bău apoi trei păhărele unul după altul şi, întorcându-şi faţa spre fereastră, începu să privească afară. In această poziţie, cu spatele întors spre masa stenografei, urmă să dicteze, privind mereu în vânt.

De astă dată dicta fără pauze, curgător şi sigur ca de obicei :

— „Amabila mea Fräulein ! Procedeul ales de mine pentru a mă adresa d-tale e, poate, nu tocmai obişnuit...., ba e chiar original. Insă în fond, asta n'are nici o însemnătate. Mai întâi : e dreptul meu de a face orice scrisoare ; al doilea : sunt sigur că d-tale... — subliniază *„dumitale..."* — ca oricărei persoane departe de obişnuinţă, îţi va plăcea orice fel de originalitate... — Ai scris : *„originalitate ?"*

Blondina dădu din cap, afirmativ.

...O ! strălucirea ochilor ei ! In adâncimea privirii lor se ascunde ceva straniu ! Poate că-i simpatie ?... dar poate să fie şi sarcasm... cine poate spune ?!... Aceasta nici Minkwitz însuşi n'a putut-o întrevedea...

— „Vorbind mai pe scurt, — urmă el să dicteze, — oricâte introduceri aşi face, situaţia nu se va schimba. Deci, mai bine să spun lămurit: de şapte ani bâjbâi ca un bezmetic prin biurourile mele... E o greşeală, a mea !... E chiar ceva mai mult : e o prostie !... Nu-ţi dădeam nici o atenţie, Fräulein Delius, când d-ta, neavând încă nouăsprezece ani împliniţi, ai intrat în serviciul meu... Erai şi atunci frumoasă... Foarte tânără, puţin neîndemânatecă, însă frumoasă ! Cu anii, drăgălăşenia şi graţia d-tale creşteau însă mereu... Te-ai desvoltat ca o floare şi ai devenit o adevărată frumuseţe... Iar eu... distrat, până la ridicol, băgat în afaceri textile, cu cap cu tot, până la nerozie, nu te observam!!... De şapte ani vii zilnic aci, în acest cabinet, vorbeşti cu mine... Iar eu ?... Mie nu-mi venea nici în gând să văd în d-ta altceva decât o funcţionară a mea... Abia azi dimineaţă, trecând prin biurou, în mod cu totul întâmplător, aproape fără voie, mi-am îndreptat ochii asupra d-tale...."

Aci, Minkwitz vru să se întoarcă cu faţa spre stenografă şi s'o privească... Insă îi fu oarecum teamă... Se sperie de ochii ei... Şi reluând dictarea, continuă să privească în vânt cu ochii fixaţi parcă asupra unuia şi aceluiaşi punct....

— „De când am făcut această uimitoare descoperire nu mai sunt în stare să-ţi dictez nimic. Părul d-tale blond, vocea d-tale... toată fiinţa d-tale mă enervează, mă tulbură şi mă emoţionează ; mi-am pierdut siguranţa... Şi, ca să nu am pe viitor ocaziunea de a-ţi mai dicta — ar fi mai presus de puterile mele... Şi cum aşa ceva nu poate nici concorda cu interesele acestei întreprinderi... de aceia am căutat să ies din această dilemă... Şi, deci, am ajuns să-ţi vorbesc despre aceasta, amabila mea Fräulein... Cu acest scop îţi solicit o întâlnire, sau, după cum se obicinueşte a se spune în asemenea cazuri — o întrevedere... Aci, în biurou, vorbă nu poate fi de aşa ceva... Nici nu cred ca d-ta să rişti să vii la mine, la locuinţa mea.... Fete ca d-ta nu fac vizite pe la holtei... Deci îţi propun un local mai potrivit şi foarte cum se cade, ca exterior şi interior : restaurantul Kempner... Dealtfel, în această privinţă, îţi las complecta libertate de alegere şi consimt dinainte la oricare altă propunere... Te mai previn însă asupra unui punct : poţi, dacă ai vreo îndoială asupra cinstei şi a delicateţei mele, să iei cu d-ta, pentru apărarea d-tale, oricâte pumnale şi revolvere ; ba poţi chiar să aduci cu d-ta vre-o mătuşă bătrână sau alt monstru de acest soi... Poţi face orice, însă... de venit, trebue să vii. Negreşit, trebue !..."

„Ca încheiere, neavând încă astăzi alte drepturi, rămân, „al d-tale prea devotat"...

Blondina, aproape stupefiată, abia de mai putu să se ridice de pe scaun, îngânând :

— Domnule Minkwitz !... eu... toate... acestea.... ?

— Să le prescrii pe curat şi... să mi le aduci la semnat !... — ordonă el pe un ton ridicat, fără măcar s'o lase să răsufle.

Şovăind şi clătinându-se ca beată, fata se împletici dealungul coridorului şi se întoarse în biuroul ei.

— Domnilor ! — abia putu să articuleze ea, adresându-se camarazilor şi încercând să pipăie speteaza unui scaun, pentru ca să se ţină pe picioare. Cu respiraţia grea, ea boţea cu amândouă mânile, şi cu răutate vădită, conceptul scrisorii ce-i fusese dictat mai înainte...

— Domnilor ! — repetă Fräulein Delius : — Minkwitz a înebunit !... E smintit !!... Adineauri... mie...."

Şi se opri la jumătatea cuvântului, nemaiputând urma interesanta-i comunicare.

— Cum ? Ce... el... ţie... adineauri?.. Cum... a înebunit ?... — toate acestea se auziau deodată şi din toate părţile.

— Ni-mi-ca ! — Şi blondina Lora Delius tăcu brusc ; apoi cu mişcarea-i rutinată se aşeză la măsuţa maşinei de scris... Luă conceptul mototolit, îl netezi cu mare grijă şi porni să-l transcrie. Isprăvind operaţia, scrise şi adresa respectivă pe un plic cu antetul firmei Minkwitz et Co. Apoi, ţinând într'o mână plicul şi în cealaltă scrisoarea îndoită în patru, ca pentru semnare şi expediere urgentă, se duse în cabinetul lui Minkwitz.

Insă la uşa cabinetului, Lora se opri. Gândindu-se puţin, izbucni de-odată în râs. Apoi cu o mişcare vâri scrisoarea în plic, iar cu alta rupse în două plicul cu scrisoare cu tot.

Intră cu cele două mici stegulete în mână...

— Voi veni ; fireşte, am să vin, — zise ea luminată de fericire. Iar păru-i auriu se aprinse din nou cu o flacără verzuie, caşicum ar fi fost bătut de aceiaşi rază matinală de soare.

Minkwitz, ca răspuns, îi surâse : cu un surâs straniu, neobişnuit, însă tot surâs...

Din germană de *Boris Almasoff*

INTERESANTA

Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Saville** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zina apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazu 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea,** povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păianjenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust,** tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana,** culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofmann.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Heinrich Mann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite,** de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Vsevolod Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.

Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.-

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

Memorii istorice

De la Elba la Sf. Elena

Când fata vitregă a lui Napoleon, în anii ei tineri, frumoasa și înțeleapta Hortensia Beauharnais, citind odată viața lui Hanibal, spuse tatălui ei vitreg, pe atunci prim consul, cât e de mâhnită și indignată de sfârșitul trist al eroului punic, — Napoleon, omul războaelor răspunse: „Așa sfârșesc aproape toți oamenii mari!" Hortensia Beauharnais s'a convins de acest adevăr în propria ei viață, atât de legată de viața lui Napoleon. Ca soție a fratelui acestuia, Louis, și ca regină a Olandei, a cunoscut splendoarea și măreția vieții împărătești; și când vulturii se prăbușiră în noroi, a rămas credincioasă aceluia pe care-l numea „tată".

Amintirile ei *(Mémoires de la reine Hortense publiées par le prince Napoleon, 3 volumes, Plon, Paris)* constitue un document de cea mai mare însemnătate pentru istoria lui Napoleon.

După întoarcerea lui Napoleon din insula Elba, Hortensia aștepta să se schimbe cu totul soarta acestuia. Dar împăratul însuși era sceptic.

Mareșalul Ney șovăind la început să meargă împotriva stăpânilor săi, Napoleon spuse fetei care era și cumnata lui: „Ney era aproape decis să mă aresteze. Dar văzând că trupele comandate de el se opuneau, a fost silit să le urmeze și a căutat atunci să-și facă un merit din ceeace nu putuse împiedica. Fii sigură de acest lucru, dar nu mai vorbi nimănui. De partea mea am poporul și toată armata, până la ultimul căpitan. Ceilalți se tem de mine, dar nu mă pot bizui pe ei". Acesta e și motivul pentru care Napoleon, împotriva sfatului tuturor credincioșilor lui, a refuzat să se pue odată în fruntea trupelor. Simțise că e trădat de oamenii din propriul lui stat-major.

Era foarte mirat de dușmănia îndârjită pe care i-o purtau femeile din clasa de sus. „De când am fost în insula Elba, spunea el, nu mai recunosc femeile. Toate fac politică. Pe vremea mea se ocupau mai mult de toalete". Femeile erau obosite de răsboi; uitaseră că onoarea și luxul îl datorau vulturilor imperiali și cum Napoleon nu era prea amabil cu ele, conspirau fără 'ncetare.

Inainte de lupta de la Vaterloo, Napoleon credea încă în victorie. „Am nevoe de o sută de mii de oameni, spunea el generalului Loban; dar voi manevra în asemenea chip, încât adversarii mei să creadă că am un număr de două sute de mii de oameni.

Regina Hortensia a descris apoi cu emoție cum l'a văzut pe Napoleon, după înfrângere, gânditor dar reținut, cum l'a implorat să fugă în America sau să se supue țarului Rusiei. Napoleon i-a răspuns, de față fiind și ducele de Vicenza: „In nici un caz în Austria. Mi-au dat o lovitură drept în inimă, când mi-au luat femeia și copilul. Rusia? Asta ar însemna să mă dau pe mâna unui singur om. Anglia? Cel puțin te dai pe mâna unei întregi națiuni..." A șovăit când i s'a spus că la Rochefort stau gata pregătite două fregate care să-l ducă în America. Nu mult după aceia s'a dus cu Hortensia la Malmaison, castelul grațios unde a gustat pentru întâia oară cu Josephine Beauharnais prima fericire a dragostei și a puterei, așteptându-și soarta cu fiica aceleia. Parcul era în toată splendoarea verei și împăratul biruit a fost îndurerat la amintirea femeii iubite, pe care a trebuit s'o părăsească din rațiuni de stat; sta de vorbă cu fata lui despre vremurile de altădată și mărturisea că așteaptă în fiecare clipă s'o vadă pe Josephine apărând la cotitura unei alei. Tot atunci a primit și vizita fiului său natural Leon, copilul Eleonorei Denuelle; copilul nu știa că împăratul e tatăl lui și îi povestea jocurile din școală, unde erau două partide: regalistă și imperială. El era imperialist. Tot aci s'a despărțit și tânăra contesă Anna Walewska de Napoleon, idolul ei.

Au trecut zile întunecate până s'a aflat că trupele prusiane merg asupra Parisului. Impăratul detronat a trebuit să ia o hotărîre. Și-a pus sabia, prin doi mesageri, la dispoziția guvernului provizoriu spre a duce armata franceză împotriva aliaților, cu asigurarea pe cuvânt de onoare să plece de'ndată ce va fi isbutit să despresure capitala. Răspunsul a fost că Napoleon e singura piedică în tratativele cu inamicul, astfel că trebue să i se respingă oferta. „Le e teamă de mine", zise Napoleon scurt și amărît. „Dar n'am nici un reproș să-mi aduc: mi-am făcut datoria până la urmă".

Napoleon a plecat prin Saint-Cloud, Rambouillet, Tours, Poitiers, Niors la Rochefort. Câteva săptămâni după aceia a plecat și regina Hortensia în Elveția, în exil. La Dijon a fost huiduită de regaliști, dar ocrotită de trupele austriace de gardă. La Döle, s'a strigat în timpul trecerii ei: „Vive l'empereur!". S'a stabilit la Geneva. Nu mult după aceia a venit la Geneva mama lui Napoleon împreună cu cardinalul Fresch. Aveau pașapoarte pentru Italia și deaceia autoritățile din Geneva au refuzat să le îngădue o zi de oprire. Bătrâna nu-și pierduse mândria și spuse ofițerului austriac care o întovărășea: „Cu toată înverșunarea prinților dv. asupra împăratului Napoleon, sunt mai mândră de fiul meu decât de toți împărații lumii la un loc". Cu mulți ani înainte, în timpul ascensiunii fulgerătoare a fiului ei, mama Laetitia, felicitată de amici, răspundea cu accentul ei corsican: *„Pourvu que cela dure!"* (Numai de-ar ținea!...)

Și astfel, această familie de condotieri corsicani, a știut să rămâe dârză și la urcușul dar și la coborîșul destinului ei. — *A.*

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Adresantul necunoscut

Policandrul își rostogolește undele de foc în careul imens și ospitalier al invitaților.

Un gigantic snop de crizanteme sugrumat în talia de cristal a unei glastre visătoare, își revarsă zâmbetul alb în grindina de aur a luminilor din tavan.

Prin oglinda convexă a pântecului ei de sticlă, trec grăbite fracuri impecabile și toalete disparate.

Plafonul aprins își tremură ghirlandele, ciubucăria și desemnurile în apele parchetului.

Din fund printre alte flori, profiluri și taine, se abate vijelia unui pian cu coadă.

O parte din ascultători, rezimați de buza albiei lui de abanos, își amestecă fals îngânarea tremurătoare cu cântarea obosită a pianului.

Un amator solitar, într'un colț de întuneric scoate dintr'un flaut a cărui fulgerare caldă adună în grabă câteva toalete vaporoase, picuri domoale de plânset.

Câteva batiste ating în treacăt frunți seduse din frizuri extravagante.

Un actor abătut, psalmodiază verseturile sergentului Flambeau din l'Aiglon al lui Rostand.

Un invalid apropiindu-și medalia, sărută frenetic pometele actorului întrerupt, scandându-și mersul și poziția pe cele două călcâie de lemn.

O farfurie încărcată cu făinoase și cu alte meterezuri dulci, taie brusc entuziasmul eroului dela Waterloo.

In apropierea unei perechi de fazani înamorați, cari își înfoesc podoabele pe mătasea unei panoplii, doi spadasini, cari sunt în acelaș timp și boxeuri și foot-ball-iști și patineuri, își prepară obiectivul.

O toaletă mauve a prins mișcarea și merge să-și remonteze ținuta în apele discrete ale unei console unde nu este văzută de nimeni și de unde privirea ei lacomă de orgoliu, îi cuprinde pe toți.

Un ofițer fredonându-și singur melodia în ritmul metalic al bolzilor din călcâiele lăcuite ale cismelor, experimentează un crâmpei de dans nou pe un crâmpei de loc, cuprins între două etajere încărcate cu bibelouri și două perechi de priviri aprinse de admirație — etajerele ca și privirile așteptând voluptatea atingerii încălțămintei jucătorului, pentru a-i pune la picioare, admirația destoiniciei printr'un zâmbet de sidefuri sfărâmate, eșit din prăbușirea etajerei.

Afară în geamuri, mormăe un salipgiu.

Gazda este în alb.

Un paradis alb îi învie mai accentuat albeața părului august, înșulărit într'o rostogolire estetică de ondulațiuni calculate.

In corsajul alb, doarme o mixandră albă.

In spuma albă a volanelor albe, fulgeră atlasul alb al pantofilor.

— In vara asta nu v'ați văzut la Mehadia?

— Am preferat Lido, răspunse prompt gazda cea albă apăsând lent cu unghiile puricarului și arătătorului, extremele fine ale buzelor care îi închid ermetic dantura, într'o rodie de fildeș.

O chisea cu fructe glaciale, tae salonul în două, în indiferența unanimă, pierind în perspectiva incendiată a adunării.

— Ați auzit? Gigelle se remărită — închipuiți-vă ha!

— Și mă rog care este fericitul?

— ... Gigelle!

— Este vorba de o zestre fantastică!

— Nici gând! Venitul lui Gigelle e de nimica toată — deabia să-i ajungă de parfumuri și de manicură.

— Care Gigelle, frate dragă?

— Gigelle! Fata lui Tămăduianu, adoptivă — Tămăduianu care este rudă prin alianță cu Tămăduiescu — Tămăduiescu care a avut un copil în diplomație, însurat cu una Tămăduianca, pe care a lăsat-o la Vichy într'o vară, în plin sezon, cu ce s'a brodit pe ea și a fugit cu o aventurieră — Tămăduiasca, cu neamuri sus puse și care se trag și ele pare-mi-se tot din niște Tămăduești.

— !!!???

Un gugluf pufos îngropat în ninsoarea parfumată a zahărului și bombardat în plin cu drajele de argint, împânzește zarea, trecând solemn din mulțimea pe care nu o tentează, într'o altă mulțime unde este așteptat cu înfrigurare.

— Domino în iatacul orange!

— ???

— Majonc în camera bizantină!

— ???

— Chemin de fer în camera de reculegere, sus în dreapta, la etaj.

— ???

— Pic-nic în antreul bleu!

— ???

— Șah în buduarul gazdei!

— ???

— Hipodrom pe patru tablouri în hall!

— ???

— Tombolă în camera de developare — toate numerele câștigătoare!

— ???

— Spiritism în sofragerie — surprizele anului ce vine!

— ???

— Faceți jocurile, domnilor și doamnelor!

— ???

— Apropos, ce face Sandy cu logodna? Se vorbea despre Raul? Nu s'au luat încă? Intervine o doamnă necunoscută către o alta și mai necunoscută, dar amândouă perfect la curent, deși pe întuneric, cu recentele cancanuri.

— Le-a jucat festa spiritismul de anul trecut!

— Nu a fost spiritismul ci altceva!

— Parol, mă faci curioasă! Ce anume?

— Nici o curioasă — *măgar!* Plecase la băi, la Bughea imediat după logodnă — natural fără... Sandy. Printre alte înglindiseli, îi lăsase fetei și o cutie cu plicuri de mătase ca să-i întreție dragostea la București. Dar la mijloc era un clenciu — omul avea în plus și o legătură ocultă, depe vremuri — Frozi! Marcoava primise și ea o cutie cu plicuri, tot de mătase pentru ca să-i întreție, tot la București, colajul. La Bughea, antreprenorul hotelului îi dăduse o adresă greșită, așa ca să se afle în treabă, și pe care Raul o transmise vertiginos logodnicei, și bine înțeles și concubinei. Sandy adăugase — probabil suggestionată de o fatalitate — pe verso plicului primei scrisori adresa ei dela București. Pentru curierul din Bughea adresa dată de antreprenor fiind fictivă, iar Raul cu totul necunoscut în localitate, toate scrisorile s'au restituit sistematic lui Sandy, bine înțeles odată cu cele adresate de Raul lui Frozi, la București, ca unele ce mergeau spre Bughea la un domiciliu inexistent — *adresantul necunoscut!* Disperat, Raul părăsește Bughea luând pe rând socoteală, atât concubinei cât și logodnicei, de fantastica ingratitudine de a nu-i fi scris un rând la care Frozi se blestemă amar asigurându-l de contrariu, în vreme ce Sandy plângea înăbușit cu poala plină de scrisori restituite, pentru *ambele* neconsolate!

— !!!

— Epilogul?

— Despărțirea!

Doamna care povestea aventura și Doamna care asculta aventura, tremurau în faldurile scumpe ale toaletelor.

— S'au mai revăzut?

— Ultima dată la revelionul trecut.

Două pahare pline se ciocniră în întuneric.

Două agrafe scumpe de metal scump, se înălțară, apoi își reluară demn locul pe piepturile celor două doamne cutremurate de spasmuri violente. Băutura se opri în dreptul buzelor. Mâinile paralizate susțineau cu anevoință cupele grele de cristal și la a douăsprezecea lovitură de ciocan în pendulă, covorul se îmbrăcă cu lucirea sticloasă a fărămiturilor celor două pahare sparte, în bezna miezului nopții care despărțea întâmplările unui an trecut, de ale unui an care se apropia.

— Sandy, Frozi, ce-ați făcut acolo, soro dragă? Ce s'a întâmplat? Mi-ați tras o sperietură de mi s'a oprit inima în loc! ciripi o doamnă în trecere, care nu-și mai găsea refugiul, înspăimântată de întunericul și sgomotul neașteptat al celor două pahare sparte.

— Nimic! S'au spart două pahare de șampanie!

SARMANUL KLOPȘTOCK

LUPTA contra TUBERCULOZEI

O metodă cu totul nouă și inofensivă a tratamentului **TUBERCULOZEI** se generalizează azi în Franța.

Această metodă pusă la punct de către eminentul medic chimist Dr. Pomaret fost șef al Laboratorului Facultății de Medicină din Franța și Medic în Spitalele din Paris, consistă în a trata tuberculoza prin obsorpție pe cale bucală sau injecțiune a etherului Etilic obținut dintr'un ulei de Chaulmoogra.

Principiile de tratament antituberculos cu acest ulei și derivatele sale studiate de eminenți medici ca: Profesorul **ROGERS** (Londra); Doctorii: **READ, ARONSTAM, COHEN** (Statele Unite); **O. CALCAGNO** (Buenos Aires) au găsit cea mai perfectă formulă de aplicațiune în medicamentul Chaulmorhuate în soluțiunea de Oleo plin de Vitamine.

Se știe că microbul tuberculozei este refractar celor mai multe medicamente din cauză că este protejat de o carapace ceroaso-grasă.

Reușitele cercetări făcute de Dr. **OLIVIERO** comunicate Societăței Internaționale de cercetări contra tuberculozei (26 Februarie 1926 și 27 Mai 1927) au demonstrat că Eterurile de Chaulmoogra disolvă carapacea microbilor tuberculozei ceva mai mult, dacă acestor eteruri se adaugă în doze infim de mici cultura de Baccili tuberculoși, se oprește complect creșterea. (Lucrările **M. M. WALKER, SWEFNEY, O. SCHWOLB**)ș

Principiile acestei noi metode sunt deci bazate pe importante experiențe. Cât privește aplicarea practică a medicamentrului **CHAULMORHUATE** pe numeroși bolnavi de tuberculoză a dat rezultate atât de bune în cât au justificat așteptările experiențelor din laboratoare.

Aceste rezultate au făcut obiectul unei comunicări din partea Doctorilor *PERNET* și *MINVIELLE* către Societatea Medicală a Spitalelor din Paris, la 9 Ianuarie 1925 și mai recent teza de doctorat a Dr. **JEAN JUGE** consacrată medicamentului Chaulmorhuate susținută în 1927 în fața Facultății de Medicină din Paris sub președenția eminentului Phtisiolog Profesorul Pezancon, consacră marea valoare curativă a medicamentului. **CHAULMORHAUTE**, aducând numeroase observațuni a bolnavilor tratați.

Pentru a vă da mai bine seamă de valoarea acestui medicament se trimite gratuit la cerere de către:

Depozitul **SIGMARGYL** București
Str. Râureanu No. 5
De vânzare la farmacii și droguerii.

Grazia Deledda

Pentru publicul nostru, știrea că Premiul Nobel pentru literatură pe 1926, a fost decernat romancierei italiene Grazia Deledda, n'a putut fi decât surprinzătoare. De oarece opera ei i-a rămas mai mult decât străină; iar dintre celebritățile actuale, curent cunoscute, ale literaturii italiene, în consensul acestui public, ar fi întrunit, fără îndoială mai multe glasuri D'Annunzio, Pirandello, fie chiar Papini.

Și cu toate acestea, candidatura Deleddei a fost supusă Academiei Suedeze încă de acum vre-o 12 ani, pentru a întruni majoritatea minus un vot, în 1924. Premierea din acest an, nu este, așa dar, decât urmarea firească a unui lent proces de persuaziune.

Cercetând lucrurile mai atent, s'ar putea mărturisi că hotărîrea dela Stokholm este un vot de blam pe care-l primește critica italiană, care niciodată nu s'ar fi gândit să acorde unanimă, romacierei Sarde această distincție, pe care n'a mai avut-o, dintre italieni, decât Giosuè Carducci. Și poate că dreptatea nu se refugia toată, de partea acestei critici.

Arta Graziei Deledda, prin aspectul aparent al rămânerii în urmă față de curentele moderniste (Pragmatismul lui Papini, Futurismul lui Marinetti, Idealismul activ al lui Gentile, Neo-Misticismul lui Manacorda), a fost sau trecută cu vederea, sau clasată definitiv, în cadrul Naturalismului lui Giovanni Verga.

Deledda n'are biografie; nu cultivă nici un fel de contact cu activitatea militantă a publiciștilor din Patria sa. Este o izolată.

Pe de altă parte, evoluția însăși a artei sale, de-o progresiune aproape imperceptibilă până în ultimii ani; iar de la războiu încoace tendința scriitoarei de a-și reface maniera scrisului și de-a părăsi lumea autentică a inspirației sale, au fost tot atâtea prilejuri de discuție critică, nici unul însă de impunere sgomotoasă în conștiința publicului mare.

***

Născută în Sardinia; începând să scrie — încă din prima-i adolescență — în Sardinia povestiri și romane inspirate din viața umilă, primitivă, dar violent trăită, a satelor și târgurilor acestei Sardinii, Grazia Deledda s'a impus atenției unanime, prin marea-i putere narativă, ajutată de-o rară calitate înnăscută de-a da întruchipare plastică acțiunilor povestite.

In virtutea acestor atribute, an după an a făcut să apară un nou roman, o nouă culegere de nuvele, care azi alcătuesc o vastă frescă umană, viguros conturată, ciclic concepută. Protagonistul ei fiind sufletul omenesc, în tot ce are el mai generalizat ca simțiri și porniri lăuntrice, cu toată aparenta singularizare în lumea unilaterală a târgurilor și satelor din Sardinia.

Din acest punct de vedere, s'ar putea stabili o convingătoare paralelă între arta romancierei italiene și aceea a lui Mihail Sadoveanu.

Aceleași preocupări aparent regionaliste, folkloristice: aceleași puncte de plecare fixate în lumea unor existențe primitive, izolate de marele flux al vieții, dominate de instincte pătimașe, apăsate de acelaș fatalism superstițios, apocaliptic; aceeaș virtute stilistică în redarea aspectelor naturale; identică tendința de personalizare a naturii, până la introducerea ei directă în acțiunea romanului; aceleași înrîuriri venite din literatura rusă (Dostoiewsky și Tolstoi mai ales); în fine aceleași urme de Romantism în predilecția pentru anumite situații, adesea pentru prezentarea psichologică a personagiilor.

Cași povestitorul moldovean, romanciera sardă nu a părăsit decât în timpul din urmă aceste mijloace artistice, acest cadru de inspirație, după o neclintită perseverență de două decenii, care au însemnat pentru arta sa o perfecționare foarte apropiată de cerințele celui mai autentic clasicism.

Grazia Deledda, când este să ne adresăm unor romane ca *Elias Portolu, Il Dio dei viventi, L'incendio nell' oliveto* sau *Il mistero dell-uomo solitario*, mai mult decât Matilde Serao, mai mult decât însăși Ada Negri, își consacră astfel definitiv numele printre marii povestitori pe care i-a avut literatura italiană modernă, alături de Manzonni și de Giovanni Verga.

Râvna cu care această scriitoare a căutat să-și perfecționeze prin eliminare, dela pagină la pagină, expresivitatea artistică și plasticizarea stărilor sufletești descrise; puterea de redare a celor mai verosimil și larg omenești stări de conștiință; locul pe care a știut să-l asigure în opera sa misterului care învălue adesea ori mobilele instinctive ale acestei conștiințe, în luptă cu sine ori cu cele înconjurătoare; scrisul calm, viguros, rectilin, despoiat de orice artificiu mărturisind preocupări strict literare; grija ei de-a păstra, prin ducere mai departe pe calea perfecționării, tradiția marilor povestitori înnaintași; înțelegerea mai mult din instinct decât prin rațiune a sufletului sard, în care — cu pietate și nebănuită castitate — a simțit palpitând o fărâmă de viață, dar o viață demnă de a fi integrată marei existențe universale, atâta de diversificată în aparență, atâta de aceeaș în realitate; înfrângerea cu orice preț, a ispitei de-a se lăsa atrasă de nenumăratele experiențe și înrâuriri pe care le făcea și recepta, în preajmă-i, cultura italiană mai nouă; încrezătoare în forța lăuntrică a demonului creator, îndestulată de ceeace-i oferea coloratei sale fantezii, scrutarea reculeasă a sufletului omenesc și mirajul nostalgic al amintirilor lent sedimentale, Grazia Deledda a izbutit să se impună astăzi în conștiința intelectualității mondiale, drept una din cele mai reprezentative plăsmuitoare de artă.

Rari sunt cazurile în care să se surprindă mai multă identitate între scriitor și operă, ca al Graziei Deledda.

In pragul bătrâneții (are azi 52 de ani), trăind retrasă într'o căsuță din marginea Romei, senină, tăcută, reculeasă, credincioasă orelor de lucru impus cu sfințenie zi de zi, simplă, modestă, copleșită de nostalgia locurilor natale părăsite cu mulți ani în urmă, Grazia Deledda a întâmpinat pe cei ce veniau să-i aducă vestea acordării premiului Nobel, cu aceste cuvinte:

„Premiul îmi va îngădui să lucrez cu mai mare tihnă. Să muncesc până în ziua de pe urmă: iată-mi dorința supremă. Mă simt născută pentru casă și pentru familie. Sunt religioasă. Simt arta ca o datorie."

ALEXANDRU MARCU

A. Cehov

O cucoană-erou

Lidia Egorovna eși pe terasă, ca să ia cafeaua de dimineață. Timpul se apropia de amiaza fierbinte și înăbușitoare; aceasta însă nu împiedica pe eroina noastră de a se pune în rochie neagră de mătasă, încheiată până sub bărbie, și care-i strângea talia ca niște clește. Știa că culoarea asta neagră se potrivea cu șuvițele aurii și inelate și cu profilu-i sever și se despărțea de ea numai noaptea. După prima înghițitură din ceașca chinezească, de terasă se apropie poștașul și-i dădu o scrisoare. Scrisoarea era dela bărbat: „Unchiul n'a dat nici un ban, și moșia ta a fost vândută. Nu s'a putut face nimic". Lidia Egorovna se îngălbeni, șovăi pe scaun și continuă să citească: „Plec pe vreo două luni la Odesa după o afacere importantă. Sărut..."

— Ruinați! Pe două luni la Odesa... — gemu Lidia Egorovna, A plecat va să zică la a lui... Doamne!

Ridică ochii în sus, se clătină, se apucă cu mânile de parapet și era gata să cadă, când de jos se auziră voci. Pe terasă urca vecinul ei de vilă și văr, Zazubrin, general în retragere, bătrân și slab ca un pisicuț nou născut. Generalul abia pășea, cu băgare de seamă, încercând cu bastonul treptele, îngrijat parcă de soliditatea lor. După el pășea mărunțel un bătrânel micuț, ras, Pavel Ivanovici Cnopca, profesor-pensionar, într'un cilindru mare demodat, cu marginile largi, ridicate. Generalul era, ca de obiceiu, plin de puf și de firimituri, iar profesorul te uimea prin albeața hainelor și netezimea bărbiei.

— Am venit la dumneata, Șarmanocica! — începu să hodorogească generalul, mulțumit că a găsit chipul de a preface în felul lui, cuvântul „charmante". Bună dimineața, fee! Feea bea cafeea!

Generalul făcu un spirit prost, dar Cnopca și Lidia Egorovna începură să râdă cu hohot. Lidia Egorovna ridică mânile depe parapet, se sculă și, zâmbind necontenit, întinse musafirilor amândouă mânile. I le sărutară și se așezară pe scaune.

— Dumneata, vere, ești veșnic vesel, — începu verișoara, conversația de salon. Ce caracter fericit!

— Mă rog, cum am zis? A, da: feea bea cafeea!.. Ha-ha-ha! Noi cu her profesor ne-am și scăldat, am dejunat și facem vizite 1). Bucluc cu profesorul ăsta! Mă plâng dumitale, fee! Bucluc! Vrea să-l dau în judecată. He-he-he!... E liberal! Se poate zice, un Voltaire adevărat!

— Cum se poate?! — zâmbi Lidia Egorovna, și se gândi: „la Odesa, pe două luni, la aceea..."

— Pe cinste! Profesează niște idei... E roș de tot! Dar știi dumneata, dragul meu, Pavel Ivanovici cui îi place culoarea roșie. Știi? Hehehe... Răspunde! Iată un clenciu pentru dumneavoastră, pentru liberali!...

— Bravo generale! — începu să râdă Cnopca, strâmbând din bărbia-i savantă. Și noi știm, excelență, să vă punem dumneavoastră o virgulă: numai taurii se tem de roș! Ha-ha-ha... Ei, ai înghițit-o?

— Oho! Ce văd? La voi înfloresc leandrii! — Se auzi din josul terasei o voce femeească, și peste un minut pe terasă se ridică princesa Dromaderova, din vila vecină. Ah, la dumneata sunt domni, și eu sunt așa de ciufulită... Scuzați, vă rog! Despre ce discutați? Urmează, generale, nu te împiedec...

— Despre roșeață, — urmă Zazubrin, și apropos despre tauri... Dumneata, Pavel Ivanovici, cu privire la tauri ai dreptate! Odată, în Gruzia, unde comandam eu un batalion, un taur, observând căptușeala mea roșie, se sperie și se repezi la mine... drept cu coarnele... A trebuit să scot sabia. Pe cinste! Noroc de un cazac din apropiere: îl goni, afurisenia, cu sulița... Dece râdeți? Nu credeți? Zău, l-a alungat!...

Lidia Egorovna se miră, făcu ah: se gândi: „acuma-i la Odesa... desfrânatul!"

Cnopca începu să povestească despre tauri și bivoli. Princesa Dromaderova declară că asta o plictisește. Incepură să vorbească despre căptușala roșie.

— Cu privire la așa fel de căptușală, mi-a rămas un caz în amintire, — zise Zazubrin sugând un pezmet. Era la mine în batalion, un biet colonel, un oarecare Convertov. Piotr Petrovici... Un bătrânel de treabă, fie-i țărâna ușoară, cam simplu, cam sfătos... Din răcan de jos a ajuns la gradele cele mai înalte, pentru merite deosebite... A luat parte la bătălii... Țineam la el, la răposatu... Jocurile de cuvinte, fee, el m'a învățat... Avea vreo șaptezeci de ani, când îl făcură colonel, nu se mai putea urca pe cal, și podagra îl prăpădea... La manevre se întâmpla de scotea sabia din teacă, dar s'o pue la loc nu mai era în stare, i-o punea ordonanța. S'a descheiat, pardon, dar să se încheie nu mai poate... Și iată că acestui slăbănog îi intră în cap visul să devie general. Bătrân, slab, gata să moară, dar visează... fire va să zică așa... oștean! Din pricina asta nu vroia să iasă nici în retragere... Sluji așa cinci ani ca colonel, îl puseră pe listă... Și ce credeți?... Ce soartă! Tocmai când să-l înainteze, hop! — o paralizie... Ii luă, sărmanul, obrazul stâng și mâna dreaptă, îi slăbiră mult și picioarele... A trebuit să iasă în retragere fără voe, n'a avut parte să poarte epolete netezi, ambițiosul! Își dădu demisia și plecă cu bătrâna lui la Tiflis, la odihnă. Merge, plânge și râde, când vizitiul îi zice excelență. Un obraz plânge și râde; celălalt — nemișcat, ca un monument! O singură mângâere îi rămase: căptușala roșie. Merge prin Tiflis, își desface faldurile, ca niște aripi, și arată publicului roșeața: să știi, mă rog, pe cine vezi! Toată ziua schiopăc-schiopăc prin oraș, se laudă cu căptușala... Atâta bucurie avea sărăcuțul! De merge la bae — întinde paltonul pe bancă cu căptușala în sus! S'a consolat, s'a consolat ca un copil mic, până când orbi de bătrânețe. Ii tocmiră un om, ca să-l conducă prin oraș și să arate căptușala! Orb, sărăcuțul, alb, de-abia se târăște, se împiedică și de aer, dar pe față — mândrie!... Iarna cumplită, frig, și el cu paltonul desfăcut... Sărăcuțul! In curând îi muri și bătrâna... O îngroapă, se jelește, se cere în groapă după ea, dar arată clerului căptușala. Puseră pe lângă el altă persoană, un fel de văduvioară, ca să-l păzească... Dar văduvioara, se înțelege, își înțelese interesul mai bine, decât pe al stăpânului. Strângătoare — lucru mare... De-i bucățică de zahăr, de-i ceaiu, o copeică — l-a jumulit bine. L-a jumulit, l-a jumulit afurisita de muere, până când a ajuns la apoteoză. Se apucă stervoza 2) și-i descusu căptușeala cea roșie, ca să-și facă o jachetă; iar în locul căptușelii roșii puse niște stambă cenușie. Merge Piotr Petrovici al nostru, își desface paltonul în fața publicului, și nu vede că în locul căptușelii de general are stambă cu picățele...

Dromaderova găsi că toate acestea sânt plictisitoare și începu să vorbească despre fiu-său, locotenentul. Inainte de masă apărură vecinele — domnișoarele Cliancin cu maman. Se așezară la pian și cântară cântecul preferat al generalului. Se așezară la masă.

— Ce ridiche minunată! — observă profesorul — de unde o cumpărați?

— Acum e la Odesa... cu femeea aceia!—răspunse gazda.

— Poftim?

— Ah... Altceva... Nu știu de unde o ia bucătarul... Oare ce am?...

Și Lidia Egorovna, lăsând capul pe spate, începu să râdă cu hohot de zăpăceala sa. După masă veni cu copiii nevasta cea groasă a profesorului. Se așezară la cărți. Seara sosiră niște musafiri din oraș.

Numai târziu noaptea, după ce petrecu pe cel din urmă musafir și stătu o clipă în nemișcare, până nu-i mai auzi pașii, Lidia Egorovna putu să se apuce cu mâinile de acelaș parapet, să se clatine și să înceapă a plânge cu hohot.

— Nu s'a mulțumit să bea totul! I s'a părut puțin. M'a și trădat!

Liber izbucniră din ochi lacrămi fierbinți, și fața-i palidă se crispă de desperare. Nu mai era nevoie de etichetă, acuma putea plânge!

A dracului forță mai are uneori omul!...

(Tradusă din rusește de A. FRUNZA)

1) La Ruși vizitele se fac dimineața până la 12. (N. trad.)

2) Ticăloasă, termen aproape improvizat pentru a rima cu „apoteoza". (N. trad.)

Cronica feminină

Zodia biografiilor

Articolele de sezon pe piața literară au uneori capriciile de durată și de evoluție ale articolelor de modă.

Printre ultimele lansări, una rămâne tenace și mereu în vogă: Viețile. Cei ce le fac, nu le-au cunoscut; e vorba de oameni care au trăit acum o sută și o mie de ani. O adevărată binefacere că defuncții obișnuiau să întrețină o corespondență asiduă, făcând din scrisoarea de două coli o gazetă a evenimentelor și cancanurilor zilei.

Dar sunt și mulți oameni celebri cari au murit neprevăzători, fără să lase în urmă nici o corespondență, nici jurnal, nici măcar adnotații pe cărți. Azi își au totuș și ei viețile reconstituite și amănunțite din copilărie până la sfârșit. Ceiace n'a fost prea greu, ținând seamă că biografii moderni nu-s istorici, ci romancieri.

Aceștia pot frumos înjgheba dintr'o dedicație pe album un roman de dragoste, din zece rânduri scrise unui amic într'o zi de ploae și de idei negre, o întreagă existență surpată. Principal în aceste confecțiuni nu-i grija de adevăr, ci grija de a fi bine scrise. Stră-strănepoții marelui om n'au să-și facă de lucru contestând fapte despre cari află și ei în plăcerea unui ceas de lectură.

Se scrie, într'o măsură mai puțin fantezistă, și despre cei de curând dispăruți. Toți oamenii iluștri au cel puțin un prieten sau un om de casă care le spionează mișcările și maniile, le reține cele mai slabe spirite și aforisme, notându-le iute în carnetul de buzunar de îndată ce „ilustrul" s'a întors cu spatele. După un an de prietenie, el are gata în saltar un manuscris pentru care a și sfârșit negocierile cu editorul, și ambii așteaptă cu nerăbdarea unor moștenitori moartea slăvitului om de geniu ca să-l poată înfățișa lumii în halat și papuci, în postura surprinzătoare și ridiculă a unui om ca toți ceilalți.

Nerăbdătorii biografi au uneori un concurent primejdios și neleal: pe însuși prietenul ilustru, care le-o ia înainte, scriindu-și și publicându-și singur memoriile, detailându-și viața în fragmentele ei bune și rele, cu toate aventurile și gusturile ei, fără să omită nici pe cele degradatoare. Astfel, manuscrisul pregătit în saltar, dacă nu mai delicat, dar mai puțin bine informat, rămâne ca o soluție apoasă pe lângă esența tare a celuilalt.

Biografii reconfortante pentru zilele de azi când viețile ce se citeau altădată — **Viețile Sfinților** — sunt jenante ca un reproș.

Ceia ce-i încurajator pentru autobiografi, este că și femeile au intrat pe calea aceasta a sincerității debordante.

Când marea sciritoare **Colette** și-a divulgat dubioasele-i aventuri în ciclul „Claudinei" și apoi al „Vagabondei", s'au ridicat în revistele epocei voci indignate: „Suferința reclamă tăcere, și mai ales pentru o femee cu inima zdrobită, nu există altă glorie decât aceea a neantului".

Era acum vre-o douăzeci de ani, când lumea se mai putea indigna cu convingere, când publicitatea nu devenise încă idolul de astăzi. Cam prin timpul acela, Eleonora Duse se retrăsese într'un exil voluntar, rușinată și înverșunată în contra lui d'Annunzio care cutezase să facă în **Il fuoco** exibiția literară a dragostei lor. Iar Sarah Bernhardt în memoriile de teatru, sărea ca peste mici prăpăstii peste detaliile vieții intime, destul de încărcată, zice-se, ca să ocupe paginile unui nou volum. (Era obsesia „divinei Sarah" ca să publice în fiecare an o carte). Actrițe amândouă, presupuse și admise în afara moralei comune și care s'au sfiit totuș să pue pereți de sticlă la casa lor.

Sfiala aceasta s'a demodat azi ca o rochie care acopere pulpele. Măcar nobletețea obligă odată. Dar Lady Asquitt scriindu-și memoriile n'a simțit o frână în poziția înaltă ce-o ocupa în Anglia soțul său. O alta, soția unui tenor român, a avut cel puțin motivul reabilitării când a pus în curent lumea întreagă cu intimitățile unui trai conjugal sfârșit în asasinat. In urma ei însă, metresa unui prinț și-a etalat pe zece coloane numai vanitatea de a fi iubită pe deasupra unui tron și a unei familii.

In loc să blamăm, s'ar zice că trebue să ne bucurăm. Pe vremurile acestea de indiferență, când prin muncă înaltă și grea, savanții noștri nu izbutesc să impue străinătății faima numelui de român, când chiar acei ce caută celebritatea prin extravaganțe își dau adesea o trudă zadarnică, două femei au reușit, numai prin publicarea câtorva pagini intime, să așeze România și numele românești cu litere groase, timp de câteva săptămâni, în ziare străine cu tiraj de milioane de exemplare.

ALICE GABRIELESCU

Cereți
LECTURA No. 151
— No. excepțional de Anul Nou —
INTRE DRAGOSTE și MOARTE
de MAUPASSANT
cel mai celebru scriitor francez
Complect - lei 5.— La chioșcari și librari

Mari curtezane și vestiți libertini

după Emilio Gante și E. Armand

ROMA:— Acca Larentia, Romulus și Remus, — Răpirea Sabinelor

Limba latină a fost atât de răspândită grație civilizației latine; creștinismul a căpătat amploare universală mulțumită imperiului roman care a ajuns să domine lumea la un moment dat. Sensualismul păgân al Romanilor a determinat, prin antiteză, spiritualismul creștin. Catolicismul roman își datorește numele „Orașului etern". Civilizații noui s'au ivit din civilizația latină... Dar, nici Roma, nici Romanii n'ar fi existat, dacă n'ar fi existat „marea porstituată" care a fost cauza fondării acestui oraș. Acestei „prostituate", cu numele de *Acca Larentia,* trebue să i-se dea importanța cuvenită. Rolul ei în istoria lumii este considerabil, deși ea n'a fost conștientă de menirea ei. Acca Larentia a exercitat meseria de prostituată, după cum Solomon a avut meseria de rege.

Printre prostituate și curtezane erau unele vulgare și ignorante; altele, ca Sapho, erau inteligente și rafinate. Acca Larentia făcea parte din „clasa" femeilor bune; ea a adoptat pe Romulus și Remus, cei doi gemeni părăsiți Prea puține dintre femeile caste și cinstite, ar fi fost capabile de devotamentul acestei „prostituate".

Prostituatele cu suflet bun și inimă mare au ajuns să practice meseria lor în primul rând din cauza „luxurii" lor, adică a abondenței sanguine, a vieții lor exuberante. Multe femei sunt „cinstite" pentrucă sunt anemice din naștere, de natură săracă, lipsite de pasiuni. Frigiditatea acestora corespunde pasivității sufletești. Din potrivă, multe femei „vicioase", sunt generoase, capabile de iubire înaltă, de devotament desinteresat. Acesta e cazul Accăi Larentia, care împinsă de temperamentul ei, a avut relații cu mai mulți bărbați, și a ajuns să practice meseria de „prostituată".

Acca locuia într'o grotă sau într'o colibă, la malul Tibrului, pe locul unde s'a înălțat mai târziu Roma. Câmpii mlăștinoase, străbătute de ciobani cari își duceau turmele la adăpat. Când observa vreun cioban, Acca îl chema printr'un fel de urlet, asemănător cu al lupilor. Astfel a căpătat porecla de „lupoaică" *(lupa),* iar coliba ei a fost denumită *lupanar*. Printre amanții ei, s'a păstrat numele păstorului Faustulus. Ea a câștigat destul ca să-și poată cumpăra un teren și o turmă, pentru a-și asigura bătrânețea.

Intr'o zi, găsi pe drum doi copii noi-născuți. Mișcată de părăsirea lor, i-a dus acasă la ea; o capră (pe care tradiția o numește Amalthea) i-a alăptat. Crescuți de „lupoaică", Romulus și Remus au ajuns, după moartea acestei „negustorese de dragoste", în stăpânirea pământului și a turmelor ei. Față de ceilalți păstori, ei păreau bogați. Obosiți să pască mereu turmele, ei au avut ideea să-și construiască o casă: — aceasta e prima temelie a Romei. Frații erau însă geloși unul pe altul. Romulus l-a aruncat pe Remus de pe acoperișul casei lor — și astfel el a rămas singurul moștenitor al „lupoaicei". Fugari din satele vecine, prostituate atrase de aceștia, au fost primii „supuși" ai lui Romulus. Colibe noui s'au ridicat în jurul casei sale. Femeile erau prea puține față de bărbații refugiați în jurul lui Romulus. Mulți au fugit ca să scape de pedepse. „Răpirea Sabinelor" a fost determinată de nevoia de a spori numărul femeilor în noua „cetate eternă". Năvălind în sate, acești fugari duceau lupte sângeroase și își împărțeau prada după curajul arătat de fiecare. Când Sabinii au vrut să rescumpere femeile răpite, era prea târziu: — ele erau atașate de bărbații lor, căci au devenit mame. Se lăsau biciuite de dânșii crezând că vor fi fecunde sau că vor naște ușor.

Memoria Accăi Larentia a fost perpetuată de Romani prin serbările numite „lupercale", cari au durat până în veacul al V-lea d. Cr. „Lupi" goi, cu o piele de țap pe umeri, alergau prin străzi, ținând un cuțit în mână și lovind mulțimea cu bice din piele de capră. Reminiscențe din vremea răpirii Sabinelor.

Flora

In primii ani ai Romei, în epoca regilor, o curtezană cu numele de *Flora* își câștigă celebritatea în acelaș timp cu bogăția. E considerată ca prima prostituată oficială a Romei și i-se atribue 23.000 de „legături" remunerate. După cum pentru un stup de albine e de-ajuns o regină, această rezistență Flora pare a fi fost suficientă pentru stupul roman din vremea ei. Aceasta poate fi o legendă; e însă cert că Flora a lăsat toate bunurile ei poporului roman. Ca răsplată, regii au instituit „floraliile" și au ridicat-o pe Flora la rangul zeițelor. Această divinizare e un procedeu comun tuturor religiilor. Romanii, cari nu credeau în „divinitatea" zeilor, fiind, cum se spune azi, „positiviști" sau „raționaliști" își creiau zei din spirit de imitație, din rutină, din ignoranță sau din simplă modă. Iată de ce Flora a devenit și ea zeiță. Cultul lui Venus nu exista pe atunci. Abia în primii ani ai republicei s'a înălțat un templu în cinstea lui Venus, adorată sub numele de *Venus cloacina* (după statueta unei femei goale, găsită într'o cloacă).

„Floraliile" aveau loc primăvara. Timp de șase zile, poporul petrecea din plin. Altarele, locuințele, străzile, piețele, templele, amforele și cupele festinelor, erau împodobite cu fori, cu iarbă, cu ramuri. Vinul și mâncarea nu lipseau atunci nimănui. Jocurile de circ alcătuiau solemnitatea cea mare. In arenă apăreau curtezanele deghizate în zeițe. Ele se desgoleau, în aclamațiile norodului Jucau, săriau, luptau în ritmul muzicei, aplaudate frenetic. Dansurile lor deveneau mai exaltate, mai lascive, mai voluptoase; tinerii se năpusteau in arenă, ca niște fiare puse în libertate; se aruncau asupra artistelor și, după o luptă simulată (în amintirea răpirii Sabinelor), se produceau scene de prostituție publică. Asistenții aclamau mereu; în delirul general, scenele din arenă se reproduceau pe băncile de piatră.

Promiscuitatea era fățișă; nici un semn de gelozie între soți, nici o rezervă a părinților față de copii. Când Caton censorul a intrat odată în circ, și-a acoperit fața cu mantia; spectacolul, întrerupt câteva momente, a reînceput după ce austerul roman a fost invitat să plece. Poporul n'a consimțit ca „floraliile" să fie suprimate.

Generalități asupra prostituției la Romani

Curtezanele romane n'au întrecut pe acele ale Greciei. Mai artiști, mai imaginativi Grecii nu se bucurau numai cu simțurile; erau și cerebrali în plăcerile lor. Femeile nu erau pentru dânșii numai „carne de plăcere", ci și motive de frumusețe și de gândire. Sapho, Aspasia, Phrynea aveau rivale tot atât de frumoase și de lascive cași ele, dar au biruit prin darurile lor intelectuale.

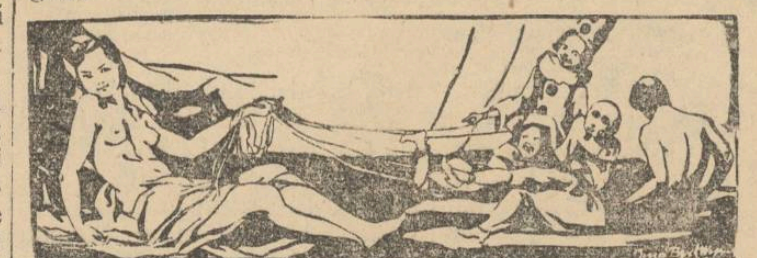
— Pentru romani, cari erau mai grosolani, mai „positivi", darurile femeii nu erau apreciabile decât în camera de culcare și în sala de mâncat: în *cubiculum* și în *triclinium.* Matroanele romane n'au avut influență reală asupra afacerilor de stat, cum a avut Aspasia asupra politicei ateniene. In Grecia, conjurațiile se pregăteau printre femei; la Roma, ele se urzeau în lipsa femeilor.

Se poate vorbi într'un fel de austeritatea moravurilor în vremea Republicei romane, înainte de corupția generală din epoca imperială. Prostituția publică era atunci practicată la Roma de femei străine *(peregrinae).* La serbările lupercale și florale, protagoniștii erau libertini și curtezane de profesie; dar în saturnalele și bacchanalele de mai târziu toți spectatorii erau și actori: — prostituția „particulară" devenea generală. In timpul acestor serbări dispăreau deosebirile de clasă; tribunalele și școlile erau închise; ostilitățile erau întrerupte, pedeapsa cu moarte nu se executa atunci. Sclavii deveneau liberi câteva zile. Unii proprietari își ertau datornicii sau bogații plăteau pentru cei săraci. In privința sexuală, nu exista nici o limită: oamenii umblau goi și se împerechiau prin străzi și piețe publice. In grădinile iluminate și în casele înflorite ale celor înstăriți, orgiile patricienilor stimați pentru înțelepciunea lor și ale matroanelor onorabile, se desfășurau cu fastul rămas legendar. Atunci și fetele își serbau nunta prin anticipație, sub ochii părinților.

Suprimate mai mult din motive politice decât morale, aceste serbări au fost restabilite mai târziu. Pentrucă ele se celebrau numai în anumite epoci ale anului, s'au găsit pretexte noui pentru satisfacerea pornirilor lubrice. Adonis și Venus au fost adorați sub diverse denumiri. Era o Venus castă și alta voluptoasă, etc. Cultul lui Adonis a degenerat în cultul lui *Priap,* a cărui statue se afla răspândită pretutindeni: prin grădini, pe drumuri și în case particulare. Curtezanele îl adorau fățiș. Mireasa, înainte de a fi încredințată bărbatului, era acoperită cu un văl și condusă de părinți spre idolul Priap. „Matroanele romane, spune Sf. Augustin, considerau ca un obiceiu foarte cinstit și cucernic, să oblige tinerele mirese să se așeze pe masculinitatea monstruoasă și prea îmbelșugată a lui Priap". *(Civit. Dei. VI, 9).* Femeile măritate făceau acelaș ritual, ca să nu rămână sterpe, ca să evite farmecele rele.

Astfel se explică de ce nu erau prea multe prostituate oficiale: pentrucă prostituția era „regulamentată" în cadrul familiei și lubricitatea era satisfăcută prin numeroase sărbători ca acele indicate mai sus. Preotesele lui Venus și slujitorii lui Priap se numărau totuși cu miile. Curtezanele erau împărțite în două mari clase: femei publice și femei întreținute, împărțite la rândul lor în numeroase categorii, după rang social, după cartier, etc. Astfel, *Flavia Domitia,* soția împăratului Vespasian și mama lui Titus, a fost o curtezană de rangul „delicatelor": se dădea celor bogați, dar nu refuza pe sclavii cari o plăteau bine. Mesalina făcea parte din curtezanele „faimoase", femei din clasele avute, cari se prostituiau prin lupanare pentru a-și înzestra copiii sau pentru a-și potoli pornirile pătimașe.

Este vădit că numărul prostituatelor era mai mare decât acel înregistrat: 35.000 de curtezane de toate categoriile plătiau edililor *licentia sturpi,* purtau tunica scurtă și mitra, un fel de bonetă frigiană. Dacă Mesalina n'ar fi fost împărăteasă, ea ar fi trecut neobservată, cu toată lăcomia ei, printre nenumăratele curtezane cari n'au fost imortalizate de vreun poet. Celebritatea unora dintre ele e datorită bogăției adunate „în exercițiul funcțiunii". O prostituată de suburbie, *Telethusa,* a făcut avere numai prin clientela ei săracă. O muncă titanică, evitată de celelalte curtezane cari făceau „comerț" cu bogații, exploatatori ai provinciilor romane. Vestitul *Lucullus,* timp de 40 de ani, a plătit zilnic câteva curtezane. Cel mai opulent sultan n'a avut atâtea „favorite" în harem, ca acest Lucullus care, având o soție legitimă, trecea drept monogam.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Claude Anet: **Ariane jeune fille ruse; L'amour en Russie, Quand la terre trembla** și toată opera; Ioussoupoff **La fin de Raspoutine;** Victor Margueritte: **La Garçonne** (pièce en trois actes suivi des **Documents**); Georges Bernanos: **L'imposture;** Ernest Renan: **Voyages** (Italie, Norvege); Valéry-Larbaud: **Jaune Bleu Blanc;** Jean-Marie Carré: **La vie de Goethe;** Marcel Proust: **Croniques, Le Temps retrouvé** (2 vol.) și toată opera; Pierre Louys: **Pages, Psyché, Mimes des courtisanes;** Lefebvre Saint-Ogan: **Les disgrâces amoureuses de M. Vaux du Mouron, filancier;** Thomas Hardy: **Jude l'Obscur;** Lapparent: **Toulouse-Lautrec** (despre care s'a vorbit în numărul trecut); Auguste Forel: **La Question sexuelle** (ediția ultimă); Georges Duhamel. **Journal de Salavin, Confession de minuit, Deux hommes, Vie des Martyrs, Civilisation, Dans l'ombre des statues, L'oeuvre des athlètes, Voyage de Moscou** și toată opera.

Cu ocazia sărbătorilor, librăria noastră are spre vânzare cărți ilustrate pentru copii cu prețuri excepțional de eftine.

Se fac expediții în provincie contra ramburs. La cumpărături mai mari, rabat de 5%.

Cel mai celebru scriitor al Angliei contimporane este, fără îndoială, H. G. Wells, artist militant inspirat de aceleași concepții politice ca și G. Bernard Shaw, și autor al atâtor reputate romane cu fond științifico-social așa de interesant.

Una din cele mai caracteristice povestiri ale lui

OUL DE CRISTAL

urmată de alte câteva, traduse în românește, au apărut în No. 85 al excelentei publicațiuni de popularizare literară,

Biblioteca „DIMINEAȚA"

100 de pagini Prețul 8 Lei prețul 120 lei.

Scrisoare de iarnă

Nu ți-am mai scris de mult.

Treburile mărunte și grijile de fiecare zi m'au făcut, nu să te uit, dar să te păstrez pentru zile mai așezate, mai ale mele, pentru zilele acelea în care potecile sunt pustii, casa liniștită și amintirea trecutului, vie, ca o văpae.

Fruntea ta atât de netedă să nu se 'ncrețească, iubite prieten, și ochii tăi mari și luminoși să nu se 'ntunece.

Știu cât ești de slab. Știu că suferința, tristețea sau numai plictiseala, sunt în stare să te ucidă.

Te-am văzut de-atâtea ori ofilit de o poveste tristă, ca o floare cuprinsă de frig, te-am văzut obosit de plictiseală ca de o boală lungă, am zărit în ochii tăi, trecând, din nimicuri, fluturări de groază și pentrucă toate, toate acestea au rămas neșterse din amintirea mea voi surâde intr'adins pentru tine, ca de-atâtea ori în trecut.

In ziua când ne despărțeam pentru totdeauna, mi-am stăpânit desnădejdea, am râs și te-am făcut să râzi și până la întâia cotitură a trenului, când nu ți-am mai putut vedea silueta pierdută în pustiul peronului, ochii mei au rămas fără lacrimi.

Ce-a fost pe urmă, noaptea petrecută în singurătatea vagonului, lumina felinarelor din gări strălucind prin ferestrele acoperite cu flori de ghiață, șuerul vântului în largul câmpiei și gândul că totul se sfârșise între noi, sunt lucruri prea triste ca să ți le spun.

Când a mijit de ziuă, eram în acelaș ungher, ghemuită de frig și de durere. Printr'un colț al geamului, neacoperit de ghiață, m'am uitat pe câmpia așternută cu zăpadă. Mi-am lipit fruntea de suprafața rece și-am lăsat, fără gânduri, să treacă timpul.

Tata și fratele meu mai mic, au venit să mă ia de la gară. In șuba lui de lup, cu fața îmbujorată de ger, tata mi se păru cu zece ani mai tânăr. Zărindu-mă începu să râdă cu poftă și luându-mă în brațe, mă ridică în sus, ca pe vremea când eram o mică fetiță cu părul lăsat pe spate. Imi puse repede o serie de întrebări la care nu așteptă răspunsul, se miră că eram trasă la față, găsi singur explicația acestui lucru în noaptea de nesomn petrecută în „vagoanele astea păcătoase" și fără multă 'ntârziere mă urcă în sania care aștepta în fața gării.

Trecurăm prin orășelul adormit subt plapoma lui groasă de zăpadă, ocolirăm pe lângă închisoarea militară și eșirăm la drum drept, peste podul Orovenilor.

Tu le știi, toate locurile acestea. Ți-am vorbit de-atâtea ori de ele în odăile scunde în care ne adăposteam iubirea, ți-am spus și despre plopii care străjuesc șoseaua și despre fântâna de piatră din valea Lupului, ți-am vorbit de ele ca să mă cunoști mai bine, ca să-mi înțelegi copilăria și să 'ntrevezi locurile unde-am trăit-o.

Ascultai cu capul lăsat în poala mea, îmi petreceam mâna prin părul tău moale și lung și ca unui copil iubitor de povești îți spuneam de mama, subțire ca o figurină de porțelan, despre fratele meu mai mare, încruntat și veșnic ocupat de cai și de câini, de casa 'ncăpătoare și joasă sub acoperișul de șindrilă, despre grădina cu stejari bătrâni.

Pe atunci nu știam decât că te iubesc. Vroiam să fiu a ta intreagă, cu toate amintirile mele și cu toate bucuriile pe care le aveam în suflet. Târziu, am băgat de seamă că te oboseam. Nu știam totdeauna să spun lucrurile cu interes, vorbeam de viața de fiecare zi, la țară, între oameni mulțumiți cu o fericire simplă și de la sine, lucrurile se făceau monotone. Intr'o zi ai avut un gest de nerăbdare. De-atunci mi-am înțeles greșeala. Și m'am schimbat. De atunci grijile le-am ținut pentru mine, am simțit destrămându-se ceva între noi și eram pregătită pentru ziua despărțirii.

Atent la lunecarea grăbită a săniei de-alungul pârtiei de zăpadă, tata nu mai vorbea nimic. In zarea estompată de ceață se vedea biserica din Oroveni și departe, de-alungul câmpiei, alerga un tren, înapoi către orașul unde rămăseseși tu.

Te revedeam culcat pe sofaua din odaia de culcare, mirat de singurătatea adusă de plecarea mea și fumând țigare după țigare, ca în zilele de ploae și de plictiseală.

Incetul cu încetul îngrijorarea se risipi din sufletul meu și toate gândurile care mă stăpâniseră în timpul nopții mi se părură fără temei. Dece să nu mă mai întorc? Dece să nu mă mai chemi înapoi?

Când sania intră în ograda conacului, zâmbeam iară.

Mama se bucură de înfățișarea mea. Obrazul ei fin și colorat cu discreția unui pastel șters puțin de vreme, se aplecă spre mine cu o mare grație și 'n ochii calmi se ridică o ușoară ceață de înduioșare.

După masă, fiind nevoiți să se ducă la un conac vecin, părinții mei mă lăsară să mă odihnesc. In odaia mea toate lucrurile erau așa cum le lăsasem. Intinsă pe gherghef, o broderie neisprăvită părea să mă aștepte. M'am așezat lângă fereastră și uitându-mă la fulgii de zăpadă leneși ca un zbor de fluturi, am început să brodez.

Din clipa aceia toate obiceiurile vechi se așezară unele după altele în jurul meu, ca praful care se așează peste lucruri. Spre seară mama venii la mine în odae și-mi vorbi despre grijile ei de gospodină, cu aceiași voce dulce și puțin depărtată.

Aplecate peste gherghefuri și lăsând într'adins să se aștearnă între noi cuvintele indiferente, ne simțirăm iar aproape una de alta. Ii semănam mult, ca un portret din tinerețe.

Și ghiceam în răbdarea ei, în liniștea ei cu care-și trăia viața măruntă, o taină luminoasă care mă atrăgea spre ea.

Aș fi vrut să-i iau mâinile subțiri într'ale mele și să-i spun despre tine. Dar o teamă neînțeleasă mă opri. Când simți că mă aplec spre ea, ridică ochii limpezi și-mi zâmbi.

Și'n loc să-i cuprindă mâna rămasă liniștit în poală, degetele mele aleseră de pe masă un fir de mătase și-l trecură prin ac.

* * *

De-atunci sunt ani de zile.

Zilele au trecut unele după altele, nedeosebite. Imaginea ta s'a depărtat în trecut cu fiecare seară nouă petrecută la lumina lămpii, cu fiecare zâmbet șters al mamei, cu fiecare broderie nouă. Să nu te 'ntristeze lucrul acesta. Nu mă judeca aspru. Amănuntele vieții sunt mai tari decât noi.

Ai vrut să plec de lângă tine și numai liniștea cu care m'a cuprins trecutul, mi-a dat curaj să mai trăesc.

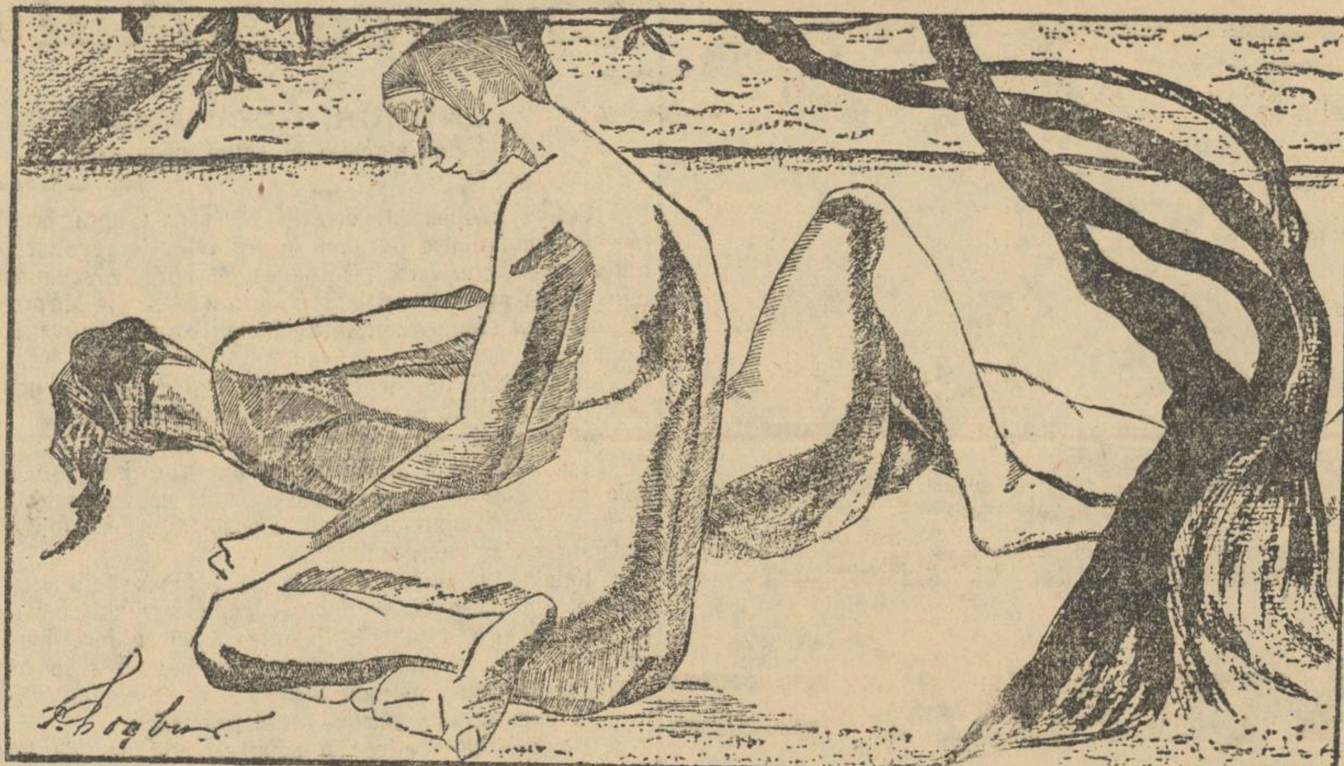
Acuma viața mea e cum ți-am povestit-o. Unii dintre oamenii de care-ți vorbeam, au murit. In locul lor au venit alții care le seamănă liniștitor de mult.

Și astă-zi fulguirea lenevoasă a zăpezii seamănă atâta cu acea din ziua mea de reîntoarcere încât mi se pare că timpul a trecut doar în închipuirea mea. Casa e goală ca atunci și când se va întuneca mama va veni iar lângă lampa mea ca să lucreze.

Din fundul vremei te văd aplecându-te spre mine, cu ochii tăi mari și luminoși ,cu fruntea ta atât de limpede.

Și cu zâmbetul pe față, cu acelaș zâmbet pe care l-am știut păstra până la sfârșit în clipa despărțirii, mă gândesc cu durere că dacă glasul tău m'ar chema către tine, n'aș mai avea puterea să mai vin.

PAUL NEGULESCU

OLANDA

XII

Rotterdam și Haga

15 Iunie

Un ceas și jumătate cu trenul, dela Amsterdam la Rotterdam.

Domnul Boker e cu mine.

Ne-am revăzut cu oarecare emoțiune. Domnia-sa mi-a strâns mâna și m'a privit deaproape, apoi s'a grăbit să scoată, dintr'un buzunar al pardesiului, un fel de cutie de piele destul de mare și de grea, din care, deschizând-o, a tras cu grijă două țigări de foi. Una mi-a prezentat-o mie, ceremonios. A așteptat s'o cercetez, s'o laud, — și după ce a ascultat zâmbind cuvintele potrivite pe care le-am rostit, a dat la lumină, din buzunărașul din dreapta al vestei, un forfecuț special, cu care a executat în capătul cel subțire al țigării o operație rituală. Mi-a trecut și mie instrumentul și l-am întrebuințat și eu cu succes.

După ce-a pus la locul său forfecuțul, a tras tot de acolo o pungulița specială în care erau învălite chibrituri. Flacăra clipind între noi cu amiciție, ne-am aprins amândoi pe rând havanele și ne-am uitat unul la altul satisfăcuți.

După ce ne-am uitat unul la altul satisfăcuți, ne-am întors privirile spre geam și, cu acelaș sentiment, am început a urmări perindarea de vârtej rotitor a peisagiului în care reveneau aceiași pomi tunși, aceleași răzoare de flori, aceleași clădiri de sticlă pentru culturi forțate, aceleași garduri vii, aceleași case violent zugrăvite și aceleași mori de vânt.

— Nu-i așa că-i plăcut? îmi zice domnul Boker, privindu-mă pieziș c'un zâmbet în colțul buzei.

— E plăcut, desigur... răspund eu. Astăzi văd ceva nou. Văd printre răzoarele de flori, întinse cât bate ochiul spre orizont, vagonete care se mișcă pe șine. Incarcă recolta de cepe și vin până la marginea unui canal, unde le descarcă în șlepuri.

— Mda, replică domnul Boker, asemenea instalații se văd la fiecare pas. Sunt practice și ușoare. După ce s'a isprăvit aici, șinele se demontează și se așează în altă parte; s'acolo este o altă serie de răzoare, s'o altă serie de căsuțe de sticlă, înșirate ca mărgelele pe o ață pe care o ține cineva bine întinsă cine știe unde, departe. Și vin alte șlepuri ori vaporașe și încarcă marfă. De pe canal mic, trec în canal mare și marfa se încarcă într'un vapor care străbate oceanul... Toate acestea sunt bune și știm să le facem. Dar ce zici de case, de mori, de vaci, de ferme, de sate și orășele? Curg fără întrerupere. Nu ți se pare că le-ai mai văzut?

— Intr'adevăr. Totuși sunt altele.

— Ai dreptate! strigă domnul Boker. Nu trebuie să uiți că sunt altele. Deși le-ai văzut și ieri și alaltăieri, — sunt altele. Observă, te rog, că aici este ceva care nu era dincolo — unde ai văzut ceeace vezi s'aici. Iată o conductă enormă, care se întinde ca un monstruos șarpe negru pe un fel de rețea de poduri aeriene. Vine dela Sud și se duce la Nord, — cine știe unde, cotind către malul mării. In locul de unde pornește, s'au întreprins lucrări, se secătuiesc bălți, se deșartă noroaie. Prin acel șarpe negru propulsorii electrici împing glod. Vra să zică aici elementul principal al peisagiului, rupând monotonia, e acest balaur. Dar peste un an ori zece, când a deșertat noroaiele și și-a împlinit misiunea, se desface și pleacă, parcă l-ar fi chemat Dumnezeu la sine. Dar îl duc oamenii în altă parte, ori îl aruncă la fier vechiu. Atunci e necesar să ai alte puncte de reper. Eu ți le dau și pe acele.

Iată, urmă stăruitor domnul Boker, atingându-mi brațul cu mâna-i liberă și îndreptând cu cealaltă țigara spre una din vilele care fugeau pe dinainte-ne; iată vila aceasta cu roș, cu verde, cu alămuri și smalț. Iată gard viu. Iată șoseluță. Iată peluză Dar iată, în mijlocul peluzei, câțiva arbuști cu frunziș mărunt și des. Privește-i bine.

— Văd, domnule Boker. Nu sunt arbuști. Sunt niște statuete grotești. Cel puțin așa par.

— Așa par, așa par... râde cu mare plăcere domnul Boker. Nu sunt statuete. Statuetele sunt podoabe moarte. Acestea sunt viețăți, iubite domnule. Sunt niște arbuști care au fost fasonați și schilodiți astfel cu foarfecele, în chip de pitici și dihănii. In fiecare zi proprietarul lor le privește cu admirație; și cum observă ceva la o mustață ori la o ureche, ori la un picior, o frunză ori un mugure care iese din linie, trage din buzunar foarfecele și țac! face rânduială. Vra să zică, iată alt punct de reper. Ce zici dumneata de arta asta?

— Nu spun nimic, răspund eu cu nevinovăție. Nu-i artă; sunt niște adevărate ființe vii...

— Intrucâtva, stimate domnule! oftează domnul Boker. Ar fi bine să fie chiar cu adevărat ființe vii. Piticii să ridice bețele și dihăniile să caște gura, și, de comun acord să se miște și să se ducă să bată și să încolțească pe cei ce le-au creat. Ar fi bine! Nu?

— Ar fi bine! încuviințez eu, ca să-i fac plăcere.

— Hm! dumneata crezi că mă aprobi din complezență, stimate domnule. Te rog însă să-ți propui, depildă, ca scop al vieții, o cercetare științifică ,aici în Olanda. Să umbli dumneata și să cauți un loc, unde să găsești un arbore pe care nu-l știe nimeni. Acel arbore să fie provenit dintr'o sămânță pe care a adus-o vântul întâmplării. Să fi ieșit singur la soare din pământ, un firișor, ca o minune neașteptată. Să fi crescut, să fi luptat pentru viață. Să se fi prefăcut într'un arbore adevărat, independent, — necatalogat și nefotografiat. Când vei fi găsit asta, să vii la mine, ca să alcătuim o societate. Cu așa descoperire s'ar putea câștiga milioane. Eu însă sunt sigur că n'ai să găsești — și ai să te întorci la mine dorind, nu din complezență ci din toată inima, ca să învie acei pitici și acele dihănii...

Trenurile în Olanda, merg foarte repede, și, la stații, nici mecanicii, nici conductorii nu schimbă glume și vești cu cumetrii și cunoscuții. Așa că, la un moment dat, una din grupele de case și de străzi, care ni se perindau pe dinainte neîncetat, a devenit Rotterdam.

— Iată un oraș, declară domnul Boker, cu care eu sunt în mai bune raporturi decât cu altele. Olandezii de viță veche, patricienii cu sânge albastru dela Amsterdam, trec pe-aici întorcând capul și strâmbând din nas. Aici e Sodoma și Gomora. Aici sunt ulițî, în port, unde marinarii au îndrăzneala să scuipe jos. Fac și alte ticăloșii, pe lângă asta care-i cea mai grozavă.

Eu însă mă împac cu Rotterdam; mai întâiu din pricină că pe aici curg niște ape vii care vin de pe continent. Și Rinul și Meusa au altă coloare decât canalurile — freamătă și pulsează c'un fel de tinerețä neobosită...

Intr'adevăr, cum intrarăm în străzile îmbulzite și'n port, o activitate intensă ș'o însuflețire extraordinară începură a fierbe în juru-ne. Vuete înfricoșate dela dărâmări enorme de fierării, țipete de sirenă, scrâșniri crâncene de macarale, semnale de clopot, ș'o furnicare drăcească pe cheiuri, în magazii, în docuri. Negustori, hamali, marinari din toate porturile pământului, restaurante și baruri pline stup. Și pe lărgimea cenușie a Meusei, palpitând în valuri scurte, mii de îmbarcații ușoare fug în toate părțile purtând hrană, în vreme ce șlepuri lungi germane coboară de pe Rin cu grâne. Vapoare uriașe din America și Indiile Olandeze staționează în ancore. Vase de războiu înaltă siluete sprintene de coloarea norilor — cu tunurile amenințând orizontul.

— Aici e viață, vezi dumneata, vorbește domnul Boker, arătând cu amândouă brațele întinse în toate părțile. Aici e viață înverșunată, așa cum îmi place mie. Și mai ales aici sunt afaceri, stimate domnule; niște afaceri cum nu-ți poți face dumneata ideie. Dacă-ți închipui că porumbul, care se cultivă la dumneavoastră în câmpia Dunării, se vinde la Galați ori la Constanța, te înșeli. La Galați și la Constanța se încarcă dar aici sună paralele vânzării lui. Aici vin grâne dela dumneavoastră, fasole și ouă, pe lângă petrol și piei crude. Dumneavoastră trăiți acolo în acea țară frumoasă, de care văd că dumnitale ți-i așa de dor, și habar n'aveți că Olandezii cumpără tot ceiace poate produce o centimă de dobândă și de câștig.

M'am mirat.

— Intr'adevăr, fac asta Olandezii? Eu i-am văzut ocupându-se cu liniște de florării și vite. Mai produc, pe lângă brânzeturi și tablouri. Dumneata îmi descoperi și altele.

Domnul Boker râde.

— Au într'adevăr aceste ocupații și altele — destul de ingenioase. Dar cea mai principală și mai ingenioasă ocupație este câștigul de bani. Câștigă așa ceva și Evreii, câștigă și Americanii ; dar Olandezii câștigă și mai mult. Câștigă cu nevinovăție și fără să pară. In țara românească, de pildă, este petrol. Este și'n America Este și'n Asia. Este și'n Indiile Olandeze. Iar aici în Olanda nu este. Aicea însă vin banii: cea mai puternică societate petroliferă a lumii e olandeză. Această onorată societate are funcționari în toate părțile lumii. Are și la dumneavoastră, în România. Toți pompează bani în spre Olanda. In meșteșugul acesta al pompelor, cum ai văzut, Olandezii sunt foarte experți. Ca să vezi, așa puțintel, cum merg treburile unei asemenea întreprinderi, — pot să-ți spun că domnul director general, un bărbat priceput care s'a ridicat în situația asta prin destoinicie, având a sărbători o aniversare acum câți-va ani, a invitat la serbări și banchete personalul englez, — căci societatea e în tovărășie cu Englezii; și transportul dela Londra la Rotterdam s'a făcut c'un vapor a cărui cheltuială a suportat-o domnul director general singur. A suportat de asemenea cheltuiala serbărilor și banchetelor, care au avut un caracter împărătesc. După ce s'au isprăvit toate, domnul director general, tot din veniturile sale proprii, a cumpărat ș'a dăruit unui muzeu o mică pânză a unui mare pictor — Vermeer dela Haarlem. Pe această mică pânză zugrăvită de un pictor care n'a murit bogat, domnul director a plătit în guldeni o sumă care ar reprezenta cam vre-o treizeci de milioane în moneda dumneavoastră. — Care sunt deci veniturile unui asemenea om? Dar, mai ales, care sunt câștigurile unei asemenea societăți? Banii, cași numerele, se acumulează incomensurabil.

Bine dispus și prietenos, domnul Boker mi-a oferit a doua țigară.

— Dacă ai vreme, domnul meu, am putea trece pe la niște cunoscuți ai mei. Țigările acestea așa de bune îmi amintesc că trebue să-i vizităm... Vei vedea niște amabili și modești negutători de tutunuri.

Aveam vreme, desigur, căci venisem aici și pentru asta. L-am urmărit pe tovarășul meu prin îmbulzeala unor ulițî înguste, simțind în nări ici miros de catran, dincolo de cânepă, în altă parte de pește sărat. Sunt și flori olandeze, — dar parfumul lor e izgonit de toate aceste emanații violente ale portului. S'au retras discrete, la ferestre de case vechi, în străzi ude mișcarea cea mare n'ajunge și vuetul s'aude ca o larmă stânsă a depărtării.

Pătrundem în birouri elegante și suntem întâmpinați de oameni prevenitori și politicoși. Ni se oferă fotolii largi, țigări și cafea. Primim fotoliile și cafeaua. In privința țigărilor rămân nepăsător, ceiace bucură în chip deosebit pe tovarășul meu. Domnii cari ne privesc vorbesc ușor limba franceză. Se arată gata să-mi servească drept călăuză, ca să vizitez c'un vaporaș repede portul. C'un automobil am putea merge până la Haga și Scheweningen. Sunt gata să facă tot ceeace ar putea să servească și să placă unui musafir.

Domnul Boker zâmbește. Arată că am fi foarte mulțumiți deocamdată să vizităm magazia de tutunuri a firmei.

Neapărat. Asta se poate face într'o clipă. Mai ales că vizitatorul străin poate să fie și un cumpărător.

Din birouri trecem într'un mare antrepozit cu multe etaje, în care sunt îngrămădite strâns și des mii de baluri de tutun, aduse de peste mări în pântece de vapoare. Laturile clădirii uriașe dau în străzi înguste. Deschideri vaste stau căscate ; în spre ele urcă din camioane, pe scripți, bal, după bal, mânuite de oameni îndemânateci. In altă parte marfa coboară. In altele baloturi au fost spintecate și experții le cercetează conținutul.

— Aici se găsește îngrămădită o avere enormă... observ eu.

— Desigur, răspunde domnul Boker. Insă trebue să te fac atent, stimate domnule, că acesta e numai unul din antrepozitele firmei.

— Cum? Mai are vra să zică și altele?

— Desigur.

Și'ndată se adresează domnilor care ne întovărășesc. Schimbă două replici în limba olandeză și mă informează numaidecât.

— Mai au șaizeci de depozite ca acestea.

Adaogă:

— Acelaș lucru se poate vedea în ceeace privește grâul. Acelaș lucru se poate vedea în ceeace privește petrolul. In realitate toate aceste conținuturi sunt bani—pe când pentru producători au fost grijă, secetă, greve și toate celelalte.

Domnul Boker, are dreptate: căci toate ale pământului atârnă de Dumnezeu și de stihii. Comerțul, ca și numerele, sunt invenție omenească. Divinitățile nu știu să numere, omul știe. Iar cei cari au inventat contabilitatea dublă au găsit, în realitate, secretul cel mare pentru care s'au trudit atâtea veacuri alchimiștii.

* * *

Dela Rotterdam, am trecut la Haga. Orașul acesta de reședință a Reginei, a parlamentului și a miniștrilor olandezi și străini are un caracter cu totul deosebit de al marelui port. In limba olandeză numele lui este „gardul conților" — s'Graven-hage, — ceiace înseamnă un loc de vânătoare al nobililor de odinioară. Acuma grafii nu mai vânează aici vulpi și mistreți. Mlaștinile și pădurile de care pomenește Tacit în Analelele lui, unde s'a înămolit o parte din armata lui Germanicus, atacată și spârcuită de războinicii lui Arminiu, și-au schimbat fața. Vedem un oraș care ține mai mult de Europa în ceeace privește stilul clădirilor—în plus grădinile artistice. E un oraș liniștit, discret, cochet și mai cu seamă distins. Pe locul străvechilor războae s'a înălțat un palat al păcii, unde stăpânește tăcerea, multiplicată în toate sălile cu ferestre și vitralii enorme. Toate popoarele pământului au contribuit cu podoabe lucrate în lemn, aur, marmoră și colori. Este o sală în care China a depus vase uriașe de porțelan și Japonia panouri vaste pe care le-au migălit cu acul, în mătăsuri și aur, două mii de lucrători în vreme de doi ani. Darurile acestea ale Asiei sunt cu mult mai presus decât tot ce se găsește adus din celelalte continente: cuprind în ele greutatea unui adânc trecut pe care noi îl cunoaștem tot așa de puțin ca și misterul ei sufletesc.

Rânduri de vizitatori trec după rânduri de vizitatori prin săli etichetate cu vorbele păcii și prieteniei între popoare. Ușile 'nalte se închid la loc în urma lor, încet — ca să nu trezească umbrele iluziilor care dorm în ele. Dorm în ele umbre de iluzii ori simple cuvinte. Și vor mai dormi cine știe cât, — până când va trece un făt-frumos al viitorului ca să dezlege farmecul blestemat, dând viață zânelor încremenite.

MIHAIL SADOVEANU

SLABIȚI

repede

fără pericol — fără regim
făcând în fiecare zi sau odată la
două zile o bae cu

SEL AMAIGRISSANT CLARKS

Sarea de slăbit Clarks

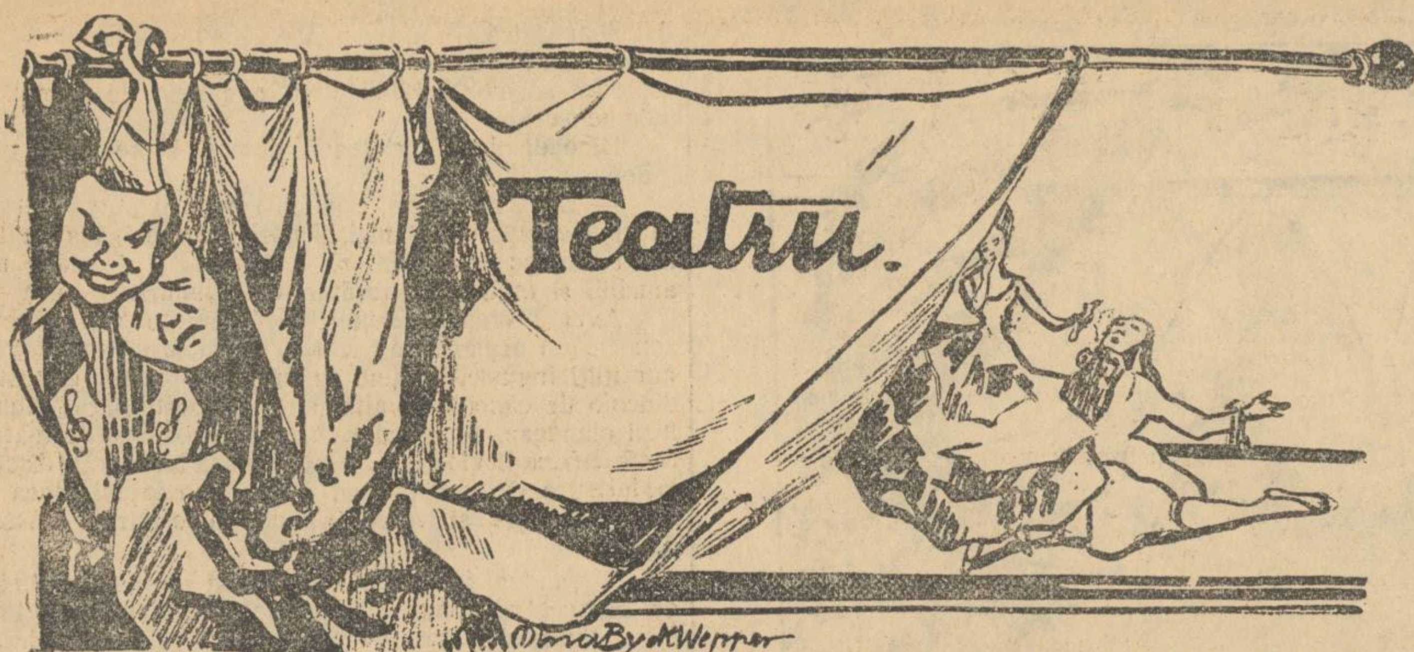
care reușește întotdeauna a reduce stomacul. șoldurile și face să dispară fără nici un inconvenient tot excesul de grăsime.

Se găsește de vânzare la toate Farmaciile și Drogheriile din țară.

IMPORTANT. Dacă nu găsiți în orașul D-vs. trimite-ți suma de Lei 630 pentru un pachet de 12 băi sau 360 Lei pentru un pachet cu 6 băi și vi se expediază de către:

Agenția BIXOR Str. Râureanu 8, București.

Cereți Manualul Artei de a fi frumoasă ce se trimite contra sumei de lei 20 reprezentând spezele de transport, etc. de către Agenția Dixor, Str. Râureanu 5. Telefon 379/94. 351/19.

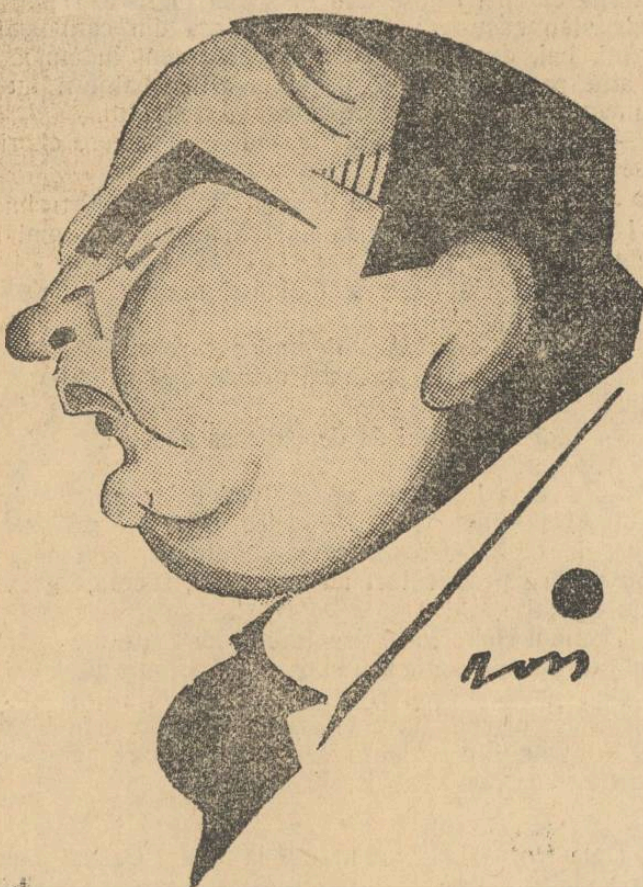

CRONICA TEATRALĂ

OMUL DE ZĂPADĂ. — LAMPAGIUL DE SEARĂ

In vremurile sumbre de astăzi, orice om vesel aduce o prețioasă colaborare la umanitate prin însăși figura-i zâmbitoare. Domnul A. de Herz are în plus replica neașteptată și plină de haz.

Pe d. Herz—l-am văzut grav numai în antractele piesei d-sale, la rampă, scos de aplauzele sălii. Această gravitate, prin contrast, mărea parcă efectul „Omului de zăpadă“.

A. de Herz

Ultima comedie a d-lui Herz, construită cu un abil meșteșug de teatru, se desfășoară într'un tempo vioiu. Personagiile intră în scenă și se retrag între culise la timpul lor, și—câtă vreme se plimbă în lumina rampei —își zvîrl replici sprintene ca niște mingi. Nici o clipă nu lâncezește acțiunea. Nici un personagiu nu rămâne dator partenerului vre-o replică.

Subiectul piesei a apărut în toate cotidianele. De-aceia trecem asupra lui.

Remarcăm zvelteța comediei, trăsăturile nouă : ca sfârșitul actului întâiu, și delicioasa scenă între „doctor“ și gazdă — scenă jucată între pauzele exploziilor de râs ale spectatorilor.

M. Soreanu

Publicul s'a distrat mult. S'a delectat cu jocurile de cuvinte (cam prea multe) și la fiecare sfârșit de act a chemat pe autor la rampă.

Spectatorii, după lăsarea cortinei, purtau prin culoarele teatrului glumele „Omului de zăpadă“ și arătau pe figură o mare încântare.

D. Herz a avut un strălucit succes.

Rolul prim a fost jucat de d. Soreanu — cu vervă și sprintenime de mișcări. A pus în funcțiune diverse și bogate mijloace de expresie. A lucrat nu numai prin vorbe, dar și prin tăceri. Mimica și gestul — mobile și elocvente — s'au luat parcă la întrecere cu textul.

Intr'un rol de cochetă, d-na Marioara Zimniceanu — cu distinsă feminitate — a reușit să facă o admirabilă creație. Liniile rolului, zvelte și originale, au fost fixate de d-na Zimniceanu cu o siguranță de fin desenator.

O bună mențiune pentru d. Fintești[e]anu.

* * *

Teatrul Alhambra, care a purtat câtăva vreme nume improprii — „Fantasio“ și „Caragiale“ — adăpostește astăzi compania lirică română „Leonard“.

S'a vorbit multă vreme la noi de dispariția operetei, după cum va trebui să se vorbească și de dispariția operei dacă și instituția aceasta va continua să existe în forma în care se înfățișează azi.

Opereta a murit, într'adevăr.

Ceiace reprezintă compania „Leonard“, e întâia solie a unui gen nou: *comedia muzicală*.

Marilena Bodescu împreună cu Leonard încearcă să cheme la viață o nouă înțelegere artistică.

Talentul surprinzător de proaspăt al celei dintâi și entuziasmul veșnic tânărului Leonard se străduesc să dea o altă imagine a ceiace reprezenta pe vremuri Parcul Oteteleșanu și teatrul Liric.

Eforturile sunt vrednice de relevat.

„Lampagiul de seară“, comedia în trei acte a d-lui N. Kirițescu, pusă pe muzică de d. Raul Sculy, contopește spirit ușor și armonie nepretențioasă în comedia muzicală reprezentată la teatrul Alhambra.

Domnii Leonard și Kanner s'au regăsit în roluri ce le convin, — iar doamna Marilena Bodescu a desfășurat o minunată îmbinare de joc dramatic și de melodie simțită, de comic naiv și de exuberanță scenică, cucerind întreaga simpatie a spectatorilor.

SERGIU INESCU

Colțul Librăriei „Hasefer“

Ca și în anii precedenți, librăria de artă „Hasefer“ din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) invită pe toți iubitorii cărților frumoase să viziteze **bogata expoziție de cărți** franceze, germane, engleze și române, atât ediții simple cât și ediții luxoase, în frumoase legături în piele, pregătite pentru sărbă[tori]

PENTRU CADOURI

Cel mai plăcut dar și cel mai inteligent cadou îl alcătuește o carte interesantă într'o ediție frumoasă. Iată dece, librăria „Hasefer“ oferă cel mai variat asortiment de cărți frumoase — literatură și artă — în limbile franceză, germană și engleză care, pentru bibliofili, vor fi adevărate surprize artistice.

REVISTE LITERARE, ȘTIINȚIFICE, ARTISTICE

Urmând a reînoi abonamentele la reviste, anunțăm pe cititori că-i putem abona la **toate** revistele străine: italiene, engleze, franceze și germane socotind un comision de 10—15% peste prețul **net** al abonamentului **(cele germane le dăm în prețul original)**. Recomandăm, ca **reviste franceze**: Nouvelle Revue Francaise, Europe, Mercure de France, Revue des Deux-Mondes, Revue de Genève, Crapouillot, Illustration, Conférencia. **Reviste de artă franceze:** Art et décoration, Cahiers d'Art, Amour de l'art; **Reviste literare germane:** Neue Rundschau, Die Literatur, Der Querschnitt, Stachelschwein, Literarische Welt.

Reviste de artă germane: Deutsche Kunst und Dekoration, Die Kunst, Der Cicerone, Innendekoration.

Architectură: Wasmuths Monatshefte fuer Baukunst, Städtebau (abonații la revistele editurii Wasmuth capătă 10—15% reducere la toate cărțile de architectură); Deutsche Bauzeitung Moderne Bauformen; în franceză: L'Architecte, L'Architecture, Architecture vivante.

Reviste politice: Der Kampf, Die Gesellschaft, Die Weltbühne, Die Fackel.

Reviste științifice de specialitate: Bauingenieur, Elektrische Rundschau, Umschau, V. D. I. Zeitschrift precum și în genere orice ziare sau reviste de specialitate, le putem abona **cu prețurile cele mai reduse.**

BIBLIOTECA „HASEFER“

Imprumută spre citit acasă, cele mai noui și mai interesante cărți franceze și germane, contra unei taxe lunare de lei 100.

SALA DE EXPOZIȚII

La 12 Decembrie s'a deschis și se poate vizita zilnic expoziția de pictură a doamnei Olga Greceanu

PREȚURILE NOASTRE

Francul francez lei 6.50—7; marca germană 37—38 lei. In provincie trimitem și contra ramburs, numai în urma remiterii anticipate a unui acont.

Dentist S. MARCUS

DIPLOMAT DIN PARIS

Specializat în clinica școalei dentare franceze

STR. BOZIANU No. 10 (colț cu Piața Regina Maria)

CPNSULTAȚIUNI: 8 dim. — 8 seara

MIJLOACE DE COMUNICAȚIE: Tramvaele 15 și 20

EXECUTĂ ORI CE FEL DE LUCRĂRI IN ARTA DENTARĂ CU PREȚURI CONVENABILE

INLESNIRI DE PLATĂ

Cronica Șahului

„NODURI GORDIANE“
(Șahul algebric și șahul geometric)

de **Ing. L. Loewenton**

Câțiva problemiști discutau la cerc asupra problemelor feerice. Unul dintre puritani se arătă foarte revoltat și combătea acest nou gen. „Noroc că se apropie schimbarea anului și că avem iarăși ocazia de a vedea alte surprize interesante, pot spune chiar intelectuale, datorite fanteziei nouilor problemiști.

Amintiți-vă de „regele fermecat“ și de „dansul nebunilor“ și veți recunoaște că posibilitățile jocului regesc sunt imense“ — așa grăi un adept al problemelor feerice.

Tot discutând astfel grupul de problemiști se risipi în sala de joc și se duse să privească la câțiva jucători, ce se ocupau cu deslegări de studii. Țiu să observ că toate studiile erau de acelaș mare autor.

Lumina se stinse deodată, căci sunase ora 12. — Un sgomot de piese ce se mutau dela mai multe table de joc la una singură se auzi și înainte ca să se facă lumină, pe unul din perete apăru o diagramă de șah (vezi problema No. 66) iluminată în mod feeric.

O voce străină răsună astfel prin sală:

„Problemele feerice vă aduc un nou dar de anul nou. Noțiuni de matematică în jocul de jah. Observați diagrama din perete. Aci avem pentru prima oară un exemplu de —mat algebric — Rog deslegați problema, dând mat în minus o mutare“

Toți rămăseseră stupefiați. Cum să dai mat, luând o mutare înapoi?! Se făcu iar lumină. Anul nou sosise și cu el o nouă ocupație pentru problemiști.

Adeptul jocului feeric, strigă deodată:

„Domnilor priviți această placă“.

In adevăr deasupra plăcei se afla un bilet cu conținutul: „O problemă geometrică de șah“. (Vezi problema No. 67).

Ce se întâmplase. Piesele altor patru studii se deplasaseră și se intercalaseră într'un al cincilea studiu.

Pe placă un amestec de cinci studii.

„Cine din dumneavoastră, domnilor, are darul geometriei în spațiu, acela va putea arăta care sunt problemele în parte“ continuă modernul problemist.

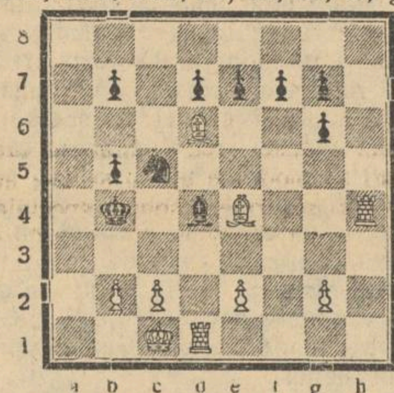
Vedeți că jocul feeric ne oferă atâtea posibilități și că mulțumită lui, vom putea în viitor introduce orice noțiuni științifice în „șah“.

Toți asistenții își notară pozițiile și plecară acasă, cu gândul de a le deslega și de a nu mai combate în viitor frumoasele idei noui oferite de problemiștii moderni.

PROBLEMA No. 66
de **Ing. L. Loewenton**, București
(inedită)

Negru (10 figuri)

Rb4, Cc5, Nd4, Pb5, b7, d7, é7, f7, g6 și g7.

Alb (9 figuri)

Rc1, Td1 și h4, Nd6 și é4, Pb2, c2, é2 și g2.

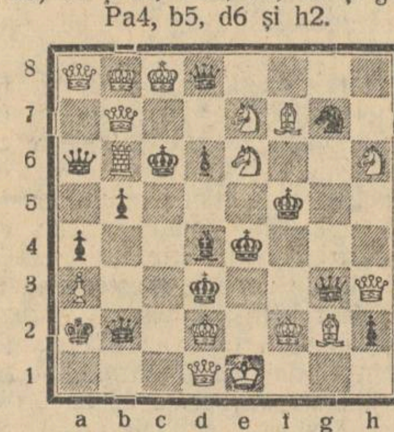
„Șahul algebric“

Mat în —1 mutare.

PROBLEMA No. 67
de **Ing. L. Loewenton**, București
(inedită)

Negru (15 figuri)

Ra2, c6, d3, é4 și f5, Da6, b2, d8 și g3, Cg7, Nd4, Pa4, b5, d6 și h2.

Alb (16 figuri)

Rb8, c8, d2, é1 și f2, Da8, b7, d1 și h4, Tb6, Cé6, é7 și h6, Nf7 și g2, Pa3.

„Șahul geometric“

Cari sunt cele 5 studii?

Care este autorul?

NOTĂ. — Pentru rezolvarea acestor probleme acordăm un premiu de 500 lei.

CARLOS TORRE

Copilul genial, mexicanul Carlos Torre, care a uimit lumea prin extraordinara sa precocitate, s'a însănătoșit. Acest eveniment stârnește bucurie printre toți șahiștii cari l'au cunoscut fie personal, fie din ceeace au citit despre el. Scăpând de o supărătoare boală de nervi, el apare iarăși pe arena șahului înregistrând noui și numeroase victorii. Una din frumoasele partide jucate de el anul acesta este cea de mai jos, care, fără a fi la înălțimea grandioaselor sale realizări din trecut, este totuș o exemplară probă a vigurosului său talent.

Partida No. 35

Alb: N. N. — Negru: CARLOS TORRE

Apărarea Alechin

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. é4—é5, Cf6—d7; 4. d2—d4, é7—é6; 5. Cg1—f3, prin mutarea aceasta alb intră intr'o variantă a partidei franceze, nefavorabilă pentru el; mai bine era ed sau C×d5. 5...., Nf8—é7; 6. Nf1—d3, c7—c5; 7. Nc1—é3, Cb8—c6; 8. Nd3—b5, 0—0; 9. Nb5×c6, b7×c6; 10. 0—0, Ta8—b8; 11. b2—b3, f7—f6; 12. Cc3—a4, aceasta pierde un pion, dar în orice caz alb are o poziție mai slabă. 12...., f6×é5; 13. d4×é5, Tf8—f5; 14. Tf1—é1, Dd8—c7; nu era bine să ia imediat la é5 din cauză ca la C×é5; C×C, T×C; Nf4, T×é1+; D×é1 și alb recâștigă pionul é cu avantaj. 15. Né3—c1, Cd7×é5 16. Cf3×é5, Tf5×é5; 17. Té1×é5, Dc7×é5; 18. Nc1—a3, d5—d4; 19. Ca4—b2, Né7—d6!; 20. g2—g3, Df5,—d5; 21. Cb2—c4, é6—é5; 22. Dd1—h5, g7—g6; 23. Dh5—h4?, Nd6—é7!; 24. Dh4—h6; (dacă lua Né7 urma Nh3!), Né7—g5!; 25. Dh6×g5, Nc8—h3; 26. f2—f3, Dd5×f3; 27. Dg5—d2, Tb8—f8!; alb abandonează din cauză că nu poate apăra matul la f1 sau g2.

Curiozități

Molitfelnic anglican

Biserica anglicană a hotărât să refacă cartea-i oficială și universală de rugăciuni compusă în 1662 și rămasă de atunci neschimbată. Proectul acestei reforme a obținut aprobarea ultimului congres bisericesc iar Arhiepiscopul de Canterbury, adică primatul Angliei, l-a introdus în Camera Lorzilor, unde noul ciclu de rugăciuni a fost primit, în urma unor foarte lungi discuții.

Când însă proectul a trecut în Camera Comunelor, situația s'a schimbat. Deși reprezentanții Bisericii Anglicane au pledat pentru reformarea rugăciunilor învechite; și, cu toate că însuși Baldwin, primul ministru, a împărtășit acest punct de vedere, — Camera a refuzat, cu 247 voturi contra 205, schimbarea textului celui vechiu. Arhiepiscopul de Canterbury a plecat din Parlament, având lacrimi în ochi. Camera Deputaților s'a dovedit mai conservatoare decât Baldwin și Biserica Anglicană.

Impotriva reformei au vorbit chiar unii miniștri. Deputații din partidul muncitoresc au văzut în acest proect — un atentat împotriva protestantismului anglican și o apropiere de catolicism. In zadar a căutat însuși Arhiepiscopul să argumenteze, că în 1927 unele texte din 1662 par naive, ridicole sau absurde: poziția lui atât de fermă n'a stârnit decât o nemaipomenită agitație în Cameră. Un discurs înflăcărat împotriva reformei a fost pronunțat de Mitchel, deputat socialist din Scoția. După votare, s'au auzit strigăte: — „Acuma Protestantismul e salvat !“

Se afirmă că Arhiepiscopul dr. Davidson va fi nevoit să demisioneze.

Wilhelm pe scenă

La Berlin, cunoscutul regisor Erwin Piscator a montat o piesă „Rasputin“ în care figurează trei împărați: Nicolae al Rusiei, Frantz-Iosif al Austro-Ungariei și Wilhelm al Germaniei. Pe o scenă „rotativă“ se desfășoară simultan trei acțiuni separate cu acești monarhi. Piesa a avut mare succes. Dar ex-Impăratul Wilhelm l-a dat în judecată pe Piscator și a obținut interzicerea de a mai fi reprezentat, de actori, în această piesă. Piscator a făcut apel împotriva acestei hotărîri a tribunalului.

In goană după recorduri

Automobilul lui Bruce cu care acest sportsman englez a reușit să facă o cursă de 128 ore fără întrerupere, străbătând 120 km. pe oră, s'a răsturnat într'un viraj mai greu. Dar și aci norocul a favorizat pe Bruce care în acest moment dormea, după ce cedase conducerea mașinei — soției sale. Din cauza șoselei cimentate în acest loc și acoperite cu un strat subțire de zăpadă, automobilul la un moment dat a suferit o puternică zdruncinătură, și a continuat să alunece înainte cu roțile în sus, târând sub șasiu pe mândoi soți. Când au alergat spectatorii speriați la locul catastrofei, — Bruce s'a sculat de sub șasiu împreună cu soția, și a ajutat „salvatorilor“ să ducă mașina la garaj.

Curse de câni la Wembley

Cel mai mare stadion din Anglia se află în apropierea Londrei, la Wembley, unde a avut loc în 1925 expoziția pan-britanică. Acest stadion a și fost amenajat în vederea curselor de câini. Prima cursă s'a produs aci acum vre-o două săptămâni, în prezența a 70.000 de spectatori, cu tot timpul nefavorabil. Vre-o trei sute de „bookmaker“-i au reușit să facă afaceri frumoase... Se știe că cursele de câini au foarte mulți adversari; câțiva dintre aceștia au distrus mai multe cuști din care sunt lansați câinii în clipa „start“-ului. Din „fericire pentru public“ (așa se exprimă presa), această ispravă a răufăcătorilor a fost observată la timp. Aceleași ziare povestesc cu o bogăție mare de amănunte cum un câine, care își întrecuse rivalii, a ajuns epurele electric și a reușit să-i treacă înainte: nevăzând pe cine trebue să mai întreacă, câinele s'a oprit pe loc, complect nedumerit...

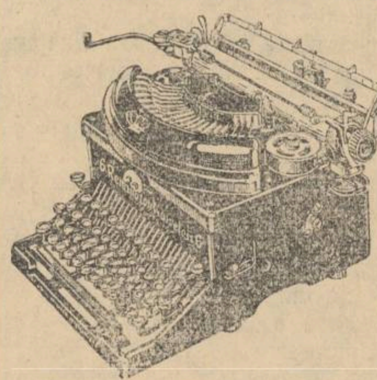
Cursele de câini sunt din ce în ce mai mult la modă în Anglia.

Se proectează introducerea totalizatorului la aceste curse cași la cursele de cai, deși s'au ivit chiar în parlament curente protivnice unor astfel de inovațiuni, care distrag societatea dela celelalte sporturi nobile și tradiționale...

Bogățiile Indiei

Reprezentantul comercial al Statelor Unite ale Americei din Bombay a întocmit o statistică, prin care dovedește că metalurile și pietrele prețioase, purtate de bărbații și de femeile Indiei, reprezintă un capital mort în valoare de *cinci miliarde de lire sterline.* Cu ajutorul acestui capital, îndreptat spre scopuri de producție, s'ar putea transforma India în cea mai bogată și cea mai puternică țară din lume.

REMINGTON NOISELESS No. 6

Din 78 mașini diferite mărci la Concursul Internațional din Philadelfia la 1926 Mașina Remington a fost clasificată l-a bătând recordul ca accelerație, soliditate și tăcere.

Unică mașină care scrie fără nici un zgomot

Mașina adoptată de M. S. REGINA

FURNIZORII CURȚII REGALE NICOLAE IVANOVICI & Co. CAL. VICTORIEI-PAS. VILLACROS-BUCUREȘTI

CĂRŢI ŞI REVISTE

LA CRITICA rivista di letteratura, storia e filosofia, diretta da B. Croce
(Ianuarie-Septemvrie 1927)

Despre curentele de idei şi despre poezia italiană în veacul al XVII-lea; despre poezia lui Racine; despre cărţi rare din secolul al XVIII-lea; despre buna-credinţă şi despre amiciţie (fragmente de etică) despre ineditele lui Henri Becque; despre caracterele popoarelor; corespondenţă între Georges Sorel şi Benedetto Croce; despre literatura marxistă şi mişcările uvriere; anecdote de istorie politică şi literară; maxime despre religie (probe dintr'un volum care se va intitula *Libro dei pensieri);* în sfârşit, recenzii despre cărţi de filozofie, economie politică, ştiinţă socială, istorie literară — atât de variate studii şi note publică Benedetto Croce în fascicule de câte 60-70 pagini în 180, care apar regulat la două luni. In aceste cinci fascicule din prima jumătate a anului, se vede un singur colaborator, Giuseppe Citana — cu o scurtă serie de note despre Leopardi —: altfel totul e scris de Croce singur.

Omul acesta prezintă un caz puţin obişnuit în zilele noastre. Filozofie generală, estetică şi metodologie istorică, economie politică, formează un cumul faţă de care europenii ultra-specializaţi sunt gata să se încrunte. Acum o sută de ani aproape oameni de o cultură echivalentă cu a lui Croce apăreau mai puţin monstruoşi. Rudolf Haym, autorul unei cărţi ilustre despre romantismul german, a fost un asemenea istoric literar care îndrăznea să fie şi filosof, să scrie despre Hegel şi Schopenhauer, să ţie lecţie de estetică şi de istoria filosofiei; dar el era o rămăşiţă dela anii 50, şi părea foarte demodat compatrioţilor săi dela sfârşitul veacului trecut. Astăzi, probabil, ei au ajuns mai înţelegători, sau cel puţin mai concilianţi în această privinţă.

Lăsăm la o parte întrebarea dacă Benedetto Croce a scris, poate, prea multe pagini sau nu; să constatăm numai că în cât a scris se găsesc destule, pentru care să-i fie foarte recunoscători istoricii literari, esteticienii şi cei ce se interesează de metoda ştiinţelor istorice în general. — El a arătat, ca nimeni altul, însemnătatea ideilor şi teoriilor de artă în dezvoltarea literaturilor; şi ca nimeni altul, a stăruit, cu filozofică amănunţime, să se clarifice deosebirile radicale între domeniile spiritului, dovedind că aceste domenii trebuiesc studiate mai întâi în ele însile. Acest om s'a făcut, cum se zice, enciclopedist, tocmai pentru a defini cu o rară precizie graniţele între felurile de cunoştinţe şi a urmări delicat conturul atitudinilor diverse ale spiritului, iar nu pentru a le încurca gelatinos în aşa numite sinteze vaste.

Opera lui este un instrument metodologic de valoare excepţională, şi pentru istoricul literar o călăuză unică.

Pe încetul, oamenii de meserie au fost siliţi să vadă că istoria literaturii nu poate avea alt înţeles mai potrivit decât: să fie istoria artei literare. Până şi un filolog de cea mai pură şi exclusivă calitate a scris, acum câţiva ani, în prefaţa unei colecţii de texte vechi germane: *Literaturgeschichte ist Stilgeschichte;* şi mult înainte de aceasta, făcuse aplicaţia verificatoare un elenist celebru, Wilamovitz, şi un modest învăţat francez, H. Ouvré *(Les formes littéraires de la pensée grecque)* pentru literatura greacă.

Multă vreme, sub stăpânirea unui empirism vulgar, se pregăteau, cu numele de istorie literară, nişte adunări de date biografice cu fapte din istoria politică, socială sau morală, cu ipoteze antropogeografice şi detalii din istoria limbii legate între ele cu mai mult ori mai puţin spirit, sau mai adesea fără nici o legătură, ci numai ticluite în capitole şi paragrafe care aveau aerul că se dezinteresează sincer şi sistematic unele de altele. Ar fi trebuit, pare că, să fi fost de mult evident, şi astăzi este evident, în mare parte mulţumită lui Croce, că, pentru a înţelege viaţa unei literaturi, trebue neapărat să afli ce idei şi gusturi aveau, în celelalte arte — şi în general despre artă — artiştii şi publicul din locul şi timpul dat; şi că e metodic greşit de a sări, dela obiectul de artă, nemijlocit, la climă şi rasă, sau la economia naţională.

Este elementar că ceiace, în ştiinţă, şi în orice disciplină orientată ştiinţific, formează obiectele de studii sunt construcţii metodice, pe care spiritul le creiază din date empirice, după legile sale proprii. LUCRURILE, în înţelesul comun al cuvântului, nu sunt obiecte ale activităţii teoretice. Insă empirismul vulgar, de care au fost şi sunt încă în parte stăpâniţi istoricii artelor, nu izbuteşte să ajungă până la această deosebire. Aşa s'a putut întâmpla că studiul artei, teoretic şi aplicat, a dospit comod în cea mai perfectă confuzie asupra obiectului său, fără a simţi nevoia de a-l extrage şi defini din massa empirică de ideologii populare în care un tablou, o statue, sau o poezie este absorbită de conştiinţa vulgară.

La diversele confuzii, etichetate uneori foarte pompos în studiile literare şi de artă până dăunăzi, s'a adăugat acum una nouă, eşită din obsesiunile erotice ale unui psihiatru care explică absolut orice se întâmplă şi s'a întâmplat, decând există societate, stat, religie, artă, ştiinţă, prin energia sexuală, exclusiv.

Contra diletantismelor confuze de altă dată, ca şi contra acestuia deadreptul caraghios, pomenit la urmă, neobosita stăruinţă metodologică pe care învăţatul italian o aduce în studiile sale pline de pătrunzătoare învăţătură, constitue un tratament cu deosebire serios şi sigur pentru oricine nu-i diletant incurabil. PAUL ZARIFOPOL

MARIO ROQUES: Palia D'Orăştie. I. Préface et livre de la Genèse
Paris, éd. Champion, 1925. (LXXI + 213 pag.)

Marele public nu bănuieşte de sigur că textele noastre vechi, aşa puţine şi sărace cum sunt, au rămas în mare parte needitate până astăzi. Şi, natural, din cele care au fost publicate sau nepublicate, nu toate întrunesc condiţiile unei bune ediţii de text. In asemenea împrejurări, editarea unui text inedit sau tipărit numai în ediţia veche constitue un eveniment de prima importanţă pentru istoria limbii şi literaturii române.

Cu atât mai mult este menit să stârnească senzaţie volumul de care ne ocupăm aici: în adevăr, pe cât e textul de important şi de interesant, pe atât e de îngrijită şi de demnă de încredere ediţia domnului Roques, a cărui luminoasă şi metodică erudiţie a fost dese ori pusă în serviciul limbii şi literaturii române. Se ştie ce este *Palia:* o traducere — parţială — a Vechiului Testament, făcută în secolul al şaisprezecelea, şi tipărită la Orăştie la 1851—1852. S'ar părea lucru de necrezut ca un text atât de preţios să nu fi găsit până acuma un editor: din ediţia secolului al şaisprezecelea nu se păstrează decât şapte exemplare (unele au fost găsite în ultimii ani) dintre care numai două sunt complecte. Trebue însă să recunoaştem că greutăţile pe care le întâmpină un filolog care încearcă publicarea unui text vechiu românesc sunt în stare să dezarmeze bunăvoinţa multor erudiţi.

Trei posibilităţi se prezintă pentru cineva care editează un text tipărit cu litere cirilice; reproducerea fotografică, reproducerea tipografică cu litere cirilice şi trancrierea în alfabetul latin. Reproducerea fotografică, mai cu seamă în cazul de faţă, avea dezavantajul de a pune cititorul în faţa dificultăţilor de descifrare pe care nu trebuie să le cunoască decât specialistul. Transcrierea în alfabetul latin ar fi obligat pe editor ori să modifice textul şi să-l adapteze pronunţării actuale, ori să creieze semne speciale care să redea diferitele litere cirilice inexistente în alfabetul latin (şi asta n'ar fi uşurat citirea, din contra!). In sfârşit, reproducerea cu litere cirilice evită toate inconvenientele acestea (dar se loveşte de altul, care, la noi în special, e destul de grav: lenea, care împiedică publicul să citească alfabetul cirilic). Acesta este sistemul adoptat de editor (e adevărat însă că litera imprimeriei Holzhausen e aşa de clară şi de agreabilă, încât citirea devine atrăgătoare pentru oricine).

Cititorul român va rămâne surprins constatând că d. Roques nu corectează greşelile de tipar ale textului, oricât de evidente: într'adevăr dacă o greşală e complect evidentă, cititorul o poate corecta singur; iar dacă încape îndoială, de ce să rişti să falsifici textul? De multe ori o corectură care părea evidentă s'a dovedit mai târziu a fi eronată: ceeace părea o greşală de tipar nu era decâtt reproducerea unei variante dialectale sau a unei forme arhaice.

Volumul cuprinde o introducere în limba franceză, în care editorul analizează cu fineţe şi cu precizie condiţiile în care a avut loc traducerea şi tipărirea Paliei. Intre altele se dovedeşte, în special cu argumente de ordin linguistic, că traducătorii au avut în faţă un text unguresc de care s'au servit în timpul lucrării lor. De aceea, sub textul românesc ediţia de faţă prezintă, în caractere mărunte pe cel unguresc, care nu mai fusese nici el retipărit până acuma.

D. Mario Roques, care a mai avut de multe ori ocazia să dovedească interes şi bunăvoinţă Românilor, ne dăruieşte acuma o ediţie ireproşabilă a unui important text românesc. Depinde în parte de interesul pe care i-l vom arăta ca volumul al doilea, cuprinzând restul Paliei, să vadă mai curând lumina tiparului. AL. GRAUR

„Gândirea"

Mărturie a unei adânci frământări interioare, opera critică a domnului Mihai D. Ralea solicită întotdeauna interesul lectorului prin atitudinea morală şi superior intelectuală ce o caracterizează.

Punând apariţia volumului „Interpretări" în cadrul celor dintâi contribuţii româneşti pentru lămurirea unor probleme ce preocupă economia culturală a altor ţări, domnul Tudor Vianu arată în „Gândirea" că odată cu înălţarea nivelului culturii generale şi cu o mai sigură stăpânire ştiinţifică asupra condiţiunilor noastre în scrisul publiciştilor mai noui începe să se simtă adierea unui răgaz, a unei degajări intelectuale care le îngăduie să studieze unele din aspectele cugetării europene.

„Răgazul intelectual care măsoară progresul făcut în acest domeniu se manifestă, spune domnul Vianu, în unele din acele scrieri informative, ingenioase şi pătrunzătoare în acelaş timp, cum volumul „Interpretări" al d-lui Mihail D. Ralea este un exemplu.

„Scriitorii străini pe cari „Interpretările" d-lui Ralea îi grupează, reconstituesc o atitudine morală pe care o ghicim identică cu aceia a interpretului lor, deoarece nici-un alt criteriu nu ni se arată că a prezidat la alegerea lor din galeria variată a marilor scriitori moderni şi contimporani.

„Paginile d-lui Ralea alcătuesc comentarul simpatic închinat unui anumit fel al vieţii interioare şi anume aceluia în care tragismul fatalităţii se tempereazá prin lumnile inteligenţei ajungând la înţeleaptă resemnare, modestie şi măsură, ca la virtuţile ei cele mai proprii.

Volumul se închee prin câteva studii închinate literaturii româneşti. Domnul Tudor Vianu remarcă pe cel din urmă, în care un material risipit în reviste este întrebuinţat cu mult rod, pentru a întregi aspectul mai puţin cunoscut al operei de moralist a domnului G. Ibrăileanu...

In limitele unei scurte dar substanţiale recenzii, d-l Tudor Vianu a izbutit să concentreze înţelesul adânc al unor fructuoase strădanii intelectuale. — **b.**

Notele politice ale lui Marghiloman

Revista „Cărvunarii", apărută în număr special, aduce câteva interesante reflecţii ale d-lui D. V. Barnoschi, în marginea celor cinci volume de „Note politice" ale lui Alexandru Marghiloman şi publică lista compectă a celor două mii de persoane pomenite în „Note".

In articolul care deschide numărul, cetitorul e prevenit să nu se aştepte la un studiu ştiinţific, ci la o simplă trecere în revistă a generalelor impresiuni şi neînţelegeri suscitate de opera lui Marghiloman în totalitatea ei.

Paginile de comentar sunt scrise cu mărturisită obiectivitate şi fac parte dintr'o serie de tablouri istorice care în intenţiunea autorului vor evoca câteva sugestive aspecte sociale ce au influenţat evoluţia ţării noastre.

Notele, spune d. Barnoschi, aşa cum sunt, micşorează pe autorul lor dar au o valoare mult mai mare de cât dacă erau numai ceiace le arată numele: note politice. Ele rămân mai întâi document pentru viaţa noastră politică şi pentru câteva linii mari ale istoriei noastre şi ale istoriei universale; aspecte şi fapte văzute de mintea sintetică a unui om superior şi bine informat. Şi pe deasupra, mai sunt un bogat material pentru sociologul ce va scrie despre moravurile, gradul de civilizaţie al epocii în care a trăit Marghiloman.

Aşa cum sunt, notele vor fi mult mai preţioase pentru istoricul de mâine. Marghiloman, amestecând faptele vieţii publice cu toate cancanurile, cu toate intrigile, cu toate calomniile, insinuările şi perfidiile din elita socială a vremii sale a schiţat un aspect al societăţii, arătând totdeodată că şi un om superior ca el, nu era decât un membru autentic al acestei societăţi.

Notele politice, spune mai departe domnul Barnoschi în judicioasa d-sale caracterizare, sunt şi o involuntară confesiune a unei impresionante vanităţi şi a unui banal snobism la un om excepţional de inteligent.

Şi afirmaţiunea e ilustrată cu pasagii edificatoare. Munca depusă pentru găsirea tuturor punctelor comparative şi documentare e într'adevăr remarcabilă în articolul d-lui Barnoschi. Toate atitudinile lui Marghiloman în diferitele probleme importante ale epocii, sunt fixate de recenzent în linia unei juste interpretări.

O înţelegere deosebită a împrejurărilor în care au trebuit să apară cele cinci volume, arată d. Barnoschi, motivând neorânduiala şi caracterul fragmentar al notelor prin faptul că Marghiloman a însărcinat trei prieteni cu redactarea şi tipărirea lor, şi aceştia, prinşi în dureroasa dilemă de a-i distruge opera sau de a nu-i îndeplini dorinţa, au preferat să publice tot manuscrisul aşa cum se găsea în forma lui rudimentară...

Dar, nu este de crezut că prietenii de fiecare clipă ai defunctului nu au avut, pentru a se călăuzi, pe deasupra literei testamentului, indicaţiuni, aluzii, sugestii, şi d-l Barnoschi mai adaugă, chiar o categorică injoncţiune... *b.*

Adevărul asupra Americei

Adevărul asupra Americei moderne este în general învăluit în iluzii, în exagerări şi, nu rareori, în minciuni. Europeanul se lasă înşelat de aspectele gigantanasiei americane şi admiraţia lui e amestecată cu acea stupefacţie a părintelui care se vede întrecut de fiul pornit peste ocean. Orgoliul americanului, care vrea să uite datoriile lui către vechea cultură europeană, e întemeiat pe un materialism agresiv; totul este, în Statele-Unite, în funcţie de producţie şi de rentabilitate. Tendinţa de creştere nelimitată, fenomen biologic, se afirmă în viaţa americană cu o tenacitate care duce la forme monstruoase. Energiile sufleteşti şi intelectuale sunt captate de Maşină. Uniformizarea, „normalizarea", este legea dintâi a civilizaţiei americane, dominată de Trusturi. Individualismul american a devenit o iluzie, caşi libertatea — care străjueşte doar ca simbol grandios pentru străinii cari contemplă de pe transatlantic uriaşa statuie a Libertăţii. Toate manifestările sociale, politice, economice, religioase şi artistice sunt în raport cu massele americane. Nenumăratele neamuri atrase de resursele inepuisabile ale Noului-continent, sunt amestecate până la pierderea culorii şi calităţilor specifice. „Omul-mediu" e plămădit acolo de nemiloasa mână de oţel a unei Plutocraţii oculte, care presidează până şi în cele mai ideale manifestări ale spiritului şi ale artei.

Aceste impresiuni generale sunt confirmate cu o rară luciditate şi sinceritate critică de **Herman George Scheffauer** în cartea lui: **Visage de la nouvelle Amérique** 1). American de origină germană, autorul — (care s'a sinucis nu de mult, după ce şi-a împuşcat secretara; o dramă a neurasteniei) — a dovedit în această lucrare un dar excepţional de analiză şi o vervă ironică unită cu credinţa în marile meniri omeneşti. Ne-a dat o frescă a măreţiei americane; privelişti impresionante ale istoriei în cari se conturează, ca nişte plesiosauri, conducătorii unei turme umane tot mai spornică, mai frenetică, mai uniformizată — gonită spre abatoare şi uzini.

După ce înfăţişează întâi tiparele în cari s'a plămădit America modernă, Scheffauer consacră câte un capitol vieţii publice şi acelei familiare; pătrunde în subteranele „mediului-politic" plin de brute uriaşe şi de robi sugestionaţi; cercetează evoluţia puritanismului anglo-saxon şi dominaţia lui asupra vieţii familiare şi sexuale; pătrunde apoi în imensa arenă fremătătoare a Afacerilor, unde câţiva biruesc deasupra altor biruitori pigmei şi aceştia deasupra milioanelor de sclavi ai muncii mecanice, neîntrerupte până la uzura din urmă. Toate acestea se oglindesc fantasmagoric în presa americană cu o preciziune înspăimântătoare pentru un spirit liber ca Scheffauer, Mencken sau Upton Sinclair.

Inainte de a sintetiza, în ultimul capitol despre „Sufletul american", cercetările lui necruţătoare pătrunse totuşi de un idealism luminat, Scheffauer se ocupă de manifestările artistice şi literare, cari sunt un fel de încoronare a eforturilor creatoare ale unei naţiuni. Autorul confirmă afirmaţia criticului englez Samuel Butler că „America e ultimul loc unde viaţa ar fi suportabilă unui scriitor inspirat". Mai precis: scriitorul independent, caşi artistul sau estetul american, trebue să se stabilească în Europa, dacă vrea să-şi manifeste darurile în toată amploarea lor. America rămâne şi azi tributara Europei, în ce priveşte arta şi literatura, deşi ea o domină cu băncile şi cu bogăţiile ei materiale. Intr'un secol şi jumătate, ea a dat abia pe Whitman şi Poe în literatură pe Whisker şi Sargent în pictură, pe Richardson, St. White şi Fr. L. Wright în arhitectură. (Adăogăm pe Emerson în morală şi William James, a cărui filosofie pragmatică e de altfel specific americană, după cum poezia fraternistă a lui Whitman e de asemenea o expresie a intenţiilor generoase ale nouei Americi).

Scheffauer spune că nu există încă o artă şi o literatură naţională a Americei, deşi marile epopei ale primilor colonişti, precum şi titanica luptă contra naturei, la care s'a adăugat un industrialism grandios, ar putea fi teme poetice şi dramatice pentru artişti veritabili. Autorul arată că puritanismul anglo-saxon, care a modelat spiritul american, i-a dat o direcţie anti-artistică. Puritanii au comprimat elanurile lirice, au gonit miragiile „sensuale" ale artei. Intr'o societate în plină creştere materială, creatorul de valori estetice şi spirituale apare de prisos şi e chiar considerat ca parazit.

Această concepţie din vremea primilor colonişti, se menţine azi, când materialismul american e la apogeu. Spiritul plebeian e potrivnic spiritului apolonian al artei. „America e un mare trunchiu, cu membre viguroase şi active; capul însă lipseşte;... e necesar acel organism compact şi inatacabil, de opinie superioară; trebue să existe acea clasă menită să încurajeze artele, să protejeze pe adevăraţii artişti împotriva tiraniei publicului şi a influenţelor corupătoare ale târgului politic". Plutocraţia mecanizează opera de artă şi o comercializează ca orice marfă. Artiştii americani n'au putere de rezistenţă, nefiind solidari, cei mai mulţi se supun legii cererii şi ofertei — şi fabrică „în serie", potrivit moralei colective, opere cari se bucură de un tiraj imens dar cari sunt lipsite de valoare estetică sau general umană. Soarta unor artişti independenţi ca Whitman şi Edgar Poe este edificatoare. Cine vrea să creeze în mod liber, trebue să primească tăcerea şi dispreţul pe care Presa ştie să le organizeze.

După ce analizează influenţa primordială, intelectuală şi literară, a Angliei asupra Americei; după ce înşiră numele principalilor reprezentanţi ai idealismului american contimporan, Scheffauer cercetează atotputernica influenţă a gazetelor. Pentru cei mai mulţi americani, gazeta înlocueşte cartea, după cum cinematograful covârşeşte teatrul, iar revista ilustrată e preferată galeriilor de artă. Intensitatea vieţii cotidiane cu uzura ei mecanică, a făcut ca nu numai gândirea, ci şi simpla lectură, să devină un efort insuportabil pentru cei mai mulţi americani. Ei preferă imaginile; legea „minimului de efort" se afirmă şi în domeniul literar. Ca expresie a uniformităţii mentalităţii americane este industria filmelor şi a gazetelor după tipul lui **Saturday Evening Post,** cu tiraj de două milioane exemplare. „Intoxicaţia emotivă prin ziare este fără îndoială factorul anti-estetic şi anti-literar cel mai mortal... Creerul Americanului modern ne face să ne gândim la un lucru moale, amorf, incolor, învelit într'un jurnal".

Cu toată vasta ignoranţă a poporului, cu toată laşitatea de cugetare a criticilor şi a profesorilor, cu toată tirania „morală" exercitată de femeile americane şi tirania politică a capitaliştilor, — există forţe pure cari îşi făuresc, sub blocurile imense ale mediocrităţii drumul spre lumină şi libertate. Pe lângă industria literară imensă, consacrată distracţiei vulgare, creşte floarea plăpândă a artei, îngrijită de puţinii credincioşi ai idealurilor culturale europene. Entusiasmul Americanilor pentru artă, e deocamdată grosolan; bogăţia îi ajută să-şi înfrumuseţeze locuinţele şi muzeele, cu opere de artă pură cumpărate cu dolari mulţi din Europa înfometată. Ambianţa artistică, încă neselecţionată, va crea totuşi un spirit estetic de care francezul, germanul sau italianul se bucură de mult. Azi, toţi factorii estetici sunt subordonaţi în America factorilor economici şi mecanici. Tendinţa de uniformizare a masselor va fi în cele din urmă înfrânată. Căci, ca orice gigantanasie, industrialismul excesiv duce la pieire. Trebuesc contra-greutăţi, pentru echilibrarea vieţii sociale. Materialismul civilizaţiei americane, care a denaturat puritanismul necesar al epocei de colonizare, va fi în cele din urmă pătruns de noui forţe spirituale. Altfel, munţii artificiali înălţaţi de plutocraţii americani vor strivi elementele vitale ale mulţimilor „standardizate".

Imperceptibil, sufletul rămâne deasupra tuturor victoriilor mecanice. Sunt semne cari arată că America este în pragul unor mari schimbări politice, economice, sociale. Aceste schimbări sunt determinate de înoiri intelectuale şi estetice. Sub pavăza lui de oţel, Americanul începe să simtă palpitând un suflet nou. El trece acum dela copilăria rapidă şi vorace, la o maturitate dureroasă dar mântuitoare. Europa rămâne, cu toate erorile ei, izvorul culturii omeneşti. La rândul ei, America descoperă Europa: întâi sub forma unui vast câmp de operaţii industriale şi financiare. Dar, pe nesimţite, ea învaţă dela mama ei săracă, limbajul divin al artei, al filosofiei şi al literaturii.

EUGEN RELGIS

---

1) Tradusă de Margueritte Gay Editura Rieder — Paris — 1927.

INSEMNĂRI

Cuvinte nepotrivite

Dragi şi mari confraţi de presă şi voi toţi meşteri făurari ai limbei româneşti, rogu-vă: nu întrebuinţaţi cuvinte nepotrivite, fără rost şi multe chiar fără înţeles.

Bună oară, să nu ziceţi niciodată *Te-Deum,* când e vorba de o slujbă de prea mărire a Domnului la o biserică ortodoxă. *Te-Deum* e un oficiu al ritualului catolic care începe cu cuvintele *Te-Deum laudamus!* Noi, pentru asta avem: *„Pre tine, Dumnezeule, te lăudăm!"* Vi se pare prea lung? Scurtaţi! Ce ar fi dac'aţi zice: *Pre-Tine?* Ar fi româneşte şi ar fi şi ortodox. In orice caz nu ne-aţi face papistaşi. Iar dacă nu veţi voi să mă ascultaţi şi veţi ţine să vă arătaţi şi pe această cale latini ori măcar filo-latini, atunci să nu scriţi *tedeum,* care nu-i nimic, ci *Te-Deum,* care e ceva.

Şi acuma (cât mă mai îndeletnicesc cu cele sfinte) vă mai sfătuesc să nu ziceţi *Requiem* în loc de bunul nostru *Parastas.* E cam grecesc Parastasul, dar cuvântul e înţeles de toată lumea, fiindcă s'a încetăţenit pe vremea când ni se slujea Liturghia în elineşte. Nu mai ziceţi *Requiem* şi pentru că s'au molipsit şi Ovreii cari şi ei au ajuns să oficieze, în Templul choral din Bucureşti sau în sinagogile din ţară un *Requiem* de sufletul morţilor. Ce are a face scripca cu epurele, adică *Requiemul* catolic cu odihna morţilor la Evrei? Oare ebraica şi ritualul mozaic n'au pentru această odihnă un cuvânt tot atât de expresiv?

Şi acum de la cele sfinte, ale Domnului, la cele mirene ale oamenilor.

Să nu ziceţi şi să nu scriţi — dragi şi mari confraţi de presă şi voi toţi meşteri-făurari ai limbei româneşti — să nu ziceţi şi să nu scriţi *decadă* în loc de *deceniu. Decadă* înseamnă zece zile, de aceea când va fi să vorbiţi de un răstimp de zece ani, să ziceţi *deceniu.* E mai potrivit, fiindcă e mai etimologic.

Tot aşa să nu scriţi nici odată „republicat" în loc de „publicat încă odată". „Republicat" e parascovenie care n'are măcar înrudire cu cuvântul „republican".

Iar când va fi vorba de Academia noastră să nu mai ziceţi „Sub cupolă", cum v'aud şi vă citesc adesea. „Sub cupolă" se zice la Paris, fiind că Palatul Academiei de acolo are o cupolă. Pe când Academia noastră hălădueşte într'o clădire veche şi neîncăpătoare, acoperită cu o şandrama.

Iar dacă nu veţi voi să urmaţi sfaturile mele, să nu-mi răspundeţi: Ne refuzăm. Numai în franţuzeşte se zice *Nous nous refusons.* Voi să răspundeţi: *Refuzăm.*

Dar o să faceţi rău dac'o să *mă* refuzaţi. Căci cuvintele nepotrivite pe cari vi le-am semnalat, nu sunt măcar idiotisme.

Genetivele

Femeile — generatoare prin fiziologie — n'au noroc cu genetivele în limba română. Deşi nu manifestă în această direcţie femenismul care e travestirea lor în bărbaţi, li se dă şi lor genetiv, *motu ignorantiae,* o masculinizare — gramaticală. Vorbeşti, bună oară, de ceva ce e al Elenei. Nu zici Elenei ci *lui* Elena, sau, şi mai caracteristic, *lu* Elena. De exemplu: Câinele *lui* Elena, *lu* Elena. Şi tot aşa cu Ilinca sau Catinca. N'auzi nici odată: Ilincăi, ori Catincăi.

Iar când se'ntâmplă să fie vorba de nume femeeşti străine, apoi ajungi la o pervertită intervertire de sexe.

Am răsfoit nu de mult o traducere unde e vorba de personagiile biblice Esther şi Mardocheu. Ştiut e că Esther a fost o femee în toată regula, iar Mardocheu un bărbat cu toate atributele masculinităţii. Purta chiar barbă ca să-şi justifice sexul şi sub raportul capilaro-etimologic.

In acea traducere — din franţuzeşte — am citit la genetiv: *lui* Esther şi Mardoche*ei.*

Lui Esther ca *lui* Esther; se zice *lui* Elena. Dar Mardoche*ei*—de unde şi de când? Ah! ştiu! Fiindcă în franţuzeşte Mardocheu se scrie cu doi *e:* Mardochée. Iar în franţuzeşte cuvintele cu doi *e* la sfârşit sunt femenine. Bună oară: *la Purée.*

Vicelul

Tot un genetiv. Al unei semi-demnităţi politice. Cazul — şi al declinării şi al faptului — stă aşa:

D. A. B. C. e membru influent al unui partid politic. Acest partid, ajungând într'un rând la guvern — ajunge cam des — şi neavând încotro, a trebuit să dea membrului său influent o situaţiune. Care? Cea de ministru nu s'a putut, fiindcă d. A. B. C. apucase odată să fie ministru şi e dintre aceia cari nu se întâlnesc de două ori cu asemenea noroc. Cea de preşedinte de Corp Legiuitor, nu s'a putut, fiindcă sunt numai două Corpuri Legiuitoare, iar preşedinţia lor se cuvine unor partizani cu suprafaţă. Atunci, tot chibzuind, conducătorii partidului au dat d-lui A. B. C. calitatea de vice-preşedinte de Corp Legiuitor. E ceva, fără să fie mare lucru; e lucru mic, dar tot e ceva: Fiindcă precum ştiţi — şi vice-preşedintele poate prezida Adunarea şi agită clopoţelul, care e atributul esenţial al unei preşedinţii.

Dar vice-preşedintele mai are un drept: acela de a avea o încăpere specială în clădirea Corpului Legiuitor, încăpere căreia îi zice „Cabinet" şi dacă ai „cabinet" îţi trebue şi hârtie de scrisori cu en-tête respectiv. Deci d. A. B. C. a dat să i se tipărească scrisori cu acest en-tête: „Cabinetul *Vicelui*-Preşedinte".

D. A. B. C. a crezut că *vice* e un sufix flexibil, şi i-a dat genetivul; deşi e un cogemite prefix invariabil. Trebuia să scrie: „Cabinetul Vice-Preşedinte*lui*".

Acuma să nu întrebaţi cine e domnul A. B. C. Căci nu e cuviincios să dai în public lecţii de gramatică unui important personagiu politic, care e şi foarte popular în Capitală, şi căruia îi place chiar să vorbească în numele Capitalei.

Petre Carp şi Presa

Guvernanţii noştri s'au purtat în anii din urmă foarte vitreg cu Presa. Au clevetit-o, au confiscat-o, au censurat-o, iar azi nici nu-i dau voe să-şi arate rănile ce-i face foarfeca Nastasiei, ci-i poruncesc să fie, peste tot, „câmp alb cu oiţe negre" şi chiar oiţele sun râioase ori căpiate.

Guvernanţii noştri cari mai au multe de învăţat, ar putea să se inspire, şi în această direcţie, dela Petre Carp, care ar trebui să le fie Dascălul întru toate. Nici Petre Carp n'avea o stimă deosebită pentru presa ţării sale. Dar nu-i căta ceartă, ci, din potrivă, o lăsa în voie. „Eu trăesc foarte bine cu Presa", zicea el când era la guvern; „ea scrie ce vrea, eu fac ce vreau".

O concepţie cam autocratică, dar omenoasă. Şi apoi foarte demnă. Căci scutea pe marele om de Stat să se declare, cu hipocrizie, un zvăpăiat bine-voitor al Presei.

Et nunc erudimini, Duces! ST. CRĂCIUN

După o lectură

D. Jean Jacques Brousson, nemulţumit cu cele câteva zeci de mii de franci, câştigaţi cu volumul său „Anatole France en pantoufles", continuă să publice încă o serie de amintiri asupra maestrului, intitulate „Itinéraire de Paris à Buenos Aires". Cartea a fost spiritual supranumită „Anatole France en casquette". Probabil că succesul va fi tot atât de mare, încât avem speratnţe să mai căpătăm şi un: „Anatole en calecons" apoi altul „en chemise de nuit". Poate chiar mai mult...

Când d. Brousson îşi va fi terminat seria, vom putea spune că în sfârşit îl cunoaştem pe Anatole France şi vom putea trece la partea a doua a studiului, adică la opera maestrului.

D. Brousson nu neagă că şi aceasta are o oarecare însemnătate, dar în definitiv, dacă suntem prea leneşi ca să răsfoim cărţile lui France, ne ajunge opera lui Brousson. Oricine înţelege că în viaţa unui mare scritor, operele nu joacă rolul cel mai important. Intâi trebue ştiut dacă scriitorul şi-a înşelat metresa, sau numai nevasta, dacă îi plăceau macaroanele cu parmezan şi de câte ori pe săptămână îşi schimba cămaşa...

Restul e numai literatură.

D. Brousson ne simplifică cultura şi trebue să-i păstrăm o adâncă recunoştinţă. Până acuma, bieţi naivi ce eram, ne mulţumeam să citim cărţile lui France şi căutam să deducem prin ele caracterul autorului. De! cum eram să ştim altceva, noi, care n'am fost în serviciul lui France, n'am mâncat pâinea lui, n'am trăit din banii lui! Bine că-l avem pe d. Brousson, care munceşte fără odihnă pentru noi! Să-i fim recunoscători; când va isprăvi seria să-şi poată odihni sărmanul cap ostenit, pe o pernuţă de lauri, ornată cu pietre scumpe.

Şi în acest timp, păşind cu pas uşor prin Câmpiile Elisee, Anatole France, oprindu-se în contemplarea unei flori şi văzând cum alunecă un vierme pe inima trandafirului, va zâmbi cu zâmbetul lui fin şi va întreba: „Oare ce face acolo, pe pământ, iubitul meu secretar Jean Jacques Brousson!?".

Ce citesc muncitorii

Adică: ce citesc muncitorii ruşi din ... Asia ?...

„Pravda Orientului", un ziar comunist, oficios, din Taşchent (capitala Turchestanului Trans-Caspic, Asia Centrală) publică cifre statistice care ilustrează activitatea bibliotecilor din „Grupul Industrial" al fabricilor şi Uzinelor din Taşchent.

60 la sută din cărţile luate de muncitori (funcţionarii sunt înregistraţi separat) sunt opere beletristice ale scriitorilor sovietici. Primul loc e ocupat (caşi mai pretutindeni în Rusia de astăzi) de romanul „Cimentul" de Gladcov, după care urmează „Colceach-ismul" de Dorohov, „Ceapaev" de Furmanov şi „Torentul de Fier" de Serafimovici.

Scriitorii, relativ populari la Moscova: Vsevolod Ivanov, Babel şi Pilneac, sunt foarte puţin citiţi de muncitorii din Taşchent. In schimb, funcţionarii aceloraşi fabrici şi uzine îi citesc mult şi tocmai în ordine inversă: Pilneac, Babel şi Vsevolod Ivanov. Pilneac ignorat de muncitori e favoritul slujbaşilor.

Dintre poeţi, Demian Bednîi e cerut cel mai des, pe când Bezimenschi şi Maiacovschi sunt cu mult întrecuţi de Bednîi.

In anii din urmă creşte necontenit cererea clasicilor; mai ales Cehov, ceva mai slab — Gorchi, din operele căruia sunt preferate „Mama", „Toma Gordeev" şi „Copilăria" — toate autobiografice; şi rămân necerute strălucitele-i povestiri romantice din lumea proletarilor şi a golanilor, care i-au creiat gloria în întreaga lume civilizată.

Din Tolstoi se citeşte mult „Războ şi Pace"; Turghenev e cerut relativ des, însă Dostoevschi — foarte rar.

Scriitorii străini sunt citiţi **de şease ori** mai puţin decât cei ruşi. Jack London şi O. Henry, foarte mult citiţi acum vre-o 4—5 ani, nici nu mai sunt atinşi; locul lor e ocupat de Curwood, Sinclair, Voinitch şi Kellermann (mai ales „Tunnelul" acestuia din urmă). Dintre operele străine separate e cerut mai mult „Regele-Cărbune".

Femeile citesc în dezordine. Totuşi, „Mica gospodină a unei case mari", „Claire" de Rosny şi „Tamilla" de Duchaine se bucură de oarecare cerere.

In afară de beletristică, se citesc mult cărţile autodidactice, mai ales de technică (12 la sută) şi radio (8 la sută). Operele istorice sunt cerute cel mai puţin.

Mediul funcţionarilor şi slujbaşilor dela acelaş „Grup Industrial" consumă aceleaşi cărţi, însă — în proporţie tocmai inversă...

Aveţi stofă?
Salonul de Croitorie **MAX** de la Perlmutter
Strada Aureliu 27 (prin Spătar)
EXECUTĂ
Demiuri, Paltoane, Costume, etc.
elegant şi convenabil
Telefon 209|02

Nietzsche şi secolul al XX-lea

La Weimar a avut loc, în faţa unei imense adunări, o sărbătorire extrem de originală a memoriei lui Nietzsche. Organizatorii au prevenit publicul, prin presă, că ziua acestei sărbătoriri n'are nici o legătură cu vre-o dată din viaţa celebrului filosof;— „Insă, în loc de un pretext formal, în loc de vre-o aniversare, etc., am simţit intens şi lăuntric nevoia de a ne pronunţa asupra lui Nietzsche ca filosof al secolului nostru, al XX-lea. Tendinţa de a privi filosofia lui Nietzsche ca un „vârf şi capac" al căutărilor filosofice din secolul trecut, al XIX-lea, — această tendinţă mai domină în Germania. Se crede că filosofia lui e străină spiritului modern din ultima oră a zilei de azi. Vom dovedi că din toate concepţiile filosofice pretinse ultra-moderne, nici una nu poate să conducă şi să iniţieze omul prezentului şi al viitorului imediat; fiindcă filosofia lui Nietzsche e incomparabil mai aproape de sufletul ultimului tip de om modern"...

In consecinţă, Oswald Spengler, autorul operei „Peirea Occidentului", a declarat la adunarea nietzsche-iană de la Weimar, că după Goethe—numai Nietzsche şi-a asimilat *Destinul* şi s'a eliberat de cauzalitatea istorică evolutivă. Nietzsche a presimţit şi creiat „tipi istorici" abstracţi, care se realizează acuma în cultura modernă, în viaţa reală. Filosoful „nebun" a operat în această operă de creaţiune, cu noţiunile de: sânge, rasă, obârşie, stil al vieţii, stat, — adică cu acele *realităţi* rezumative, la care abia astăzi ajunge timid ştiinţa sociologiei şi a psihologiei sociale. Concepţia „Supra-Omului" se şi justifică în zilele noastre. Cea dintâi realizare a acestei concepţii e „tipul istoric" al lui Mussolini...

Psihiatrul Prinzhorn a analizat ideile lui Nietzsche care l'au preocupat din tinereţe: opunerea elementului dionisiac celui apolinic. Nietzsche a eşit împotriva raţionalismului dominant al secolului trecut, al XIX-lea; l'a combătut; a desvăluit esenţa elementului dionisiac,— şi numai după aceste eforturi titanice nietzsche-ane s'a putut vorbi despre psihologie ca o ştiinţă ce se atinge de misterele sufletului uman. Freud şi-a avansat teoriile numai şi numai mulţumită drumurilor *găsite* de Nietzsche.

Filosoful muenchenez, Wuerzbach, a spus că Nietzsche e profetul zilelor noastre. In ce priveşte forma operelor sale, Nietzsche a renunţat la tipul obişnuit al „uvragelor" filosofice, şi a recurs la un nou stil, artistic, paradoxal şi emotiv, inaccesibil pentru „filosofii" catedrelor universitare. De aceia, aceştia din urmă îl dispreţuesc şi acuma, deşi filosofia lui Nietzsche e singura filosofie a zilelor noastre...

Astfel, adunarea dela Weimar a prilejuit proclamarea unor „puncte de vedere", poate subiective şi ne-obligatorii asupra lui Nietzsche; însă, ea totuşi a făcut să ţâşnească viaţa şi sclipirea gândirii în domeniul „filosofării publice", demne de sclipitorul şi originalul Nietzsche...

Cinema-culise

— Vă ofer 50.000 franci pentru două ceasuri şi încă 5000 partenerului d-voastră Lesly...

— E puţin!

— Puţin? Nu dau mai mult! De acord?

— De acord.

Această scurtă scenă a însoţit primul contract încheiat de Mistinguette cu fabrica de filme. După zece ani de music-hall, libera şi incomparabila Mistinguette s'a văzut vândută unei forţe cu totul nouă, chiar în clipa următoare:

— Aţi iscălit? Bine! Poftiţi! Mai repede! Mai repede!...

O scară. Un ascensor. Un enorm atelier. Aci Jean Durand „rulează" filmul „Bichy". Astăzi, e o „recepţie la o miliardară americană". Flori, marmoră, toalete, perle, aur, briliante. Eri, tot aci, într'o lungă şi umedă subterană s'a chinuit în agonie sfânta Jeanne d'Arc...

— Mai repede! Mai repede!

Nu se mai poate pierde timpul: un minut cu Mistinguette costă peste patru sute de franci!

Projectoarele îşi revarsă lumina orbitoare pe scenă. Mistinguette pare uimită, orbită de această lumină necunoscută celor mai senzaţionale „reviste".

Operatorii au şi îndreptat aparatele spre primul plan, unde apare Mistinguette. A apărut; zâmbeşte, fermecătoare; îşi întinde mânile; îşi demonstrează celebrele-i „picioruşe"...

Scena se repetă, încă odată, a treia oară. Intervin cetele de „girls". Mistinguette sare deodată producându-şi unul din cele mai extravagante trucuri acrobatice... Mulţimea figurantelor îşi reţine respiraţia, apoi murmură în admiraţie:

— E uimitoare, această femee!.. La vârsta ei!

Dar, mai repede! Mai repede! Contorul psihic al directorului marchează sute, mii de franci, pe cadranu-i invizibil. Lesly îşi strânge în braţe tradiţionala-i parteneră şi amândoi desfăşură un vifor al dansului...

S'a terminat. Lui Mistinguette i-i foame. I se aduc sandviciuri. In loc de picioare, s'au pus pe muncă dinţişorii „incomparabilei" care a bătut în două ore recordul fantasticelor onorarii dela Hollywood.

MĂRUNTE

Va apărea la 1 Ianuarie 1928 No. 1 din *Mişcarea Umanitară,* revistă enciclopedică lunară, cu următorul sumar: *Ioan Nădejde:* Anchetă în Lumina Umanitarismului; *N. N. Beldiceanu* (nuvelă) Fata Bulibaşului; *Amelia Gesticone* Casa cu Rodii din Oscar Wilde; *Sărmanul Klopştok* (schiţă). Nimbul resemnării; *Arhitectul Canănău* Arhitecţii noştri; *Simona Basarab* (poezii) Sgomotul Uzinelor: *V. Corbasca:* Către tineretul intelectual. Recenzii de *Simona Basarab* şi *Arhitectul Canănău.* Desene de *Arhitectul Canănău.*

Precauţiune

— Dragă, fiindcă eşti citat la judecătorul de instrucţie... oare n'ar fi bine să-mi faci cadoul de Crăciun chiar acum?

(Le Petit Parisien)

Jucăria lui Voronov

— Bunicule, ţi-o dau. Am auzit că asta-i o jucărie pentru bătrâni.

(Le Journal)

Verdictul

— L'au achitat... bagă de seamă ce-ţi spun... achitat... acel ce şi-a ucis soacra... Aşa dar... m'auzi... nu mă enerva!

(L'Oeuvre

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 370

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 8 Ianuarie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 1897
CONST MILLE 1897 - 1920

FONDAT in 1893

Despre rolul autorului dramatic

— Dela Dumas-fiul la Bernard Shaw —

Tendința de a ține seamă, în compunerea operei dramatice, numai de indicația preferințelor populare, constitue și astăzi evanghelia literară a celor mai mulți autori de teatru. Aspirația de a înfrunta gustul public, de a-l abate dela norma obișnuită a unei judecăți vulgare și de a-l forma la înțelegerea superioară a menirii operei de artă, intră în preocuparea unui număr prea restrâns de scriitori. Trebuind să se adreseze categoriilor variate cari umplu sala de spectacol, dramaturgii recurg, cu naturalețâ, la izvorul exclusiv al pasiunilor rudimentare și comune, cari pot fi simțite și acceptate de orice spectator.

Morala e distribuită prin optica aceloraș considerații. Imaginația autorului ajunge să fie inspirată numai de grija efectelor mărunte, a determinării emoțiilor artificiale și a aplauzelor finale. Invinuirea adusă manifestărilor scenice, că sunt inferioare celorlalte genuri literare, găsește astfel un temeiu de neînlăturat.

Rarele individualități puternice pe care le-a cunoscut scena, s'au războit, mai totdeauna, cu mentalitatea curentă și cu capriciile schimbătoare ale gustului public.

Brandes, povestește că, la o reuniune unde se afla și Ibsen, unul dintre cei prezenți crezu necesar să aducă elogii scriitorului norvegian, pentru plăcerea cu care artistele interpretau rolurile sale. Acesta se ridică încruntat și-l întrerupse cu cuvintele: „Nu scriu roluri, ci descriu oameni. Și niciodată, elaborând o piesă, nu mi s'a întâmplat să am un actor sau o actriță în vedere".

Cei mai mulți autori de teatru ar fi primit reflexia inoportună de mai sus, cu un sentiment de mândrie legitimă. A scrie roluri de mai înainte potrivite pentru însușirile unui artist pe placul publicului, înseamnă a adăoga la eventualitatea reușitei, unul din mijloacele cele mai sigure spre a o obține. Omagiul adus astfel indirect verdictului mulțimii, măgulește amorul propriu al spectatorilor și trezește simpatia instinctivă pentru darurile divinatoare ale dramaturgului sărbătorit.

Sforțarea de a nu atinge susceptibilitatea auditoriului, poate lua, la anumite epoci, proporțiile unei concepții generalizate a creației operei de artă.

Dumas-fiul și Sarcey, cu toate deosebirile de păreri pe care le manifestau altminteri, își unesc, surprinzător de mult, opiniile în atenția plină de grijă ce o acordă aprecierilor spectatorului. Dacă ne gândim că primul e scriitorul cel mai reprezentativ al teatrului francez de după 1870, iar Sarcey criticul cel mai autorizat pe care l'a cunoscut literatura dramatică a Franței din a doua jumătate a veacului trecut, părerile lor capătă semnificația unei mentalități caracteristice timpului în care au trăit.

Sfiala lui Dumas-fiul în fața verdictului sălii de spectacol, care se ascundea sub aparențele de strășnicie ale unei morale ușor acceptabile, iese la iveală dintr'o scrisoare pe care dramaturgul francez o adresase lui Lemaître (publicată în a treia serie a **Impresiilor de teatru**). După ce se plânge că publicul cere dramaturgului numai să-l miște și să-l amuze, Dumas revine cu prudență asupra acestor aprecieri, de teamă să nu fi înaintat prea mult și adăogă: „Nu crede nici o clipă că am intenția să modific publicul, sau să îndrept pe om. Cu tot ceeace știu din meseria mea, îl interesez pe cât e cu putință; cu ceeace știu din viață, îl turbur cât pot mai bine... Mulțimea pe care o aducem la spectacol știe atât de puține lucruri; e așa de plină de rutină în moravuri și în idei! Trebuie atâtea precauțiuni pentru a o pregăti să audă ceeace n'a auzit de cinci sute de ori"...

Autorul piesii **„Omoar'o!"** predica acestui public o morală patriotică. Ea tindea să întărească familia și patria, adică cele două organizații pentru cari dramaturgul poate fi întotdeauna sigur de ajutorul și de entuziasmul spectatorilor. Pornind pe aceste temeiuri sigure, reușita dramaturgului francez s'a menținut în tot decursul carierii lui.

Nici Sarcey nu concepea altfel misiunea lucrărilor lui critice. „Sistemul nostru de critică", spunea el în darea de seamă la **Amicul Fritz**, „este de a ne pune în inima mulțimii, de a simți cu ea, de a căuta în urmă și de a găsi dacă se poate, rațiunea sentimentelor încercate. Avem obiceiul de a nu judeca deloc o piesă în sine, ci în raport cu impresia pe care o produce asupra publicului, în general, și a noastră, în particular. Mulțimea e dar pentru noi ca un termometru, ale cărei variații le notăm și le explicăm".

Comparația cu termometrul e edificatoare. De vreme ce nu există decât un singur instrument de precizie pentru judecarea valoarei operei, și acesta funcționează numai prin temperatura sălii de spectacol, misiunea autorului și a criticului e dinainte precizată. Dumas-fiul avea deci dreptate să numească „meserie" darul său de creațiune și Sarcey să vorbească despre „sistemul" său de măsurare a amplitudinii vibrațiilor spectatorului, ca despre mijlocul infailibil al aprecierii valoarei operei teatrale.

Concepția aceasta domină și astăzi mentalitatea celor cari se mândresc cu cunoștințele și cu intuiția specială a „meseriei". Dacă e atât de greu, cum spunea Dumas-fiul, să revelezi mulțimii din sala de spectacol, ceeace n'a auzit și acceptat mai înainte de cinci sute de ori, nu rămâne scriitorului dramatic decât să reproducă la infinit imaginea morală a omului, pe care rutina seculară a format-o și perpetuat-o. In consecință, cea mai înaltă treaptă la care poate aspira dramaturgul, e acea a exploatării onorabile a pasiunilor, în cadrul moralei sociale curente.

Faima istorică și succesele lui Calderon de la Barca, dovedesc că teoria aceasta nu e lipsită de oarecari foloase practice. Asemenea mijloace procură, mai întotdeauna „satisfacții imediate scriitorului". De aceea Calderon s'a și bucurat în timpul vieții de respectul pe care faima îl aduce, adesea după moarte altor scriitori de seamă.

Acest mod de a concepe exteriorizarea darurilor cu care a fost înzestrat scriitorul, implică o umilință și o coborâre cu atât mai condamnabile, cu cât la baza lor rezidă numai un calcul rece al beneficiilor eventuale. Preocuparea exclusivă de a măguli gustul public, se întoarce însă, cu timpul, împotriva scriitorului care a împărtășit-o.

Ideile morale evoluează greu, dar sigur, sub impulsul curentelor creatoare. Imaginea rutinară, pe care mulțimile și-o fac despre lucrurile ce le înconjoară, ajunge să se schimbe în cele din urmă, radical. Operele care au exploatat numai mentalitatea sclerozată a unui anumit moment, se oglindesc în noul spirit, ca niște vreascuri moarte, care nu mai pot spune nimic generațiilor următoare.

Dar nici sub aspectul succesului imediat al operei, constatările practice nu aduc argumente în favoarea scriitorilor cari înțeleg să servească drept instrumente docile preferințelor mulțimii. Aproape fiecare apariție a unei individualități creatoare, în luptă grea de pătrundere cu ideile mediului înconjurător, a fost întovărășită de demonstrația succesului obținut de alții cu mijloace ușoare și accesibile favorurilor populare. Norvegia a cunoscut pilda creațiilor simultane ale lui Ibsen și Björnson, Germania a lui Hauptmann și Sudermann, Anglia a lui Shaw și Pinero. Ce noian de reflexii melancolice inspiră astăzi succesele autorului **Falimentului**, sau cele ale lui Sudermann și Pinero, sărbătoriții de odinioară ai scenei! Meritele lor reale, pălesc în fața curentului, tot mai puternic și mai larg, care atrage preocupările moderne în adâncimea artei celorlalți scriitori mai sus citați. Rezistența ce s'a opus în primul timp lui Ibsen și lui Bernard Shaw, se transformă într'o devoțiune, care trece de zăgazurile unei judecăți limpezi și reparatoare.

Succesul care întârzia să apară, a lăsat locul unei glorii umil îngenunchiate. Curajul moral învinge când scriitorul își clădește opera pe temelia unor observații drepte.

Și Molière a lovit, fără cruțare, dar cu efecte salutare, în moravurile vremii sale. La 1659, când a reprezentat pentru întâia oară **Prețioasele ridicule**, gramaticul Ménage, — (reprodus de Karl Mantzius în monografia lui asupra scriitorului francez), — spune că se aflau în sală mai toți frecventatorii Rambouillet-ului, în frunte cu d-ra Rambouillet, M-me de Grignan și Chapelain. Cu toată satira directă, sau tocmai de aceea, Ménage dă mărturie că piesa a avut o influență covârșitoare în epurarea limbii de prețiozitățile ce le intronase școala dela Rombouillet.

Pildele pot fi înmulțite. Publicul suportă, din partea scriitorului, lovitura justă și tare. Când o primește, i se închină cu cel mai desăvârșit devotament.

Sunt semne neîndoioase că Dumas-fiul a înțeles slăbiciunea aceasta a spectatorului, dar n'a avut niciodată curajul trecerii la fapte. Un autor dramatic dintre cei moderni, a priceput însă, cu o luciditate superioară, cât de grea unealtă poate fi condeiul, în aplicarea unei asemenea lovituri. Și Shaw a trecut repede la fapte. Atacurile lui au început a curge într'un ropot ametitor. Când spectatorii s'au deșteptat din prima uluire, a fost prea târziu. Ei n'au mai putut găsi energia protestării, deoarece însăși convingerea lor se zdruncinase, sub greutatea loviturilor morale primite.

In prefața „pieselor neplăcute", Shaw arată, într'un mod spiritual, cât de deosebit era felul său de a privi lucrurile, de cel al mulțimii: „Puteți dar judeca", spune el, „ce greu îmi venea să scriu ficțiuni cari să amuze publicul". Observând că mulțimile primesc mustrarea cât de grea, dacă li se aplică într'o anumită formă, Shaw începu jocul său de abil inconoclast.

E interesant felul cum povestește singur reprezentarea primei piese, **Non olet**, cu care s'a afirmat pe scena londoneză ca autor dramatic: „Intâia reprezentație fu destul de însuflețită; socialiștii și abonații independenți mă aplaudau cu furie, din principiu. Tot din principiu, obișnuiții premierelor mă fluerară frenetic. Am vorbit în fața cortinei, căci aveam pe atunci o oarecare practică de orator, numit nepoliticos, de răspântie. Timp de cincisprezece zile jurnalele discutară piesa mea, nu numai în notele și în criticele teatrale obișnuite, ci și în cronicile și scrisorile publicului".

Zgomotul provocat de prima comedie, fu un imbold la perseverare. In urma ei veniră piesele cari i-au adus faima universală ce-l înconjoară astăzi. Pentru a ilustra mai bine senzul în care sunt îndreptate loviturile sale, Shaw explică de ce denumise culegerea pieselor **Non Olet, Iubitul femeilor** și **Profesia d-nei Warren**, cu titlul: **„neplăcute"**. „Rațiunea este clară", scrie el. „Puterea lor dramatică e utilizată spre a sili pe spectator să privească lucruri neplăcute". Și scriitorul irlandez are grija să adaoge: „Trebuie să previn pe cetitori, că atacurile sunt îndreptate împotriva lor, nu în contra personagiilor de pe scenă".

Atitudinea dârză a lui Shaw a dovedit neîndoios, că succesul poate fi dobândit mai sigur prin lupta împotriva spiritului public, — bazată pe o judecată sănătoasă și conformă cu natura omenească, — decât printr'o îngenunchere umilă în fața cerințelor populare nejustificate. Pirandello și, în parte, Jules Romains, au continuat exemplul dat de scriitorul irlandez.

Reflexiile acestea nu vor să însemne că orice luptă literară se justifică prin originalitate. Stindardul nemulțumirii trebuie ridicat în numele unor principii temeinice, corespunzând nevoilor sociale latente, pe care scriitorul le stimulează și le trezește la viață. El trebuie să sprijine, în acelaș timp, laturea critică a spiritului spectatorilor, ajutându-i să-și descopere erorile și slăbiciunile. Insfârșit, stimulând spiritul creator al omului, dramaturgul îi poate înălța, cu simpatie, cugetarea.

AURELIU WEISS

Mina Byck Wepper — *Panou decorativ*

Cine-i vinovatul?

—Fragment din romanul „Corigent la limba română"—

de ION MINULESCU

Acasă mă așteaptă mama, o telegramă dela Lizica, sosită cu o zi înaintea mea și o nesfârșită serie de surprize neplăcute.

...mama, o găsesc aproape neschimbată. Afară de cei câțiva peri albi, crescuți pela tâmple, mama a rămas aceiași femee blândă, cu judecata întreagă și care mă iubește la fel ca întotdeauna, deși continuă să se îndoiască încă de strălucirea viitorului meu. Telegrama Lizicăi a neliniștit-o mai mult decât dac'ar fi aflat, bunioară, că mi s'a întâmplat vre-un accident pe drum.

Lizica mă roagă stăruitor să n'o uit și să-i trimit, cât mai curând, măcar cinci mii de lei, deoarece, a doua zi chiar, după plecarea mea, doctorii au sfătuit-o să intre într'un sanatoriu.

Ion Minulescu

Mama încearcă să mă convingă de un lucru de care de altfel nici nu vreau s'aud. Mă sfătuește să nu-i trimit nici un ban, fiindcă bărbatu-său și părinții sunt mai bogați decât mine și mai în măsură să-i poarte de grije. Mama, însă, nu știe încă ceiace deocamdată nu știu decât eu. De trei luni de zile Lizica rupsese orice relații cu cei de-acasă. Familia de altfel, nu-i purtase niciodată de grije. In lipsa Marelui Duce deci, singurul om căruia se putea adresa fără să roșească, eram eu. E drept că pe Lizica o cunoștea întreg Parisul. Nimeni însă nu avusese până atunci curiozitatea să se întrebe cine este această faimoasă Princesă Romanowska, al cărei amant oficial fusese un Mare Duce, iar „amant de coeur" un student român.

Nu știu dar, pe cine trebue să supăr mai de grabă pe mama sau pe Lizica. Mama nu vrea să-mi dea nici un ban mai mult decât strictul necesar buzunarului, iar Lizica, eram sigur că n'are să vrea niciodată să înțeleagă imposibilitatea de a-i trimite bani, mai înainte de a intra în posesia averei mele personale. Or, lucrul acesta, nu era posibil decât peste trei, patru săptămâni.

Nu-mi rămâne deci, decât să mă împrumut în oraș. Dar de unde? Dela bancheri? Imposibil... Ar însemna să mâhnesc pe mama, care ar fi aflat imediat. Dela prieteni? Dar care din prietenii mei mi-ar fi putut împrumuta suma de care avea nevoie Lizica?... Nici-unul! Poate singur Cotan. Dar Cotan este la București. Și tot la București se află și Steluța cu bărbatu-său, care a fost mutat profesor de gimnastică la gimnaziul Șincai, înființat de curând.

Cotan mă uimește cu perseverența lui sentimentală. Mărturisesc că nu l-aș fi crezut niciodată capabil de o dragoste așa de lungă. De Steluța însă, mi-e teamă să vorbesc. Sunt sigur că vară-mea îl înșeală cu primul venit. Steluța îmi seamănă mie — mie cel de altădată! Se lasă să fie iubită de toată lumea...

* * *

Bani, bani, bani !...

Imi trebue bani !... Imi trebue imediat și cât mai mulți... Imi trebue cu orice preț, fie chiar cu prețul renunțării benevole la o parte din propria mea avere. Motivul l-am găsit... Este admirabil: o datorie de onoare... Banii însă, nu-i pot găsi nicăeri...

Țăpuș Nicolae, când a avut nevoe de bani, a găsit imediat. A spart tejgheaua lui tată-său. Eu, însă, nu pot face măcar atâta lucru. Tejgheaua lui tată-meu, se află la loc sigur — la Cassa de depuneri și consemnațiuni din București. Tot ce pot face este să-mi sparg capul... Mi-e teamă însă că nu voiu găsi nici acolo, ce-mi trebue...

In Pitești frământările mele nu produc nici-un ecou. In orașul în care Mihăiță s'a sinucis din dragoste, iar eu am rămas corigent la limba română, nu există nici un om în stare să-mi descifreze viitorul și să-mi sconteze gloria zilei de mâine...

De când m'am întors în țară, trăesc parcă ultimele zile ale unui condamnat la moarte. Oamenii s'au pronuntat... M'au părăsit... M'au condamnat... Singura mea speranță este Dumnezeu. El mi-a purtat de grije totdeauna. El n'a părăsit niciodată pe cei loviți de soartă pe nedrept... Unui condamnat la moarte, i se îndeplinește totdeauna ultima dorință. Or, ultima mea dorință, este să-i pot trimite Lizicăi, cât mai curând, banii de care are nevoe să și caute sănătatea în sanatoriu.

Ei bine, banii aceștia, banii pe care trebuia să-i trimit femeii ce iubeam, avea să mi-i dea tot o femee.

Cum i-am luat?... Nu mai știu... Probabil cu ochii închiși, ca să nu văd ce iau. Dar i-am luat, totuși... Trebuia !... Pe femeia care mi i-a dat, însă, am văzut-o. Era aceiași... Era femeia care îmi păstrase amintirea neștirbită... femeia care mă iubea încă...

Kety, Kety !... Ce apariție nebănuită !... Ce apariție aproape supranaturală !...

Sunt mai emoționat decât Jeana d'Arc, când a auzit pe Sfânta Caterina vorbindu-i de crăngile zarzărului înflorit...

Binecuvântat fie ministrul de război, care i-a înaintat bărbatul la gradul de maior, dar l-a lăsat tot în garnizoană la Pitești. Grație lui, regăsesc pe Kety... Grație ei, voi putea regăsi pe Lizica sănătoasă...

* * *

Regăsesc pe Kety ca pe o floare presată în filele unui album de poezii. De când iubesc pe Lizica, nu mă mai interesează nici florile, nici poeziile. De obicei florile și poeziile sunt vestmintele de gală ale minciunii. Mă doare în suflet că a trebuit să mint pe Kety și de data asta... Dumnezeu, însă, are să mă erte, fiindcă Dumnezeu singur mi-a scos-o în cale. El știe mai bine decât oricine că pe Kety n'am să mi-o smulg niciodată din suflet. Kety este o floare unică. Ea este amintirea singurei mele poezii trăite cu adevărat. Kety este isvorul de apă vie din care beau slăbănogii, ca să se întremeze. Numai că până azi,

Continuare în pagina II-a

eu nu-i cunoscusem încă darul acesta miraculos. Mă adăpasem din ea, ca un viţel oarecare din jghiabul rustic al unei fântâni vulgare. De data asta, însă, o singură sorbitură mi-a fost de-ajuns. Kety a făcut din mine un alt om. In primele zile după sosirea mea în ţară. eram mai rău decât slăbănogul din Evanghelie. Imi plângeam singur de milă. Astăzi, însă, parcă sunt Josua care opreşte soarele pe loc !...

In jurul meu, toată lumea se opreşte să mă privească, să mă admire, să-mi vorbească, să mă descoase... Un om venit din planeta Marte, n'ar fi stârnit la Piteşti mai multă curiozitate decât mine. Şi doar eu nu vin decât dela Paris. Şi ceiace este mai trist, vin cu mâna aproape goală. Pentru un singur examen de drept şi o palidă aureolă de Don-Juan, nu trebue cineva să se deplaseze peste nouă mări şi nouă ţări...

Sunt sigur că în timpul acesta, cei mai mulţi dintre colegii mei, deşi nu părăsiseră încă ţara, trecuseră totuşi mai multe examene şi cunoscuseră mai multe femei decât mine. Faptul, însă, că veneam de peste frontieră, făcea să fiu privit cu emoţia naivă cu care sedentarii micilor localităţi din ţară, salută apariţia păsărilor călătoare.

Pe vremea aceia, pentru piteşteni numai berzele şi rândunelele treceau frontiera. Lor nu le era dat să meargă decât cel mult până la Bucureşti. Capitala ţării era singurul titlu de glorie al celor care-şi puteau permite eroismul unui voiaj extraordinar. Berzele şi rândunelele, însă, îi făceau să-şi aducă aminte că pământul se mai întinde şi dincolo de ceiace văd ei cu ochii. Pentru prima, dacă nu chiar pentru singura oară în anul acela, sosirea lor, îi făcea să mestece în gură şi în gând, nume exotice ca : Bosfor, Dardanele, Mediterana, Egipt... Dar atât şi nimic mai mult. Hotentoţii nu pot număra decât primele zece cifre. Pentru rest, nu-i mai ajută creerul... dintre toţi concetăţenii mei, singur profesorul de geografie ştia, poate, ce alte nume mai poartă încă pământul de dincolo de Egipt...

Tot un fel de pasăre călătoare eram şi eu, pentru ei. Ca şi ele, plecasem şi eu odată cu începutul unei toamne. Plecasem, însă, nu spre sud, ci spre apus, pe drumul soarelui şi nu mă întorsesem ca ele primăvara, ci aproape în toiul ernei, când la Piteşti, păsările călătoare, nu mai sboară decât în amintirea celor câţi-va sentimentali cărunţi.

Ciudată pasăre călătoare!... Imi dau seama că reapariţia mea la Piteşti, cadrează mai repede cu personalitatea vulgară a păsărilor autohtone. Nu eram nici barză, nici rândunică... Eram un simplu curcan îngâmfat pe care concetăţenii mei îl aşteptau cu nerăbdare ca să-l ingraşe pentru Crăciun.

Cei care încearcă să se apropie de mine, parcă-mi întind mai repede latul decât mâna. Le este teamă să nu le scap din mână iar. Toţi au aerul că vor să se invite la ospăţ. Toţi sunt flămânzi... Toţi mă pândesc cu ochii holbaţi şi cu gurile căscate, ca nişte crocodili în bazinul unei grădini zoologice... Şi totuşi, nici-unul din ei nu mă vrea propriu zis pe mine. Pentru ei, eu nu sunt decât o simplă unitate de măsură. Fiecare din ei se socoate cu mult mai presus decât mine. Asta nu înseamnă, însă, că fiecare din ei n'ar vrea să fie, dacă nu mai mult, cel puţin atât cât sunt eu... In pâlnia urechii lor, numele meu se împleteşte cu ecoul vecinicii lor obsesii cotidiane : Bani ! Cuvântul acesta le face un gol enorm şi în cap şi în suflet şi în stomac...

Bani, Bani, Banii!... Banii mei, banii tatei, banii lor... toţi au acelaşi mentalitate. Toţi sunt convinşi că banii mei, trebue să fie şi banii lor !... Prima plecare mi-o ertaseră, fiindcă ştiau că plec cu mâna goală. Cerşetorilor li se deschid porţile, ca să iasă afară din cetate, nu să intre... Perspectiva unei noui plecări, însă, îi doare, îi exasperează, îi flămânzeşte !....

Nu ştiu cu ce i-aşi putea îndestula. La parastas, se mănâncă gratuit. Inaintea plecării mele dar, le trebue şi lor, dacă nu altceva, cel puţin un parastas — parastasul banilor care vor pleca odată cu mine.... Instinctul lor de oameni flămânzi le spune că odată plecat cu banii, n'am să mă mai întorc poate, sau, în cel mai fericit caz, am să mă întorc fără bani. Şi cum banii mei sunt şi banii lor, fiecare din ei se vede cu mult mai păgubit decât mine însumi.

Până atunci, în mijlocul lor trăisem liniştit şi anonim. Nimeni nu făcuse prea mare caz de mine. In oraş, singura mea faimă era că rămăsesem corigent la limba română. De data asta, însă, toată lumea este răzvrătită contra tiranului imaginar care le periclitează avutul, libertatea şi chiar existenţa zilei de mâine. Capul răzvrătiţilor este însăşi mama.

Deşi pare a fi tot atât de flămândă, Kety singură nu face parte din gloata răzvrătiţilor. Kety, însă, e flămândă numai de mine, de cel de altă dată şi probabil de cel de totdeauna. Ea singură nu-mi cere nimic. Pentru ea, însă, acest „nimic" preţueşte mai mult ca tot ce alţii îmi cer cu toţii laolaltă. Gândul că mâine aşi putea fi un altul de cât cel de azi, îi înfurie pe toţi deopotrivă. Ea însă continuă să mă păstreze acelaşi pe care mă cunoscuse în ziua când, goală toată, se măsurase cu mine pe sofa. Kety e singura mea mângâere, singura fereastră luminată din oraşul ăsta fără uzină electrică, singura adiere de primăvară în toiul acestei ierni grozave, singura fiinţă în mijlocul acestor bolovani cu chip de oameni...

Şi totuşi, faţă de Kety, mă simt mai vinovat ca oricând. Răutatea celorlalţi mă face să zâmbesc. Bunătatea ei, însă, mă pune pe gânduri. Imi dau seama că faţă de Kety, voi fi un platnic rău. Pentru tot ce-mi oferă ea, eu nu-i pot da în schimb decât iluzia satisfacţiei groteşti, pe care un expres de lux, o dă unei gări secundare în care se opreşte câteva clipe numai.

* * *

La Bucureşti, îmi regăsesc parte din colegii din liceu. Unii sunt în ultimul an, la licenţă. Alţii, s'au împotmolit ca şi mine la primele examene. Pe toţi, însă, deopotrivă, îi găsesc la fel de schimbaţi. Aproape nu-i mai recunosc. Lipsa de mijloace i-a îmbătrânit înainte de vreme. Cei mai mulţi sunt dezgustaţi şi de învăţătură şi de viaţă. Ca şi corăbiile lui Filip al II-lea, nici n'au apucat să se desprindă bine de ţărm, şi-au naufragiat cu toţii, fără să aibă timp să dea măcar o singură luptă în largul mării.

Cotan este funcţionar la ministerul de interne, Chiostec a dat dracului medicina şi s'a întors acasă la Merişani. Ţăpuş Nicolae cântă cu ghitara într'o cârciumă de lângă gara de Nord, Baruch David face gazetărie, fiindcă ştie şi limba germană, iar Popescu Virgil a intrat în conservator şi este probist la Teatrul Naţional.

Mă întreb ce-ar fi făcut Mihăiţă, dacă ar fi trăit. Dintre noi toţi, numai el s'ar fi grăbit poate să-şi dea licenţa. Şi pe urmă ?... Probabil ar fi trecut şi el ca ceilalţi în rândul slăbănogilor sfinţi bizantini, care aşteaptă să fie eternizaţi pe zidul unei biserici dintr'un sat oarecare.

Cotan mi-a mărturisit că mai aşteaptă un an şi dacă o[...]a că nu e rost, se duce să-şi dea examenele la facu[...]a dela Iaşi. Nu se prea grăbeşte însă nici el, fiindcă până la 25 de ani nu are ce face cu licenţa. Advocatură n'o să facă, fiindcă n'are nici-o tragere de inimă, iar în magistratură n'are să intre, fiindcă profesiunile cu ore fixe îl desgustă. Ministerul este altceva. La minister nu se duce decât la începutul fiecărei luni, ca să-şi ia leafa. La 25 de ani, însă, se poate alege deputat, mai ales că fostul prefect este de data asta senator.

Cotan pare a fi rămas acelaşi. Şi cu toate acestea, s'a schimbat şi el foarte mult. Pe Cotan, însă, nu l-a schimbat ca pe alţii, grija zilei de mâine. L-au schimbat femeile.... Păcat numai că aventurile lui Cotan, nu prezintă nici un interes. Toate se sfârşesc aproape la fel — monoton şi pueril. Băiatul ăsta este lipsit de orice fantezie. Parcă toată viaţa lui, n'a frecuentat de cât acelaşi birt economic de mahala, în care s'a intoxicat după fiecare fel de mâncare. Intregul său „menu" sentimental e format numai din alimente stricate.

Nu ştiu dacă Steluţa intră şi ea în aceiaşi categorie. Deşi sunt curios să aflu noutăţi desprea ea, Cotan se fereşte totuşi să-mi vorbească de vară-mea. Discreţia lui, îmi dă să înţeleg că nu trebue să-i vorbesc nici eu, nimic de soru-sa. Atât mai bine. Poate că fratele Lizicăi, nu bănueşte încă nimic din tot ceeace mama pretinde că ar fi aflat întreg oraşul.

Dar chiar aşa să fie... Care e vina mea ?... Gura lumii e slobodă... Nu ştiu dece, dar pe mine zicătoarele populare, nu mă impresionează niciodată la fel, mai ales când mă simt vizat eu. Bunioară, faptul că toată lumea din Piteşti cunoaşte legăturile mele cu fata fostului prefect şi actualul senator, mă încântă. Când Mihăiţă mi-a mărturisit pentru prima oară că este amorezat de Lizica, am zâmbit. Pe vremea aceia, însă, nu cunoşteam lumea decât din cărţile cu poveşti şi istorioare morale. Pe Lizica mai ales, n'o cunoşteam deloc. N'o scosesem încă din rândul zânelor cromolitografiate pe hârtia velină a hors-textelor. Or, dacă eu însu-mi nu mă socoteam în stare să-mi ridic ochii până la ea, cu atât mai mult suferinţa lui Mihăiţă, îmi părea o curată prostie. Cu timpul, însă, devenisem mai îngăduitor faţă de prostia omenească. Ba de data asta chiar, mi se părea că nimic mai firesc nu s'ar fi putut întâmpla, decât să calc şi eu pe urmele lui Mihăiţă.

Totuş, faţă de Cotan mă simt oarecum, jenat. Mi-e teamă parcă să dau ochii cu el. Probabil fiindcă sunt vinovat. Dar ce anume rău am făcut, nu ştiu. In orice caz, sunt sigur că n'am făcut nimic cu gândul de a face rău. Fiecare e liber, să mă judece cum vrea. Judecata celorlalţi nu mă interesează ; din contră, mă bucură... mă face să zâmbesc şiret... Judecata lor îmi lustrueşte parcă şi mai mult vitrina amorului meu propriu, care până atunci se strecurase printre ei, ca geamul unui vagon de drum de fier, aburit de ger. Judecata lui Cotan, însă, mă turbură... mă face să tremur... Imi dau seama, că pentru ceeam făcut eu, numai el mă poate judeca. Şi vina mea îmi pare cu atât mai mare, cu cât până azi, el singur nu-mi vorbeşte de ea... Pentru ce oare ? Voeşte să mă cruţe, sau voeşte să mă pedepsească ?... Atitudinea lui Cotan, începe să mă exaspereze. Oare ştie ceva, sau nu ştie nimic ?... Pentru mine însă un „da" sau un „nu" este acelaşi lucru. Pe zi ce trece îmi dau seama că cel care cu adevărat nu ştie nimic, sunt eu... Nu ştiu nici măcar atât cât ar putea şti Cotan.

Simt nevoia să plec cât mai curând. Niciodată nu m'am simţit mai străin în mijlocul alor mei, ca de data asta. Tristeţea celor câtorva zile petrecute în ţară, s'a înhibat parcă în mine ca un amesteç de oţet şi fiere într'un burete...

E singura mea provizie pe drum. E buretele cu care va trebui să-mi răcoresc buzele aprinse de cuvintele pe care simt că nu le mai pot rosti...

Şi când mă gândesc cu câtă bucurie aşteptam să-mi revăd şi familia şi prietenii din copilărie !.... Credeam că cei trei ani de zile petrecuţi departe de ei, mă adânciseră şi mai mult în sufletul lor. Nu ştiam însă că în lipsa mea furtuna smulsese din rădăcini până şi copacul de care se spânzurase Mihăiţă la Trivalea...

Cine mă înstrăinase oare, aşa de mult, de ei ?.... Timpul ? Nu cred... Oamenii ?... Poate.

Nu vreau să învinovăţesc pe nimeni, fiindcă vinovat n'aşi vrea să fiu decât eu singur !... Mi-e teamă însă ca nu cumva mai târziu sau poate mai curând de cât cred, cineva să nu-mi spună că vinovatul este un altul...

Chipul Lizicăi, se aprinde parcă în faţa ochilor mei ca un semnal luminos de alarmă în noapte nu ştiu unde, pe mare, pe ţărm, sau pe cer...

— Nu crede, că nu-i adevărat... Vinovata nu sunt eu... E dragostea!...

La Paris, streinii mă apropiaseră de Lizica...
In ţară, Lizica mă depărtase de ai mei...

ION MINULESCU

Cămin...

Tu nu eşti visul meu urzit din dor,
Din cărţi cetite-ascuns şi din poveşti ;
Ci rodul copt al întâmplării eşti —
Ofrandă pentru primul călător.

Ţin moale mâna ta... Pe cer e lună...
Sânt mulţumit sau obosit ? Nu ştiu, —
Dar ştiu atât că astăzi e târziu,
Că mâna ta e caldă şi e bună.

Cânta un cântec Dumnezeu în mine
Şi ca să-i prind profundele solfegii
Şi toate complicatele arpegii,
Mi-am căutat vioara mult şi-aproape :
Credeam pe-atunci că cerul larg încape
In lemnul strâmt cu muchiile fine.

Azi n'o mai cat... Ascult o melodie,
Adorm şi mă deştept şi-ascult mereu.
Nu este-aceia a lui Dumnezeu,
Dar ea m'adoarme azi şi mă îmbie...

Ţiu moale mâna ta... Pe cer e lună...
Sânt mulţumit sau obosit ? Nu ştiu, —
Dar ştiu atât : că astăzi e târziu,
Că mâna ta e caldă şi e bună...

TUDOR MĂINESCU

A. Cehov

Un patriot al ţării lui

Un mic orăşel nemţesc. Numele acestui oraş îl poartă una din cele mai celebre ape minerale. In el se găsesc mult mai multe hoteluri, decât case şi mai mulţi străini, decât Nemţi.

O bere bună, servitoare nostime, şi o vedere minunată le puteţi găsi în hotelul care se află la marginea oraşului (la stânga), pe un munte înalt, la umbra unei grădiniţi încântătoare.

Intr'o seară frumoasă, pe terasa acestui hotel, la o masă albă de marmoră, şedeau doi Ruşi. Beau bere, jucau damele şi vorbeau despre succesele curei. Amândoi veniseră să se vindece de pântece mare şi de îngrăşare a ficatului.

Prin verdeaţa teilor mirositori îi privea luna nemţească... Un mic vântişor cochet atingea cu gingăşie mustăţile şi bărbile bunilor Ruşi şi sufla în urechile celor doi grăsuni nişte sunete minunate...

La poalele muntelui cânta o muzică. Nemţii sărbătoreau aniversarea nu ştiu cărui eveniment nemţesc. Ariile n'ajungeau până la vârful muntelui — era prea departe.

Ajungea numai melodia, — o melodie din cele mai nemţeşti, jalnică, trăgănată... O asculţi, şi o jale dulce te cuprinde...

Amândoi erau în cea mai fericită stare sufletească. Şoapta teilor, vântişorul cochet, melodia cu melancolia ei, toate astea împreună luate mişcară adânc sufletele ruseşti.

— In asemenea mediu, Taras Ivanâci, frumos ar fi... să iubeşti, — zise unul din ei.

— Să te înnamorezi de una şi să te plimbi prin vr'o alee întunecoasă...

— M-da...

Şi Ruşii noştri începură să vorbească despre iubire, despre prietenie... Clipe dulci!... La urma urmelor amândoi, pe nesimţite, inconştient, lăsară damele în pace, îşi sprijiniră capetele ruseşti cu pumnii şi căzură pe gânduri.

Melodia se auzea din ce în ce mai aproape. In curând cedă locul ariei. Incepură a se auzi nu numai trâmbiţele şi contrabaşii, ci şi vioarele.

Ruşii se uitară în jos şi zăriră o procesie cu facle. Procesia urca. In curând printre tei străluciră luminile roşii ale faclelor, se auzi un cor armonios, muzica tună chiar deasupra capetelor ruseşti. Fete tinere, femei, soldaţi, burschi, bătrâni umplură pentru o clipă aleea lungă şi dreaptă, luminară toată grădina şi ridicară un zgomot grozav... Din urmă veneau butoiaşe cu bere şi vin. Aprindeau, aruncau şi ardeau focuri bengale...

Ruşii fură cuprinşi de o adâncă duioşie. Le veni gustul să ia şi ei parte la procesie. Işi luară sticlele şi se amestecară cu mulţimea. Procesiunea se opri în poiana din dosul hotelului. Eşi la mijloc un bătrân şi rosti ceva. Fu aplaudat. Un bursch se urcă pe masă şi rosti un discurs zgomotos. După el un altul, un al treilea, al patrulea... Vorbeau, ţipau, dădeau din mâini...

Piotr Fomici fu profund mişcat. In pieptul lui se făcea lumină, dulce şi cald. Când vezi o mulţime care vorbeşte îţi vine şi ţie să vorbeşti. Vorbirea e contagioasă. Piotr Fomici se vârî în mulţime şi se opri lângă o masă. După ce mai dădu din mâini, se urcă pe masă. Mai făcu odată din mâini.

Faţa-i deveni stacojie. Piotr Fomici se clătină şi strigă cu limba muiată de băutură: „B-băeţi, s-să b-batem pe N-nemţi!"

Noroc că Nemţii nu ştiu ruseşte...

Tradus din ruseşte de A. FRUNZĂ

BOLI DE STOMAC
CONSTIPATIE. ANEMIE
CACAO a l'Avoine KNORR
RUDOLF MOSSE
NOI VREM
EXCELENTA
CACAO DE OVĂZ
Knorr

INTERESANTA
Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME

No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zina apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazu 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea**, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Pălăjenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust**, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici.
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana**, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofmann.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Heinrich Mann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O impuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fivelschi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Vsevolod Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.
No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Savile** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.

Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.-
De vânzare la toate librăriile si chioşcurile de ziare

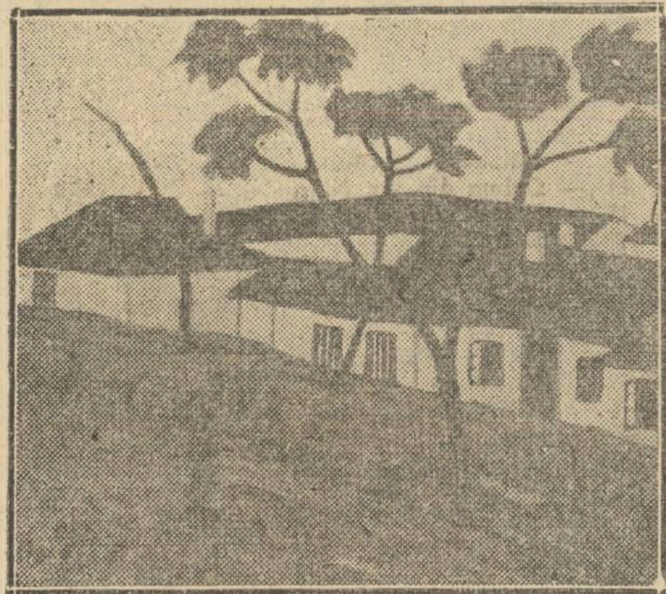

C. Bacalu — Șantier la Ramadan

PLASTICA

Eugène Delacroix a scris undeva: „O națiune n'are gust decât în lucrurile în care izbutește..."

Românul se pricepe în plastică, și treapta de evoluție la care a ajuns producția noastră artistică îndreptățește bune nădejdi și chiar unele precise afirmări.

C. Bacalu — Mahala tătărească

Artistul nostru nu are însă gustul rafinat și spontan al apropierilor rare, avântul imaginativ nestăvilit și proprie linie de orizont. El oscilează naiv între originalitatea ce se confundă cu stridența, și platitudinea care se traduce prin fotografie artistică sau prin influență excesivă.

Vorbim, bineînțeles, de artistul obicinuit, care apare. mereu acelaș subt nume diferite, în cele mai recente manifestări plastice dela noi.

* * *

Străbătând o nesfârșită gamă de puerilități multicolore, ochiul contemplatorului obosit poposește îndelung pe linia viguros rotunjită, pe tonalitățile liniștite și sobre ale tablourilor pictorului Bacalu.

S. Muetzner — Lectură

Baia cromatică din care izbesc izvoare prea vii de lumină în expoziția pictorului Mützner și virtuozitatea cu destule șovăeli a conglomeratului de imitațiuni pe care-l reprezintă actualul ansamblu de lucrări al altor vecinătăți au în sala Bacalu o demarcațiune care le micșorează, dar în acelaș timp le determină oarecare prețuire în sine.

Prin constatările de contrast pe care aceste expoziții le sugerează, elementul constructiv și masivitatea împărțirilor cromatice alcătuesc atributele picturii lui Bacalu, — modelările impresioniste de umbră și lumină, cu beție de raze solare și disciplinate preocupări de ton sunt un refugiu de obsesie în arta lui Mützner, — iar nesiguranța personalităților ce nu se pot regăsi nici în Pan Ioanid, nici în Tonitza, nici în Biju, îndepărtează pe alți expozanți de adevărata înțelegere a frumosului artistic, care nu acceptă talentul decât ca rezultat al frământărilor personale.

Față de expozițiile dela Mozart, a domnului P. Vartanian și mai cu seamă a doamnei Tanți Crețu-Olăvinaru, lucrările dela Ateneu ale doamnei Delavrancea-Dona merită o bună apreciere.

Maria Grigorescu — Tors

Un procedeu lipsit de personalitate, dar care ilustrează totuși făgăduitoare aplicațiuni sculpturale, e sistemul pastei simfonice de care ne-am ocupat cu prilejul unor expoziții de anul trecut și pe care îl reeditează cu destulă izbândă doamna Maria Grigorescu.

Nu credem să se poată spune nici-un cuvânt bun despre siniliul aquatic al domnului locotenent de marină Știubei, și ne ferim să stăruim asupra ororii retrospective din subsolul Ateneului, în care au fost întrunite cele mai dubioase lucrări ale artiștilor pictori și sculptori din ultimii cincizeci de ani, având-se o deosebită grijă ca alături de ratații vechii formule, să nu figureze nici Iser, nici Tonitza, nici Șirato, nici Pallady, nici Dimitrescu, nici Han, nici Medrea, nici Paciurea, nici Jalea, nici Bunescu, în sfârșit, nici unul din adevărații artiști reprezentativi ai vremii noastre.

H. BLAZIAN

„Ideia" lui Termidor

In noaptea de Crăciun, locatarii hotelului Union au fost deșteptați din beția fericită, cu damele și amicii lor, de un atac cu mitraliera, din față, probabil dela una din camerile de sus ale hotelului Regal. Domnul Stan, proprietarul uriaș al hotelului Union și care ocupă salonul cel mare, e eșit cu gulerul hainei ridicat, în balcon, să vadă ce e. Musafirii, rude în vârstă cu nepoți mari, se trăseseră sub marele brad de Crăciun, gătit extravagant ca o mireasă bătrână. Nu, nu era o farsă. Dela mansarda hotelului din față, pe fereastra deschisă a uneia din camere, o țeavă de mitralieră descria arcuri precise și în ritmul unei tamburine sinistre împodobea zidurile și ferestrele hotelului Union cu o beteală fulgurantă și corole de foc.

Când oamenii de serviciu și o parte din locatarii celor două hoteluri pătrunseră, urmați de departe de vardistul pântecos din str. Regală, în camera dela mansardă, au găsit pe cunoscutul publicist Ionel Lăcustă-Termidor, jos, pe dușumea, într'o tranșee de perne și scaune răsturnate. Publicistul, deși cu picioarele goale, era deghizat într'o frumoasă uniformă de sublocotenent de vânători de munte, cu căciulă cu pană de paradă și cânta: O! Tannenbaum! O! Tannenbaum! — **Wie grün sind deine Blätter!...**, în ritmul cărui lied se pare că mânuia mitraliera. In „tranșee" se mai afla o bandă uzată și două bande cu gloanțele neatinse, un bidon care duhnea a țuică și volumul de versuri al d-lui Termidor, deschis — după cum însemnase vardistul în carnetul de serviciu — la pag. 113.

D. Termidor și-a primit mosafirii neașteptați cu un cap în care înflorea un extaz paradisiac, preschimbat deodată într'o spaimă atât de feroce, de parcă ar fi fost surprins mâncând un copil. Deși n'a făcut nici o împotrivire, în gâfâiri scurte a fost legat buștean. Cu mitraliera pe umăr, capul gol aburind în ceață și picioarele goale în poleiu, a fost dus la Prefectura Poliției. Aci a dormit fără întrerupere două zile și două nopți, între zăbrele, ca un urangutan.

Apoi a fost adus într'o odăiță care dă de-a dreptul în biuroul d-lui prefect.

Ce e de făcut cu d. Ionel Lăcustă-Termidor?

D. prefect, un general în retragere, cu ochi de mops, dar — lucru ciudat! — cu inimă generoasă de om care a văzut toate mizeriile degradării omenești, îl cunoaște de mult pe publicist. Ionel Lăcustă fusese dramaturgul diviziei: el scria toate piesele de ocazie și tot el le punea în scenă, în magazia de efecte iarna, în fundul curții regimentului, între dafini, vara. Să fi înebunit bietul băiat?...

Din nenorocire, greu de crezut. Omul vorbea și părea acum în toată firea. „Din nenorocire", căci în loc să fie băgat în pușcărie unde va fi bătut fără nicio socoteală, ar fi putut fi trimes la ospiciu, unde cel puțin ar fi fost bătut cu sistem.

D. prefect e îndurerat, și intrând buzna în odaia de alături, ia pe delicvent de mână, îl trage în biuroul său, se oprește cu el în mijlocul camerei, pe covorul gros, și vârându-și trei degete ca Napoleon, în vestonul încheiat pe pieptui marțial, mărturisește:

— Peste o jumătate de ceas vin doi medici legiști. Vrei să scapi? Fă-te nebun! Asta e!...

Și cum publicistul, cu picioarele goale, în costumul de sublocotenent de vânători de munte, acum ferfenițit, ridicase o privire sălbatecă și tânguitoare de pisică nemâncată, d. prefect l-a împins binișor pe canapeaua de piele de sub portretul Regelui Mihai și l'a întrebat cu glas care, voind să fie prea părintesc era fals:

— Și cum ți-a venit ție... **ideia asta**, mă Lăcustă? Că erai în toată firea?

D. Ionel Lăcustă-Termidor, cu privirea pe labele pătate de noroi ale picioarelor se hotărî să istorisească domnului prefect, deși cu tonul de trădare al unui lucru tainic și sfânt, cum a ajuns la idee (cuvântul domnului prefect) — la „punerea în scenă a unei fericiri" (cuvântul propriu al întâmplării).

Firul se trage cam dedeparte. In iarna care precedase intrarea României în războI, d. Ionel Lăcustă-Termidor făcuse un chef la Zece Mese cu colegii de redacție în urma victoriei Aliaților la **Chemin des Dames** în Franța. După chef au cercetat hotelurile, și dela fiecare hotel plecau cu un amic doi mai puțin. Când a rămas singur, d. Termidor s'a urcat într'o trăsură și birjarul l-a dus — era cam pe la al treilea cântat al cocoșilor și se pusese o ninsoare deasă — afară din oraș, sau cam așa ceva. Dintr'o curte lungă în fundul căreia își trăseseră plapoma groasă de zăpadă peste cap câteva odăi mici cât niște cotețe, a eșit o ființă învăluită în imitație de blănuri scumpe, care — urcându-se în trăsură, unde publicistul se clătina cu uriașele constelații ale Alcoolului, — s'a năpustit pe el ca o fiară, luându-i răsufletul cu o sărutare lungă, umedă și fierbinte. Apoi l-a dat jos și l-a vârît într'unul din cotețele de zid din fundul curții, unde a dormit până a doua zi pe seară.

Așa a cunoscut-o și iubit-o pe „mămițica", țigancă de fel, care fuma, mânca și bea cu fiori de fericire pururi noui și care iubindu-l, îl giugiulea, îl legăna, îl desmierda, îl îmbăia și-l îmbăia ca pe un copil. Avea sentimentele teribil de actuale: fără amintire și nu promiteau nicium viitor. Pe drum, de vre-o două ori a plâns de foame, deși mergeau la restaurant. Altădată, în tren, a luat mărul din mâna unui copil care mușcase cu poftă iar la întoarcere într'o noapte era cât pe aci să oprească trenul în câmp. Cine știe de dragul cui, trei luni după ce se mutase la el, Lena a lipsit câteva nopți. D. Ionel Lăcustă-Termidor, sentimental din fire, a căutat-o pretutindeni, dorind-o cu patimă și furios până la crimă la gândul că o va găsi. Dar n'a găsit-o. Două nopți de vifor, în mahalaua unde o cunoscuse a pândit-o pitit după gard, până la ziuă; când a plecat de-acolo mișca picioarele înțepenite de parcă ar fi mers pe picioroange, iar pe pălărie stratul de zăpadă era de două ori mai înalt ca pălăria. Lena a venit singură acasă, cu poșeta stricată și cu baticul sfâșiat. A căzut la pieptul lui Termidor, plângând cu hohote:

— Ionel, nimic, nu mă'ntreba nimic... Dacă ai ști cât sunt de nenorocită! (Alte hohote de plâns).

In luna Mai cei doi iubiți s'au căsătorit iar până'n luna Iunie au făcut rost și de ceva bani și au dat o masă intimă la grădina Lausanne. Au luat parte toți amicii. La sfârșitul mesei. Termidor, beat și înduioșat a povestit cum a cunoscut-o pe Lena, care, cu amicii și amicele mai tinere dansa într'un chioșc mai la o parte, la muzica îndrăcită a unui patefon. Luat de patos și de demonul poeziei, d. Termidor nu s'a sfiit să descrie și prima fugă a „mămițichii", cum a așteptat-o două nopți de vijelie în Ulița Birjarilor. Spre ziuă, după ce mirele a achitat nota (fără să-l vadă vre-un invitat) și a lăsat un bacșiș gros chelnerilor, a strigat-o pe Lena din chioșc, unde tot se mai dansa. Dar „mămițica" dispăruse. D. Ionel Lăcustă-Termidor a găsit în cuer doar mantila de mătase neagră, pentru care era încă dator la magazin.

Mirele a plecat singur acasă, pe jos, cu mantila pe braț.

Lena abea după câteva luni s'a întors acasă, în ajunul mobilizării. S'au împăcat pentrucă... el tot pleca! In noaptea în care Bucureștiul a răsunat de clopotele de alarmă ale tuturor bisericelor, „mămițica" a sărit speriată, l-a sculat și pe Termidor, care de-obicei dormea foarte adânc, și luându-l în brațe în mijlocul casei, l-a acoperit de sărutări și lacrimi multe.

— Lasă, frate, că nu mor! a încercat Termidor s'o potolească.

Dar Lena a plâns cu hohote și după ce trenul cu mobilizați plecase și nu se mai vedea. Lumea depe peron se uita cu respect la această durere supraomenească. In război, Ionel Lăcustă-Termidor a rămas teafăr, în afară de urechea dreaptă care zbârnăe pe vreme de ploae, din pricină că dormise cu capul pe un bulgăre de lut înghețat, într'o tranșee din munții Bacăului. Lena îi trimetea din Iași ciorapi de lână, pachete de ciocolată și câte o șuviță discretă din părul ei negru, atât de aromat. Sufletul lui Termidor, îndurerat de lipsa prea multor desmierdări, unde să caute o hrană? Gândul lui se apropia de Lena în ceasurile cele mai grele, e drept și băgase de seamă că balsamul ar fi fost îndestulător dacă unele amănunte și amintiri prea dureroase, nu l-ar fi otrăvit. Primul pas spre marea lui idee a fost acel ciclu de versuri, intitulat „DIN TRANȘEE, **pentru „mămițica"**, în care (cum se exprimă un critic) „poetul a **creat din nou** sentimentul iubirii, al dorului după soția depărtată". Poetul însă observase ceva ciudat. **Așteptarea** (în mormântul de zăpadă din Ulița Birjarilor), **Marșul Nupțial** (la patefon în boschet), **Luna** (poema aceasta e cu totul imaginată) trecând peste ei eternă și rece, precum trecuse altădată peste o pereche nupțială de regi egipteni — toate aceste poeme au devenit oarecum de aceiași calitate ca **amintirea unei realități.** Imaginația care-și supsese substanța din memorie, a secătuit-o într'atât că memoria a trebuit să cedeze locul, imaginației — ce zic? realitătii create de sufletul lui nostalgic și nemângâiat. Termidor a meditat mult asupra acestei minuni și a însemnat în carnetul lui: **Imaginație în funcție de memorie...**

Cea mai vie realitate însă, a creat-o într'o noapte de Crăciun înghețată și bătută în toate diamantele cerului și pământului. Tranșeele din creasta munților aveau în spate o pădure întreagă de pomi de Crăciun, iar în față, peste prăpăstii, crește și mai înalte împănate cu tunuri și mitraliere dușmane. Prin înțelegere nerostită, de cum s'a 'ntunecat nu s'a mai auzit un pocnet de armă. Țevile de foc înghețaseră. Dușmanii din cele două tabere, în adăstarea nașterii miraculoase între brazi, erau pentru o noapte frați. Seara, oamenii au primit câte o porție dublă de vin. Termidor, de gardă, după ce și-a orânduit cei doisprezece oameni s'a întins în tranșee pe un morman de pae dintr'o saltea ferfeniță și cu o pipă în gură s'a gândit la felul cel mai fericit în care ar fi să-și petreacă și el Crăciunul. Și atunci a văzut, într'un parc, un șir de vile. Una e a lui. La etajul de sus, luminila stinse. Adică d. Termidor în noaptea asta nu lucrează la noul său roman. La parter, lumina **a giorno** și un pom de Crăciun încurcat în nuci aurite, beteală de aur și îngeri de pandișpan. „Mămițica", de mână cu opt copii — d. Termidor a visat totdeauna să aibă copii mulți — trei băeți și cinci fete — d. Termidor a preferat totdeauna, fetele — dă ocol pomului și toată lumea cântă 'n cor: **O! Tannenbaum! O! Tannenbaum!** — iar d. Termidor, cu o havană în gură, se prăpădește de râs, la spaima fetiței celei mici care trage cu ochiul spre cămin de unde trebue să se ivească și moș Crăciun cu traista. Moș Crăciun — servitoarea cu barbă albă și un cojoc care nu-i acoperă rochia până jos de tot — cheamă pe fiecare copil, făcându-și glasul cât mai gros. Cea mică a început să țipe și se ghemuește în brațele Lenei care cearcă s'o împace. La împărțirea darurilor surpriza cuprinde în lumina ei duioasă și fețele părinților: Moș Crăciun oferă Lenei un mărgăritar palid și mare, pentru gâtlejul ei de lut ferbinte iar d-lui Termidor bustul lui Napoleon în bronz, minuscul, prezidând două călimări de marmură, uriașe.

...Treceau prin gerul înghețat al munților înnoptați, clinchete — se scuturau brazii la trecerea orei? — și de la o vreme, o mitralieră, ca o privighetoare, începuse cine știe unde, departe, să-și cânte cântecul ei nuanțat...

D. Termidor a scris în acea noapte poema **Crăciunul de altădată** — așa se cere în poezie: viitorul transpus în amintire... e mai poetic... — care de-atunci e reprodusă de Crăciun în toate revistele literare. Fusese momentul culminant al vieții lui: o fericire creată anticipat de imaginație și înmărmurită în stihuri cântătoare ca niște scoici marine... Se va mai întâlni vreodată cu această realitate?

D. Termidor își pusese, dar se scuturase repede de spinii acestei întrebări anarhice...

La Iași Lena a fost — lui Termidor nu-i venea să creadă! — cuminte. A găsit-o singură, într'o odăiță, la mahala, spălând rufe. Dar era de nerecunoscut... Trupul ei, e drept, grăsun, totuși cu liniile tari, se umflase și se muiase; iar micile și numeroasele curbe care alcătuiseră rotunda, învârtitoarea și curgătoarea ei ființă de amurg, deveniseră cercuri de butie. Unde era Lena? Când voia să râdă, fluera printr'o știrbitură de canin, iar pleoapele lungi învinețiseră ca de un frig fără leac. Maternitatea ei amoroasă devenise slugarnică. In loc să se repeadă la locul unde spunea că e inima lui cea dulce, s'a repezit la picioare să vadă ciorapii rupți. A chemat o vecină, îngreunată de opt luni și pe bărbatul ei, zugrav, mâncat de vărsat, și a servit țuică fiartă cu zahăr.

Ionel Lăcustă-Termidor a rămas cu gura căscată și tot cu ea căscată s'a întors în București. In redacție spunea uneori, când era întrebat dece stă pe gânduri, că o mare nenorocire a dat peste el: nu poate nevasta să-l mai înșele! A văzut și cum fac alții: când li se urâțește nevasta, o schimbă. Unii o schimbă și așa, ca să schimbe. Dar era Lena o nevastă ca oricare alta? Ea era „măicuța" lui, inima lui, și pentru el ea își stricase tot „viitorul". Lena umbla prin viața lui, cum umblă sângele în trup. Poți lua alt sânge?

Dar „mămițica" — așa cum le făcea ea pe toate: fără prevestire și cu patimă — a murit într'o noapte. Și d. Ionel Lăcustă-Termidor, pe urma dricului se întreba dacă nu duce cumva la groapă leșul **lui** a cărui umbră plutește neagră, simulând viața, după cosciug...

De-atunci, Termidor locuia la mansardă, la hotel Regal, peste drum de Hotel Union și singura lui fericire era să-și reîmprospăteze amintirile fericirii trecute. Dar dela o vreme Lena se înfățișa memoriei lui — unde rămăsese balsamul miraculos ? — atât de meschină, atât de nedemnă, atât de trivială, încât deschizând volumul de versuri **„Din Tranșee.**

Continuare în pagina IV-a

pentru „mămițica" se vedea atât de caraghios, că aștepta să fie trecut, întreg, cu metehnele lui cu tot, în revistele umoristice. Nemulțumirea asta de sine l'a dus la joc de cărți, de-aci la oarecari încurcături redacționale, astfel că'n ultimul timp, fără slujbă, hoinărise din cafenea în cafenea, ținându-și zilele cu câte un reportagiu necerut de nimeni.

O nouă problemă, însă, mult mai grea, se punea acum minții lui Termidor. Era vorba de salvat o lume, un univers care se născuse și trăise în sufletul lui — căci lumea aceasta aspră la pipăit nu e și ea poate numai o creație sufletească și trăește doar în imaginația nostalgică a cine știe cărui Dumnezeu. Ionel Lăcustă-Termidor își da bine seama că dacă nu mântuia acea lume iluzorie, din care trăia, tot înțelesul logic al ființei lui se năruia și pierea ca un mal înnalt la apă repede. Problema nu era să îmbrobodească realitatea în ficțiuni poetice, așa cum face orice poet, ci să păstreze — asemenea tainei supreme schimbând câteva sunete indiferente în melodii cu farmec și înțeles — acea sufletească aromă dând ficțiunei înfățișare și putere de amintire, de viață **care ar fi fost** deși era numai o închipuire a nostalgiei lui.

Cu oamenii nu se putea încerca o creare din nou a ficțiunei; oamenii sunt instrumente grosolane, nu se supun, nu sunt mlădioși, și greu ar păstra nealterat un joc în care ei ar fi elementele. Și — mai cu seamă! — cum ar putea fi împlinit în vis, în joc, imperialul vis al vilei cu două etaje, al pomului de Crăciun și al celor opt copii pe care viața în stârpiciunea ei fără leac nici n'a cutezat măcar să-i înfiripeze începutul. Și de unde elanul, fluidul care să transmută toate aceste barbare elemente, în fericirea cerească din acea noapte de tranșee... Nimic nu-i sta la îndemână.

— Nimic! Nimic!...

A început să cugete la un nou război. Altă ușă, spre infinitul fericirii lui, nu exista. A scris câteva articole de un dârz patriotism, cerând război imediat împotriva oricui. Nici o gazetă n'a avut curajul să publice vreunul din articolele d-lui Ionel Lăcustă-Termidor. Ba i s'au refuzat de atunci orice articole. Chiria la hotel a rămas neplătită de astă-vară. Mânca la mansardă, odată pe zi. Eșea în oraș odată pe săptămână. Toată ziua și noaptea târziu când încetau și ultimele zguduiri ale tramvaiului cu far, d. Termidor întins în pat, cu ochii mari deschiși înțepeniți în tavan, cu gândurile înșurupate în cuiul din plafon de care atârna becul electric cu apărătoare de hârtie de ziar, cugeta la reîncorporarea visului pe care îl trăise...

Căci pentru punerea în scenă a unei fericiri se cerea un geniu dramatic superior geniului vieții și care să găsească principiul de a complecta viața, ba chiar de a o înlocui după voință, precum automobilul, trenul, aeroplanul au înlocuit de atâta vreme bietul mers în două picioare al omului. Nu numai el, Ionel Lăcustă-Termidor, publicist bucureștean, dar trei sferturi din oamenii depe suprafața pământului sunt robii acestei vieți avare și lui Ionel Lăcustă-Termidor i-a dat întâia oară în gând să facă pentru destinul lor, pentru sufletul lor ceeace Edison, cu cinematograful și gramofonul, a făcut numai pentru ochiul și urechea lor!...

O! Își da bine seama că cea dintâi formă a experienței lui va fi meschină, absurdă și poate compromițătoare. Dar care descoperire a fost perfectă de la început? Primul vagon pe șine părea o cutie de tărâțe, iar locomotiva o mașină de gătit, cu urloiul gros și ridicol...

— Și atunci, întrerupse Prefectul ridicându-se în picioare și aprinzând o țigare, ca primă experiență ai transformat mansarda în tranșee și în noaptea de Crăciun ai început să tragi cu mitraliera...

D. Termidor ridică ochii depe laba goală a piciorului cu care vorbise și privind pe Prefect în ochii lui mari de câine feroce și bun, încuviință simplu:

— Da...

— Ai scăpat Termidor! M'ai convins! zise Prefectul cu voce răsunătoare, bătându-l pe umăr. Apoi înaintând doi pași spre stânga, deschise o ușă nebănuită, pofti doi domni în negru și cu fețe de pergament care așteptau cu jobenele în mâini, și făcând loc să intre, le spuse scurt:

— E nebun!

F. ADERCA

In Editura Librăriei

SOCEC & Co. S. A.

BUCUREȘTI

au apărut următoarele cărți cari se găsesc și la toate librăriile din țară:

Marg. Miller-Verghi: IZVOADE STRAMOȘEȘTI culegere de motive naționale pentru cusături și covoare Lei 500.—
Bunicu: (V. Militaru) VRAJA SĂRBĂTORILOR versuri precedate cu ilustrațiuni colorate de Poitvin-Scheletti și alții Lei 100.—
Sadoveanu M. și Patrașcanu D. D.: SFINTELE AMINTIRI „ 80.—
Basarabescu I. A.: UN OM IN TOATĂ FIREA „ 50.—
Speranția Th. D.: ANECDOTE ILUSTRATE DE JIQUIDE „ 60.—
Maiorescu Titu: CRITICE VOL. I „ 80.—
„ „ : ISTORIA CONTIMPORANĂ A ROMÂNIEI „ 100.—
Stern Leopold: PSIHOLOGIA AMORULUI CONTIMPORAN „ 70.—
Negru Mihail: SPRE AFRICA Jurnal de Bord „ 100.—
Dragomirescu Mihail: TEORIA POEZIEI (Poetica) „ 200.—
Comșa Ecaterina Dr. S.: CARTE DE BUCATE „ 130.—
M. S.: CARTE DE BUCATE „ 120.—

CĂRȚI ILUSTRATE PENTRU COPII

Sarina Casvan Pass: ACASĂ ȘI'N CÂMPIE „ 120.—
Bunicu: (V. Militaru): ZILE DE VARĂ „ 130.—
„ „ PRIETENII COPIILOR „ 80.—
„ „ TRAIU ȘI RAIU „ 80.—
Costescu Virgil: CENUȘEREASA ȘI SCUFIȚA ROȘIE „ 100.—
„ „ ALBA CA ZĂPADA și FUSUL VRAJIT „ 100.—

Cereți catalogul cărților literare gratis

STRIGOIUL

— Eu o să vă povestesc un alt caz de stare psichologică, mult mai interesant, spuse doctorul.

Aveam în tratamentul meu un bolnav, pe care, aparent, familia mi-l adusese ca să-l caut de o boală de piele. Bolnavii atinși într'unul din punctele de umbră ale insulului lor abstract au întotdeauna conștiința imprecisă a morbului mistic care circulă prin întunericul lor, sunt foarte impresionabili și bănuitori și ești silit, ca să-i poți observa exact și eventual ca să-i poți ajuta, la înconjurarea strategică a maladiei adevărate, concentrând atențiunea bolnavului la o periferie patologică opusă. Adevărul, chiar la oamenii presupuși normali, trebuie legat la ochi cu o iluzie deasă.

După ce l-am convins că suferă de o mâncărime a grumazului și a bărbiei, obținută imediat prin sugestiune și că pricina mâncărimei este de căutat în starea sângelui prea unsuros și încărcat, am lipit definitiv bolnavul, ca o muscă, de această preocupare, suficient încleită cu amăgiri, și fixat așa, l-am examinat de aproape, ca pe un motor deschis. Care era însă boala reală a clientului meu? O să vă apropii de ipoteza ei, citându-vă exemple din fabula lui interioară.

Dacă îl invitai la masă, trebuia să-l iei de braț și să-l duci la restaurant imediat, fără moment următor. O invitație pentru a doua zi, intra pe galeriile unei memorii capricioase, care răspundeau parțial în vidul absolut, și apărea din nou, modificată. Este ca și cum ai fi aruncat pe fereastra unui apartament, dinafară înăuntru, o minge de gumă, care după ce ar fi sărit din odaie în odaie, timp de câteva minute, ar fi ieșit pe altă fereastră și ar fi zburat, transformată în papagal. Ceeace nu se poate în domeniul material se petrece elementar de simplu în imperiul psichologiei, transmutările de substanță sunt banal de frecvente, cauciucul devine pasăre cu aceeaș rapiditate ca ideea obsesie și ca obsesia teroare.

Poftit la masă pentru a doua zi la prânz, bolnavul meu se pregătea sufletește, să participe efectiv. Peste un ceas el își mai aducea aminte că cineva i-a spus ceva, ceva pe care îl însemnase în carnetul de buzunar. Scotea carnetul, plin de însemnări, cu succesiunea absentă și le citea pe toate, căutând să-i atribue ceva din ele, împrejurării. Dar nu mai știa numele celui care îi spusese ceva. Il căuta zadarnic în imaginile ochiului și în schemele memoriei. Recita o sută, două sute de nume, căutând o asemănare la ureche, cu numele persoanei care îl invitase la masă. Aceasta persoană se chema Dubois, el era sigur peste două ore că vorbise cu Dupont. Ce-i spusese însă Dupont, care, avea bolnavul conștiința că-i spusese ceva deosebit? M'am prostit! își zicea el, lovindu-se în frunte, iluminat. Ce naiba! să uit atâta lucru? Și-i comunică repede nevestii:

— Nu-mi spuseși acum, că Dupont încarcă un vagon de hârtie sugătoare la Marsilia?

— Care Dupont?

— E adevărat, confirmă bolnavul: care Dupont? Uite, un Dupont oarecare... Stai să mă gândesc... Știi ce? nu-l chiamă Dupont.

— Și zici că s'a dus la Marsilia?

— Cine ți-a spus că se duce la Marsilia? Ți-am spus că vine de la Dunkerque.

Nu-mi spuseși acum, că Dupont încarcă un vagon de hârtie sugătoare la Marsilia?

— Hârtie sugătoare? Nu ți se pare o marfă curioasă? răspundea bolnavul.

— Ba tocmai că mi s'a cam părut.

— Ți-oi fi spus poate că e vorba de un vagon de cărticele Job. Știind că și foița de țigare suge, ai dedus cum e natural, că Dupont încarcă la Dunkerque hârtie sugătoare. Pare mai verosimil.

Ce se întâmplase? zise Doctorul. Bolnavul meu suferea de ceeace se numește la Nancy, unde toată lumea face psicopatie, ca locuitorii cantonului de Neuchâtel ceasornicărie, „facultatea emigrărilor de metempsicoză". El cercetase carnetul și Dubois devenise Dupont, eclipsat de o reclamă cu litere roșii în josul paginilor din agendă: într'adevăr, carnetul de buzunar era distribuit gratuit clientelei de către un mare negustor de vinuri din Sud, de lângă Grasse, patria parfumelor, un anume Dupont & fils, proprietarul domeniului viticol „Les Acacias". Cât privește noțiunea hârtiei, ea se agățase de atenția bolnavului meu printr'alt fenomen, prin „onomatopee substanțială": foile carnetului erau de hârtie, și într'adevăr, dispuneau de facultatea, comună tuturor hârtiilor neîncleite, de-a suge. Negustorul presupunea că toată lumea își face notițele în carnet cu creionul și nu cu penița înmuiată în cerneală sau cuprinzând cerneala pe dedesubt, în interior.

Dar s'a mai produs un fenomen, tot din ordinul psicopatiei, în timpul dialogului urmat între bolnav și soție: bolnavul nu-și aducea aminte de la o replică la alta, de materialul replicei precedente, Marsilia devenea Dunkerque, Dupont se evapora totalmente, până la a pune pe bolnav în poziția de a-l numi chiar Jacques sau Robert la rigoare, Dupont nu se mai ducea la Marsilia ci venea de la Dunkerque iar hârtia sugătoare apărea sub specia foiței de țigare. Este cunoscutul „Zigzag concentric al personalității", studiat de toate școlile de psicopatie de la astrologi până la Liébault.

Pot să vă dau și alte exemple de migrațiune metempsichică, la bolnavul meu. Intr'o seară i-a comunicat soției lui că neavând chibriturile în biurou și ca să nu o deștepte, trecând prin dormitorul ei, a preferat să iasă pe fereastră, și să-și aprindă pipa de la felinar — fapt absolut fals, pentru că bolnavul nu numai că nu prezinta nici o leziune a capului, cum s'ar fi produs neapărat dacă sărea pe fereastră, situată la etajul al patrulea, dar nici nu fuma tutun. Conținutul real al episodului era cu totul altul: se ivise luna în dreptul ferestrei și bătea orologiul de la facultatea de teologie; ba mi se pare că luna nici nu se ivise în seara aceea ci cu o săptămână înainte, și nu în fereastra etajului al patrulea ci în lucarna de la pod. Vedeți că toată construcția era fundamental falșificată, evident automatic, cu sinceritate, dat fiind că orice bolnav, este sincer în manifestările lui.

Ziua namiaza mare, cu alt prilej, a pretins că scoborând scara s'a întâlnit cu D-na Berta, portărița, care i-ar fi reproșat că lasă robinetele fără garnituri, pierzându-se o mare cantitate de apă săptămânal prin picăturile parazitare. In realitate, nu la scoborâre ci la urcare se întâlnise, și nu cu D-na Berta ci cu mătura ei cu coadă, pusă într'un colț cu părul în sus și că el, bolnavul, salutase mătura trecând pe lângă părete. De robinetele de apă nu-i vorbise nimeni nici când. Insă o realitate s'a putut descoperi și în această emigrare de ordinul al doilea, adică mai alăturată de un eveniment rectilin; trecând cu capul gol pe subt o streașină și fiind, cum se zice de vulg, chel o picătură de apă l-a izbit cu diferența ei de temperatură în creștet și s'a pierdut în neant, nefolosită de nimeni, nici de natură nici de industrie.

Zadarnic aș înmulți pildele, răul bolnavului meu l-ați prins. Clientul meu se afla în starea unei cărți de medicină cu cotoarele destrămate și cu foile desfăcute, sau, mai exact, în starea unei perini cu fața rară prin care se strecoară fulgii, insinuându-se prin propulsie singuratecă și osmoză.

După ce am circumscris strict maladia, am început tratamentul. l-am declarat întâi bolnavului, privindu-l la rădăcina nasului fix:

— Dumneata nu ai o boală de piele ci o boală de intelect. Cauza finală nu o pot încă hotărî; o deviațiune curabilă sau un ramolisment definitiv.

Am procedat prin intimidare, strângând chestiunea la cazul Dubois. Determinarea sentimentului spaimei face de multe ori minuni; de aceea în institutele de alienație mintală bolnavii sunt snopiți în bătaie și vindecați. Nu m'am mișcat din cazul Dubois o lună, pironindu-l pe bolnav în analizarea lui minuțioasă. Dubois—Dupont, Marsilia-Dunkerque, invitația la masă uitată și ospățul schimbat în hârtie sugătoare și Job. L-am pironit în acest unic caz, tratându-i ca să zic așa, deocamdată un singur deget al sufletului, invadat de puroi. Intr'o lună de zile, am curățit unghia și am vindecat primele două falange. Păcat că bolnavul nu a perseverat. După *32* de zile de tratament psichiatric, i-a venit bolnavului o idee precisă, în care a perseverat: s'a sinucis cu revolverul. Păcat.

Să vă explic, închee Doctorul, probabilitatea sinuciderii lui. Bolnavul era un vânător pasionat și un moment și-a închipuit că este un om de paie, un strigoi de zdrențe, din aceia care sunt ridicați în prăjini și lăsați să-i bată și să-i animeze vântul pentru a speria corbii. El s'a crezut un strigoi și poate că s'a crezut și un corb, așezat pe brațele lui crucificate. Și a tras în corb și în strigoi. Și a căzut.

T. ARGHEZI

LUPTA contra TUBERCULOZEI

O metodă cu totul nouă și inofensivă a tratamentului **TUBERCULOZEI** se generalizează azi în Franța.

Această metodă pusă la punct de către eminentul medic chimist Dr. Pomaret fost șef al Laboratorului Facultății de Medicină din Franța și Medic în Spitalele din Paris, consistă în a trata tuberculoza prin obsorpție pe cale bucală sau injecțiune a etherului Etilic obținut dintr'un ulei de Chaulmoogra.

Principiile de tratament antituberculos cu acest ulei și derivatele sale studiate de eminenți medici ca: Profesorul **ROGERS** (Londra); Doctorii **READ, ARONSTAM, COHEN** (Statele Unite); **O. CALCAGNO** (Buenos Aires) au găsit cea mai perfectă formulă de aplicațiune în medicamentul Chaulmorhuate în soluțiunea de Oleo plin de Vitamine.

Se știe că microbul tuberculozei este refractar celor mai multe medicamente din cauză că este protejat de o carapace ceroaso-grasă.

Reușitele cercetări făcute de Dr. **OLIVIERO** comunicate Societății Internaționale de cercetări contra tuberculozei (26 Februarie 1926 și 27 Mai 1927) au demonstrat că Eterurile de Chaulmoogra disolvă carapacea microbilor tuberculozei ceva mai mult, dacă acestor eteruri se adaugă în doze infim de mici cultura de Baccili tuberculoși, se oprește complect creșterea. (Lucrările **M. M. WALKER, SWEFNEY, O. SCHWOLB**)ș

Principiile acestei noi metode sunt deci bazate pe importante experiențe. Cât privește aplicarea practică a medicamentrului **CHAUI MORHUATE** pe numeroși bolnavi de tuberculoză a dat rezultate atât de bune în cât au justificat așteptările experiențelor din laboratoare.

Aceste rezultate au făcut obiectul unei comunicări din partea Doctorilor *PERNET* și *MINVIELLE* către Societatea Medicală a Spitalelor din Paris, la 9 Ianuarie 1925 și mai recent teza de doctorat a Dr. **JEAN JUGE** corsacrată medicamentului Chaulmorhuate susținută în 1927 în fața Facultății de Medicină din Paris sub președenția eminentului Phtisiolog Profesorul Pezancon, consacră marea valoare curativă a medicamentului **CHAULMORHAUTE**, aducând numeroase observațuni a bolnavilor tratați.

Pentru a vă da mai bine seamă de valoarea acestui medicament se trimite gratuit la cerere de către:

Depozitul **SIGMARGYL** București

Str. Râureanu No. 5

De vânzare la farmacii și droguerii.

I. Ilias

Cum am murit

...Doamnelor și Domnilor! In noaptea Revelionului se povestesc istorii groaznice sau înduioșătoare. Nu sunt însă Hoffmann. N'am fantezie prea bogată. Povestirea mea nu cuprinde nici o născocire: e însăși viața, aceeași viață rusească care în prezent ca și în trecut, n'are hotare între poveste și realitate.

Istorioara mea are obârșia în iarna anului 1916—1917, când Rusia intra în ultima fază a crizei: se apropia desnodământul fatal. Eram sublocotenent și trebuia să mă întorc pe front după un scurt congediu de 10 zile. „de Crăciun", petrecut la Moscova, cu nevasta și cu copila mea...

La gară, în seara de 31 Decembrie, domnea zăpăceală și un zgomot infernal. Tot sufletul meu se sbătea în durere. Până la plecarea trenului, erau numai trei minute. Stăteam înghesuit pe platforma vagonului; iar de pe peronul gării, ai mei, ridicau până la mine priviri înlăcrămate.

Observai alături doi indivizi, foarte suspecți; mi se păru că unul îmi pipăe buzunarul unde aveam bani și acte.

In clipa când mă aplecai să-mi mai sărut copila, simții o mână străină vârâtă cu violență în buzunarul meu. Reușii s'o apuc în aicelaș moment: însă mâna se smuci, și unul dintre indivizi sări jos de pe platformă luând-o la fugă spre locomotiva trenului nostru. Atunci sării și eu; și-l văzui pe individ la oarecare distanță, pe marginea peronului.

— Stai! Stai că trag!

Apucând revolverul, trăsei odată, a doua oară... Hoțul căzu. Câțiva îl înconjurară. Eu și cu jandarmul gării ne aruncarăm asupra-i și începurăm să-i scotocim buzunarele.

— Mi-a scos banii! — strigai spre lămurirea celorlalți.

Vă puteți închipui, însă în ce încurcătură mă pomenii peste un minut: portofelul meu nu s'a găsit la omul rănit de mine. Lumea se strânse foarte multă, vociferând și înjurând. Unii începură să mă și amenințe cu „răfuiala". In minte-mi trecu o amintire: linșarea unui agresor nedrept...

Din fericire însă, jandarmul scoase din sânul individului câteva poșete, pungi și port-țigarete · era clar că portofelul meu fusese trecut unui complice, care reușise să dispară...

Mai departe: rănitul rămase pe peron; jandarmul îmi luase numele și adresa căci ancheta trebuia totuși orânduită; îmi văzui de departe familia și prietenii, când trenul se puse în mișcare, iar eu sării într'un alt vagon. Noroc că bagajul îmi era cu ordonanța înnăuntrul unui vagon...

Mi se ușură buzunarul, dar și sufletul, în urma sdruncinului primit cu această întâmplare. La regiment, mi-am scos acte nouă; și, încurând uitai întreaga istorie.

Au venit apoi: revoluția, „Kerenschismul", descompunerea armatelor și a Rusiei, bolșevismul...

Am declarat rudelor că prefer să mă sinucid, dar nu voi lua parte la războiul civil, împotriva foștilor camarazi divizați acum în două tabere. Nu m'am prezintat la nici una din „înregistrările ofițerilor". Am declarat la miliție că niciodată n'am făcut armată; iar că biletul meu de scutire mi-a fost luat la una din nenumăratele percheziții anonime și false.

La examenele medicale, doctorii îmi găseau aceiași boală de cord: mă costa această operație de la trei până la cinci sticle de spirt. Figuram pe lista funcționarilor unei instituții destul de importante, având acte în regulă și fără să plătesc vreun impozit în calitate de indispensabil și responsabil"...

De fapt, stăteam acasă trei zile din patru și lucram la vechea mea disertație de doctor în psihologie colectivă: „Influenta misticismului catolic asupra ortodoxiei". Aceasta mă costa pe mine câte un kgr. de unt și 500 țigări pe lună...

In ziua de 1 Ianuarie 1921 (iată de ce mi-am adus aminte astăzi de această zi) mă dusei la fratele meu care locuia într'o stradă vecină ca să-l aduc la noi cu întreaga familie.

* * *

Când ajunsei acasă, împreună cu invitații, auzii bocetele nevestii; iar fiica mea se sperie văzându-mă și strigă cu spaimă: — „Papa! Papa!" Mă repezii în sufragerie. Nevasta mea, văzându-mă, căzu leșinată.

„Iar o percheziție!? — mă gândii desgustat: Drăcia dracului! Afurisiții de bolșevici!"

Dar în casă nu era nici un om străin.

— Ești viu? Viu? N'ai murit, deci! — se înneca de bucurie nevastă-mea, când fratele meu — medic — o readuse în fire... Am aflat apoi următoarele:

Peste un ceas după plecarea mea, venise un soldat roșu întrebând: cine e aci soția fostului sublocotenent Nicolae Arapov din regimentul X.? — Ingrozită, nevastă-mea înțelese că dezertarea mea dela datorie a fost descoperită. Insă soldatul îi zise că bărbatul ei a murit chiar adineauri și că cadavrul său se află depus în camera mortuară a spitalului cutare. Apoi puse pe masă un plic oficial și plecă lăsând biata femeie să se zbată într'un acces de isterie. Revenind cu greu în fire, nevasta mea nu mai era în stare să cugete după regulele logicei; era sigură că mă zdrobise un automobil, sau mi se întâmplase altă nenorocire.

Masa noastră de Anul Nou a trecut înviorată de mare veselie: toți au băut pentru sănătatea decedatului care, el însuși bea mai mult decât ceilalți.

Am scos atunci din plic un certificat despre moartea mea și o notă dela biroul populației cu adresa nevestei mele.

A doua zi am aflat că înmormântarea mea va avea loc la 4 Ianuarie, la câmpul Hodânca. N'am putut să-mi refuz plăcerea de a fi prezent acolo. Am văzut cum mi-a fost dus cu grabă sicriul pe un dric cu doi cai; în urma lui mergea plângând o femeie foarte drăguță, iar după dânsa — un pluton de soldați roșii...

Ințelegeți, desigur, că mergeam pe trotuar și că curiozitatea mea era mai puternică decât frica. La cimitir, toate s'au petrecut exact cum se cuvenea: plutonul a dat o salvă, femeia a plâns. Preot, bineînțeles, n'a fost...

La întoarcere, într'o stradelă pustie, am oprit-o pe femeia cea drăguță, am luat-o de mână și am întrebat-o:

— Cine sunteți?

— Soția civilă a lui Nicolae Arapov, mort. Iar d-voastră? Sunteți o rudă a lui?

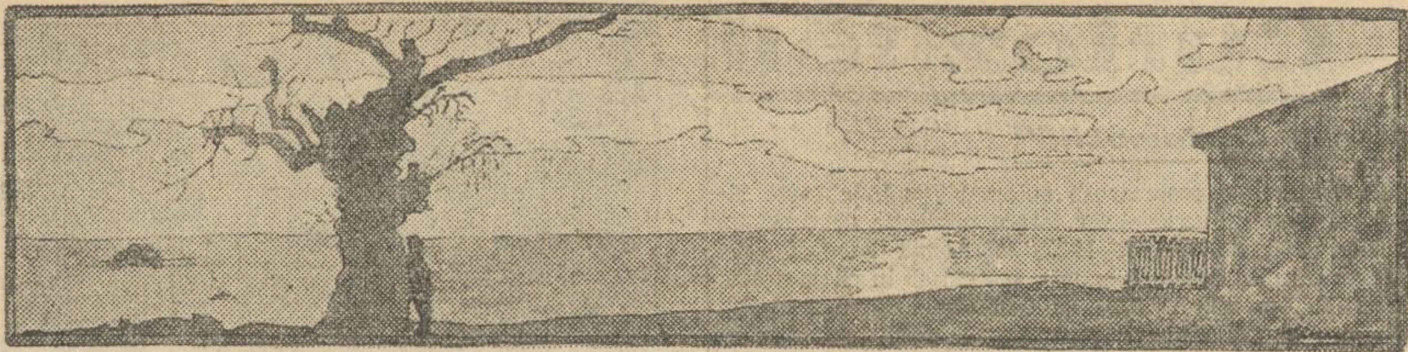
— Lăsați, vă rog, glumele la o parte. Eu sunt sublocotenentul Nicolae Arapov; și n'am nici o soție civilă. Lămuriți-mă, vă rog, sau vom merge împreună la „Ce-ca"...

La „Ceca", însă, mulțumesc lui Dumnezeu, nu ne-am dus. Peste un sfert de oră ședeam în odaia soției mele civile inexistente, beam ceai și ascultam.

Bărbatul ei, fost deținut penal, a reușit să plece pe front cu ajutorul actelor mele furate la gară, atunci, în ziua de 31 Decembrie 1916. Un alt deținut i le procurase pe preț destul de eftin. Apoi falsul sublocotenent Nicolae Arapov s'a arătat capabil să se poarte astfel ca să nu fie demascat sau dat de gol din cauza lipsei de cunoștințe militare.

— A fost chiar propus pentru decorație, — îmi zise cu mândrie nevasta mea civilă inexistentă... I-am dat și sfatul cum să-și capete pensia în urma morții bărbatului ei, fostul sublocotenent Nicolae Arapov...

In sfârșit, ne-am despărțit. De atunci, ferindu-mă de vre-o identificare cu Nicolae Arapov cel mort, purtam acelaș nume cu frică. Până când am reușit într'o zi să plec împreună cu ai mei, în străinătate...

Mari curtezane și vestiți libertini

după Emilio Gante și E. Armand

Circurile; Băile publice; Orgiile romane

Curtezanele romane își căutau sau își primeau clienții oriunde, nu numai la domiciliu, ci și sub porticele templelor, în grădini, la circ, în preajma căzărmilor, pe malul Tibrului... Pensionarele din lupanare nu sufereau niciodată de șomaj. Alte categorii de curtezane sau de libertini se angajau ca „artiști" la ospețe particulare și banchete oficiale. Matroanele și tinerele fete romane nu se lăsau mai prejos. *Iulia,* amica sau concubina incestuoasă a tatălui ei, împăratul August, avea obiceiul să-și schimbe favoritul în fiecare noapte. Se dădea amantului într'un colț de stradă pustie, lângă statuia satirului Marsyas, al cărui soclu îi servea ca pat provizoriu. Dacă locul era ocupat, găsea repede alt colț umbrit, căci templele închinate lui Priap și altor divinități ale amorului, erau numeroase.

Băile publice erau mult căutate de libertini. In epoca republicană, femeile se scăldau separat; în epoca imperială, băile se făceau în comun. Dacă patricianul ori plebeianul liber aducea cu dânsul pe mica sclavă, matroana ori fata venia cu *spadon*-ul ei.

Pe lângă circuri, erau celule pentru matroanele care își așteptau amanții. *Tertulian* numia circurile: „consistorii de nerușinare publică". Edilii nu puteau înfrâna imoralitatea colectivă. Dacă cineva voia să se plângă împotriva desfrânaților, găsia deseori pe edili în societatea lor. Cași bulevardele moderne, *via* romană era cotropită de armata activă a prostituției și a libertinajului. Curtezanele elegante se plimbau în litiere sau în care cu două roți; cele sărace așteptau prin taverne imunde. Matroanele cu tunici largi, împodobite și grave, nu erau acostate pe stradă; când însă îmbrăcămintea lor era mai fantezistă, oricine putea intra în vorbă cu ele. Trecătorii știau cum să ceară favorurile dorite; brutele însă, pândeau prin locuri dosnice prima pradă, asupra căreia se aruncau.

Gladiatorii, favoriți ai matroanelor, se dădeau în public, cași spadonii „închiriați" la orgii grosolane. Pe *via Sacra* sau *via Apia* nu erau decât adulți; prin boschetele Eliseene sau la băi publice erau și copii de ambele sexe, pricepuți în toate rafinamentele sexuale. In templul *Venus Adversa* veniau amatorii de plăceri nefirești. Lubricitatea romană ajunsese atât de excesivă, încât orice retorică amoroasă era înlăturată. Femeia arăta palma mâinei, bărbatul ridica degetul; înțelegerea era făcută și actul se săvârșia pe tăcute, animalic. Matroanele știau să se ferească de boli venerice și nu dăruiau decât rareori bărbaților lor copiii nelegitimi.

Petronius a descris în amănunte festinele romane *(commissationes),* unde bărbați și femei de toate vârstele și din toate clasele, goliau cupa voluptății. Cuvântul de ordine era: „Să profităm de viață, ea e atât de scurtă". Luxul acestor festine a rămas proverbial. Mese mari cu vase de aur înflorite și parfumate. Mâncărurile și vinurile se perindau neîncetat. Candelabre în formă de penis luminau bunăvoia romanilor, cari obișnuiau să mănânce culcați, în fotolii, în paturi de fildeș, în perne moi. In fiecare pat, câte-o pereche: de multe ori adolescentul se afla în brațele patricianului, iar fata la pieptul matroanei. Muzică lascivă, dansuri asiatice ori egiptene, parfumuri din Arabia, scene în cari erau mimate de „histrioni" fapte atribuite satirilor și nimfelor. O atmosferă care pregătia promiscuitatea generală: fete posedate sub ochii mamei, care se lăsa desmierdată de amant în văzul soțului cuprins de altă femeie pătimașă... Dacă mâncau prea mult, convivii se duceau la *vomitorium* și își reluau locul la banchet. Eructațiile bucale și anale ale invitaților erau sacrificii obligatorii către zeul Crepita, care presida orgiile. Imbrăcămintea, specială la aceste ocazii, avea multe deschizături pentru mâinile dibace ale „pipăitoarelor" sau maseuzelor. Comesenii obișnuiau să se încunune cu roze, ale căror arome nu dominau totuși aerul pestilențial al banchetelor. Murdăria fisică și morală a acestor festine era aceiași la bogați și la săraci: deosebirea era în luxul sub care se putea ascunde aceiași lăcomie și aceiași luxură.

Horațiu, Catul, Properțiu, Ovidiu, Martial, Petronius

In epoca imperială nu erau prea multe „celebrități", pentrucă toți rivalizau în sensualitate. Să cercetăm puțin moravurile marilor poeți romani. *Horațiu,* poetul lui *aurea mediocritas,* prefera prostituatele, căci ele nu-l lăsau să aștepte. Neera a fost prima lui amică; patriciana Catia i-a fost amantă, deși a comis adulterul și cu preotul unui templu. Cimara l-a iubit desinteresat, cași Glycera. Dar iubirea lui cea mare a păstrat-o frumosului Ligurin, care nu l-a părăsit până la moarte.

Catul a murit din abuz de plăceri. A avut ca prietenă pe Lesbia, apoi pe Ipsitile. Nu prea era norocos în alegerile lui. Una îl lăsa la ușă, în timp ce se dădea „amantului de inimă" într'un lupanar; alta, Amfilena, cerea plata înainte și îl lăsa păcălit. Reintors la Lesbia, Catul n'a mai găsit în ea pe aroganta curtezană — ci o „decăzută" care se prostitua în mod bucal și anal, pe lângă ziduri, cu sclavi flămânzi. Totuși, se crede că Lesbia era sora demagogului Clodius, dușmanul lui Cicero, asasinat de senatul roman prin Milonb. Cât privește epigramele pro sau contra pe cari le-a scris Catul, ele vădesc pasiunea unui amant când satisfăcut, când desamăgit.

„Amoroasele" romane erau tot așa de crude cași „cochetele" de azi. Capriciile și chinurile îndurate de poetul elegiac *Properțiu* din partea curtezanei Hostia, au rămas legendare. Intr'o zi, Hostia l-a surprins pe Properțiu în brațele a doua femei. Ea a murit otrăvită de o rivală; Properțiu a urmat-o în acelaș mormânt. *Tibulius* a fost poetul iubirii. Amic al lui Virgil, Horațiu, Ovid, n'a avut însă noroc în dragoste. O boală venerică l-a făcut neputincios. A cântat pe Delia, Neera, Nemesis, cari s'au arătat crude față de el. Amantele îl părăseau repede. Suspicia a fost mai atașată: a înlăturat-o însă Glycera, care voia să fie celebrată în versuri de Tibulius.

Autorul „Artei de a iubi", al „Metamorfozelor", al atâtor triste elegii, *Ovidiu,* a cântat pe Corina, o făptură inexistentă. A descris totuși viața și aventurile ei imaginare. Corina, soție a unui întreținut gelos, a ajuns să se ducă prin lupanare. Ovidiu, a cucerit-o cu greu — în versuri duioase. In viață, n'a fost mai norocos. S'a însurat de trei ori. A iubit-o pe Iulia, fata împăratului August. La o întâlnire, a surprins-o în brațele unei patriciene. Se crede că aceasta e cauza pentru care Ovidiu a fost exilat la Tomis, lângă Pontul-Euxin, deși era în plină glorie și putere. Alții cred că a fost prigonit din motive politice; ar fi fost amestecat într'o conjurație care avea de scop să-l pună pe Agripa în locul lui Tiberiu ca moștenitor al lui August. Tiberiu n'a rechemat pe Ovidiu din exil, iar pe Iulia, care i-a fost soție, a silit-o să moară de foame.

Martial a scris „Epigrame" cari vădesc imoralitatea contimporanilor dar și libertinajul său. Când soția lui l-a surprins în brațele „favoritului" său, a răspuns că și Jupiter a fost criticat de Junona pentru acelaș motiv. A biciuit duplicitatea matroanelor cari voiau să fie și plătite. De Thais spunea că mirosea urît înainte și după ce se parfuma. A acuzat pe Philenis că „devora" 12 fetițe pe zi și câțiva tineri. Gala i-a cerut 20.000 sesterți; Martial s'a tocmit atâta, încât ea s'a oferit pe nimic. Dar el a refuzat-o: „E târziu, mă așteaptă un băiat frumos". Ligelei, care epila un pubis încăruntit, i-a spus că, dacă ar mai avea puțină rușine, n'ar smulge coama unui leu mort". Martial cita și cazul clasic al soldaților frigieni, cari se masturbau după ușa camerei generalului lor, când o auziau pe Andromaca gemând de plăcere în brațele lui Hector. Cu astfel de epigrame și anecdote el făcea educație soției sale.

In sfârșit, *Petronius,* poet de talent, bogat, frumos, generos, elegant, schimbând metresele în fiecare zi. In *Satiricon,* el a descris toate viciile și toate formele de corupție din vremea lui Neron. A arătat cruzimile traficului sexual, perversiunile pătimașe, monstruozitățile ascunse sub practici religioase, și a descris amănunțit pozițiile voluptoase pe cari le încerca el însuși, „arbitrul eleganței". *Satiriconul* a fost breviarul pornografic al Romanilor. Impins de gelozie, Tigelin, prefectul Romei, l-a făcut pe Neron să creadă că Petronius complotează contra lui. Impăratul a poruncit lui Petroniu să se sinucidă. Acesta a invitat la un somptuos banchet pe amicii și metresele lui. S'au cetit versuri în toiul orgiei elegante. De câteva ori, Petronius și-a deschis și și-a închis vinele. A cerut să i-se aducă un vas prețios, râvnit de Neron. L-a spart în țăndări — și apoi a murit. Maxima lui favorită era: „Băile, amorul și vinul, omoară; dar băile, amorul și vinul ne fac să trăim". Petroniu a știut „să trăiască".

Mesalina

Soția împăratului Claudiu și mama lui Britanicus, *Mesalina,* era excesiv de luxurioasă. Nimeni nu-i putea potoli dorințele; n'o ajutau nici lesbianismul, nici phalușii artificiali, nici împerecherea cu animalele. Temperamentul ei merită mai multă compătimire decât condamnare din partea oamenilor normali. E vădit că împăratul Claudiu, mereu ocupat cu „afacerile" de Stat, nu se putea ocupa de Mesalina. Profitând de somnul greu al bărbatului, (somn provocat de o mâncare presărată cu opium sau laudanum), Mesalina se deghiza și, părăsind palatul imperial, se ducea la un anumit lupanar unde își avea odăița ei. Era „în serviciu", sub numele de Lysisca. Primea pe oricine: — patrician ori plebeian, tribun ori sclav, poet ori gladiator, libertini josnici ori grăjdari... Spre zori, urmată de sclava ei confidentă, Mesalina-Lysisca se reintorcea la palat. Am putea presupune că, după douăzeci sau treizeci de amanți cari au visitat-o într'o noapte, Mesalina era bucuroasă să poată dormi. Se spune însă că, extenuată, neputând să se țină pe picioare, ea era încă însetată de luxură. Il trezia atunci pe Claudiu din somnul adânc; copilul născut de Mesalina trecea drept fecior de împărat, deși sămânța din care s'a ivit moștenitorul tronului putea fi a unui vizitiu. Numeroase sunt faptele și anecdotele, mai mult sau mai puțin adevărate, atribuite Mesalinei. Cu toată sexualitatea ei monstruoasă, trebue să recunoaștem că ea a fost una din cele mai bune împărătese romane; nu era tiranică și nu se amestecа deloc în treburile publice.

Pasiphae, Sapho, Mesalina au bătut „recordul" oficial al libertinajului printre femeile din vechime. Mai erau desigur și altele, poate mai pătimașe, dar cari au știut să păstreze secretul pasiunilor lor.

SLABIȚI

repede

fără pericol — fără regim
făcând în fiecare zi sau odată la
două zile o bae cu

SEL AMAIGRISSANT CLARKS

Sarea de slăbit Clarks

care reușește întotdeauna a reduce stomacul, șoldurile și face să dispară fără nici un inconvenient tot excesul de grăsime.

Se găsește de vânzare la toate Farmaciile și Drogheriile din țară.

IMPORTANT. Dacă nu găsiți în orașul D-vs. trimite-ți suma de Lei 630 pentru un pachet de 12 băi sau 360 Lei pentru un pachet cu 6 băi și vi se expediază de către:

Agenția BIXOR Str. Râureanu 8, București.

Cereți Manualul Artei de a fi frumoasă ce se trimite contra sumei de lei 20 reprezentând spezele de transport, etc. de către Agenția Dixor. Str. Râureanu 5, Telefon 379/94. 351/19.

TUDOR ARGHEZI: Cuvinte potrivite

Volumul întârziat al d-lui Tudor Arghezi a apărut în Aprilie. Acest eveniment literar a fost primit cu o rezervă care nu poate fi explicată decât prin consternare.

Sau poate trebuia perspectiva unui timp!

Critica profesionistă a tăcut. Arghezi nu încape în calapoade vechi precum volumul materialicește nu încape decât anevoe în biblioteca cu raftul jos. Pentru Arghezi trebuia o explicație nouă, o analiză alta decât cea clasică și didactică, ceva care să semene cu deslegarea unei mistice voci supranaturale. Criticul trebuia să impue și să înțeleagă frumosul fără motiv și fără explicație, ca un rod al unei divine creații; — trebuia să afirme și să priceapă că ceva e frumos fără ca să arate anume de ce, în chip logic, și fără să deducă frumosul ca concluzia unui silogism.

Și cu aceasta criticul profesionist, personaj în deobște grav, didactic și alcătuit pe capitole, nu era deprins. Nu a avut cine să-l deprindă.

Din scrisul comun și slova ca iarba el a scos fir cu fir, înțelesul logic fără ca să se minuneze fiindcă toate erau la înălțimi pe care să le ajungi cu mâna, și fără ca să-i pue probleme.

Zeci de scriitori s'au succedat în literatura românească, cot la cot, sau spate în spate, cuminți și harnici, mergând pe drumuri de demult sau stricând ordinea numai cu gesturi din batistă.

Literatura prezintă astfel un aspect de „massă", de soliditate, de bloc cu trei dimensiuni bine știute.

In literatura românească, apariția și existența lui Arghezi, ca și aceea a bunului său camarad Galaction, ca și aceea de altă dată a lui Eminescu, este inexplicabilă.

Ce destine neștiute au conlucrat pentru creiarea acestor oameni cu totul deosebiți de întreg acest popor?!

După Eminescu, Arghezi a refăcut la noi frumosul inexplicabil, senzația stranie ca o nebunie sau ca o vorbă care se creiază din senin, din tăcerea lumei, plictisită de ea însăși sau care naște din viață, ca un sunet tragic, ca un geamăt, sau ca un oftat.

Nimeni nu va putea explica vreodată pentru înțelesul tuturor, poezia lui Arghezi, așa cum nu s'a putut explica poezia lui Mallarmé. Și aceasta este adevărata poezie. Ea nu se poate explica așa cum se documentează o constatare veterinară sau general științifică. Ceeace spune Arghezi e dincolo de înțelesul frazei. Poezia lui e aceea a intuiției care încă n'a realizat nimic material, e a misterelor care ne înconjoară, și care uneori ne cheamă parcă sau ne vorbesc, fără să știm vreodată cine și de unde ne vorbește.

Iată:

Un om, trudit și-acela,
îmi va deschide mâine
Mormântul pomenirii
cu mâna-i preacurată,
Ca să mă frângă 'n soare,
schimbat prin moarte 'n pâine,
Și fraților din urmă
șoptind să mă împartă?

Cel care va căuta să-și explice cum cineva poate să fie frânt în soare, schimbat prin moarte în pâine și apoi împărțit fraților din urmă, acela să citească numai cărți de bucate în care totu-i logic și la mintea omului, în care totu-i înțeles și gata de pus în practică.

Și totuși câți nu vor simți în acest strigăt de resemnare, credința că din fiecare din noi va rămâne ceva „bun", (schimbarea aceea în pâne) care trece fraților din urmă.

Cine din noi nu-și amăgește conștiința existenței lui trecătoare, cu ceva care să poată constitui prelungirea eului său dincolo de moarte!?

Resemnarea lui Arghezi e nobilă și mistică. Cine n'a simțit-o nu va putea-o extrage rațional din înțelesul strâmt al cuvintelor.

Și nu va înțelege nici desnădejdea care urmează:

Dar ziua care trece
și mă rănește 'n treacăt,
Imi umilește cârja,
îmi încovoaie crinii,
Și inima-mi urmează
s'atârne ca un lacăt
Cu cheile pierdute,
la porțile luminii.

Dar la dreptul vorbind nici o frumusețe poetică nu este de natură a fi explicatii prin analiză. Vandérem în Maximele despre poezie, dă acest adevăr ca o axiomă:

„La vraie poésie constitue une synthèse qui, à l'analyse, ne donne que des eléments amorphes et sans cohésion. Mettez par contre, la fausse poésie au creuset; il vous rendra des phrases nettes, qui se tiennent, qui se suivent, mais que trouverait le premier venu".

Atunci când Arghezi în „Mânăstire" spune despre sară, că:

Luna-și mână lin păunii
Pe întinsu-i așternut...

Creiază o minunată imagină stranie și bietul profan zadarnic se va întreba: „Ce păuni?"...

O frumusețã ca aceasta e inutilă ca o minune cosmică.

Poezia lui Arghezi are ceva neașteptat și în afară de ordinea comună a lucrurilor, ca vorbirea, fără șir a unui oracol, pe care o asculți cu teamă, și'n care presimți un mare adevăr deși nu ai înțeles totul.

Este în vorbirea lui pe care n'o înțelegem pe de-a'ntregul un dar supra-natural, și ne dăm seamă numai că doar aceasta poate spune ceeace noi singuri n'am putut spune vre-odată.

Am avut de multe ori impresia că Arghezi e un ales, un instrument, prin care poate fără voia și fără știrea lui vorbesc elemente de viață pe care încă nu le cunoaștem, pe care abia intuitiv le bănuim.

Și'n toate acestea totuși un omenesc înduioșător și simplu care captivează, care ne face să ne însușim tristeța și revolta lui Arghezi, ca pe-o biografie melancolică, pe care am pierdut-o, pe care noi n'am putut-o realiza fiindcă suntem mici:

Poate că este ciasul,
de vreme ce scoboară
Din arbori toată frunza
ce-a fost și strălucit,
Să ne privim trecutul
în față, liniștit,
Când urma lui de umbră
începe să ne doară.

Și fără umilință
și fără de mândrie
Să ne-amintim în noapte,
de noi, din fir în fir,
Și să privim zigzagul,
pe stânci de tibișir,
In care-și puse pasul
fragila mărturie
O zi măruntă, o noapte
aprinși cu foc de aștri,
Când răstigniți, când slobozi,
și mari și-adesea mici,
Păstori de crisanteme,
profeți pentru furnici,
De-asupră-ne vulturii
pluteau în cer albaștri.

sau în „Târziu de toamnă":

Spital de întristare, de căință,
In care-ți plângi iubirea ne'ntâmplată,
Și-ți amintești cu dor, cu-o suferință
Făptura ne'ntâlnită niciodată.

Câțiva molifți s'au întâlnit departe,
Pe când în parc, prin murmurul ce roagă,
Se'nchide înserarea ca o carte,
Și sufletul în foi, ca o zăloagă.

Pentru a spori impresia de definitiv și spus de cineva care hotărăște peste oameni și peste timpuri, cuvintele lui Arghezi au nu știu cum, duritatea cuvintelor săpate în blocuri de piatră.

Uneori versul nestatornic arată că'n cioplirea trudnică a sărit o țandură de piatră de unde nu trebuia.

Prin aceasta cuvântul scris de Arghezi capătă un prestigiu pe care nu l'a mai putut da cuvântului decât Eminescu. Chiar cuvintele cu care auzul nostru este obișnuit, au deodată un înțeles rar, nou. Arghezi e parcă un făuritor al unei limbi noui. El poate da prestigiu oricărui cuvânt.

Și cu toată această impresie de asprime, el a realizat în viers delicateți admirabile, broderii adevărate de lumini și umbre, ca un joc ireal:

Obrajii tăi mi-s dragi
Căci sunt curați ca lacul,
Prin care până 'n fund,
Se vede 'ntreg copacul,
Surâsul tău mi-i drag
Căci e ca piatra 'n fund,
Spre care 'nnoată albi
Pești lungi cu ochi rotund.

Și capul tău mi-i drag,
Căci e ca malu 'n stuf,
Unde păianjeni dorm
Pe zori făcute puf.

* * *

Și trupul tău mi-i drag,
Lemn-sfânt trandafiriu,
Și trupul tău mi-i drag,
Și pentru ce nu știu.

sau Intr'o seară de iarnă:

In umbra lămpilor cernite
Se varsă vis în cupe noi
Și capetele mult iubite
Se 'nvecinesc pe nesimțite,
Ca niște frunze de trifoi.

* * *

Arghezi e poetul generației care era în adolescență acum 15—20 de ani. El a avut darul de-a cânta și de a se revolta pentru noi care pe atunci iubeam cântecul și revolta.

Am crezut cu el în prefaceri mari; am fost în spatele lui oridecâteori a luptat, ne-am trecut din mâini în mâini și cel mai obscur ziar în care Arghezi scria câteva rânduri. Arghezi a vorbit și a nădăjduit în numele unei generații. Mai matur de cât ea, înaintaș, el a trâmbițat tot ceeace noi abia îndrăzneam să șoptim. In desnădejdea lui de azi, este toată tristețea zbuciumului nostru sufletesc de-odinioară, frumos dar zadarnic. Generația aceia a noastră s'a fărâmițat, blazată fără de scăpare.

A rămas melancolia unei ideologii defuncte, năbușită de un aprig realism; a rămas o visare care nu se stinge încă, și'n care trăesc amintiri frumoase. Arghezi a cântat atunci disprețul nostru în acea antrenantă anatemă, ca o Marseileză, care se cheamă „Binecuvântarea"

Dormiți, dormiți!
Hipnoza nopții suflă boare
In mușchii voștri veștejiți
Și mâine veți avea izvoare
Din spor, pământul să-l stropiți
Cu bale călătoare

Dormiți, dormiți,
Căci legea o citește cariul
Când voi sunteți încremeniți
Și'n țeasta voastră-și zvârlă zarul
Satan, cu ochii buimăciți
Noroc! fiți fericiți!

Bieți rătăciți,
Găsiți în uliți felinarul
Pe care ștreangul să-l suiți
Și'ncolăciți-vă amarul,
Când e 'n zadar să năzuiți
Călcându-vă calvarul.

Dormiți, dormiți,
In monarhia minerală,
Cu-obrajii storși și gălbejiți,
Lipiți de carnea triumfală,
Pe care lumile zidiți
Și pofta-vă banală.

Cei umiliți,
Cei gânditori și cei sihaștri
De raza lunei dogoriți,
Și-avântă șoimii 'n câmpi albaștri
Dormiți, dormiți!

(Continuare în pagina a 6-a)

Şi însu-mi bine-vă-cuvânt:
Căci e nevoie pe pământ
Să vă 'nmulţiţi,
Să ne-apăsaţi, să ne înlănţuiţi;
Şi veacuri oarbe să clădiţi,
Dormiţi, dormiţi!...

Acest „dormiţi, dormiţi" poartă în el un teribil îndemn de luptă, în care astăzi, vai! abia mai trăeşte amintirea vechiului elan.

Arghezi a cântat atunci, pentru noi, aşa cum visăm, adică altfel decât cum a cântat toată lumea, iubirea noastră dela 20 ani; cu melancolii pe care azi le încercăm cu adevărat, cu desnădejdi inexplicabile fiindcă ţineau de instinct, cu naive invocări de divinităţi, cu tot ceeace a creiat totdeauna iubirea:

Iată: *„Toamna".*
Străbatem iarăş, parcă
la pas, ca mai nainte.
Cărările 'nvelite-s
cu palide-oseminte.
Aceeaş bancă 'n frunze
ne-aşteaptă la fântâni,
Doi îngeri duc beteala
fântânilor pe mâni.

Ne-am aşezat alături
şi braţu-i m'a cuprins.
Un luminiş în mine
părea că s'ar fi stins.
Mă 'ndrept încet spre mine
Şi sufletul mi-l caut
Ca orbul, ca să caute,
spărturile pe flaut.

Vreau să-mi ridic privirea
şi vreau să-i mângâi ochii...
Privirea-mi întârzie
pe panglicile rochii.
Vreau degetul uşure
să-l iau, să i-l desmierd...
Orice vroiesc rămâne
îndeplinit pe sfert.

Dar ce nu pot pricepe
ea pricepu, de plânge?
Apusul îşi întoarce
cirezile prin sânge.
O! mă ridic, pe suflet
s'o strâng, şi s'o sărut —
Dar braţele, din umeri,
le simt că mi-au căzut.

Şi de-am venit ca 'n timpuri
a fost ca înc'odată
S'aplec la sărutare
o frunte vinovată,
Să'nvingem iarăşi vremea
dintr'o 'ntărire nouă
Şi să 'nviem adâncul
izvoarelor de rouă.

Şi cum scoboară noaptea
alt'dată aşteptată.
Imi pare veche luna
şi steaua ce s'arată,
Ca un părete de-arme
cu care-aş fi vânat.
Şi fără glas, cu luna
şi noi ne-am ridicat.

Şi azi când le recitesc revăd toată tinereţea mea: ziarul „Seara" adus în internat pe furiş, „Facla", poeziile din „Viaţa Socială" recitite şi în singurătate şi în grupe de colegi, „Viaţa Românească" aşteptată cu nerăbdare o lună de zile şi pentru ceeace ne aducea dela Arghezi...

Nu mai există în Univers nimic care să mă mai emoţioneze ca atunci poeziile şi tot scrisul lui Arghezi.

Iată de ce eu personal îl iubesc.

Iată de ce eu n'am dreptul să mă întreb cu aceiaş sinceritate.

Lacăte cine te-a închis?
La uşa marelui meu vis?
Unde ni-i cheia, unde-i păzitorul,
Să sfar'me zăvorul
Şi să vedem în fundul nopţei noastre
Mişcându-se comorile albastre?

Eu am întrezărit mişcându-se comorile albastre.

Oricât vor tăcea cei ce n'au înţeles nimic din poezia lui Arghezi, în saltarele a sute de oameni, sunt de-acum 15 ani, adunate în carneţele mici, poeziile lui Arghezi. Această comunitate de suflet nu se poate înăbuşi. Volumul de azi este aproape o reeditare.

Testamentul din fruntea volumului e testamentul prin care se lasă poporului românesc una din comorile cele mai de preţ. — Cartea lui Arghezi e o treaptă pentru cugetarea acestui neam, care are de-abia 2—3 trepte. Nu pot să nu cer reproducerea întreagă a acestui testament:

Nu-ţi voi lăsa drept bunuri, după moarte
Decât un nume adunat pe-o carte
In seara răzvrătită care vine
Dela străbunii mei până la tine

Prin râpi şi gropi adânci,
Suite de bătrânii mei pe brânci,
Şi care, tânăr, să le urci te-aşteaptă
Cartea mea, fiule-i o treaptă.

Aşeaz-o cu credinţă căpătâi.
Că e hrisovul vostru cel dintâi
Şi-al robilor cu saricile, pline.
De osemintele vărsate 'n mine

Ca să schimbăm acum întâia oară
Sapa 'n condei şi brazda 'n călimară,
Bătrânii au adunat printre plăvani
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu 'ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Şi leagăne urmaşilor stăpâni.
Şi frământate mii de săptămâni,
Le-am prefăcut în visuri şi 'n icoane.
Făcui din zdrenţe muguri şi coroane,
Veninul strâns l'am preschimbat în miere,
Lăsând întreagă dulcea lui putere.
Am luat ocara, şi torcând uşure
Am pus-o când să 'mbie, când să 'njure,
Am luat cenuşa morţilor din vatră
Şi am făcut-o Dumnezeu de piatră,
Hotar înalt cu două lumi pe poale,
Păzind în piscul datoriei tale.

Durerea noastră surdă şi amară
O grămădii pe-o singură vioară
Pe care ascultând-o a jucat
Stăpânul, ca un ţap înjunghiat.
Din mucegaiuri, bube şi noroi
Iscat-am frumuseţi şi preţuri noi.
Biciul răbdat se 'ntoarce în cuvinte
Şi isbăveşte 'ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E 'ndreptăţirea ramurei obscure
Ieşită la lumină din pădure
Şi dând în vârf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi.

Intinsă leneşă pe canapea
Domniţa suferă în cartea mea.
Slova de foc şi slova făurită
Imperechiate 'ntrânsa se mărită
Ca fierul cald îmbrăţişat în cleşte.
Robul a scris-o, Domnul o citeşte,
Făr'a cunoaşte că 'n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei...

DEMOSTENE BOTEZ

BIBLIOGRAFIE

Filip Horovitz: Influenţa elenismului asupra lumii traco-dacice şi traco-daco-romane, până la retragerea legiunilor din Dacia, Tip. „Viaţa Românească", Iaşi. Preţul 60 lei.

Adrian Omu: „Jocuri de lumini în întuneric", Tip. „Reforma Socială", Bucureşti, Preţul 30 lei.

Cugetul liber, Anul I, No. 2.

Au apărut în editura „Cartea Românească":

Biblioteca Minerva No. 54, „Minunata Poveste a lui Petre Schlemihl" de Adalbert de Chamisso. Preţul Lei 9.

Biblioteca Minerva No. 228—228-a, „Ecaterina II-a" (Romanul unei împărătese) de Eug. Zabel. Preţul Lei 9.

Cunoştinţe folositoare seria B. No. 49, „Lingoarea" de dr. Tudor Dumitrescu. Preţul Lei 5.

„La Medeleni", roman vol. III. „Intre Vânturi", ediţia I-a de Ionel Teodoreanu. Preţul Lei 130.

Mercure de France, Anul 38, No. 708.
Societatea de mâine, Anul IV, No. 51—52.
Clipa, Anul V, No. 165.
Ateneul cultural, Bacău, Anul III, No. 24.
Datina Mehedinţilor, Anul I, No. 1.
Graiul românesc, Anul I, No. 11.
Arhivele Olteniei, Anul VI, No. 34.
Curierul, Anul I, No. 4—5.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

a primit o nouă serie de cărţi germane, printre cari: Kautsky: *Materialistische Geschichtsauffasung;* E. I. Grunbel: *Vom Russland der Gegenwort;* Valeriu Marcu: *Lenin, Rebell und Demokratie, Wilhelm Liebknecht;* Wendel: *Kirche in der Karikatur, Schellengeläut;* Frantz Wehring: *Karl Marx;* Otto Rühle: *Revolutionen Europeas 2* vol.: Julius Braunthal: *Die Wiener Julitage 1927;* Dr. Kurt Rosenfeld: *Fort mit der Todesstrafe;* Cunow: *Allgemeine Wirtschaftsgeschichte;* Herman Onken: *Lassalle;* Bruno Frei: *Die roten Matrosen von Cattaro;* etc., etc.

In franceza: Marcel Coulon: *Raoul Ponchon;* Paul Brach *La destinée du comte Alfred de Vigny;* Dostoiewski: *Journal de Raskolnikoff;* Valéry Larbaud: *Jaune Bleu Blanc;* Georges Bernanos: *L'imposture;* Marcel Proust: *Le temps retrouvé* (şi toată seria din *à la recherche du temps perdu), Croniques,* etc., etc.

Ultimele noutăţi româneşti: Barbu Lăzăreanu: *Ursitul fetelor şi al vădanelor;* Liviu Rebreanu: *Ciuleandra;* Ionel Teodoreanu: *La Medeleni* vol. III: *Intre vânturi;* Tudor Arghezi: *Cuvinte potrivite* (ediţia populară), etc., etc.

Reviste: *Europe, Nouvelles littéraires, La nouvelle revue française, Mercure de France, Viaţa Românească, Minerva, Sinteza, Cugetul liber,* etc., etc.

FABRICA DE TRICOTAJE ŞI CIORAPI
„LA TONI"
EXECUTĂ ORI-CE LUCRĂRI IN ACEASTĂ RAMURA
EN-GROS — EN-DETAIL
REMAIAZĂ CIORAPI DE MĂTASE ŞI
INCĂPUTEAZĂ CIORAPI DE ORI-CE FEL
PRIMEŞTE COMENZI DUPĂ MĂSURA
MICHEL COHEN
BUCUREŞTI PASAGIUL ROMÂN No. 14

Nervi bolnavi

Cronicele ziarelor aduc în fiecare zi câte o rubrică întreagă de sinucideri, şi urmărind acest articol cititorul poate constata exact că cauza acestor fapte o formează în cea mai mare parte zdruncinarea nervilor. Medicii din lumea întreagă se străduesc să lupte contra acestei stări bolnăvicioase, căci bolnavii de nervi se pot vindeca.

Câte zile are anul, atâtea nopţi nedormite petrec aceşti bolnavi, gândindu-se cum s'ar putea scăpa de aceste suferinţi. **Diferite dureri cap, vâjâituri în urechi, viziuni ciudate în faţa ochilor, Crampe de stomac** şi alte suferinţi de acest fel fac munca imposibilă. Aceste manifestaţiuni sunt semne distincte ale nervilor bolnavi, sleiţi. Oamenii de după războiu sunt din nenorocire un material foarte bun pentru boalele de nervi, şi urmarea este o mulţime de pacienţi şi de sinucigaşi.

In luptă pentru nervi sănătoşi şi pentru a creia o generaţie sănătoasă, găsim noi în primul loc remediul original: **KOLA-LECITHIN.** Multe rezultate dovedesc că **KOLA-LECITHIN** face minuni, regenerează globulele de sânge, menţine pe om în tinereţe şi vioiciune. Trebue să nu se piardă numai curagiul.

Asupra succesului acestui remediu se poate oricine convinge, căci firma menţionată mai jos, trimite oricui îşi indică adresa.

Gratis o mică cutie de probă **Kola-Lecithin** şi o broşură corespunzătoare instructivă. Această carte este scrisă de un specialist, care a avut el singur de luptat cu nervii săi, şi serveşte de îndrumător oricărui bolnav de nervi. Cereţi imediat mica cutie gratuită de probă.

Ernst Pasternack, Berlin 80, Michaelkirchplatz 13 Abt 370

Curiozităţi

Moartea „automobilă"

Pe măsură ce progresează automobilismul, în toate ţările creşte numărul accidentelor fatale, pricinuite de circulaţia maşinelor. In luna August 1927, în Franţa au fost ucişi din cauza ciocnirilor de automobile, sau călcaţi în plină stradă, în total 70 oameni, iar 260 au fost răniţi. Pe săptămâni, în August, aceste cifre se repartizează astfel: prima săptămână a adus 11 morţi şi 45 răniţi; a doua — 12 şi 58; a treia — 29 şi 91; iar ultimele 7 zile ale acestei luni s'au înregistrat 18 cazuri mortale şi 65 de rănire.

Modelul „Compasului de Aur"

Prin planul de lucrări edilitare, cârciuma „Compasul de Aur" din strada Montaurguais din Paris trebuia păstrată intactă şi mutată într'un alt cartier. Un nou consiliu ţinut la Municipiu a decis că această cârciumă, fiind scoasă din Piaţa Halelor Centrale, va pierde tot rostul ei istoric. Deci „Compasul de Aur" va fi distrus, după ce i se va face un model exact pentru a fi plasat în muzeul „Carnevale".

Teatrul, cinematograful şi circul

Teatrul în Franţa progresează... materialiceşte, în tot cazul. Pe când în 1925 teatrele n'au adus decât 152 milioane de franci, în 1926 suma totală a reţetelor a ajuns la 187 milioane. Cinematograful nu ucide teatrul francez, deşi a încasat în 1925 peste 117 milioane, iar în 1926 circa 145 milioane. „Music-hall"-urile au adus un venit de 112 milioane în 1925 şi 136 milioane în 1926. In schimb, circul decade: în 1925 a făcut 13.000.000 franci, iar în 1926 cu jum. milion mai puţin; şi e de prevăzut că se va afla în continuă decădere, şi mai departe.

Cât cântăreşte un „ton" de muzică?

Pianistul N. Boguslavschi din Riga (Letonia) a constatat că lovitura de deget cu ajutorul cărei se scoate un singur ton din piano, e egală în putere cu o presiune de 50 grame. Deci, o piesă muzicală executată în şase minute, cere o forţă care corespunde unei presiuni de cel puţin 6.000 de chilograme!

Vapoare de 60.000 tone

Traficul de mărfuri şi de pasageri pe liniile oceanului Atlantic se află în mâinile câtorva mari companii maritime americane, engleze, germane şi franceze. De trei ani încoace însă, concurenţa vapoarelor nouă italiene se resimte din ce în ce mai mult asupra operaţiilor companiilor mai vechi. Vestea că Italia construeşte astăzi câteva vapoare mari de 30—40 mii de tone fiecare, cu scopul de a pune mâna pe navigaţia rapidă dela Mediterană spre Mexic şi Statele-Unite, — a alarmat mai ales societăţile americane. „Cunard" şi White Star" au şi început să construiască fiecare câte un vapor de 60.000 tone. Fiecare asemenea vas va costa 11 milioane lire sterline, adică peste 7.700.000.000 lei! Fiecare va avea lungimea de **285 metri** şi va putea transporta 5.000 de oameni!...

Informată de aceste intenţii de concurenţă, Italia proectează şi ea construcţia, în docurile Statului din Genua, a trei vapoare cu aceleaşi dimensiuni. Se afirmă că Mussolini nu vrea să admită ca „vechea Roma" reinviată de dânsul, să dea înapoi pe mare faţă de America.

Faruri automate

In Anglia, vor fi plasate în curând prin cele mai periculoase stânci şi nisipuri submarine din largul mărilor şi al Oceanului Atlantic, nişte faruri demontabile prevăzute de aparate electrice foarte complicate, care nu vor cere supraveghetori. Aparatele odată încărcate cu energie electrică vor produce: noaptea — lumină, ziua — semnale în culori de mare intensitate, iar pe timpul ceţei — alte semnale, prin sunete de sirene şi de clopote. Aparatul va funcţiona şi nu va da niciodată greş deoarece va **„şti"** când e noapte sau când e ceaţă; ba câteodată va executa şi o semnalizare combinată: din lumină, culori şi sunete, când împrejurările o vor cere. Nu va fi nevoe decât de un rar control; odată pe an, pe timpurile cele mai favorabile, un vapor va vizita aceste faruri şi va înlocui aparatele deteriorate din cauza intemperiilor. Sau, când vapoarele vor înregistra lipsa de semnale pe anumite faruri, se va proceda la vizitarea şi repararea lor imediată. Se cunoaşte câte primejdii şi lipsuri ameninţă viaţa supraveghetorilor dela farurile existente. De acum înainte nu va fi nevoe de asemenea izolări şi riscuri de viaţă. Farurile de sistem nou se vor fixa pe stânci cu o puternică reţea de şuruburi, sau vor fi înfipte cu nişte clinuri de oţel inalterabil, în straturile de temelie ale nisipurilor. Bine-înţeles, vor fi folosite acele nisipuri care se ridică până la suprafaţa mării. Iar energia aparatului odată încărcat cu electricitate, se va completa mereu şi ea în mod automatic prin curentul apelor şi prin forţa valurilor care se zbat la baza farului.

Se afirmă că inginerii englezi care au inventat aceste aparate electrice, mai lucrează la un tip de acumulator electric care, fiind odată încărcat, să-şi poată complecta forţa întrebuinţată, cu ajutorul curenţilor aerului şi al vânturilor. Asemenea acumulator (al cărui prototip pune în mişcare Taxi-co-urile din Bucureşti, care se încarcă de dimineaţă cu energie electrică şi lucrează apoi toată ziua), dacă se va realiza, energia electrică se va eftini cel puţin de trei ori.

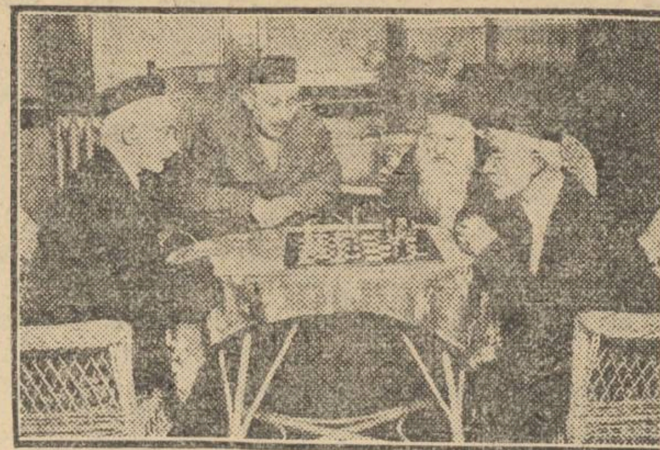
„Orientul medieval al basmelor"

Regele Feisal al Iracului s'a întors la Bagdad-ul lui Ali-Baba, al Sheherazadei, al ciclului „O mie şi una de nopţi" şi al „covorului zburător", — cu un avion, în urma călătoriei de patru luni făcute prin Europa.

Ford nu greşeşte

Calculele făcute de Ford cu lansarea noului tip de automobil, se justifică pe deplin. Plasarea maşinelor merge crescând — ceiace se vede din numărul lucrătorilor întrebuinţaţi în uzinele lui dela Detroit. De unde în luna Mai 1927 n'au lucrat decât 8.000 de muncitori calificaţi şi admişi pentru modelarea pieselor noului tip de automobil; iar 135.000 muncitori fuseseră concediaţi (aceştia au stat bine asiguraţi de băncile şi de economiile lor, în casele şi fermele lor proprii, etc.), — astăzi au şi fost reangajaţi 75.000 de muncitori; în Ianuarie numărul lor se va urca la 109.000, iar în Mai 1928 va ajunge la cifra de înainte, adică la 143.000...

Astăzi, Ford plăteşte zilnic lucrătorilor dela uzinele lui câte 900.000 dolari, adică mai mult decât incasează şi cheltueşte, tot zilnic, statul român. Bugetul uzinelor Ford pe 1928 e calculat la suma de 640.000.000 dolari, adică de 2 ori şi jum. cât bugetul României...

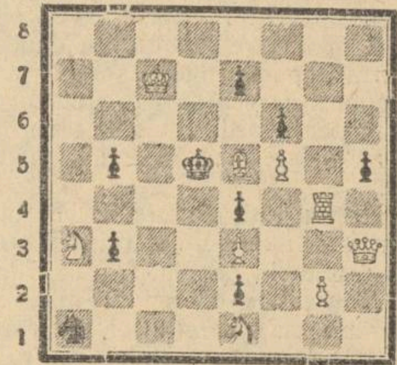

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 68

de I. Sch arko Timişoara
(dedicată d-lui Camil Seneca)

Negru (9 figuri)
Rd5, Ca1, Pb3, b5, é2, é4, é7, f6 şi h5.

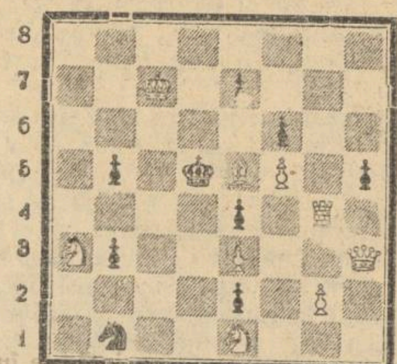

Alb (9 figuri)
Rc7, Dh3, Tg4, Ca3 şi é1, Né5, Pé3, [illegible] şi g2.
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 69

de I. Sc warko, Timişoara
(dedicată d-lui Camil Seneca)

Negru (9 figuri)
Rd5, Cb1, Pb3, b5, é2, é4, é7, f6 şi h5.

Alb (9 figuri)
Rc7, Dh3, Tg4, Ca3 şi é1, Né5, Pé3, f5 şi g2
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

Partida No. 36

Jucată la Mannheim în 1914
Alb: ALECHIN — Negru: FAHRNI

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. é4—é5, Cf6—d7; 6. h2—h4! Inovaţia lui Alechin, care e cea mai bună continuare. Această mutare a fost în urmă adoptată de toţi maeştri. 6..., Né7×g5; 7. h4×g5, Dd8×g5; 8. Cg1—h3 mai tare ca Cf3, spre a putea aduce calul la f4. 8..., Dg5—é7; 9. Ch3—f4, Cd7—f8; 10. Dd1—g4, f7—f5; singura apărare. Alb ameninţa nu numai D×g7, ci şi C×d5. 11. é5×f6 e. p., g7×f6: 12. 0—0—0, ameninţă din nou C×d5. 12..., c7—c6; 13. Td1—é1, Ré8—d8; 14. Th1—h6!, é6—é5; 15. Dg4—h4, Cb8—d7; 16. Nf1—d3. é5—é4; 17 Dh4—g3. Dé7—f7; 18. Nd3×é4!, d5×é4; 19. Cc3×é4, Th8—g8; 20. Dg3—a3! Df7—g7, la Dé7, ar fi urmat Da5+, b6; Dc3. 21. Cé4—d6, Cd7—b6; Cd6—é8, Dg7—f7 şi alb dă mat în trei mutări prin Da3—d6 f6—é7.

Corespondenţă

Iaşi. — D. & M. D. — Veţi primi în curând.

Craiova. — A. L. & C. — La problemele No. 66 şi 67 termenul acordat pentru soluţiuni, expiră la 31 Ianuarie.

Ştefăneşti. — I. L. — Numai problemele de pe diagrame. Veţi primi în curând.

Loco. — O. F. — **Problemele pentru concursul nostru trebue să fie inedite (nepublicate încă).** Veţi primi în curând. Problemele dv. le-aţi trimes şi a doua oară necorect scrise. Vă rugăm să ni le trimeteţi din nou dar să fiţi mai atenţi la transcrierea lor. — E. S. — Pentru problemele care nu participă la concurs e deajuns să indicaţi poziţia pieselor prin iniţialele respective. In ceeace priveşte lămuririle relative la problema No. 66 şi 67 pe care le cereţi dv. vă comunicăm că nu vă putem satisface, deoarece ar însemna să trădăm soluţia. — A. A. — Dacă soluţiile ce le-aţi trimes sunt corecte, puteţi fi sigur că vi se vor nota punctele respective. In orice caz, pentru publicarea numelui dv. vă rugăm să mai aveţi răbdare.

Soroca. — H. C. — Problema dv. în 3 mutări se rezolvă şi prin 1. Dh5+. Problemele, în 4 şi cea în 2 mutări (Re6, Re3) sunt slabe. problema în 2 mutări (Rg5, Re5) se va publica.

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume
mondial,
fiind cele mai
perfecţionate
LARGI
INLESNIRI
DE PLATĂ
Depozitul general
pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

CĂRŢI ŞI REVISTE

H. G. WELLS: Der Traum
Paul Zsolnay-Verlag *)

S'a făcut foarte adesea, în literatura tuturor popoarelor, încercarea de a imagina şi descrie în detaliu o societate viitoare, mai mult sau mai puţin depărtată şi deosebită de a noastră. Ceeace te face sceptic faţă de asemenea încercări e gândul ce perfect imposibil ar fi fost pentru un om de acum câteva sute de ani să imagineze cât de vag civilizaţia actuală, cu ideologia ei atât de complexă şi de variată şi mai ales cu ştiinţa şi cu tehnica ei.

Wells a avut mai multe romane cu încercări de acest fel; dar cu romanul „Der Traum" el face pentru a doua oară o încercare inversă, oarecum — prima e reprezentată de romanul „Im Jahre des Kometen": Descrierea civilizaţiei noastre, dar văzută cu ochii unor oameni dintr'o societate viitoare.

Peste două mii de ani, Sarnac, părtaş al unei civilizaţii mult superioare civilizaţiei noastre, adoarme, şi visul pe care il povesteşte după ce se deşteaptă e viaţa întreagă a unui om din zilele noastre. Acel om se numeşte Smith. Acţiunea romanului, adică a visului, e inadins foarte banală ca să poată fi cât mai reprezentativă pentru viaţa de azi: Un tânăr sărac din clasele inferioare şi setos de cultură reuşeşte să invete cu toate piedicile pe care i le pune societatea şi prejudecăţile ei, şi să ajungă la o poziţie „respectabilă": director într'o societate de editură Şi totuşi, în viaţa aceasta care ajunge la un triumf, e prea puţină mulţumire. De la început o soră a lui Smith fuge de acasă şi trăieşte nelegitim cu un bărbat cum se cade, dar care nu se poate căsători cu ea pentru că e însurat; şi această întâmplare întunecă toată viaţa familiei Smith prin „dezonorarea" pe care o aruncă asupră-i. Mai târziu Smith e silit de prejudecăţi similare să se despartă de o femeie pe care o iubeşte pentru că în timp ce el era în război, ea a cedat simţurilor şi a „păcătuit" cu altul.

Şi bineînţeles, viaţa aceasta atât de naturală pentru noi, e tot timpul criticată din punctul de vedere al acelei civilizaţii superioare şi lipsită de prejudecăţi, al cărei singur defect e irealitatea. — *I. D.*

JOHN GALSWORTHY: „Das Herenhaus" (Conacul)
Paul Zsolnay-Verlag *)

Romanul cu titlul de mai sus, al lui Galsworthy, redă un crâmpeiu din viaţa aristocraţiei engleze a acelei aristocraţii care, trăind departe de viaţa modernă a Capitalei, păstrează respectul neştirbit al tradiţiei, al moralei austere, al puritanismului. Pendyce bătrânul, Lady Malden, Mrs. Winlow, sunt tipurile cele mai reprezentative, din acest punct de vedere ale romanului.

Acţiunea principală a „Conacului" este o istorie de dragoste între George Pendyce şi d-na Bellew, care trăeşte despărţită de soţul ei.

Pendyce, tânărul, face parte din noua generaţie. Işi petrece mai tot timpul anului la Londra, în clubul „stoicilor" — clubul „celor fără nici o meserie" — „joacă la curse, şi întreţine o relaţie de dragoste reprobată de toată opinia publică".

Conflictul între tată şi fiu nu întârzie însă să se producă. Soţul d-nei Bellew ameninţă cu un proces, în care tânărul Pendyce să apară ca acuzat de imoralitate, pentru legăturile ce le are cu soţia sa. Deci numele familiei Pendyce va fi ţintuit la stâlpul infamiei. In acelaş timp intervine şi o mare pierdere a lui George la curse, pierdere care îl ruinează.

Tatăl se hotărăşte să-şi desmoştenească fiul, cu toată împotrivirea desperată a soţiei lui — mama lui George. Totuşi înainte de a recurge la acest lucru, Pendyce, bătrânul, pune fiului său, o condiţie: să renunţe pentru totdeauna de a mai vedea pe d-na Bellew, să rupă ori şi ce legături cu ea. George refuză.

Atunci intervine gestul eroic al Hellenei Bellew. Pentru a impiedica sacrificarea omului pe care îl iubeşte, se sacrifică pe ea. Hellene Bellew, simulând sfârşitul unei dragoste — a dragostei ei pentru George, — se desparte de el, refuză să-l vadă sau să-l mai primească.

Morala publică este salvată. Viaţa pentru un moment tulburată a familiei Pendyce, reintră în mersul ei firesc şi normal.

„Das Herrenhaus" îmbogăţeşte cu noi şi preţioase exemplare, colecţia eroilor creiaţi de Galsworthy. Tipuri ca Pendyce, bătrânul, ca pastorul Hussell Barter, dar mai ales ca Hellene Bellew — una dintre cele mai minunate eroine ale autorului „Legendei Forsytelor" — vor rămânea în literatura engleză.

Iar întreg romanul, nu numai prin calitatea lui de document omenesc, ci prin reala valoare literară pe care o are, ia loc, cu cinste, alături de operele anterioare ale marelui prozator englez, care este Iohn Galsworthy. — *P.*

WILLIAM BLAKE: Primele cărţi profetice
Edit. Rieder *)

Editurile franceze au dat în ultimul timp o deosebită însemnătate traducerilor din literatura străină, şi în special din literatura engleză contimporană. Pricina nu trebue căutată numai în amiciţia dintre cele două mari puteri ale lumei, ci şi în nevoia imperioasă pe care o simte literatura franceză, de a-şi înnoi metodele de lucru, de a-şi înviora atmosfera prin efluvii sufleteşti noui, prin peisagii inedite.

Cum va primi publicul francez, şi alături de el, publicul continental care citeşte franţuzeşte aceste *prime cărţi profetice?* Traducătorul, d. Pierre Berger, ne oferă o imagine exactă a labirintului halucinat şi in acelaş timp un fir conducător prin acele cosmogonii, acele interpretări epice ale istoriei, acele dueluri sau acorduri între îngeri şi demoni, acele identificări ale înţelepciunei cu individualismul.

Dar — indiferent de opinii — nimeni nu va rămânea rece faţă de fondul nemuritor al lui Blake: puterea lui vizionară, statornica lui intuiţie a unităţii sacre din viaţă, pe care o redă în impunătoare edificii de imagini şi simboluri. Poet mare, înrolat „în partidul diavolului", el reabilitează energia voioasă şi infinita-i expansiune pe care nu vrea s'o îngrădească în nici-o formă legală „vergea de argint sau cupă de aur". Blake denunţă ca pe un scandal nemaipomenit subjugarea leului şi boului la aceiaşi lege. Opera lui e într'adevăr merinde pentru lei. Câţi din cititorii continentului o vor putea mistui?...

HUGO von HOFMANNSTHAL: Scrieri în proză
Edit. Schiffrin *)

Charles du Bos, unul din scriitorii cei mai culţi ai Franţei contimporane, oferă publicului studiile critice ale poetului şi dramaturgului Hofmannsthal, prea puţin cunoscut francezilor. Hofmannsthal are simţământul special al *calităţei,* reţinând anumite date din tot spectacolul universului, şi numai acelea care corespund originalităţii lui profunde. E o bună, o excelentă călăuză în regiunile intime şi în regiunile excepţionalului. Şi nu ştim dacă ni s'a oferit o imagine mai precisă şi mai completă a poetului decât imaginea oferită de Hofmannsthal în aceste esseuri, şi nici dacă ni s'a arătat mai bine în ce chip eroic cunoştinţa poetică se situiază sub semnul durerii.

Hofmannsthal stărue asupra acestei stări patetice, care întovărăşeşte pururea emoţia poetului. Autorul ştie că poetul trebue să trăiască „sub o greutate atmosferică imposibilă de măsurat, ca scafandrierul în adâncimile oceanului". In altă parte crează ipoteza că culorile sunt surorile durerii şi că extazul pe care-l provoacă seamănă cu extazul provocat de suferinţe voios acceptate. Existenţa sufletului, a acelui suflet pe care Novalis îl numea *eul magic,* se vădeşte mai cu seamă în aceste schimburi şi transmiteri pe care le presupune emoţia artistică. E ideia cu ajutorul căreia Hofmannsthal analizează şi redă atmosfera de nobleţe în care se mişcă eroii lui Shakespeare. — *A.*

CONTES du TALMUD,
culese şi traduse de LEON BERMAN, prefaţă de EDMOND FLEG, colecţia „Judaisme", ed. Rieder, Paris.

La începutul veacului al treilea d. Chr., tradiţia orală a lui Israel, care îşi are obârşia în vremea lui Moise, a fost scrisă pentru întâia oară de Iuda-cel-Sfânt. Această *Mişna* (repetare), mereu sporită de alte tradiţii orale, alcătueşte culegerea imensă a Talmudului.

Există două Talmuduri: acel din Ierusalim, terminat în Palestina, pela mijlocul secolului IV şi acel din Babilon, mai important, terminat de Rab Aschi şi Rabina pe la anul 500.

Deşi împărţită în tratate, materia cuprinsă în aceste mari compilaţii nu corespunde unei ordine reale. Fiecare verset al Bibliei a provocat comentarii şi interpretări nenumărate, concluzii judicioase ori imaginare.

In Talmud sunt cuprinse „istoria, legendele, religia, morala, filosofia, geografia, zoologia, astrologia, superstiţiile şi tradiţiile, ştiinţa şi poezia". Toate sunt amestecate, în fiecare capitol, în fiecare pagină. Zece veacuri de gândire evreească sunt cuprinse în aceste enciclopedii.

E de remarcat că părerile expuse sunt semnate — şi în general ele nu angajează decât pe autorii lor. Nu se poate spune că Talmudul reprezintă, în bloc, legile lui Israel.

In vălmăşagul acestei opere colective se pot distinge două căi. „Comentariile Legii propriu zise, scrie E. Fleg aparţin gândirii juridice şi alcătuesc o jurisprudenţă numită *Halacha.* Aceasta are putere de lege numai când decisiunile sunt recunoscute de majoritatea comentatorilor".

Părţile nejuridice ale Bibliei aparţin însă legendei, ştiinţelor naturale sau literaturii. Comentariile sunt deseori poetice, alteori jonglerii intelectuale, anticipări sau visiuni în legătură cu creaţiunea şi judecata din urmă.

Acestea alcătuesc *Hagada:* „povestiri şi fabule, noţiuni şi reverii, imagini şi simboluri în care nici un evreu nu este obligat să vadă adevăruri riguroase".

Povestirile traduse din ebraica de Léon Berman, sunt culese din Hagada. In acest mod sunt puse la îndemâna publicului cetitor, câteva din cele mai atrăgătoare comori filosofice şi poetice făurite de geniul milenar al lui Israel.

R.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Bulletin de la Societé Lorraine de Psychologie Appliquée de Nancy
(Semestru II 1927)

Această importantă revistă ştiinţifică publică în ultimul său număr, ca prim articol, un studiu al d-lui *D. V. Barnoschi,* intitulat: *„L'Intelligence et la loi de l'effort converti".*

Extragem din acest studiu, atât de bine primit de *direcţia societăţii psihologice din Nancy,* următoarele rânduri ce ni se par a fi miezul lucrării, cu fineţă şi pătrundere dezvoltat:

...„Voinţa!... Nobila, atotputernica voinţă este detronată! Câte se vor putea lămuri de-acum înainte şi câte concepţii vor fi îndreptate!... Acei pe cari îi cunoaştem drept oameni de mare voinţă nu sunt, în realitate decât oameni *cu o mare încredere în ei...* Aceştia înfăptuesc ceeace *voesc* nu pentrucă voesc cu ardoare, dar numai şi mai ales pentrucă îşi imaginează în acelaş timp că *pot* şi că lucrul este uşor pentru ei. Atunci ei reuşesc deşi voesc cu moliciune, deşi n'ar fi capabili decât de o sforţare de voinţă, chiar sub-mediocră. Inconştientul pus în mişcare de o încredere solidă, realizează lucrul pe căi de el cunoscute, dar cu rezultatul ajuns se împăunează voinţa. Aşa fiind putem constata voinţă eroică, napoleoniană, chiar la oameni ce n'au izbutit nimic în viaţa lor; dar câteodată putem spune că puţinul ce aceştia au realizat este o *minune,* dacă ţinem seamă că au fost fiinţe chinuite de o *imaginaţie* difuză, de lipsă de încredere în ei, de pesimism, de îndoială filosofică..."

Şi apoi, în concluzie d. *D. V. Barnoschi* mai spune: „Inteligenţa trebue redusă la rolul acesta:

Să facă să predomine în spirit imaginile dorite. Rol cu aparenţe modeste, dar de o nemăsurată utilitate, fiind că inconştientul realizează, el, fără greş, orice imagină predominantă".

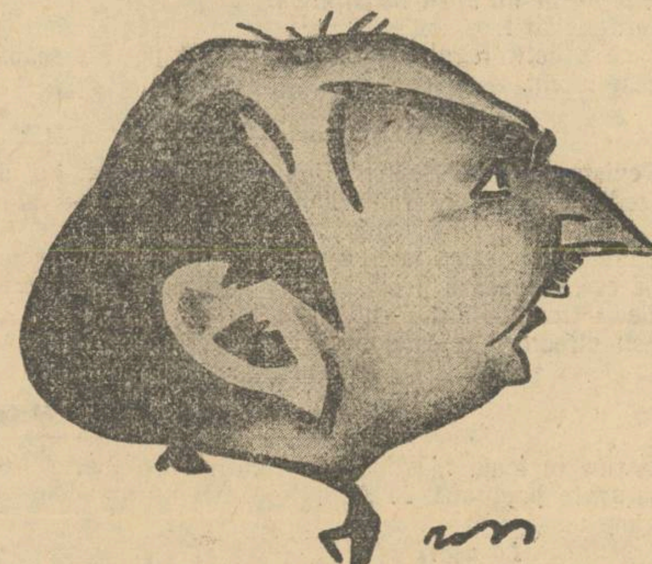
Graiul Românesc

Subt titlul: „Purtări la unele graniţe", revista „Graiul Românesc" publică următoarele:

„Ne vin deseori la cunoştinţă plângeri, care n'ar trebui să se audă. Autorităţile noastre de graniţă uită că pe zeci de kilometri în unele regiuni, deoparte şi de alta a liniei pe care au s'o supravegheze, locuesc tot Români. Câte un biet om trecut cu hârtiile cum a putut să le aibă sau să nu le aibă, dela autorităţi locale nu totdeauna binevoitoare, vine dincaoce ca să intre pe mâinile unor agenţi fără milă. Am auzit şi de aducere din post în post, cu drumuri făcute în parte pe jos, dela o graniţă oarecare până la Bucureşti, a unui asemenea „străin", care era Român. Ziarele au vorbit de curând, cu mulţumire pentru vigilenţa noastră, de prinderea în apele româneşti, în sus spre Calafat, a unor pescari „bulgari", cari, după închisoare şi cercetări, au fost osândiţi la două zile de pierderea libertăţii. Era pentru ei un mijloc să rămână în ţara mamă şi pe pământul scump tot acest timp, dorit, însă fireşte în altă formă. Pentru că toţi acei pescari erau Români din judeţul Vidinului! Ziarele le-au dat şi numele, fără să se întrebe de ciudăţenia acestor „Bulgari" cu cele mai autentice nume româneşti.

Autorităţile dela acele graniţe ar trebui să afle, nu numai ce fel de străini au acolo în faţă, pentru că acest lucru îl ştiu fără nici o osteneală, dar şi cum sunt datoare să se poarte faţă de nişte fraţi siliţi să trăiască în ţări străine. Le rămân destule alte prilejuri să-şi cheltuiască străjnicia şi respectul legii!"

Scriitorii noştri

Ion Pillat

NOUL TRATAMENT AL SIFILISULUI

La baza oricărui tratament serios al sifilisului găsim Arsenicul, Mercurul şi Bismutul.

Metoda prin injecţiuni pe lângă că este incomodă dar nu este la îndemâna oricui căci în administrare cere asistenţa medicală, pierdere de timp şi această metodă începe să piardă din partizani de când s'a demonstrat că se poate urma un tratament serios şi în afară de orice risc pe cale bucală.

E bine de reamintit că savanţii chimişti francezi au reuşit să asocieze în pastile cele trei medicamente specifice dintre care unul are aceiaş proprietate ca şi 606 (Salvarsanul).

Astfel se explică de ce rezultatele căpătate cu Sigmargyl care este o asociaţie de Mercur, Arsenic şi Bismuth au depăşit tot ce s'a obţinut până acum cu metoda bucală (pe gură).

Pentru a fi mai bine informat vă facem cunoscut că expediem tuturora literatura şi cu rezultatele obţinute până acum, în mod cu totul gratuit.

Un flacon pentru o lună de tratament costă 390 lei şi se găseşte de vânzare la toate farmaciile şi drogheriile.

Depozit Agenţia SIGMARGYL, Str. Râureanu 5, Bucureşti. Telefon 379/94; 351/19.

Citiţi, azi
LECTURA No. 152:
Floarea literaturilor străine
TEODOR STORM
VIOLA TRICOLOR
Lei 5.— Scrierea completă. La librari şi chioşcari.

Variaţii

Un confrate simpatic şi contradictoriu, devotat al seriei literare banale şi religios cu produsele indiferente, iscălea de Crăciun, încă în 1927, descoperirea ce-o făcuse, că scriitorul nici nu mai trebuie să scrie. Este de ajuns să verbalizeze şi să dea la tipar. O veche prostie agasantă obseda pe timpuri poeţii că a scri insemnează a scri frumos. Nu este nevoie. Preferinţele ne comandă să scrim urât şi chiar să nu mai scrim de loc. Câtă uşurare aduce într'adevăr, pentru toată lumea, acest îndemn de mare democraţie. Căci scriitorul vremei scriind, vorba ceea creează. Totul este să înlocuieşti o acurateţă precisă şi un talent, cu o facilitate obscură, şi să devii dintr'o dată vast şi creator.

Un cocoşat ar deschide o şcoală de educaţie fizică şi ar constata că omului îi stă admirabil o raniţă fiziologică în spinare. Insul drept şi armonios este o eroare. Adamul cel adevărat era strâmb din coloana vertebrală şi Eva când alerga printre nimfe, braţele îi atârnau târîş pe pământ, din pricina estetică a umerilor, situaţi în secolul Edenului la nivelul şezutului actual. Nu numai scriitorul are dreptul să nu scrie şi trebuie silit de spiritul creator ce-l munceşte să încâlcească şi să umble de colo, colo împrejurul lui însuş, ca un beţiv ce-şi caută pălăria, fără să ştie că o are pe cap, Nici pictorul nu trebui să picteze nici cântăreţul să cânte. Să tot cânţi o viaţă întreagă e indigest; apucă-te şi creează. Dacă cineva te va huidui din sală, opreşte-l scurt şi spune-i: eu nu cânt; eu zămislesc.

Să ne verificăm puţin uneltele şi vocabularul tecnic. Scriitorii scriu pur şi simplu. meşteşugul lor strict se mărgineşte la cuvinte, servit de o sculă niţeluş mai mare decât cârligul brodistei. Materialul indică funcţiunea. In interiorul exclusiv al acestui material se petrece tot meşteşugul. Evident, scriitorul este adeseori supărat pe acul lui minuscul şi ar vrea să-i acorde noi îndeletniciri, dar se întoarce la condei şi la cuvinte ca să le înţeleagă mai bine, sau se lasă de ele. Nu face aşa, nici una nici alta? el cade în artificial şi hibrid — şi în loc de-a scri... face literatură. Literatura este faza cea mai proastă a oricărui meşteşug — şi a literaturii.

Era un profesor de literatură, pentrucă vorbim de cocoşaţi, care adora un cimpanzeu feminin, cu o evlavie exagerată. La teatru, atent ca un marchiz şi mare curtezan subtil, el îşi înfăşura, întârziind în gesturi şi ciripiri, nevasta în sutele-i de dantele lăsate la garderobă. Ii prezinta manşonul cu o genuflexie, îi lăsa pe umeri capa, căptuşită cu fine mătăsuri luminoase, zâmbind. Nimic nu era mai trivial şi mai abject decât acest bărbat urît, galant şi frivol cu splendorile chirurgicale ale unui monstru. Profesorul făcea literatură.

Asemenea fenomen odios s'a petrecut adeseori în meşteşugul de-a zugrăvi cu pensulă şi culoare pe o suprafaţă marginită. Neputând să desineze, pictorii grăbiţi de glorii, s'au apucat să încâlcească, ocolind dificultăţile, într'adevăr enorme ale unui material hotărît şi bătând câmpii literaturii. Ei doreau să evadeze într'un mod al zugrăvelii facil; datori să picteze, ei n'au ştiut picta şi s'au mulţumit cu surogatul: a creea, a face literatură.

S'ar pune întrebarea: cine se găseşte mai aproape de natură, adică de criteriul care ne iveşte şi care ne absoarbe, din doi, dintre artist şi stenograf? Noi credem că artistul şi nu dactilograful. Nu am văzut încă, în epoca de creaţie a naturii şi de înfierbântare a instinctului, curcanul seducând purcele şi leopardul ţinându-se după găini. Asta se poate petrece exclusiv în domeniul occipital al literaturii, literatura fiind cea mai tristă cauză de nefericire şi de patetică ismenire a omului de litere şi de societate. Dacă în mintea lui Bernard Palissy, meşterul olăriilor smălţuite, sau în inteligenţa fantastic genială a lui Leonardo da Vinci, s'ar fi strecurat prin aberaţie o singură picătură de literatură, din acel sfâşietor cazuism de catedră, împărechiat între a fi şi nu a fi şi împletit cu ipoteze, comparaţii şi obiecţiuni, amândoi nu ar fi însemnat nimic.

Meşteşugul, confrate, consistă în a duce la maximum puterea meşteşugului tău, eliminând din exerciţiul uneltelor cu care îl întreţii paraziţii şi stârpind radical conexul. Numai aşa se poate artistul ridica la un punct general, care există negreşit în centrul miezului ultim şi a căruia fugacitate doare. De câte ori într'o dramă aud adjuvantul infam al muzicii, insinuat din culise pentru fraudarea inteligenţii, mă scol din stal: am înţeles că am de-a face cu lichelismul artistic sau cu... literatura. Meşteşugul teatrului se concentrează întreg în punctul mic al personagiului animat de text. Pentru eludarea acestui strict indispensabil, literatura a născocit nu numai muzica suplimentară dar şi decorurile, şi culorile, luminile, costumele.

Ni se pare, nouă, că meşteşugul scriitorului presupune întâi şi 'ntâi, ucenicia uneltelor, luarea în posesiune adevărată şi reală a materialelor şi a marginilor atelierului în care vor sluji, fiecare meşteşug având o metodă exactă a lui. Scriitorul pentrucă utilizează înainte de orice cuvintele scrise, datoria lui elementară este să perfecţioneze cuvântul sau lumea şi materialele ei, care se condensează în cuvinte şi în alcătuirea lor frumoasă.

E de dorit ca în anul ce vine scriitorii să se inspire din meserie şi nu din elucubraţii de literatură. El începe cu frumuseţile lui Decembrie, adunate pe odăjdiile lui. Iarna noastră târzie nu face literatură şi a izbutit să realizeze din materiale stricte o strictă zăpadă şi o ghiaţă, inimitabilă în roman şi foileton. Dacă zăpada seamănă cu zibelina şi dacă ghiaţa evocă platina şi cristalul, ea nu poate fi acuzată de literatură: e un simplu efect de artă, care nu a fost nici de cum urmărit însă în niciun caz un efect de lăbărţare. Iarna s'a silit să facă un singur articol: un praf de zăpadă, un atom concentrat; şi a zis atomilor să ningă şi atomii au nins, cuprinzând în interiorul lor grădinile, oraşele, câmpiile şi fluviile, fără să le caute într'adins.

Mai puţină literatură şi mai mult smerit meşteşug, aşteaptă de la scriitori anul 1928, care, să nu se uite, are numai 12 luni. Scrisul lor trebuie să fie neapărat frumos sau să nu mai fie de loc. — **T. A.**

Dentist S. MARCUS
Diplomat din Paris
Specializat în clinica şcoalei dentare franceze
Str. BOZIANU, 10 (colţ cu Piaţa Princip. Maria)
Consultaţiuni: 8 dim.—8 seara
Mijloace de comunicaţie:
Tramvaele 15 şi 20
Execută ori ce fel de lucrări în arta dentară cu preţuri convenabile
INLESNIRI DE PLATA

INSEMNĂRI

Țiganii

D. Mihail Dragomirescu, în „Falanga", scrie următoarele — vorbind de „Valul străinismului":

„In decursul vremurilor am asimilat slavi de toate felurile: poloni, ruși și ruteni în Moldova, sârbi și bulgari în Muntenia. Am asimilat turci și mai cu seamă greci; destui nemți prin Oltenia și în Muscel, unguri prin Ardeal și Moldova, italieni veniți cu meserii, mai pretutindeni unde au înoptat, — și nu ne-au lipsit nici țiganii".

...Și nu ne-au lipsit nici țiganii.

Intr'adevăr!

Cine a cetit regulat „Falanga" își dă perfect seamă de acest lucru...

„ ..."

Revista „Gândul Nostru" ține ședințe literare. La ultima ședință, — ne informează publicația eșană, — „s'au cetit „poezii" și s'au discutat..." etc.

Suntem nevoiți să luăm apărarea membrilor cenaclului. De ce-i ofensează propia lor revistă, punându-le producțiile — ironic — între ghilemete?...

Sau directorii revistei nu știu uzul ghilemetelor... Atunci: De ce revistă? De ce cenaclu?...

Urare de Anul Nou

Găsim în foaia „Datina Mehedinților" o foarte frumoasă urare poporană de Anul Nou. O reproducem în întregime:

La ușori
Mănunchi de flori;
Pe la ușe
Flori de ruje;
La ferești
Mere domnești;
Sus pe tindă
Flori de ghindă;
Pe podele
Rândunele;
La icoane busuioc,
Da-v'ar Dumnezeu noroc
Și sănătate —
Că-i mai bună decât toate.

Predarea manuscriselor

La Ploești a apărut o „revistă literară", de două file și cu doi directori, — în schimb fără nici o indicație de adresă.

„Revista" are însă următorul anunț: „Cei ce vor a colabora la revista „Rapsodul" se vor adresa unuia din directori, dându-i manuscrisele personal. Prin poștă nu se primesc manuscrise. Abonamente: de onoare, benevol; de sprijin, 10 lei; obișnuit, 50 lei".

Anunțul ridică o mulțime de dificultăți. Inchipuiți-vă numai un candidat la colaborare cu domiciliul în Dorohoi, T.-Severin sau Sighetul Marmației. Acesta, pentru a colabora la „Rapsodul", va trebui să ia trenul, să se instaleze la un hotel în Ploești, să colinde toate cafenelele din urbea revoluționară, să ceară informații la chelneri, vardiști, vânzători de ziare, etc.

Pomenim numai de manuscrise, fiindcă ne închipuim că nimeni nu-i dispus să facă atâtea sacrificii pentru a plăti un abonament... ca pentru predarea unui manuscris.

Pentru binele literaturii, „Rapsodul" ar trebui să ușureze condițiile de colaborare. Altfel cine știe ce scriitor va fi împiedicat să se manifeste...

„Spelunca Zoei"

Teatrul dramatic rusesc din Paris a primit din Moscova originalul piesei lui M. Bulhacov: „Spelunca Zoei". In cursul lunei Ianuarie, piesa va fi repetată și montată, după care reprezentațiile vor urma zilnic și seria lor se prevede că va fi foarte lungă.

Această piesă, după criticile scrise atât în Rusia sovietică cât și în presa emigrației rusești din centrele Europei, reprezintă o sinteză parcă a celebrelor două piese de Gorki: „Azilul de Noapte" și „Burghejii". Acțiunea însă se petrece la Moscova în zilele noastre.

Cenzura sovietică a pus *veto* pe această piesă, deci ea nu poate vedea lumina rampei decât în străinătate. Se povestesc unele detalii curioase ale acestei interziceri, și anume: pe când cercurile comuniste s'au pronunțat *pentru* punerea piesei în scenă, reprezentanții burgheziei comerciale sovietice au obținut un ordin (al lui Stalin) să fie confiscate toate exemplarele acestei ediții publicate de „Editura de stat" care se află sub directa conducere a lui Lunacearschi! Dealtfel și ordinul de confiscare va fi executat de acelaș Lunacearschi în calitate de Ministru de Instrucție și de șef al cenzurei!

Și de ce atâta vâlvă?

Autorul, M. Bulhacov, e scriitor sovetist și locuește la Moscova. Piesa nu greșește cu nimic împotriva sovietelor sau a comunismului. „Spelunca Zoei" e un „atelier de rochii și confecțiuni" care se transformă după dorință într'o casă de *rendez-vous,* aproape într'o... casă de toleranță. Aci sunt demonstrate „modelele" cele mai nouă. (Critica afirmă că Bulhacov a fost inspirat de filmele franceze, care reprezintă unele „reviste" dela „Casino de Paris", dela „Moulin Rouge" etc).

Aci se adună drojdiile societății, fumătorii de opium, morfinomanii, cocainomanii, și tot aci se distrează „oamenii de afaceri", preoții lui N. E. P. („Nep" — înseamnă „Noua Politică Economică" introdusă de Lenin: Statul face comerț cu ajutorul foștilor și noilor negustori etatizați și în funcție de „trusturi" sovietice).

Bulhacov și-a numit piesa „farsă". Insă „Spelunca Zoei" e arena puternicelor coliziuni tragice. In sunetele „foxtrott"-urilor, se mișcă în acest bâlciu al vieții măștile grotești ale clipei de astăzi: antreprenoara Zoe, administratorul său, un director al unui trust, Chinezi, un avocat, un medic, un „muncitor" și o „muncitoare de răspundere" (organe de control și de supraveghere comunistă dela fabrici și instituții), plus un „președinte al comitetului acestui mare imobil" (o persoană care e aleasă de toți locatarii unei case mari socializate), etc.

Se petrece și se bea până când un omor și o intervenție a autorităților aduce prăbușirea întreprinderii...

Muzeul lui Napoleon dela Roma

In ziua când a fost sărbătorită a cincea aniversare a „Marșului spre Roma", Mussolini a prezidat și deschiderea unui nou muzeu în amintirea rolului jucat de Napoleon Bonaparte în istoria Italiei. Insă din cauza atâtor alte serbări fasciste, această deschidere a trecut neobservată. Și numai acum vre-o două-trei săptămâni, o lungă vizită a regelui Victor-Emanuel la muzeu, a făcut ca el să fie asediat de mulțimile de curioși, străini și Italieni. Faptul că regele și-a amânat prânzul cu un ceas și jumătate, pentruca să vadă și să revadă colecțiile muzeului, a stârnit o mare senzație: amânarea orei mesei n'a avut încă loc la Cvirinal!

Noul muzeu se află în palatul conților Primoli, alături de hotelul „Del Corso", unde a locuit odinioară Dante Allighieri și apoi — Rabellais și Montaigne. Colecțiile muzeului au fost creiate de conții Primoli, frații Iosef și Louis. Ei sunt nepoți ai lui Napoleon I, căci mama lor a fost născută princesa Bonaparte, iar bunicii lor— Lucien și Iosef Bonaparte — frați cu Napoleon.

Contele Louis, celebrul „vecinic distrat", obiect al atâtor anecdote, nefiind cunoscător în arta colecționării, și-a cheltuit averea și viața cumpărând la fiecare 10 contrafaceri numai o singură piesă originală din epoca napoleoniană. Totuși, a strâns colecțiuni imense, testate apoi municipiului Romei.

Iar al doilea dintre frații Primoli, Iosef, a fost o mare autoritate în arheologia artistică. Colecțiile sale nu cunosc nici o contrafacere; el deasemenea le-a testat Romei.

Muzeul posedă astăzi cele mai numeroase relicve legate de numele și de cultul lui Napoleon. Aci și-au depus obiectele moștenite dela cele două Imperii franceze, principesa Matilda și împărăteasa Eugenia. Astăzi, nesfârșitele serii de tablouri, gravuri, marmoră, scrisori, mobile etc., sunt oferite publicului dornic să vadă urmele Napoleonilor.

Monumentul lui Paul de Kock

Comitetul format la Paris, încă din anul 1926, pentru ridicarea unei statui în amintirea romancierului Paul de Kock, promite că monumentul va fi realizat definitiv în anul 1928, căci în 1927 statuia model lucrată în alabastru, a crăpat și s'a spart. Noua statuie în marmoră va fi gata în primăvara ce vine și atunci se va alege ziua comemorării lui Paul de Kock prin acest monument. La serbările ce vor fi date pentru a se strânge fonduri, vor figura și alte fete, în afară de acele din anul trecut, reprezentând pe „muzele" acestui scriitor....

Când te gândești acuma că odinioară, cu 40—70 ani în urmă, Paul de Kock se bucura de faima de pornograf!

In toate țările unde operele lui apăreau în traducere, părinții și profesorii își persecutau copiii și elevii sau elevele pentru citirea romanelor lui „nerușinate și murdare".

Tații își băteau cu varga pe fiii, elevi de liceu, iar mamele pronunțau anatema asupra fiicelor!

Dar, timpurile se schimbă și dacă deschidem astăzi un roman „senzațional" al acestui mare pornograf, începem să zâmbim văzându-i naivitatea și puritatea gândurilor așternute în formă de scene cu intrigi amoroase. Oare astfel scriu pornografii moderni?

Ca scriitor și ca talent, Paul de Kock, n'a fost o „stea". A fost o mediocritate manifestă. Insă Francejii îi respectă până azi veselia, dezinvoltura și mintea inventivă cu care își imagina eroii: aventurieri, criminali și libertini.

Monumentul i se va ridica, pentrucă Paul de Kock a știut să râdă cu mare veselie și să facă milioanele de oameni să râdă împreună cu dânsul.

Operele complecte ale lui Franz Werfel

Editura germană Paul Zsolnay a început publicarea operei complecte a lui Franz Werfel.

Primul volum cuprinde o parte din poeziile autorului, scrise încă în tinerețe și apărute în diferite volume ca: „Der Weltfreund", „Wir sind", „Einander", etc.

Werfel accentuiază într'o notă finală, că a dat preferință poeziilor sale din tinerețe, întrucât ele oglindesc, mai exact, fondul liricei sale.

Se știe că, în anii care au urmat primei lui tinerețe, „printr'un proces de intelectualizare incompatibil cu lirica", Werfel a părăsit acest domeniu. Operele lui de mai târziu au luat forma romanului și a piesei de teatru, cu un fond, de cele mai multe ori, mistico-intelectual.

Pentru cunoașterea și înțelegerea evoluției autorului german, primul volum apărut din operele sale complecte, oferă un prețios material. — *P.*

Noul roman al lui Gerhart Hauptmann

Ultimul roman al marelui scriitor german poartă titlul „Demonul". Terminat în primăvara anului acesta, el va vedea foarte curând lumina tiparului.

Autorul și-a ales mediul și eroii romanului din viața artiștilor. Sculptorul Haake — figura centrală a romanului face parte din aceiași categorie de oameni, din care Gerhart Hauptmann și-a recrutat și alți eroi ai lui, cum sunt „Crampton" și „Peter Brauer" din două piese de teatru celebre.

Noul roman al lui Hauptmann scris la vrâsta de 65 de ani, — pare să fie una dintre cele mai reușite opere ale marelui romancier și dramaturg german. — *P.*

O carte despre Jazz

Paul Bernhard, un critic și istoriograf muzical, bine cunoscut în Germania, a făcut să apară de curând — în Editura Delphi, München — o carte cu titlul „Jazz" și subtitlul „O problemă muzicală a timpului".

Frank Wanschauer, în suplimentul literar al unei mari gazete berlineze, publică următoarele rânduri asupra cărții — cu un titlu atât de actual — a d-lui Bernhard.

„Tema pe care o tratează autorul, — spune el, — este privită atât din punct de vedere al technicei muzicale, cât și din punct de vedere sociologic. Ca punct de plecare lui i-a slujit constatarea că, „în toate țările din lume forma dansului este un fenomen de o importanță deosebită, oglindind treptele de desvoltare estetică, etică și ideologică ale unui popor".

Autorul trece apoi la cercetarea felului în care s'au desvoltat cântecele și dansurile populare. Industrialismul și mecanismul joacă, în desvoltarea prezentă a acestui domeniu, un foarte mare rol.

Ideia pe care ritmul vieții moderne a imprimat-o muzicii și dansului popular a făcut posibilă găsirea unui drum care să unească vechiul „Song" din Anglia, cu muzica modernă a dansului...

Jazz-ul își are origina în metrica deosebită a limbii engleze — patria adoptivă a muzicii nouă — cât și în simțul muzical, existent în conștiența și sub-conștiența negrilor...

După ce autorul face un studiu amănunțit al instrumentelor libere de care se servește Jazz-ul, și pe care le întrebuințează fără o legătură organică și necesară, asupra armoniei lui speciale, caută să stabilească — în linii mari și incomplect — legăturile dintre Jazz și muzica europeană. In această parte a lucrării sale autorul se mărginește numai la câteva însemnări.

Jazz-ul ca și alte manifestări artistice moderne (în pictură, sculptură și chiar literatură) — va inspira desigur nu numai o singură lucrare, în felul celei de mai sus a lui Paul Bernhard.

Apariția Jazz-ului — cu toate barbariile estetice pe care el le conține — este un fenomen natural, în stadiul actual al civilizației moderne. Și de aceia el merită să fie studiat, fie că îl aprobi sau nu. — *P.*

MĂRUNTE

—D-l *Carol Drimer* a tradus în românește pe aproape toți prozatorii ebraiști și judischiști contimporani. In curând va apărea primul volum cu desene de pictorul *Octav Băncilă.* Lucrarea va conține și biografiile scriitorilor traduși.

Colțul Librăriei „Hasefer"

Ca și în anii precedenți, librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) invită pe toți iubitorii cărților frumoase să viziteze **bogata expoziție de cărți** franceze, germane, engleze și române, atât ediții simple cât și ediții luxoase, în frumoase legături în piele, pregătite pentru sărbători

PENTRU CADOURI

Cel mai plăcut dar și cel mai inteligent cadou îl alcătuește o carte interesantă într'o ediție frumoasă. Iată dece, librăria „Hasefer" oferă cel mai variat asortiment de cărți frumoase — literatură și artă — în limbile franceză, germană și engleză care, pentru bibliofili, ... adevărate surprize artistice.

REVISTE LITERARE, ȘTIINȚIFICE, ARTISTICE

Urmând a reînoi abonamentele la reviste, anunțăm pe cititori că-i putem abona la **toate** revistele străine: italiene, engleze, franceze și germane socotind un comision de 10—15% peste prețul **net** al abonamentului **(cele germane le dăm în prețul original).** Recomandăm, ca **reviste franceze:** Nouvelle Revue Francaise, Europe, Mercure de France, Revue des Deux-Mondes, Revue de Genève, Crapouillot, Illustration, Conférencia. **Reviste de artă franceze:** Art et décoration, Cahiers d'Art, Amour de l'art; **Reviste literare germane:** Neue Rundschau, Die Literatur, Der Querschnitt, Stachelschwein, Literarische Welt.

Reviste de artă germane: Deutsche Kunst und Dekoration, Die Kunst, Der Cicerone, Innendekoration.

Architectură: Wasmuths Monatshefte fuer Baukunst, Städtebau (abonații la revistele editurii Wasmuth capătă 10—15% reducere la toate cărțile de architectură); Deutsche Bauzeitung Moderne Bauformen; în franceză: L'Architecte, L'Architecture, Architecture vivante.

Reviste politice: Der Kampf, Die Gesellschaft, Die Weltbühne, Die Fackel.

Reviste științifice de specialitate: Bauingenieur, Elektrische Rundschau, Umschau, V. D. I. Zeitschrift precum și în genere orice ziare sau reviste de specialitate, le putem abona **cu prețurile cele mai reduse.**

BIBLIOTECA „HASEFER"

Imprumută spre citit acasă, cele mai noui și mai interesante cărți franceze și germane, contra unei taxe lunare de lei 100.

SALA DE EXPOZIȚII

La 12 Decembrie s'a deschis și se poate vizita zilnic expoziția de pictură a doamnei Olga Greceanu.

PREȚURILE NOASTRE

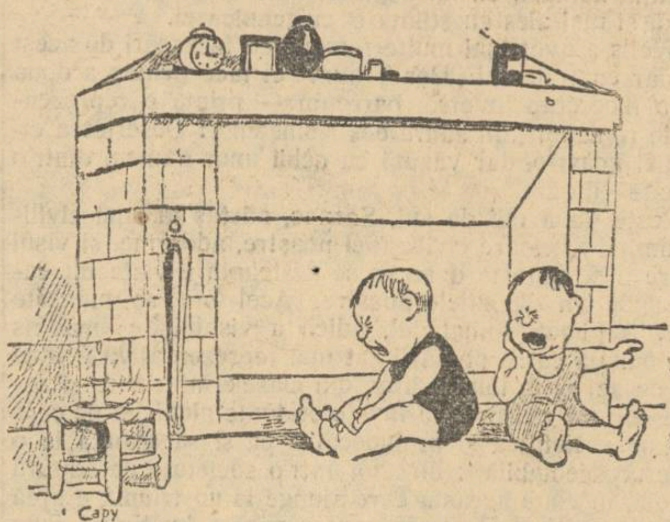
Francul francez lei 6.50—7; marca germană 37—38 lei. In provincie trimitem și contra ramburs, numai în urma remiterii anticipate a unui acont.

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

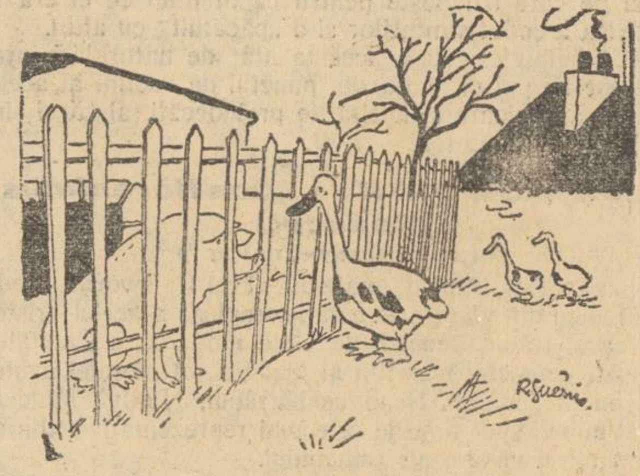

Incredere

— Moș Crăciun... mi-a furat ghetele!!!

(Le Journal)

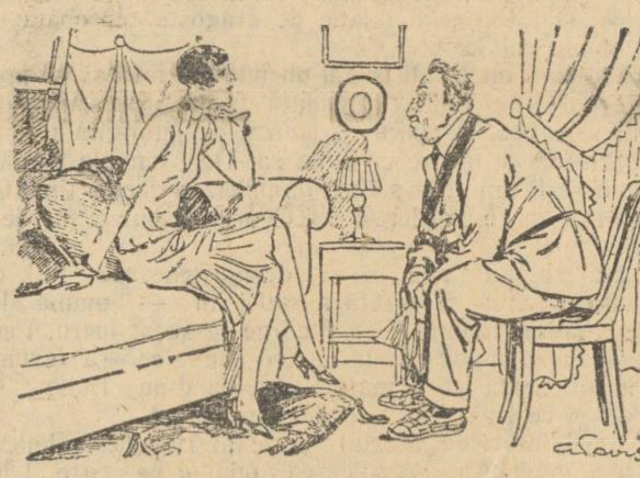
Revelionul

— Amice, vra-să-zică și tu ai scăpat de revelionită?

(L'Oeuvre)

Cadouri

— Ce cadou ai vrea să-ți fac?
— Un voiaj de o lună.
— Excelentă idee. Dar unde?
— Unde vreai... eu însă voiu rămânea aici.

(Le Journal)

Sporturi de iarnă

— Iți scrii numele pe ghiață... pentru cazul când vei dispărea dedesubt, — nu-i așa?

(Le Journal)

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 371

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINATATE

Duminică, 15 Ianuarie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888-1897, CONST. MILLE 1897-1920

FONDAT în 1893

De ce mi s'a luat Crucea Legiunii de Onoare?

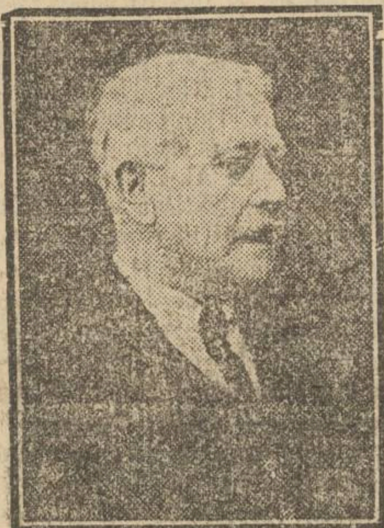
Interview cu Victor Margueritte

In sudul Franței, în Provence, pe malurile Mediteranei, in mijlocul unei mari grădini, printre flori şi pomi tropicali, se află o mică vilă de un aspect nepretențios în care Victor Margueritte îşi trăeşte viața pacinică şi puritană. Numele satului în care scriitorul francez îşi petrece zilele, retras de lume, este Sainte-Maxime sur Mer.

Aci l-am întâlnit pe Victor Margueritte şi pe soția sa, ea însăşi scriitoare, care — subt pseudonimul de *Silvestre Boise* — a publicat în 1923 un roman intitulat „Madame Toute Nue".

Interviewul de față a fost luat de fapt nu numai domnului ci şi doamnei Margueritte, care a avut buna voință să-mi povestească următoarele despre soțul ei:

Soțul meu este fiul lui Jean Auguste Margueritte, care a fost general în armata franceză şi a căzut ucis în războiul franco-german din 1870, pe când îşi conducea divizia la atac. Eroismul său l-a impresionat chiar şi pe Wilhelm I, împăratul Germaniei, care privea bătălia; şi el şi-a exprimat admirația pentru generalul francez. Generalul a lăsat doi fii, ambii născuți în Africa: Paul, cel mai mare şi Victor. Educația şi-au terminat-o la Paris şi amândoi s'au consacrat literaturii. Incă la vârsta de 17 ani, soțul meu a publicat prima lui carte, un volum de versuri. Un an mai târziu a publicat un al doilea volum: „Chanson de la Mer", care atrase atenția cercurilor literare franceze. Au urmat mai multe piese de teatru, printre care „Nero", o tragedie în cinci acte, care fusese acceptată pentru reprezentare la teatrul Odéon, tocmai când Victor a trebuit să plece cu armata colonială franceză.

Victor Margueritte

El a fost mai tot timpul, ca şi tatăl său, în garnizoană la Alger, unde şi-a continuat activitatea literară. La 30 de ani, a părăsit armata şi de atunci s'a devotat complect literaturii, colaborând de cele mai multe ori cu fratele său Paul. Primul rezultat al activității lor comune a fost romanul „Le désastre", căruia i-au urmat câteva volume de nuvele scurte".

Această biografie verbală a fost întreruptă de Margueritte însuşi, care-mi înmână un exemplar al ultimei sale lucrări: „Ton corps est à toi". Zâmbea, şi o expresie de tinereță minunată îi înfrumuseța fața. De tinerețe şi de umor. Rar poți întâlni un bărbat cărunt ca Margueritte care să-ți lase această impresie de eternă tinerețe.

Incepurăm să vorbim de carte şi Margueritte povesti că titlul ei original era „La dechainée", dar că editorul său Flammarion l-a sfătuit să găsească un titlu care să exprime mai bine subiectul cărții.

Ultima carte a lui Margueritte a făcut senzație în Franța; în câteva săptămâni s'au vândut o sută de mii de exemplare. In „Ton corps est à toi", Margueritte apără dreptul femeii de a decide ea însăşi dacă trebue sau nu să aibă copii, după împrejurări şi după perspectivele ce le are în viață. Este uşor de înțeles că în Franța, amenințată de scăderea tot mai mare a populației, cartea lui Margueritte a produs o vâlvă extraordinară, iar criticile severe şi indignate n'au contenit.

Victor Margueritte mi-a spus următoarele despre noua-i lucrare:

— Nu este decât continuarea propagandei pe care am început-o de mult. Incepând cu „Prostituata" şi continuând cu ciclul de trei volume „Femeia în lanțuri", constând din romanele „La Garçonne", „Le Compagnon" şi „Le Couple", am luptat pentru emanciparea complectă a femeii. Era timp ca cineva să ridice glasul întru apărarea dreptului de a nu avea copii. In Franța femeile care împiedecă naşterea sunt pedepsite cu închisoare. Omenirea ar avea un viitor mai mare, dacă toată lumea şi-ar da seama că ceiace importă este *calitatea urmaşilor noştri şi nu numărul lor!* Dacă atenția guvernului s'ar îndrepta asupra acestei probleme vitale, atunci ar fi speranțe că mizeria şi războiul vor înceta într'o zi să preocupe omenirea".

* * *

Am îndrăznit să-l rog pe Margueritte să-mi expună acea afacere senzațională pe urma căreia i s'a retras Crucea Legiunii de Onoare, ce i se conferise încă în 1914, după ce reprezentase Franța la serbările anglo-franceze dela Guernesey în cinstea lui Victor Hugo.

— Să nu-ți închipui, începu Margueritte, că mi-e neplăcut să vorbesc de această afacere cunoscută. Dimpotrivă, sunt bucuros să vorbesc de ea. Faptele sunt justificarea mea. Acum cinci ani, marele Cancelar al legiunii de onoare mi-a retras rangul de comandor al legiunii şi a făcut-o, după opinia multor autorități în această materie, în mod ilegal. Pretextul invocat pentru dezonoarea mea fost pretinsa tendință imorală a romanului meu „La Garçonne". Dar motivul adevărat era cu totul altul. Este bine cunoscut că sunt şi că am fost întotdeauna un duşman al războiului şi chiar în timpul marei conflagrații n'am făcut nici un secret din acest lucru. In 1916, în cursul războiului, a apărut cartea mea „La Terre Natale", în prefața căreia scrisesem:

„Cartea de față este expresia convingerilor mele, este mărturia încrederii ce am într'o mişcare irezistibilă care va duce, prin măcelul actual, la o societate a națiunilor".

Unele persoane nu mi-au putut erta aceasta şi ura lor a sporit când, în 1919, am publicat cartea „Au bord du gouffre", care cuprinde observațiile şi gândurile mele asupra celor patru ani fatidici ai catastrofei mondiale. Dar n'am scris numai contra războiului; am arătat şi greşelile săvârşite de generalii francezi. Astfel am stabilit că bătălia de la Marna n'a fost câştigată de mareşalul Foch, ci de generalul Gallieni. Aceasta, stăpânii Legiunii de onoare nu mi-au iertat-o, — ei sunt cu toții sub influența mareşalului Foch.

Avusesem chiar îndrăzneala să constat în această carte că puterile centrale ale Europei nu puteau să fie singure făcute responsabile de războiul care, în realitate era crima colectivă a tuturor guvernelor europene, aflate la putere la izbucnirea războiului. Duşmanii mei m'au considerat, fireşte, drept trădător al țării mele din cauza acestei sincerități. După publicarea cărții, am fost atacat din toate părțile.

Răzbunarea generalilor a fost întărită prin invidia câtorva scriitori francezi. Având în vedere succesul fără precedent al romanului „La Garçonne", nu e de mirare ca unii autori mai puțin numeroşi să-mi fi invidiat acest succes literar.

Acestea au fost condițiunile în care am fost condamnat la pierderea Crucii legiunii de onoare. In zadar a protestat Anatole France contra nedreptății acestui procedeu, declarând că „La Garçonne" este în realitate o carte morală. Condamnarea a fost pronunțată şi nu mai putea fi revocată. S'a stabilit mai târziu că marele Cancelar al legiunii n'avea nici un drept legal să ia această măsură. Statutele din 1874 relative la conferirea legiunii de onoare prevăd că un membru al legiunii nu-şi poate pierde rangul decât prin sentința unui tribunal.

Guvernul francez nu m'ar fi trimis niciodată în fața unui tribunal pentru atingerea la morala publică. Exemplul lui Flaubert, al lui Baudelaire şi al lui Richepin l-a făcut mai prevăzător în această privință. Dacă aşi fi vrut, aşi fi putut apela la Consiliul de Stat pentru casarea sentinței ilegale. Dar n'am vrut să mă judec cu ei, m'am mulțumit să dau din umeri şi mi-am continuat drumul.

De atunci au trecut cinci ani şi acum câtva timp *Herriot a vrut să mă reabiliteze.* Guvernul francez era dispus să-mi dea toate satisfacțiile şi să-mi restitue rangul ce mi se luase. Mi s'a propus să revin ca Comandor al legiunii de onoare. *Am refuzat însă. Nu vreau să mai fac parte din Legiunea de onoare. Vreau să rămân singurul francez căruia i s'a retras „Legiunea de onoare".*

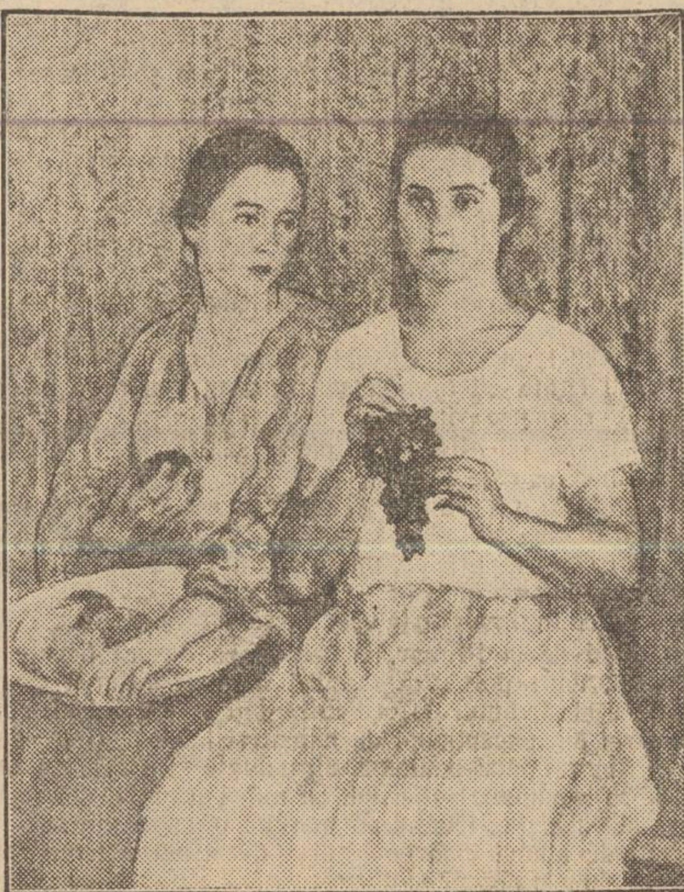
La crucea ferestrei

La crucea ferestrei privesc,
In mîni cu o carte deschisă de eri,
Ce poartă în pagini atâtea dureri,
Că sufăr năprasnic de când o citesc.

Şi sufăr şi tremur cu cartea în mîni,
Sub crucea ferestrei înfiptă în zid...
Privesc spre fereastră,... şi cartea o'nchid.
Şi sufăr în casă de trei săptămâni.

Şi tremur,... şi-afară e cerul senin...
Şi tremur şi sufăr,... şi cum stau culcat,
Las cartea din mîni şi'n genunchi ridicat,
La crucea ferestrei mă'nchin.

1927 D. N. TEODORESCU

S. Muetzner — **Studiu**

Ştefan Filipkiewicz — **Vara**

Şalom Alechem

O istorie sugestivă

— „Dumneata te duci la „iarmaroc" şi noi venim dela „iarmaroc". Eu mi-am plâns toate amărăciunile şi d-ta abia pleci ca să ți le plângi, de aceia trebue să-ți facem loc. Fii bun şi dă-te mai încoace, dacă vrei să şezi, — aşa!"

Aşa vorbesc în vagon doi indivizi care stau în dosul meu. Adică unul vorbeşte şi celălalt dă din cap şoptind din când în când câte o vorbă ca să-i ție hangul.

— „Deobiceiu plecăm amândoi, eu şi bătrânica mea. Asta care stă culcată pe jos e ea. A adormit, sărmana, de mult ce a plâns la cimitir. Nu mai era chip s'o scot din sfântul locaş al cimitirului. A căzut deasupra mormântului şi nu se mai ridica. Mereu îi spuneam: „Las' că-i destul, n'ai s'o mai trezeşti cu plânsetele tale!..." Dar degeaba, par'c'aşi fi vorbit la păreți. Da'ce mirare? O asemenea lovitură! O singură fată, ca ochii din cap! Şi o fată de ispravă, frumoasă ca aurul şi deşteaptă. A terminat gimnaziul. Sunt doi ani de când a murit. Poate credeți că de oftică? Nu, sărmana, că era o fată sănătoasă şi voinică... Ea singură s'a omorît, ea singură!..."

— „Cum aşa?"

Din această convorbire înțeleg acum despre ce fel de „iarmaroc" e vorba... Şi 'mi aduc aminte că e luna Septembrie 1), cea mai tristă şi mai pioasă lună a anului când Evreii se duc dintr'un oraş în altul, la mormintele părinților de mult decedați, la mormintele surorilor şi fraților, la mormintele copiilor şi ale rudelor... Mume necăjite şi îmbătrânite, fiice orfane, surori singure pe lume şi femei sărace îngenunchiază la mormintele lor scumpe, plâng, îşi varsă amărăciunile de pe inimă şi îşi mai uşurează astfel sufletele împovorate de dureri.

Trist lucru! Eu sunt un voiajor care cu ajutorul lui Dumnezeu nu voiajez numai anul acesta şi pot spune că de mult n'am mai văzut atâta lume ducându-se la cimitirul nostru ca în luna aceasta. Trenul, slavă Domnului, face avere... Vagoanele sunt tixite de evrei cu fețele sleite, femei cu ochii roşi, umflați şi cu nasurile strălucitoare... Care pleacă spre „iarmaroc" şi care se întoarce dela „iarmaroc"... Afară miroasă a Septembrie... In inimă simți par'că a toamnă şi ți-i dor de acasă... Şi fără vrerea mea ascult ceeace vorbesc cei doi cari stau în dosul meu:

— „Poate crezi vre-o nenorocire din nenorocirile acelea ce se petrec în ziua de azi? Cămăşi negre, cravate roşii, închisoare? Da de unde! De acestea m'a ferit Dumnezeu, — adică m'am ferit eu singur... Ca ochii în cap! Căci era o fată de ispravă, frumoasă ca aurul, şi a terminat gimnaziul! Am făcut tot ce am putut: mă uitam după ea încotro mergea, cu cine vorbia şi ce vorbea şi ce fel de carte citea. „Copila mea, i-am zis eu, vrei să citeşti cărți? Fii sănătoasă, citeşte! Dar trebue să ştiu şi eu ce citeşti!" E drept că la asta nu mă prea pricep. Dar slavă Domnului, am darul simțului şi când îmi arunc privirea într'o carte, chiar de ar fi franțuzească, ştiu îndată a ce miroasă!..."

— „Auzi d-ta!..."

— „N'am vrut ca fata mea să se joace cu focul, — ce mi se cuvine pentru asta? Crezi poate că am umblat cu amenințări? Cu răutate? Ba dimpotrivă, numai cu blândeță şi chiar cu câte o vorbă glumeață: „Fata mea, zic eu, las' să se învârtească roata aşa cum se învârteşte... Nici eu, nici tu, n'o vom întoarce altfel!" Aşa i-am spus eu, dar ea ce crezi c'a făcut? A tăcut... O porumbiță liniştită, un copil de aur! Dar ce face Dumnezeu? Trecând vremurile grele, am scăpat, slavă Domnului, de toate loviturile cu revoluții şi constituții... S'au sfârşit cămăşile negre, steagurile roşii, tunsul părului şi toate celelalte drăcii... Mi se clănțineau toți dinții în gură, zeu aşa! Par'că ştii ce grozăvie era?! O singură fată, ca ochii din cap, şi de ispravă, care a făcut gimnaziul..."

— „Ei şi?"

— „In sfârşit am scăpat, slavă Domnului, da aceste vremuri grozave. Acum mă puteam gândi la o partidă bună, ca s'o mărit. Zestre? Las' să-i trimită Domnul pe cel ales! Şi a început o altă serie: partizi, pețitori, logodnici, — văd că fata mea e cu totul schimbată. Poate crezi cine ştie ce? Nimic! Sau crezi poate că nu vroia să se mărite? Asta nu! Dar ce era?

Vei afla îndată. Incep să mă uit, să cercetez şi descopăr o istorie: că ceteşte o carte pe furiş. Şi nu singură, ci în tovărăşie. Ea şi cu o prietenă a ei, fata cantorului nostru, tot o fată de ispravă care a făcut gimnaziul. Şi cu ele mai ceteşte şi un al treilea, tânărul din Novorodoc. Cine e tânărul din Novorodoc, vrei să ştii? N'ai ce să ştii! Un tânăr de nimic, cu fața plină de bube, cu ochii stricați, fără sprâncene, dar cu ochelari de aur, urât foc, de ți-i silă să mănânci o bucățică de pâne în fața lui! Şi pe lângă toate un plicticos,

1) In Septembrie, Evreii fac pelerinaj la mormintele părinților şi a rudelor. (N. Tr).

Continuare în pagina II-a

un om care se vâră ca un vierme. Ştii ce înseamnă un om ca un vierme? Am să ţi-o spun eu. Sunt fel de fel de oameni pe lume. Sânt oameni dobitoace. Sânt oameni cai. Şi sânt oameni câini şi oameni porci. Şi mai sânt şi oameni viermi. Acum ai înţeles?"

— „Aha!..."

— „Cum a ajuns viermele acesta la mine? De dragul fetei cantorului. Era vărul ei drept. Studia farmacia, sau avocatura, sau dentistica, dracul să-l ştie! Eu atâta ştiu că el a fost ucigaşul fetii mele... Băiatul acesta cu ochelari nu mi-a plăcut de cum l-am văzut. Asta am şi spus-o nevestii mele. Dar nevasta îmi spune: „Ţi se pare!" Mă uit şi ascult — şi nu-mi place că cetesc tus-trei, nici discuţia lor, nici planurile lor, nici modul cum se înflăcărează... Şi-i zic într'un rând fetei mele: „Copila mea, zic eu, ce cetiţi tus-trei cu atâta poftă?" Zice ea: „Nimic! O carte". Zic eu: „Văd şi eu că-i o carte, dar ce fel de carte?" Zice ea: „Dacă ţi-oi spune, ai să ştii?" Zic eu: „De ce să nu ştiu?" Dar ea începe a râde şi-mi spune: „Nu-i celace crezi tu!... E o carte care se cheamă SANIN de Arţibasev..." Zic eu: „Arţe Başev a fost un belfer chior care a murit de mult!..." Dar ea râde din nou, iar eu mă gândesc în gândul meu: „Ei, copila mea, tu râzi, iar tatei îi îngheaţă tot sângele!..." Căci ce m'am gândit eu? Foarte simplu. Poate c'au început iar frământările şi agitaţiile de mai înainte?! Şi mă crezi că m'am apucat să cetesc şi eu cartea?"

— „Nu mai spune!..."

— „Nu singur, ci cu ajutorul altuia. Cu ajutorul omului meu din prăvălie. Un tânăr învăţat care ceteşte ruseşte ca apa. Am furat cartea într'o noapte dela fiică-mea şi am dat-o **pricazcic** 2)-ului. „Na, Bercule, ceteşte-o toată, i-am spus eu, şi mâine ai să-mi povesteşti despre ce e vorba în cartea asta". Şi ajungând cu chiu cu vai a doua zi dimineaţă, cum a venit Bercu l-am şi întrebat: „Ei, Bercule, ce-i cu cartea?" Dar el îmi răspunde: „A, ce carte!" şi scrâşneşte din dinţi. „N'am dormit toată noaptea, zice el, căci nu m'am mai putut deslipi de ea!..." — „Aşa? Atunci ia să te văd să mi-o povesteşti şi mie, să aud şi eu minunăţii!"

Şi Bercu începe a-mi povesti toată istoria. Ce să-ţi spun? O vorbă cu alta nu se potrivea, încaltea să auzi şi d-ta ce bazaconie: „A fost, zice el, un rus pe care-l chema Sani 3) şi căruia îi plăcea băutura, iar ca o mică gustare castraveţi muraţi... Şi el avea o soră pe care o chema Lida care era îndrăgostită de un doctor dar însărcinată a fost de un ofiţer... Şi a fost un student pe care-l chema Iura care era grozav de îndrăgostit de o fată, o profesoară, căreia îi se zicea că e o **crasaviţă** 4)... Şi dânsa s'a preumblat într'o noapte cu barca — dar poate crezi că împreună cu logodnicul ei? Da de unde! Cu beţivanul cela de Sani!..." — „Asta-i tot?" îl întreb eu. — „Stai puţin, nu te grăbi, că nu-i tot! Şi a mai fost acolo şi un profesor Ivan care s'a dus cu beţivanul să vadă cum se scaldă fetele în pielea goală!" — „Ei şi? Ce-i cu asta?" — „Asta însamnă că acest Sani avea obiceiul că necheza ca un cal şi când venia acasă se ducea la soră-sa..." — „Ptiu, fire-ar al dracului, îi zic eu. Destul cu beţivanul! Mie spune-mi care-i înţelesul, care-i sfârşitul?" — „Sfârşitul e că ofiţerul s'a împuşcat, şi studentul s'a împuşcat, şi **crasaviţa** s'a otrăvit, iar un evreu, un oarecare Soloveicic, despre care e vorba acolo, s'a spânzurat şi el!"

— „Spânzura-te-ai şi tu cu ei împreună!" zic eu.

— „Dar de ce mă blastemi? Ce sunt eu de vină?" răspunde el.

— „Da' nu te înjur pe tine, ci pe Arţe Başev!..."

Aşa i-am spus eu lui Bercu, iar de crezut l-am crezut numai pe tânărul cela din Novorodoc, de cap să-i fie! Şi poate crezi că mi-a fost greu să-l iau într'un rând la o parte?"

— „Ei şi?"

— „Ia spune-mi, zic eu, unde ai găsit aşa o bazaconie?" Dar el îşi îndreaptă ochelarii în spre mine:

— „Care bazaconie?"

— „Cartea ceia... Arţe Başev, cu beţivanul cela, zic eu, pe care-l chema Sani..."

— „Sanin nu-i un beţivan!" zise el.

— „Dar ce-i?" zic eu.

— „E un erou!" zice el.

— „Cum asta un erou? zic eu. Fiindcă bea rachiu cu paharul de ceai, mănâncă, zic eu, castraveţi muraţi şi nechează ca un cal?"

Dar tânărul din Novorodoc se înfurie foc, îşi scoate ochelarii şi mă priveşte cu ochii săi roşi şi fără sprâncene:

— „Moşule, zice el, d-ta ai auzit ceva sunând dar nu poţi cânta la fel... Sani, zice el, e un om în toată firea, un om al libertăţii. Sani e omul libertăţii. Sani spune ce vrea şi face ce vrea!"

Şi începe apoi să-i tragă fără încetare: libertate şi iubire, şi iar libertate şi iar iubire... şi în acelaş timp îşi întinde pieptul cu fudulie, dă din mâini şi fierbe ca un comediant pe scenă... Eu stau liniştit, îl privesc mereu şi mă 'ntreb: Doamne, Dumnezeule! Sluţenia asta vorbeşte de asemenea lucruri? Ce ar fi, de pildă, dacă l-aşi lua de guler şi i-aşi face vânt pe uşă, ca să-şi culeagă toţi dinţii de pe jos? Dar iarăşi mă răsgândesc îndată: De ce? Un tânăr prost şi atâta tot! Dacă ar vorbi de bombe par'c'ar fi mai bine? De unde să ştii că există ceva mai grozav decât bombe şi că din cauza unei astfel de bazaconii să-mi pierd copila, o fată de aur, numai una, ca ochii din cap; nevastă-mea numai să nu înebunească, iar eu de ruşine şi durere să fiu nevoit să mă las de dugheană şi să mă strămut în alt oraş — sunt doi ani de atunci..."

Dar prea ţi le-am amestecat pe toate deavalma; mai bine să-ţi povestesc totul aşa cum s'au petrecut lucrurile ca să ajung aici şi să ştiu de unde s'a luat. Lucrurile au început dela răscoalele agrare. Când au început răscoalele agrare se înţelege că ne-a fost teamă ca totul să nu se sfârşească cu pogromuri contra evreilor şi trăiam cu mare frică... Dar dacă vrea Dumnezeu el face o minune şi în loc de reu iesă ceva bun. Anume? Ni s'a trimis de la gubernie un **polc** 5) de soldaţi şi s'a făcut linişte de-ţi era mai mare dragul. Şi în acelaş timp, din cauza polc-ului, s'a mai înviorat şi tot orăşelul, căci ce poate fi mai bine pentru evrei decât un **polc**, cu plutonieri, cu şefi de aprovizionare, cu ofiţeri şi comandanţi?"

— „Mai încape vorbă!..."

— „Cum să fii profet că fata cantorului are să se încurce cu un ofiţer şi să spună că vrea să se boteze şi să se mărite cu ofiţerul? O grozăvie ce s'a petrecut în orăşelul nostru! Dar nu-ţi fie teamă, că fata nu s'a botezat şi nici nu s'a măritat cu ofiţerul, căci cum s'au potolit răscoalele ţărăneşti aşa a şi plecat polc-ul, iar ofiţerul, pesemne de grăbit ce era, a uitat să-şi ia rămas bun dela fata cantorului... In schimb, însă, fata cantorului nu l-a uitat pe ofiţer — vai de părinţii ei, sărmanii... Par'că ştii ce au suferit ei din pricina asta? Fierbea târgul! Pretutindenea, unde te întorceai, nu se vorbea decât de fata cantorului... Gurile rele au avut ce spune: că s'a tri-

2) **Pricazcic**, ruseşte: funcţionar comercial.
3) Sani, nume evreesc. In realitate e vorba de **„Sanin"**.
4) **Crasaviţă**, ruseşte: frumuseţă.
5) **Pulc**, ruseşte: un regiment.

cine să se dea numele copilului, cu toate că se putea prea bine ca toată istoria asta să fi fost o minciună... Par'că d-ta

mis soţiei cantorului un mamoş; că s'a întrebat pe cantor după nu ştii ce sunt în stare să născocească asemenea guri?..."

— „Vai, vai, vai!..."

— „Iţi era mai mare mila de amândoi, de cantor şi de nevastă-sa, că ţi se rupea inima... Căci într'adevăr ce erau ei de vină, sărmanii? Cu toate acestea i-am interzis copilei mele, odată pentru totdeauna, — şi gata prietenia cu fata cantorului. Şi la mine vorba-i vorbă! Intr'adevăr o singură copilă, dar pe un tată trebue să ştii să-l respecţi... De unde să ştiu eu că fata mea se va întâlni cu ea, se înţelege pe furişi, ca să nu afle nimeni? Şi când am prins de veste? Tocmai la sfârşit, după toate nenorocirile întâmplate!..."

Deodată aud în spatele meu o tusă şi oftatul unui om care doarme, iar evreul care povesteşte istoria asta tace, aşteaptă puţintel şi începe apoi a povesti mai departe, dar un semi-ton mai jos ca mai înainte.

— Asta era în prima noapte de slihăs 6). Ţin minte, par'c'ar fi azi. Cantorul s'a închinat în noaptea ceea de-ţi era mai mare mila să-l asculţi... Rugăciunile sale ar fi putut înduioşa şi pietrele. Nimeni, nimeni n'a simţit inima sa ca mine... Copiii din ziua de azi — vai şi amar de bieţii părinţi...

Sfârşind rugăciunile am venit acasă, am îmbucat ceva, am luat cheile, m'am dus în piaţă să deschid prăvălia — şi aştept să vie pricazcic-ul. Aştept o jumătate de oră, aştept o oră, pricazcic-ul nu-i. Dar când mă uit deodată, iată-l că vine.

— Bercule, de ce aşa târziu?"

Şi el îmi răspunde:

— „Ai fost la cantor?"

— „Da de ce tocmai, nitam-nisam, la cantor?" îl întreb eu.

Dar el îmi răspunde:

— „Cum? Nu ştii ce s'a întâmplat cu fata cantorului?"

— „Ce s'a întâmplat, îl întreb eu, cu fata cantorului?"

— „Cum? Nu ştii? S'a otrăvit!..."

Cum am auzit aceasta, am şi alergat acasă. Cel întâiu gând al meu a fost: Ce o să spună Etca? — Etca e fiică-mea. Vin acasă la băbuşca mea ş'o întreb:

— „Unde-i Etca?"

— „Etca doarme. Dar ce este?"

— „Cum, nu ştii? zic eu. Fata cantorului s'a otrăvit!"

Cum am rostit cuvintele acestea, nevastă-mea s'a apucat cu mâinele de cap:

— „Vai de mine şi de mine, vai de zilele mele! Cum? Cine? Când? Da nu ştii că Etca a umblat cu fata cantorului chiar aseară, mai bine de două ceasuri?"

— „Cum? Etca a umblat cu fata cantorului? Ce vorbeşti? Cum se poate una ca asta?"

— Oof, zice ea, nu mă mai întreba! Am fost nevoită să-i fac pe plac. M'a rugat, zice ea, ca tu să nu ştii că se întâlneşte cu ea în fie-ce zi... S'o fi întâmplat vre-o nenorocire!", aşa îmi spune nevasta şi se repede în odae la Etca şi cade la pământ... Iar eu după ea. Mă răped la patul ei: „Etca! Etca! Unde-i Etca? Ce Etca? Ţipă cât poţi, până mâne, că Etca nu-i nicăieri..."

— „Nicăieri?"

— „E moartă... Stă întinsă în pat, moartă! Pe masă o sticluţă şi alăturea o scrisorică scrisă de mâna ei, în evreeşte, căci ştia să scrie evreeşte de-ţi era mai mare dragul să-i ceteşti slova. „Dragii mei părinţi, scria ea în scrisorică, iertaţi-mă că v'am cauzat o astfel de durere şi ruşine. De o sută de ori iertaţi-mă, scriea ea. Ne-am dat amândouă cuvântul, eu şi fata cantorului, ca să murim împreună, scriea ea, în aceiaşi zi, în aceiaşi oră şi de aceiaşi moarte, fiindcă nu puteam trăi una fără alta... Ştiu, scriea ea, că săvârşesc faţă de voi, scumpii mei părinţi, o mare crimă... M'am chinuit multă vreme cu gândul acesta, dar e un lucru destinat şi nu se putea altfel! O singură rugăminte am să vă fac, scumpii mei: ca să mă îngropaţi la un loc cu Haia, mormânt lângă mormânt... Şi, fiţi sănătoşi — aşa sfârşeşte scrisorica — şi uitaţi, uitaţi că aţi avut vreodată o fică Etca!"

Ai auzit? Să uităm că am avut vreodată o fiică Etca!"

. . . .

In dosul meu se aude o mişcare, o frământare, un oftat dureros şi în urmă un glas răguşit şi înăbuşit de femee:

— „Avram! Avram!"

— „A? Ce vrei, Ghitla? Ai dormit bine? Vrei să bei ceai? Iată ajungem îndată la staţie! Unde-i ceainicul? Unde-i ceaiul şi zaharul?"

Româneşte, după textul original, de C. SATEANU

6) Slihás, nopţile de veghe şi de rugăciune ale evreilor, în preajma sărbătorilor mari de toamnă. (N. Tr.)

Colţul Librăriei „Hasefer"

Ca şi în anii precedenţi, librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) invită pe toţi iubitorii cărţilor frumoase să viziteze **bogata expoziţie de cărţi** franceze, germane, engleze şi române, atât ediţii simple cât şi ediţii luxoase, în frumoase legături în piele, pregătite pentru sărbători

REVISTE LITERARE, ŞTIINŢIFICE, ARTISTICE

Urmând a reînoi abonamentele la reviste, anunţăm pe cititori că-i putem abona la toate revistele străine: italiene, engleze, franceze şi germane socotind un comision de 10—15% peste preţul **net** al abonamentului **(cele germane le dăm în preţul original).** Recomandăm, ca **reviste franceze**: Nouvelle Revue Française, Europe, Mercure de France, Revue des Deux-Mondes, Revue de Genève, Crapouillot, Illustration, Conférencia. **Reviste de artă franceze:** Art et décoration, Cahiers d'Art, Amour de l'art; **Reviste literare germane:** Neue Rundschau, Die Literatur, Der Querschnitt, Stachelschwein, Literarische Welt.

Reviste de artă germane: Deutsche Kunst und Dekoration, Die Kunst, Der Cicerone, Innendekoration.

Architectură: Wasmuths Monatshefte fuer Baukunst, Städtebau (abonaţii la revistele editurii Wasmuth capătă 10—15% reducere la toate cărţile de architectură); Deutsche Bauzeitung Moderne Bauformen; în franceză: L'Architecte, L'Architecture, Architecture vivante.

Reviste politice: Der Kampf, Die Gesellschaft, Die Weltbühne, Die Fackel.

Reviste ştiinţifice de specialitate: Bauingenieur, Elektrische Rundschau, Umschau, V. D. I. Zeitschrift precum şi în genere orice ziare sau reviste de specialitate, le putem abona **cu preţurile cele mai reduse.**

BIBLIOTECA „HASEFER"

Imprumută spre citit acasă, cele mai noui şi mai interesante cărţi franceze şi germane, contra unei taxe lunare de lei 100.

PREŢURILE NOASTRE

Francul francez lei 6.50—7; marca germană 37—38 lei. In provincie trimitem şi contra ramburs, numai în urma remiterii anticipate a unui acont.

In ziua de 23 Ianuarie apare revista săptămânală

CRONICA
ŞI BILETE DE PAPAGAL

scrisă de Tudor Arghezi şi colaboratori. — Redacţia şi Administraţia: *Tipografia „Cartea Medicală". 5 Bulevardul Elisabeta. Bucureşti,* unde d-nii depozitari îşi vor trimite cererile de exemplare.

Un număr 10 lei

Chestia Chestiunii

In capitala districtului nostru s'a petrecut odinioară o faptă foarte ruşinoasă. Soţia primarului iubit şi venerat a fugit cu fotograful.

Primarul a rămas de două ori dezolat. Intâi pentru că fusese, la vârsta lui înşelat, de o femee mai tânără, casnică şi devotată şi al doilea pentru că nevasta îl înşelase cu un profesionist inferior.

Este permis de pildă, să fii înşelat cu un doctor însă nu cu un puitor de ventuze sau masseur: tot ce s'ar putea admite în serie, la rigoare, ar fi maximum un dentist sau veterinar. Este permis să fii înşelat cu un profesor universitar, însă nu cu un institutor; cu un proprietar de automobil însă nu cu un şofeur. In general, pentru un mare proprietar şi om politic cum era primarul, toţi bărbaţii care întrebuinţează, ca să trăiască, obiecte cu sticlă, cu hârtie, cu cerneală, cu vopsele, se găsesc într'o inferioritate indiscutabilă faţă de el din toate punctele de vedere; îşi poate lesne oricine închipui care este amărăciunea atunci când unul din aceştia, un venetic, un golan, îţi ademeneşte nevasta. Un fotograf e ceva nemaiauzit: el nu poate pretinde decât cel mult mâna unei fete de optician.

Toate ideile ţi se prăbuşesc, ţi se pare că ţi-ai uitat limba natală şi că începi să grăieşti într'un idiom pe care nu-l înţelegi, vrei să te freci pe frunte şi te fricţionezi pe genunchi, vrei să te desbraci şi te culci încălţat, te vezi la masă singur, te consideri şi te analizezi, te înstreinezi de sine-ţi, dai să pleci şi te întorci, rămâi şi ai vrea să fii într'altă parte; te găseşti a fi un fel de capiu şi de halucinat şi mai ales, ofensat adânc ofensat.

Cu toate că mai bătrân cu 25 de ani, primarul se purta ca un berbant şi ca un seducător perpetuu al soţiei lui. Ca să întinerească vădit şi să se menţie tânăr alături de rumeneala cu buni grumazi ai tovarăşei lui, înconjuraţi cu perle, primarul şi-a redus mustăţile progresiv până la dimensiunile unei perechi de pensule artistice situate dedesubtul foselor nazale precis. Le-a tincturat, le-a decolorat, le-a purtat când cu reminiscenţele verzui ale sulfatului de cupru, când galbene, şi-odată, şi le-a roşit cărămizui cu hene. Apoi, le-a făcut să dispară şi de subt părul jertfit frumuseţii renăscu o buză nouă într'un triunghiu închis cu baza pe gură. Afectându-şi puţin surâsul prin scoaterea buzei de jos înainte, profilul lui devenise satiric. Absenţa mustăţii atrase necesitatea măselelor de aur şi înlocuirea maxilarelor cu dinţi noi de proteză, care îi întineriră buzele şi mai mult, proeminente acum amândouă, ca şi cum Primarul şi-ar fi intercalat pe gingie hârtie sugătoare. Tâmplele lui fugiră tot mai înlăuntru şi în dichisirea constantă a figurii, pleoapele lui bătrâne păreau şi mai bătrâne, urechile se încovrigau uscate ca marginile gomate şi răscoapte ale unui plic. Şi portretul Primarului, imberb la urma urmelor ca un copil lepădat, carminiu şi albastru, înfăţişa o repetiţie şi o schiţă a ceea ce va fi fost să fie după deces, când îmbălsămat şi hrănit cu injecţii, bărbatul cu autoritate în stat şi la comună, îşi conservă personagiul şi putoarea într'un mormânt boltit.

El a semănat o săptămână cu Frantz Iosif, cu Cavour trei zile cu Clemenceau, un ceas cu Crispi, o seară cu Bismark, deghizat de un bărbier cu inspiraţie, în cele mai ilustre tablouri cunoscute provinciei noastre, din calendar. Intregul lui trup a înviat în adierile căsătoriei. Piciorul i se trezi din vechea letargie, spatele făcu muşchi corsetaţi, mersul îi deveni biruitor. Un zâmbet de erou îi înflori căutătura. Când dimineaţa, ieşit din aşternutul torid al nevestei, apărea în sala consiliului municipal, Primarul lăsa să se desfacă din persoana lui senzaţia că peste noapte fusese de mai multe ori fericit. De la o vârstă înainte flăcăii bătrâni îşi concentrează fantezia şi voinţa şi religia într'un singur punct, care totuş nu mai durează decât în formele unei cravate desnodate.

Cetăţenii care iubiseră pe Primar au luat cunoştiinţa cu temeri respectuoase pentru el, de aventura soţiei. Trecuseră două săptămâni şi nimeni nu cuteza să deschidă vorba întâiul şi nici Primarul nu introducea o cerere de divorţ. El luă o hotărâre extremă şi convocă un consiliu municipal acasă. Consilierii, presimţind o şedinţă neobişnuită, se înfăţişară cu toţii şi ca să dea acestei şedinţe o solemnitate izbitoare de la început, Primarul nu apăru în salon decât după ce toţi consilierii se găseau adunaţi. Pân' atunci el stătuse în sufragerie, în picioare, răzimat de soba de teracotă. Când se arătă în pervazul uşii, el semăna cu Maria Tereza.

— Domnilor, zise Primarul, soţia mea nu mai există!

Ca şi cum ei aflau abia din gura soţului nenorocirea, consilierii răspunseră printr'o mişcare de scaune şi de picioare.

— Nu insist asupra felului cum a fugit. Dar că a fugit este cert, adaose bombastic părintele comunei. Am găsit în pervazul oglinzii, pe dosul unei citaţii un bilet că a plecat şi că nu se va mai întoarce. V'am convocat ca să dau în faţa dv. divorţul şi ca să aflaţi ce am de gând să fac. Vă cer un singur lucru — şi acesta este divorţul meu: — să nu mai vorbiţi niciodată de fosta mea soţie şi să rămâie această nefericită, ca o moartă între vii. Vă rog să juraţi.

Consilierii întinseră mâna, care cum se pricepea şi tăcerea lor fu cel mai categoric jurământ.

— Atâta nobleţă nu am întâlnit nici la strămoşii noştri Romanii, zise emoţionat profesorul de vioară de la Seminar.

— Aş fi pus-o jos şi i-aş fi tras un pui de bătaie să mă pomenească, zise căpitanul de Jandarmi, care asista, ca autoritate complimentară.

Intr'un grup, un consilier rosti cuvântul riscat de tîrâtură.

— N'ai înţeles că nu mai vorbim despre *dânsa*?

— Tîrîtură nu înseamnează nevastă nici nevasta primarului, răspunse vinovatul. Dumneata ziseşi *dânsa*.

— Dânsa nu este ea, răspunse celălalt.

— Insă ea este dânsa.

— *Dânsa* e a o treia, pe când *ea* e o a doua. A treia poate fi oricine.

— Când zici oricine, nu se cuprind şi dânsa şi ea într'un cuvânt?

— Mă rog, ne-am înţeles ca să tăcem.

Ieşind de la Primar, consilierii se duseră fiecare la casa lui, unde povestiră familiei motivul şedinţei extraordinare şi cuvântul de ordine se lăţi în tot oraşul, unde Primarul era excepţional de stimat şi iubit.

Primarul făcu o ultimă formalitate şi şterse cu cerneală roşie numele soţiei lui, cu mână proprie, din registrul stării civile, făcând pe margini o cruce violetă.

Şi de atunci încoace soţia dispărută a Primarului poartă numele obscur şi discret de „Chestia" şi de „Chestia chestiunii".

T. ARGHEZI

INTERESANTA

Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—

Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Saville** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zina apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazu 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea**, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păiajenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust**, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana**, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofmann.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Heinrich Mann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Vsevolod Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basaral.

Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.-

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

In preajma unei statui

— Note de drum —

Cutreeram de două zile Milanul, explorând străzile lui somptuoase şi însufleţite, strecurându-mă la răspântii prin vijelia vehiculelor, care sburau ca nişte proectile. Câtă distanţă dela mişcarea asurzitoare a acestui oraş, la liniştea canalelor veneţiene, de care abia mă despărţeam! Şi într'un loc şi în celălalt, părea că se suprimă timpul, însă pe căi complect deosebite: Veneţia incremenindu-l pe loc, Milanul apropiindu-i vertiginos cele două capete, în fulgerarea unei viteze ameţitoare...

Fără să apară vechiu ca o pravilă, ci din contră, luându-se la întrecere cu vremea, Milanul cuprinde totuşi destule colţuri istorice şi multe mărturii de vremuri depărtate, de vremuri pe cari le trudeau alte griji şi se întrupau în alte linii, decât acele ale noastre...

Insă din toate monumentele acestui centru al Italiei nordice, două, cu deosebire, işi apropie umerii de cer. Unul este **Domul**, — o catedrală uriaşă, durată în piatră sură, unde mâna omenească, pentru a-l slăvi cum trebueşte, l-a concurat pe Dumnezeu. Căci ai înaintea ochilor un adevărat munte, dinţat, din vârful căruia nu lipseşte nici zăpada, acea a ornamentelor de marmoră albă din belşug risipite în părţile de sus.

Interiorul domului, ca o vastă grotă, este păzit la intrare de doi dominicani, care cercetează cu asprime necontenitele valuri de vizitatori, alungând nu pe acei mai păcătoşi şi mai nevrednici — pentru care nici n'ar exista criterii de control — ci pe doamnele cari veneau cu rochii fără mâneci, foarte numeroase în aceste zile de vară, din cauza comodităţii şi a modei, dar care erau învinuite de ireverenţă, faţă de casa Domnului...

A doua operă supraumană, este „Cina" lui Leonardo da Vinci, pictată în trapeza unei mânăstiri. Numai dacă vezi originalul acestei compoziţii celebre — chiar uzată de vreme, aşa cum se găseşte — ai să-ţi dai bine socoteală de resursele nebănuite ale picturii, care trece în genere ca cea mai puţin profundă dintre arte. In această operă de-o expresie extraordinară, vorbesc puternic adâncurile fiinţei omeneşti, şi colorile parcă fac oficiul notelor muzicale, când acestea îţi redau cu vraja lor unică, inefabilul profunzimilor noastre.

Milanezii îşi dau seama de zestrea împărătească pe care o reprezintă această pictură, ce face singură cât o întreagă galerie. O şi înconjoară cu un fast aparte, o separă de public cu o serie de vămi, şi-ţi cere pentru dânsa la intrare o plată mai urcată ca la toate muzeele...

După o noapte cu prevestiri de furtună — fulgere vagi brăzdau orizontul, părând însă, aceste mărturii ale puterii lui Jupiter, nespus de primitive şi de palide, faţă de mişcătoarele reclame luminoase care încununau edificiile Milanului nocturn — începe o dimineaţă limpede şi frumoasă, neavând sarcina să usuce nimica, fiindcă ploaia anunţată ne-a ocolit.

Mă îndrept spre Castelul Sforza, vastă zidire medievală cu şanţuri, metereze, turnuri şi curţi interioare, dar în mare parte întocmit din piatră şi cărămidă nouă, credincios aşezată pe locul acelor vechi. E o restaurare pricepută, care nu înlocueşte, ci învie, şi pe cât poate, păstrează aceiace a fost. Vizitez muzeul arheologic aşezat la parter şi pe cel artistic dela etaj. Cu comoara celor văzute în suflet, scobor în parcul întins şi secular, căruia castelul Sforza îi slujeşte ca poartă principală. Căci poţi să te introduci în această împărăţie a copacilor prin mai multe intrări ba prin unele chiar cu vehicule, fiindcă parcul are şi drumuri asfaltate pe lângă potecile mai înguste ce le cutreeri numai cu piciorul.

Merg tot pe la umbră, ferindu-mă ca de-o apă, să nu alunec în galbenul luminii. Faţă de arşiţa nămiezei, dunga viorie a umbrei mă ocroteşte tot aşa de bine, ca geamul unei ferestre când suflă viforniţa afară. Pot astfel să mă bucur în voe de farmecul bogatei vegetaţii, neusturat de săgeţile soarelui, care ajung îmblânzite la mine. Caut un loc de odihnă, ostenit de umblet şi de atâtea înregistrări. Băncile sunt mai toate ocupate, iar acele libere au umbra ameninţată de raze de lumină care se apropie pieziş. In sfârşit după o îndelungată colindare, zăresc la o margine de alee o bancă bine adăpostită şi fără muşterii. Mă îndrept bucuros către dânsa, fără să bănuesc, că ajuns acolo nu voi fi singur, ci voi avea o tovărăşie care mă va întreţine, nu rostind cuvinte din gura-i omenească, nici punându-mă pe mine să grăiesc, dar concentrându-mi gândurile răsleţe şi făcându-mă să stau la sfat cu mine despre anume chestii şi într'o anumită ordine de idei.

Tovărăşia era a unei statui equestre, aşezată într'un rond al parcului, drept în faţa băncii: Statuia Împăratului Napoleon al III-lea, din partea Italiei unificate şi a Milanului recunoscător...

Mi-am adus îndată aminte de vremea când ca elev de şcoală, auzeam pe profesorul nostru de istorie vorbind cu evlavie şi slavă despre acest împărat, ocrotitor al popoarelor nefericite, despre sprijinul pe care ni l'a dat şi nouă, la unirea principatelor. Profesorul meu era de părere că se cuvine să ridicăm şi noi o statuie împăratului francez şi chiar luase o iniţiativă dar pe care n'a putut-o urni...

Italia însă şi-a făcut datoria, iar oraşul desrobit cu sângele generos al armatelor franceze, a nemurit în bronz pe împăratul care în propria lui ţară nu va avea probabil statue nici-odată.

Ai lui îl învinuesc tocmai că a neglijat interesele patriei franceze, ajutând prea mult năzuinţele — fie ele oricât de îndreptăţite — ale altor popoare. Oriunde era vorba de aplicat principiul naţionalităţilor, Napoleon al III-lea era gata să sară şi să jertfească viaţa ostaşilor săi. De asemenea francezii nu-i iartă înfrângerea dela 1870, care a micşorat teritoriul Franţei şi ani întregi au pus-o politiceşte, pe al doilea plan.

Cât priveşte dezastrul dela Sedan, desigur că nu era de natură să-l înalţe în amintirea compatrioţilor pe ultimul lor împărat. Dar această înfrângere nu poate să şteargă anii de prosperitate şi de prestigiu pe care i-a adus Franţei cel de al doilea imperiu. Politica generală a lui Napoleon al III-lea, deşi socotită în genere ca o politică de visător, este totuşi cea mai credincioasă expresie a sufletului francez, care are pasiunea ideilor şi înţelege să le aplice cu o totală lipsă de egoism. Ajutorul pe care l'a dat Franţa popoarelor năpăstuite, a pornit în genere dintr'o convingere ideologică, iar Napoleon al III-lea, n'a făcut decât să potenţeze poate o atitudine pe care poporul său a avut-o în toate vremurile...

Ultimul împărat francez a făcut politică de **principii**, nu politică de **combinaţii**. Uneori aceasta din urmă isbuteşte vremelnic, însă prima politică este aceea care rămâne.

Şi mă gândesc la marele său adversar, la Bismark. Când a făcut politică de principii — şi de principii drepte — a creat o operă durabilă. Când a făcut politică de combinaţii, succesele au fost temporare. Bismark a preconizat bunăoară conservarea neştirbită a Austro-Ungariei, pentru a asigura Germaniei un satelit. A menajat-o atunci când a pus-o în genunchi, a încurajat-o în politica ei de oprimare a naţionalităţilor, — dar toate combinaţiile lui s'au prăbuşit. Astăzi desigur că Germania regretă, că n'a făcut politică de principii faţă de Austria învinsă.

In 1866, după victoria de la Sadova, a fost un viu conflict între Bismarck şi suveranul său, regele Wilhelm, mai târziu împărat. Regele Prusiei voia să anexeze o parte din teritoriile germane de la Austria biruită. Bismarck s'a împotrivit cu toată autoritatea prestigiului său, susţinând că Austria trebue îmbunată pentru a face din ea un aliat. Pentru moment a reuşit, dar Austria tot a trebuit să se nărue, şi asta la un ceas, când teritoriile germane au rămas în afară de graniţele Germaniei, — şi într'o conjonctură de interese europene, care face alipirea neînchipuit de grea.

Astăzi Germania revendică principiul naţionalităţilor pentru sine, dar când putea să-l aplice, a făcut politică de combinaţii cu calcule imperialiste....

Soarele cădea vertical, de-asupra parcului. Intr'o clipă a tăiat cu sabia ultimul rest de umbră, svârlindu-i petecele în desişul copacilor. Statuia împăratului străluceşte în apoteoza luminii, ca într'un strai de glorie nouă. O privesc o ultimă dată, părându-mi că nu mai am în faţă, monumentul înălţat de o ţară pentru binefăcătorul ei, ci mărturia de recunoştinţă a tuturor popoarelor, către acel care a vestit şi înfăţişat cu toate riscurile, imperativul drepturilor lor eterne...

I. PETROVICI

Nina Arbore — *Pescar din Vâlcov*

Moravuri contemporane

Plăcerile sportului

Johnson a biruit în cincisprezece reprize pe Jeffries, fostul şampion al lumei, care după şase ani de şedere a voit să reapară pe ring pentru a smulge rasei negre cununa boxului.

Acest match senzaţional care a avut loc zilele trecute la Reno, în Nevada pasionase pe Americani, captivase pe Englezi şi interesa la culme pe Francezi. Parizienii în special aşteptau cu mare nerăbdare rezultatul, care trebuia să fie comunicat la miezul nopţii. Când lumea a eşit dela teatru, se răspândise vestea victoriei lui Johnson. **Daily Mail** apăru la Paris în ediţie specială. Până spre ziuă s'a discutat această victorie, deşi amănuntele lipseau.

Putem da, după **Daily Telegraph**, amănuntele complecte ale luptei. Iată-le:

Jeffries s'a sculat la ora opt şi a mâncat cinci costiţe de miel. Johnson s'a sculat cu o oră mai târziu şi a mâncat o jumătate de găină. Au fost examinaţi de medic, aşa cum prevede regulamentul, şi au fost găsiţi în perfectă sănătate.

Cei doi şampioni au făcut apoi declaraţii mai mult sau mai puţin grandilocvente asupra siguranţei că vor învinge.

Lumea a început să se îndrepte spre arenă cam pe la amiază; era o vreme minunată. Amfiteatrul se află cam la douăzeci de minute depărtare de Reno. Pe drum se vedea cea mai ciudată adunare de oameni: sportsmeni, politiciani, cow-boy, bancheri, mineri în vestă roşie, coloni din Texas, japonezi şi chinezi. Un zgomot infernal: trompe de automobile, ţipetele negustorilor ambulanţi, a bookmaker-ilor strigând cota valorilor.

Johnson fusese ameninţat cu moartea dacă va învinge, astfel că toţi tipii suspecţi au fost percheziţionaţi la intrare — — şi se ştie că sunt destui prin partea locului! — iar revolverele confiscate şi păstrate la vestiar, ca în Europa vestmintele şi umbrelele. S'au confiscat de asemenea cuţitele şi boxurile americane.

De altfel, pentru mai multă siguranţă, poliţia trimisese în toate barurile şi toate locurile rău famate un număr considerabil de detectivi cu ordinul de a aresta numai decât pe toţi oamenii suspecţi. Astfel că în câteva ore toate închisorile din Reno erau pline.

Poliţia era în picioare; fuseseră rechiziţionaţi un număr mare de vlăjgani şi puşi în slujba ordinei, prin tot amfiteatrul, cu misiune de a da numaidecât afară pe oricine ar face gălăgie. Trebue să adăogăm însă că o seamă din aceşti auxiliari au fost curând arestaţi ca pikpokeţi. (E numai un amănunt).

Cu vre-o câteva ore înaintea matchului, amfiteatrul era plin. In cinstea serbării Independenţii, drapelele americane fâlfâiau pretutindeni. Din cinci în cinci minute se iveau „messengers boys" şi anunţau cote în gura mare. La amiază cota era 2 contra 1 în favoarea lui Jeffries.

La ora unu a luat loc muzica militară din Reno care a intonat imnul naţional.

Jeffries a sosit la 1.35 şi cinci minute mai târziu Johnson.

Jeffries şi Johnson, primiţi cu o furtună de aplauze şi strigăte din ce în ce mai puţin omeneşti, au intrat în arenă. Era 2.30, ora Nevada. In amfiteatru se afla o mulţime imensă, 18.000 de inşi cel puţin, în vreme ce alţi 15.000 vociferau, înjurau şi tropăiau la uşă să li se dea un loc. Zadarnic!

Billy Iordan, crainicul, se arătase mulţimii la 1.45 şi anunţase cu glas mare că Johnson se află în cabina lui de toaletă, unde se pregătea de marea luptă. „Combatanţii, adăogă el, vor primi fiecare cel puţin 50.000 franci".

S'a plătit la cassă pentru intrare 1.250.000 franci.

Pe stradă a defilat procesiunea campionilor şi a excampionilor: Bob, Fitz-Simmons, John Sullivan, Jake Kibrain, Tommy Burns, Gotch şi alte celebrităţi sportive, în timp ce o vijelie de aplauze umplea arena. Câţiva din aceşti campioni au încercat să vorbească mulţimii, ceeace a întârziat puţin apariţia lui Jeffries şi Johnson.

Lupta începe la 2.45.

Iată analiza principalelor round-uri:

Round 5. — După un clinch (corp la corp) Jeffries dă cu dreapta. Johnson răspunde cu două lovituri cu stânga peste gura adversarului. Jeffries sângerează abundent. Johnson îi mai dă două lovituri cu stânga peste gură.

Round 6. — Johnson plasează două directe cu stânga pe faţă. Apoi, după un clinch, plasează un swing, care deschide lui Jeffries o veche rană din faţă, şi o altă lovitură peste ureche care-l sileşte pe Jeffries să dea înnapoi, până la frânghiile ringului. In clipa aceasta Jeffries încearcă un swing la corp, dar Johnson îi răspunde cu un cross teribil, după care iar corp la corp. Ochiul lui Jeffries începe să se închidă. Gura şi ochiul lui Jeffries sângerează abundent.

Round 7. — Jeffries urmează pe Johnson în jurul ringului. Johnson isbuteşte un nou direct la gură şi la ochi.

Johnson intră în plină acţiune. Jeffries pare hărţuit. Johnson îi mai plasează un violent direct cu dreapta.

Round 8. — Jeffries e oprit în atacurile lui disperate de o lovitură la ureche şi un uppercut urmat de o lovitură cu stânga care-l face să se clatine.

La al zecelea round ochiul lui Jeffries e aproape cu totul închis. Jeffries isbuteşte să plaseze un cross cu stânga în bărbia lui Johnson care începe să sângereze.

La al unsprezecelea round, figura lui Jeffries e acoperită de sânge. Se apără totuşi curagios.

La al 12-lea round, Johnson plasează o lovitură cu stânga în ureche. Corp la corp. Johnson e sever maltratat, dar asta nu-l împiedică să plaseze două lovituri în figură, una cu dreapta alta cu stânga. Plasează apoi un direct în nasul lui Jeffries, apoi iar de două ori în nas, în sfârşit un hook cu stânga în plină figură.

La al 13-lea round, după un corp la corp, Johnson atinge nasul. Alt corp la corp, Johnson plasează două puternice lovituri cu stânga în figura lui Jeffries, care e dat înapoi. Un uppercut îl face să-şi dea capul pe spate. Jeffries plasează o lovitură cu stânga, dar Johnson face pe Jeffries să se clatine sub greutatea a trei formidabile lovituri directe urmate de două lovituri în figură. Figura lui Jeffries e în stare jalnică.

La al 15-lea round Jeffries se ridică de jos mai înainte de a se fi numărat cele zece secunde, dar cade iar şi rămâne în genunchi şi după ce arbitrul a numărat ce-a de-a zecea secundă.

Knock-out-ul e declarat, deşi mulţimea urlă, disperată că luptătorul alb a fost învins.

D. Hamilton Tyfe, trimisul special al lui **Daily Mail** a telegrafiat că Johnson şi-a dovedit superioritatea în tot timpul luptei. Chiar de la al şaselea round, experţii îşi făcuseră părerea.

Johnson câştigă 303.000 franci, plus beneficiile realizate din drepturile de reproducere cinematografică. In total, peste un milion. Jeffries primeşte 202.000 franci.

Johnson, învingătorul, fiul unui pastor protestant negru, e în vârstă de 32 de ani. Adversarul lui, fostul şampion al lumei, Jeffries, are 35 de ani. Şi el e fiul unui pastor protestant. — **A.**

Ultimele Expoziţii

Nina Arbore — *Crâşmăriţa*

S. Muetzner — *Vasul japonez*

M. W. Arnold — *Un orfan*

Dentist S. MARCUS
Diplomat din Paris
Specializat în clinica şcoalei dentare franceze
Str. BOZIANU, 10 (colţ cu Piaţa Princip. Maria)
Consultaţiuni: 8 dim.—8 seara
Mijloace de comunicaţie:
Tramvaele 15 şi 20
Execută ori ce fel de lucrări
în arta dentară cu preţuri
convenabile
INLESNIRI DE PLATA

O seară la P. E. N. Club

In saloanele elegante şi confortabile ale lui „The New Princess Restaurant" din Londra, in seara de 6 Decembrie trecut, eram adunaţi vre-o două sute de literaţi, artişti şi intelectuali din lumea intreagă, invitaţii P. E. N., Clubului, la unul din prânzurile sale obişnuite.

P. E. N. Club, se ştie, a fost infiinţat in 1921 de către Mrs. C. A. Dawson-Scott, în scopul de a stabili şi strânge legăturile de bună înţelegere şi prietenie între scriitorii de toate neamurile. Organizarea şi felul ei de a lucra în genere este acelaş ca al tuturor federaţiilor internaţionale; centre naţionale care nu figurează de multe ori decât cu numele în unele ţări, congrese internaţionale care nu sunt decât o strălucitoare paradă de oratorie, şi în fine un Buletin care aminteşte din când în când asociaţiilor naţionale dulcea iluzie a solidarităţii universale.

Ceeace, însă, e original şi cu adevărat englezesc este, fără îndoială, felul cum a organizat comitetul central din Londra luarea contactului şi stabilirea relaţiunilor dintre diverşii şi numeroşii săi oaspeţi.

Englezul detestă „discuţia", atât de preţuită şi de mult cultivată la noi Românii, în special, şi pe continent, în general. El consideră „vorbăraia" ca cel mai defavorabil mijloc de a stabili buna înţelegere şi legătura între oameni. Ca să ia contact cu semenii lui şi să le arate buna sa dispoziţie faţă de ei, el se adăposteşte sub anume formule de politeţă, pe care le serveşte, cu diferite nuanţe, celui mai de aproape sufletului său ca şi primului venit cu care viaţa şi întâmplarea îl pun în legătură. Această manevră creiază o atmosferă neutră în care sensibilităţile se acordă până la un punct, ciocnirile violente de dispoziţii şi temperament se atenuiază sau se evită.

Discuţia într'un mediu atât de amestecat şi de divers ca acel ce s'ar putea realiza la P. E. N. Club, ar fi o primejdie care ar zădărnici orice încercare de solidarizare a intelectualităţilor de toate naţiile. In discuţii nu se urmăreşte logica argumentării, ci turburarea ei prin lovituri bine chibzuite în sensibilitatea adversarului. Aceasta creiază o atmosferă de aţâţare, în care triumful adevărului e cu neputinţă şi orice şansă de solidarizare e pierdută.

In consecinţă Mrs. Dawson-Scott şi John Galsworthy, presedintele Federaţiei dela înfiinţarea ei, au găsit că un prânz bun, servit elegant şi fără nici un fel de ceremonioasă pretenţiune, este mijlocul cel mai sigur de a creia o atmosferă de plăcută prietenie, în care orice discuţie serioasă, pornită sau pătimaşă, ar fi cu neputinţă.

Mrs. Dawson-Scott ca şi J. Galsworthy, au tras, fără îndoială, concluziile lor psihologice din faptul că generaţiile de după războ au căutat să restabilească sociabilitatea prin înţelegerea între picioarele lor. O sală sclipitoare de lumină şi flori, femei în rochii de seară şi bărbaţi în frac, buna dispoziţie ce o dă perspectiva unui prânz bun, precum şi aţâţarea interesului pentru figurile noi, curiozitatea totdeauna vie pentru recunoaşterea celebrităţilor, erau atâtea motive de a creia acea atmosferă insufleţită, care m'a impresionat în mod deosebit în acest prânz de intelectuali.

Cu toate rochiile de seară ale femeilor, în culorile cele mai strigătoare şi strălucirile de aur, argint şi cilic, pe care le impune moda actuală, cu toată ţinuta de gală a bărbaţilor, în sală domnea o atmosferă de cordialitate plină de naturaleţă şi simplicitate, care e iarăşi special englezească. Englezul stăruie cu încăpăţânare în observarea unor anume ceremoniale şi ţinută; dar odată acest tribut plătit formei, el nu se mai preocupă de ea. Femeile sunt îmbrăcate în „evening dress" şi bărbaţii în frac; dar nimeni nu-ţi dă impresia că „s'a gătit" anume pentru petrecere, nimeni nu are conştiinţa vădită că e în ţinută de ceremonie cum se întâmplă de obicei, în asemenea împrejurări pe continent. Apoi pe când Latinul e sau de o politeţă rece, care închide orice posibilitate de comunicare sufletească, sau familiar şi intim,—Englezul, deşi caracterizat ca un tip rece, are ştiinţa supremă de a fi cordial fără familiaritate şi a creia astfel o atmosferă de confort sufletesc, între rezerva rece a unei politeţi ceremonioase şi familiaritatea prieteniei.

Onorurile prânzului şi primirea oaspeţilor erau făcute de Mrs. Dawson Scott cu această cordialitate simplă şi naturală, care făcea pe fiecare să se simtă la largul său, ca într'o casă de buni cunoscuţi, în care par'că nu ar fi venit pentru întâia oară. Mrs. Dawson-Scott e o femee de oarecare vârstă, de talie mijlocie şi destul de rotundă, vioae şi veselă, având în tot felul ei de a fi o nuanţă care o fereşte de pretenţia unei patroane de salon literar şi-l păstrează tot farmecul unei pricepute şi primitoare stăpâne de casă. Printre atâtea celebrităţi sau pretenţii la celebritate, ea nu are alt merit decât acela de a fi avut ideia acestui club şi inteligenţa de a-l organiza ca să prindă şi să prospereze şi-şi ţine rolul cu un tact şi o simplicitate desăvârşită.

Sala e vastă, dar zgomotul conversaţiei celor două sute de oaspeţi se ridică în valuri ameţitoare. Cine a zis că Englezii sunt tăcuţi ?

In această mulţime, Miss Sylvia Stewenson, o tânără scriitoare care vorbeşte foarte bine franţuzeşte şi care mi-a fost recomandată de d-na Dawson-Scott pentru a mă orienta, îmi desemnează persoanele marcante.

Iată-l pe Arnold Bennett cu înfăţişarea lui ciudată de clown romantic, pe Compton Mackenzie, pe celebrul ilustrator Dulac, ce seamănă mai mult a om de Sud, cu figura lui brună, Ernest Raymond romancier, poetul Trevor Blakemore Iar în mulţimea de femei de toate vârstele, Virginia Woolf, Clemence Deave, Sheila Kaye Smith, Violet Hunt, Leslie Dudley şi în fine, sub o claie de păr roşu-castaniu, figura vioae, cu expresii variate şi treceri repezi dela melancolie la cel mai fantezist humor, Beatrice A. Seymour, autoarea mai multor scrieri destul de gustate de publicul englez, şi a unui roman „Three Wiwes" care, apărut de foarte curând, repurtase un succes de librărie neobişnuit în ceeace priveşte cărţile scriitorilor tineri în Anglia.

Printre oaspeţi marea majoritate erau ziarişti, editori cu renume, directori de ziare; am cunoscut personal pe Mr. Thompson, director al celui mai citit ziar din Londra, **Evening Standard**, care e şi membru în Consiliul general al P. E. N. Clubului. De altfel în Anglia legătura dintre ziaristică şi literatură este din cele mai strânse. Arnold Bennet este un fin şi amuzant cronicar al lui **Evenind Standard**, Compton Mackenzie, Frank Swinnerton şi alţii sunt printre reporterii cei mai brilianţi ai jurnalismului. Afară de aceasta, cine ar putea contesta chiar pe continent valoarea literară lui Andrée Viollis în **„Seule en Russie"**, a lui Albert Londre în splendidele sale opere de reportagiu „Rio de Janeiro" şi celelalte ? Şi apoi nu s'a zis de fraţii Tharaud şi chiar de Paul Morand că nu sunt decât reporteri de geniu ?!...

Locul meu la prânz a fost la masa oaspeţilor, la care se găsea şi oaspetele sărbătorit: Lion Feucht-Wanger, autorul lui **„Iew Süss"**, care tradus din nemţeşte în englezeşte a creiat celebritatea acestui autor, destul de puţin cunoscut şi apreciat în ţara lui, ceeace dovedeşte încă odată zicătoarea: **„Nul n'est prophet en son pays"**.

Sărbătoritul avea la dreapta pe cunoscuta scriitoare **„Rebeca West"**, care prezida în locul lui John Galsworthy iar la stânga pe Arnold Bennet.

Vecinii mei de masă erau, la dreapta o apariţie a Nordului, albă roză, aurie şi surâzătoare, Lady Low, traducătoarea în limba suedeză a operelor lui Bernard Shaw. In stânga hazardul sau providenţa, sub chipul bine voitor al amfitrioanei, mi-a hărăzit personalitatea cea mai interesantă pe care puteam să o doresc: baronul de Frankenstein.

Scoborâtor din aristocraţia germană a vechilor provincii baltice din vechea Rusie, baronul de Frankenstein a avut o mamă alsaciană, a fost crescut sub influenţa şi limba franceză până la Universitate, şi-a format sufletul de la această vârstă în spiritul şi cultura germană, iar ca om matur şi-a trăit viaţa în Anglia, petrecând ca orice englez bine situat, jumătate din timp în Italia. Ataşat la legaţia germană, om de cultură literară şi ştiinţifică remarcabilă, el este corespondentul cel mai preţios al ziarului **„Berliner Tagblatt"**. Frequentează, deci în confrate şi scriitor tânăr, ca şi în ziarist şi diplomat, mediile cele mai selecţionate ale intelectualităţii, literaturii şi politicii mondiale, experimentează viaţa şi civilizaţia atâtor mari naţiuni, în expresiunea ei cea mai înaltă şi mai desăvârşită, în limba şi cu mentalitatea fiecăreia. Se poate uşor închipui ce sărbătoare sufletească au fost pentru mine cele două-trei ore petrecute în timpul prânzului în asemenea companie.

Am vorbit, bine înţeles, de România şi am auzit şi de data aceasta refrenul repetat pe toate tonurile de când călătoresc şi sunt în contact cu lumea civilizată de pretutindeni: România nu este cunoscută **sau chiar când se** ştie ceva este puţin şi se arată în culori puţin favorabile poporului nostru.

La noi se înţelege prin propagandă articole zgomotoase de reclamă, sau cărţi scrise **ad hoc**, într'un stil ca vai de el şi cu o documentare ridicolă şi fără nici o sistemă ştiinţifică. Toate popoarele, însă, care vor să pătrundă şi să existe în opinia lumii civilizate procedează cu totul altfel. Grecii, Bulgarii, ca să nu mai vorbesc de Unguri care uzează de ambele metode cu multă abilitate, răspândesc pretutindeni traduceri în toate limbile şi mai ales în limbile germană şi engleză a tuturor operelor lor de valoare, folklor, literatură, ştiinţă şi mai ales geografie şi istorie. Aceste cărţi tipărite frumos şi cu îngrijire sunt trimise la toate ziarele mari, la bibliotecile publice şi mai ales la cluburile şi societăţile internaţionale.

La P. E. N. club avem norocul să avem pe domnul Beza, care ţine contactul sufletesc între noi şi ei prin scrierile sale asupra folklorului, istoriei noastre literare şi prin traduceri în englezeşte din operele scriitorilor noştri. Ar trebui însă ca străduinţele sale să fie susţinute şi, ca să zicem astfel, amplificate prin activitatea secţiunii noastre naţionale. Un contact permanent, stăruitor şi activ ar trebui stabilit între noi şi ei, pentru a face să străbată în conştiinţa internaţională certitudinea că existăm, şi că avem o cultură şi o civilizaţie, dacă nu superioară, cel puţin egală cu a Greciei şi a Bulgariei, care au izbutit să se afirme şi să se facă apreciate.

Opera celor doi mari istorici contimporani ai noştri, N. Iorga şi mult regretatul Pârvan, a fost tradusă în englezeşte apreciată şi recomandată de savanţii din Cambridge în lumea specialiştilor, mulţumită ataşatului nostru de presă d. Ciotori, care a avut grijă să le editeze. Este aceasta o rază de lumină. Dar suntem atât de departe de sfera intereselor sufleteşti ale acestor naţii occidentale, atât de excentrici şi încă atât de tineri, încât nu e destul să existăm în ţară la noi şi să trimitem din când în când câte o rază de lumină.

Alte popoare mai mici au înţeles lucrul acesta şi au întreprins în acest scop timp de decenii o muncă migăloasă, dar stăruitoare, neîncetată: delegaţi la congrese internaţionale, congrese ştiinţifice, literare în ţara lor, date, statistici, **informaţii precise** (mai ales), contribuţii ştiinţifice modeste, **dar constante**, la diferite societăţi, traduceri din limbile străine, cu prefaţa autorului, şi **consimţământul lui**, traduceri bune şi numeroase în limbi străine. Dar acolo nu se lasă această activitate pe seama oficialităţii şi a legaţiilor: comitetele naţionale cu activitate organizată, sistematică şi **reală**, fac această muncă în mod inteligent, servindu-se de oficialitate şi legaţii numai ca de un auxiliar controlat şi îndrumat.

Reclama pe acest teren delicat, nu se face cu toba mare şi cu procedee de bâlciu oriental... A venit vremea să o înţelegem.

ISABELA SADOVEANU

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

A. Cehov

SALCIA

Cine a trecut vr'odată pe drumul poştei dintre B. şi T.? Cine a trecut, acela ţine minte de sigur şi moara lui Andrei depe malul râuleţului Cozeavca. Moara e micuţă, cu două roate... Are mai mult de o sută de ani, de mult n'a mai lucrat, şi de aceia nu-i de mirare că aminteşte o băbuţă mică, încheboşată, zdrenţuroasă, gata să cadă la tot minutul. Şi băbuşoara s'ar fi prăbuşit de mult, dacă nu s'ar răzăma de o salcie bătrână şi groasă. Salcia e groasă, de n'o pot cuprinde doi. Foile ei lucioase se lasă pe acoperiş, pe iezetură; ramurile moi de jos se scaldă în apă şi se aştern pe pământ. E bătrână şi ea, aplecată şi strâmbă. Trunchiu-i încheboşat mai e urâţit de o scorbură mare şi întunecoasă. Băgaţi mâna în scorbură, şi mâna se îngroapă în nişte miere neagră... Nişte albine sălbatece îţi bâzâie în jurul corpului şi te înteapă. De câţi ani o fi salcia asta?... Archip, prietenul ei, spune că era bătrână, încă pe când el slujea la boeri ca „franţuz", apoi ca „negru" la cucoană; şi astea s'au petrecut demult de tot...

Salcia sprijină şi altă ruină, — pe bătrânul Archip care, stând lângă rădăcina ei, din zori în amurg, prinde peşte cu undiţa. E bătrân, ghebos, caşi Salcia, şi gura lui fără dinţi seamănă cu scorbura. Ziua pescueşte, iar noaptea se aşează lângă rădăcină şi stă pe gânduri... Amândoi, bătrâna salcie şi Archip, şoptesc zi şi noapte... Amândoi au văzut multe în viaţă. Ascultaţi-i....

Acum vre-o treizeci de ani, în Dumineca Floriilor, ziua de sărbătorire a bătrânei salcii, moşneagul şedea la locul lui, privea podoaba primăverii şi pescuia. De jur împrejur linişte, ca întotdeauna... Se auzea numai şoapta bătrânilor, şi din când în când plescăiau peştii rătăcitori.... Bătrânul pescuia şi aştepta amiaza, când mergea să-şi fiarbă uha. Când, umbra sălciei începea să se îndepărteze de cellalt mal, începea amiaza. Vremea Archip o mai afla şi după sunetele poştei. Drept la amiazi peste iezetură trecea poşta din T.

Archip auzi Dumineca asta nişte clopoţei, scoase undiţa şi începu să se uite spre iezetură. Poşta trecu peste dâmb, se coborî în jos, şi porni pe iezetură la pas. Poştalionul dormea. Ajungând la mijlocul iezeturii, troica, nu ştiu dece, se opri. De mult nu se mai mira Archip, dar de data asta i se întâmplă să se mire mult. Se întâmplă ceva neobişnuit. Vizitiul se uită în juru-i, se frământă, zmulse basmaua de pe faţa poştalionului, ridică o bâtă şi lovi... Poştalionul nu se mai mişcă. Pe capul lui bălan se ivi o pată roşie. Vizitul sări din căruţă şi, făcându-şi vânt, îi dădu a doua lovitură. Peste un minut Archip auzi în apropiere nişte paşi; depe mal se coborî vizitiul şi mergea drept spre el. Faţa lui arsă de soare, era palidă, ochii priveau aiuriţi, Dumnezeu ştie încotro. Tremurând din tot trupul, alergă spre salcie şi, fără să bage de seamă pe Archip, băgă în scorbură geanta poştei; apoi alergă sus, sări în trăsură şi — ciudat i se păru lui Archip — îşi dădu o lovitură peste un obraz. După ce îşi însângeră faţa, lovi în cai.

— Săriţi! Mă omoară! — strigă

Şi ecoul îi răspunse, iar Archip mult timp mai auzi acest „săriţi!"

Peste vreo şase zile la moară sosi o cercetare. Luară planul morii şi iezeturii, măsurară, nu ştiu pentru ce, adâncimea râului şi, după ce mâncară, sub salcie, plecară; iar Archip în tot timpul cercetării a stat sub roata morii, tremura şi se uita în geantă. Acolo vedea nişte plicuri cu câte cinci peceţi. Zi şi noapte se uita la aceste peceţi şi se gândea, pe când bătrâna salcie ziua tăcea, iar noaptea plângea.

„Proasto" ! — se gândea Archip, ascultându-i bocetul.

Peste o săptămână Archip mergea cu geanta spre oraş.

— Unde-i aici judecătoria? — întrebă, când ajunse la barieră.

Ii arătară o casă mare şi galbenă cu o gheretă vărgată lângă uşă. Archip intră şi zări în sală un boer cu nasturi strălucitori. Boerul fuma şi ocăra, nu ştiu pentru ce pe paznic. Archip se apropie de boer şi, tremurând din tot trupul, povesti păţania cu salcia cea bătrână. Cinovnicul luă în mână geanta, desfăcu cureluşele, se îngălbeni, se înroşi.

— Indată! — zise, şi alergă înlăuntru.

Acolo îl înconjurară cinovnicii... Incepură să alerge, să se frământe, să-şi şoptească... Peste zece minute cinovnicul aduse lui Archip geanta şi-i zise:

— N'ai nemerit, dragă. Du-te la strada de Jos, acolo au să-ţi arate; aici e casieria, dragul meu. Du-te la poliţie.

Archip luă geanta şi plecă.

„Dar geanta s'a uşurat" — se gândi. „S'a făcut pe jumătate mai mică!"

In strada de Jos îi arătară o altă casă galbenă, cu două gherete. Arhip intră. Aici antreu nu era, şi „judecătoria" începea deadreptul de pe scară. Bătrânul se apropie de una dintre mese şi povesti scriitorilor istoria cu geanta. Scriitorii îi zmulseră geanta din mâini, mai strigară la el şi trimiseră după unul mai mare. Se arătă unul gros şi mustăcios. După un interogator secret acesta luă geanta şi se încuie în altă odaie.

— Dar banii unde-s? — se auzi peste un minut din odaie. — Geanta e goală. De altfel spuneţi moşneagului să plece. Ba reţineţi-l! Duceţi-l la Ivan Marcovici. Nu, mai bine las'să plece! Archip se închină şi eşi. Peste o zi caraşii văzură din nou barba lui sură.

* * *

Era toamnă târzie. Moşneagul şedea lângă salcie şi pescuia. Faţa lui era tot aşa de întunecoasă ca şi salcia îngălbenită: nu-i plăcea toamna... Faţa-i se făcu şi mai întunecată, când văzu lângă el pe vizitiu. Vizitiul, fără să-l bage de seamă, se apropie de salcie şi băgă mâna în scorbură. Albinele ude şi leneşe începură să se târască pe mâneca lui. După ce mai scotoci puţin, se îngălbeni, iar peste un ceas şedea lângă pârâu şi privea rătăcit apa.

— Unde-i? — întrebă pe Archip.

Archip la început tăcea şi posomorât, se ţinea la o parte de criminal, dar în curând i se făcu milă de el.

— Am dus-o la nacialstvo! — zise. — Dar tu nu fii prost, nu te teme. Acolo am spus că am găsit-o sub salcie...

Vizitiul sări, începu să urle şi se aruncă asupra lui Archip. Il bătu îndelung. Ii stâlci faţa, îl trânti la pământ, îl călcă în picioare. După ce-l bătu, nu plecă, ci rămase să trăiască cu el pe lângă moară. Ziua dormea şi tăcea, iar noaptea umbla pe iezătură. Pe iezătură se plimba umbra poştalionului, şi vizitiul vorbea cu ea. Sosi primăvara şi vizitiul tot tăcea şi se plimba. Odată, într'o noapte, moşneagul se apropie de el.

— Destul te-ai chinuit prostule, — zise, uitându-se pieziş la umbra poştalionului. — Pleacă...

Şi poştalionul zise la fel... Salcia zise şi ea tot aşa...

— Nu pot! — zise vizitiul. — M'aş duce, dar mă dor picioarele... mă doare în suflet!...

Bătrânul luă pe vizitiu de braţ şi-l duse la târg. Il duse în strada de jos, la aceiaşi judecătorie, unde dăduse geanta. Vizitiul căzu în genuchi dinaintea „judecătorului" şi se pocăi. Mustăciosul se miră, şi zise:

— Dece îţi născoceşti buclucuri, prostule! Eşti beat! Ori vrei să te bag la răcoare? Au turbat cu toţii, afurisiţii! Nu mai încurca afacerea... Criminalul nu s'a găsit şi — gata! Ce mai vrei? şterge-o!

Când moşneagul aminti de geantă, mustăciosul începu să râdă cu hohot, iar scriitorii se mirau...

Rea ţinere de minte au, se vede...

Nu găsi vizitiul ispăşire în strada de Jos. A trebuit să să întoarcă la salcie...

De mustrările cugetului a trebuit să fugă în apă, să turbure tocmai acel loc, unde înotau plutele lui Archip. S'a înecat! Acuma pe iezătură bătrânul pescar şi bătrâna salcie văd două umbre... Oare nu cu ele şoptesc?...

(trad. din ruseşte de *A. Frunză*)

Două premieri

Premiul Nobel care a mers anul acesta în Italia n'a dat curs obişnuitei avalanşe de interviewuri, de indiscreţii biografice şi anecdotice. Scriitoarea italiană premiată nu are pe lângă geniul literar şi pe acela preţios şi preţuit al împrăştierii de sine, al replicilor iuţi şi abracadabrante cu care presa din toată lumea a trâmbiţat anul trecut premierea lui Bernard Shaw.

Grazia Deledda — armonios şir perlat de silabe — femee armonioasă în viaţa trăită ca şi în opera scrisă, n'a suportat niciodată în juru-i stridenţa reclamei. Calmant exemplu pentru cei ce se agită furios, prea siguri că recompensele nu ajung astăzi decât în mâna destul de îndrăzneaţă ca să şi le tragă singură: Grazia Deledda a trăit izolată şi modestă; prietenă intimă cu regina ţării ei, n'a voit niciodată să asiste la recepţiile Palatului — tot atâtea ocazii pierdute de a-şi auri chiar dela început o faimă literară care n'a crescut decât încet şi trudnic odată cu teancul paginilor scrise.

Cercurile literare s'au mirat, şi poate cu Grazia Deledda împreună, că, înaintea zgomotoşilor şi sărbătoriţilor Pirandello şi d'Annunzio, a fost lăsată ca să treacă pe strâmta uşă a premiului Nobel şi aceasta nu din vre-o necesară politeţă masculină care nici în timpurile ei de exagerare n'a mers dincolo de punctul scump de unde începe interesul propriu.

S'a înregistrat deasemenea cu indiferenţă acordarea unui alt premiu de seamă: Femina-Vie heureuse. Laureata Marie Lefranc, este o debutantă însă, în orice caz o necunoscută până în anul acesta, şi tot o femee nouă în literatură — poate şi mai rară în viaţă — este eroina din **Grand-Louis l'Innocent**, femeea, care decepţionată de alte iubiri, se ataşează de un tânăr întors din războ cam nebun, adică numai puţin idiot, sau mai mult copil, şi în care ea vede o reîncarnare a fostului ei iubit, deastrădată statornic.

Francis de Miomandre propunea acum câteva luni să încingem un foc imens cu toată literatura secolelor pentru a lăsa scriitorului libertatea de a-şi alege subiecte simple, omeneşti, fără teama paralizantă că ele au fost găsite şi analizate înaintea lui.

Ca să fie **nou**, romanul Mariei Lefranc, — ca şi romanele mai tuturor scriitorilor moderni, — a riscat şi a preferat să fie neverosimil. Totuşi e drept că nu pare astfel atunci când citeşti cartea care reuşeşte să te transpue aproape dureros în colţul acela părăsit de landă bretonă cu **„murmurele ei înăbuşite întrerupte de tăceri grozave"** unde ameţeala singurătăţii te face să crezi în stafii şi să preţueşti întreit o fiinţă statornică lângă tine.

In acest sens, emoţionanta reducere mintală pe care eroina cărţii o reuşeşte cu atâta maternă iubire asupra candidului Grand-Louis, ar fi în interesul ei s'o lase incompletă.

* * *

Răsunătoare sau nu, aceste două premieri importante sunt două mari victorii ale inteligenţii feminine. Le vom zice chiar două mari victorii feministe deşi nici în scrierile Graziei Deledda şi încă mai puţin în romanul Mariei Lefranc n'a intrat preocuparea de a modifica Constituţia sau de a ajuta mişcarea feministă. Totuş izbânda lor ajută, mai mult decât o întrunire feministă la care se cere cu pumnul în masă dreptul de a vota şi de a risipi bani fără iscălitura soţului.

De altfel, a fi numai feministă fără a te manifesta cu un merit, cu o muncă în viaţa publică, face impresia neguştorului care ar cere tapajos clientului plata înainte de a-i arăta stofa. O revistă care-i numai de propagandă feministă are, chiar şi pentru binevoitori, ceva ingrat şi ermetic ca de pildă o revistă de filatelie pentru cel obişnuit o viaţă întreagă să arunce plicurile cu mărci cu tot în sobă.

Spre cucerirea drepturilor politice, în locul unui regiment de manifestante, numai o mică avantgardă de cinci-şase femei scriind la ziare de tiraj, alături de ziarişti bărbaţi, articole politice şi economice pline de bun simţ şi autoritate, ar clătina mai vânjos împotrivirile miopilor cari continuă să privească lumea prin ochelari vechi cu lentile insuficiente unde femeia se arată tot numai în cele două ipostaze de acum o sută de ani: roabă sau idol.

ALICE GABRIELESCU

Citiţi, azi
LECTURA No. 153:
Floarea literaturilor străine
J. H. ROSNY
ISPITITOAREA
Lei 5.— Scrierea completă. La librari şi chioşcari.

Din Literatura Chineză

Prietena mea

La Poarta Occidentală a oraşului, râd tinere fete mlădioase şi zglobii ca norii primăverii. Dar, le dispreţuesc farmecele, fiindcă, în rochia ei albă şi sub vălul ei des, prietena mea e mai atrăgătoare.

La Poarta Orientală a oraşului, visează tinere fete frumoase şi strălucitoare ca florile primăverii. Dar le dispreţuesc parfumurile, fiindcă, în rochia ei albă şi sub vălul ei des, prietena mea e mai îmbătătoare.

Destinul omului

După flacările verei urmează delăsările toamnei. Câmpurilor de zăpadă le urmează câmpurile pline de flori. Dar, fie că răsare fie că apune, soarele se aseamănă cu o uriaşă roză!

Moartea face din om un bulgăre de pământ peste care creşte iarba.

De aceea răsufletul nostru nu e decât un veşnic suspin...

Trei prinţese

In ţinutul Sim, trei prinţese, tinere şi frumoase stau pe un ţărm alb. Ele caută cu privirea, o corabie care să le ducă foarte departe, dincolo de zare, spre o insulă care trebue să existe, unde femeile sunt fericite. Marea e albastră.

In ţinutul Sim, trei prinţese, care nu mai sunt tinere şi frumoase, plâng, în picioare, pe un ţărm alb. Marea e albastră.

In ţinutul Sim, trei prinţese, bătrâne şi fără glas, stau culcate pe un ţărm alb. Ele se joacă cu nisipul şi-şi umplu părul cu el, crezând că firele de nisip sunt flori. Marea e albastră.

Destinul

O frunză s'a desprins din salcie. Acum ea pluteşte pe apă.

In inima mea, deasemeni, timpul şi-a desăvârşit opera. M'am despărţit de-o tânără femee pe care am iubit-o prea mult, şi mi-aştept, în linişte, destinul.

Mă uit la frunza de salcie. Ah! Valurile o duc spre ramura din care s'a desprins.

Nenorocirea

Focurile taberilor luminează cerul. Zăpada îngreunează steagurile îngheţate. Călăreţii galopează câmpiile. Generalul suprem a primit tăbliţa de fildeş şi şi-a luat rămas bun de la Impăratul.

Iată revenit timpul când cel mai neînsemnat răsboinic e mai preţuit decât un scriitor ilustru!

Iată revenit timpul când mamele şi soţiile adorm, în fiecare seară, cu faţa spre Răsărit.

Singură

Ca luna pe cerul albastru, sunt singură în odaia mea. Am stins lampa. Plâng.

Plâng fiindcă eşti departe de mine şi fiindcă nu vei şti niciodată cât te iubesc.

Floarea de persic

Am cules o floare roză de persic, şi am dăruit-o iubitei mele, a cărei gură e tot atât de mică şi de roză ca o floare de persic.

Am luat, din cuibul ei, o rândunică cu aripele negre, şi am dăruit-o iubitei mele, ale cărei sprâncene se aseamănă cu aripele rândunicei.

A doua zi, floarea de persic s'a veştejit, iar rândunica sburase pe fereastra care dă pe Muntele Albastru.

Dar gura iubitei mele e tot roză, iar sprâncenele ei negre n'au sburat.

Doamne dela curte

Pe-o terasă, două tinere femei se îmbrăţişează. Căldura e copleşitoare. Parcul e pustiu. Toate uşile palatului sunt închise. Parfumul florilor înfăşoară pe cele două scumpe prietene.

Una ar voi să-i încredinţeze celeilalte marea taină care-i încântă şi care-i sfâşie viaţa. Tăcerea care domneşte e prielnică. Aromele turburătoare parcă te îndeamnă. Se va destăinui....

Dar, deodată, ea a zărit, într'un arbore, un papagal cu ochi rotunzi şi întunecaţi.

Se uită lung la el, suspină, şi vorbeşte despre altceva.

Nocturnă

Lenevoasă, cu lăuta într'o mână, ea trase perdeaua de mărgele, ca mireasma primăverii să-i îmbălsămeze odaia, dar luna apăru, şi iată că tristeţea intră.

Cu capul plecat pe braţul îndoit, ea îşi aduse aminte de-o grădină argintată de lună, unde — odinioară — auzise cuvinte de iubire.

Trandafirul roşu

Soţia unui răsboinic stă în odae lângă fereastră. Cu inima întunecată, brodează un trandafir alb pe-o perină de mătase. S'a înţepat la un deget .Sângele îi curge pe trandafirul alb, care se schimbă în trandafir roşu.

Gândul îi sboară spre iubitul care e în războiu şi al cărui sânge poate că înroşeşte zăpada.

Deodată ea aude galopul unui cal... Iubitul soseşte, însfârşit? Nu-i decât inima care-i bate nebună în piept...

Se apleacă mai mult pe perina de mătase, şi brodează cu argint lacrimele care înconjoară trandafirul roşu.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

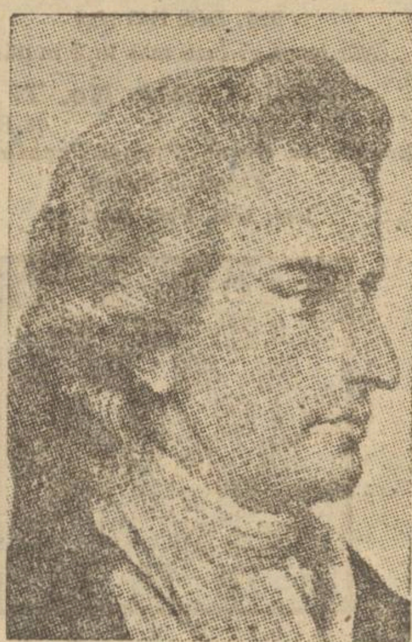
PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume
mondial,
[illegible] cele mai
p[illegible]ecţionate
LARGI
INLESNIRI
DE PLATĂ
Depozitul general
pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Geneza lui „Don Carlos" de Schiller *)

Insemnarea lui „Don Carlos" nu trebuie căutată atât în valoarea ei dramatică şi literară, ci mai ales în faptul că această piesă evidenţiază în cele mai mici amănunte o epocă de transiţie a concepţiei literare şi a dramei lui Schiller.

„Don Carlos" face puntea de trecere dela „Sturm und Drang" la drama clasică, de la drama romantică şi declamatorie, la dramă istorică realistă. „Don Carlos" e concepută şi în parte redactată într'o epocă în care Schiller era încă sub influenţa lui „Sturm und Drang", dar în care lecturile istorice din anii 1784—1787 fac ca stilul lui Schiller să devină mai limpede şi echilibrat, iar forma sa dramatică să renunţe la construcţia shakespeareană din „Hoţii" şi să evolueze la arhitectura armonică şi perfect echilibrată din epoca clasică.

Privită astfel drama lui Schiller, ea interesează mai mult prin geneza decât prin realizarea ei. Considerând de aproape această geneză nu vom întâlni numai trecerea treptată dela drama de familie la drama politică, dela drama tendenţioasă şi moralizatoare la drama idealistă şi cu atitudini clasice. dar vom găsi şi lupta care se dă în sufletul lui Schiller pentru a-şi creia noua concepţie literară şi o nouă atitudine de viaţă.

Schiller

Subiectul pentru „Don Carlos" l'a primit Schiller dela directorul teatrului din Mannheim, Dalberg. Acesta îl îndemnă să scrie o „dramă de familie", gen teatral foarte preţuit pe atunci. Schiller trebuia să dramatizeze conflictul dintre tată şi fiu. Dalberg nu s'a mulţumit numai cu un simplu îndemn. El a pus la dispoziţia poetului şi principalul isvor, nuvela lui Saint-Réal „Histoire de Don Carlos", apărută în 1673 la Amsterdam. Preocupat şi de alte planuri dramatice, Schiller nu se pune imediat la lucru. Abia la Bauerbach schiţează el planul noui sale lucrări dramatice şi prin bunăvoinţa prietenului său bibliotecarul Reinwald îşi procură isvoarele istorice, care aveau să-i slujească la lămurirea caracterelor şi evenimentelor istorice. De data aceasta Schiller nu mai procedează ca la Fiesco, mulţumindu-se cu o sumară documentare. Nuvela lui Saint-Réal îi dădu materialul necesar pentru drama de familie, materialul istoric avea să-l primească însă din biblioteca lui Reinwald şi avea să contribuie în bună parte la devierea centrului de gravitate al dramei. Drama de familie evoluează treptat la o dramă politică. conflictul de familie rămânând pe al doilea plan. In cele din urmă Don Carlos devine o tragedie psihologică, o dramă a idealismului, al cărei punct central este conflictul între libertate şi tiranie, cea dintâi reprezentată prin Don Carlos şi Posa, cea de a doua prin Filip II şi Alba.

Interesant e înainte de toate chipul cum Schiller şi-a utilizat isvoarele... Nuvela lui Saint-Réal, deşi sprijinită pe unele elemente istorice, nu respectă totuşi adevărul istoric. Istoria a stabilit cu precizie că Don Carlos n'a fost un tânăr frumos şi cuceritor de inimi, gata de luptă şi de fapte vitejeşti, ci un biet cocoşat şchiop şi urît şi de un caracter inegal şi nestăpânit. Conflictul lui Don Carlos cu Filip II a fost de natură politică, nu sentimentală. Filip, dându-şi seama de insuficienţele fiului său, voia să-l ţie departe de luptele politice, pe când prinţul voia să pătrundă în toate tainele politice ale ţării sale. Don Carlos încercă un atentat împotriva lui Alba, care avea conducerea trupelor din Flandra şi se gândi chiar să răpuie pe tatăl său, luându-i înainte de vreme tronul. Filip se văzu silit să-l trimită pe prinţ la închisoare, unde acesta muri de boală. Curând după aceea muri şi mama sa vitregă Elisabeta. Abia târziu după moartea acestora s'a creiat legenda iubirii între Elisabeta şi Don Carlos, legendă care a pornit desigur dela un fapt istoric şi anume de la faptul că Elisabeta, înainte de a deveni soţia lui Filip, fusese logodnica lui Don Carlos. Pe această legendă şi-a brodat abatele Saint-Réal nuvela sa istorică, în care conflictul între Filip şi prinţ porneşte dela dragostea acestuia pentru regină şi se termină cu condamnarea lui Carlos, care moare cu ochii aţintiţi la regină.

Schiller nu s'a mulţumit cu materialul oferit de această nuvelă, deşi adoptă în întregime conflictul sentimental din legendă şi dela Saint-Réal Cărţile de istorie puse la dispoziţie de Reinwald, printre care trebuie neapărat citate aci ale lui Brantomes. Guthrie şi Grey, Watson, Ferreras şi Gregorio Leti, au contribuit la desăvârşirea caracterului lui Filip şi mai ales la lămurirea problemei politice.

Influenţele pe care le întâlnim la o mai aprofundată analiză a lui Don Carlos sunt multiple. Mai întâiu Schiller, ca reprezentant întârziat al lui „Sturm und Drang" nu putea da subiectului său o interpretare obiectivă, ci una subiectivă. In Don Carlos Schiller se vedea puţintel pe sine, înflăcăratul luptător al libertăţilor publice, în conflict cu tirania suveranului său, de pedeapsa căruia fugise şi se refugiase la Bauerbach. Intr'o scrisoare din Bauerbach către Reinwald, cu data de 14 Aprilie 1783, Schiller mărturiseşte: „Carlos hat, venn ich mich des Masses bedienen darf, von Shakespeares Hamlet die Seele, — Blut und Nerven von Leisewitz', Iulius und den Puls von mir. Ausserdem will ich mir in diesem Schauspiel zur Pflicht machen in Darstellung der Inquisition die prostituierte Menschheit zu rächen und ihre Schandflecken an den Pranger zu stellen". 1)

In prima concepţie a lui Schiller drama sa trebuia să aibă un pronunţat caracter al epocei Sturm und Drang. iar Carlos trebuia să fie o contopire a lui Hamlet cu Iulius de Tarent şi având pe deasupra avântul revoluţionar al poetului. Pulsul său vehement şi nervos trebuia să bată în vinele lui Don Carlos. In tendenţionismul moralizator pe care poetul vrea să-l puie şi la baza acestei opere dramatice, găsim aceleaşi idei şi tendinţi pe care le întâlnisem în primele sale lucrări dramatice şi pe care le justificase de curând în cuvântarea sa despre însemnătatea etică a teatrului. 2)

Lucrând la Don Carlos însă, Schiller evoluează sub influenţa materialului istoric adunat, dela drama burgheză şi sentimentală la drama istorică şi politică. In noua sa concepţie Don Carlos nu mai e un subiect de „Sturm und Drang", în care se desbate tragedia unei familii, ci e dramatizarea unui conflict politic, cu dimensiuni cu mult mai mari decât cel din Fiesco". E aproape o „Staatsaktion". De aceea înainte de a-i da forma definitivă, Schiller vrea să cunoască mai de aproape ceeace s'a produs în teatrul francez, unde tragediile politice şi cu caracter istoric abundă. El, care cu câţiva ani în urmă ataca şi dispreţuia tragedia franceză, crede acum că o cunoaştere amănunţită a literaturii franceze „îi va lărgi cunoştinţele sale dramatice, îi va îmbogăţi fantezia" şi va produce „un echilibru între gustul englez şi cel francez". Reluând lectura literaturii franceze clasice, Schiller nu mai e aşa sever cu ea, ci intenţionează chiar „să cucerească pentru scena germană bucăţile clasice ale lui Corneille, Racine, Crebillon şi Voltaire". Schiller se lasă chiar uşor influenţat de aceste lecturi şi se căeşte că şi-a lăsat „îngrădită fantezia de stavilele coturnului burghez" şi nu a pornit deadreptul pe „câmpul atât de rodnic al tragediei înalte în care va putea deveni cu timpul un maestru". 3)

Această influenţă franceză, ca şi influenţa lui Nathan der Weise şi a lui Wieland, care prin revista sa „Der teutsche Merkur" recomanda tinerilor poeţi germani un compromis între Shakespeare şi tragedia clasică franceză, au făcut ca Schiller să renunţe de a scrie drama sa în proză şi de a adopta, după modelul lui Lessing, versul de unsprezece silabe, pe care-l va folosi în toată producţia sa dramatică de mai târziu.

Primul scenariu, un plan al piesei împărţită în cinci „paşi" e dela 1783. In acest scenariu Schiller urmăreşte aproape pas cu pas acţiunea nuvelei lui Saint-Réal. Totuşi şi în această simplă ciornă procedează cu oareşicare independenţă, dând mai mult relief caracterului lui Posa, lăsându-l pe acesta să joace în dramă un rol mai însemnat ca în povestirea lui Saint-Réal şi să-şi puie singur capăt zilelor. Iar Don Carlos, capătă la Schiller într'adevăr trăsături eroice, renunţând în cele din urmă la dragostea şi fericirea sa. In această schiţă Don Carlos apare ca adevărat erou Shakespearean, conflictul politic rămânând pe al doilea plan. Abia după lecturile istorice amintite, Schiller caută să scoată într'adevăr în relief caracterul politic al conflictului, păstrând însă şi elementul sentimental.

Dar nu numai elementele noui istorice şi documentare şi lecturile din teatrul clasic francez deviază planul iniţial al acestei drame. In retragerea sa dela Bauerbach poetul se inspiră şi dela alte isvoare. Un cercetător francez A. Kontz 4) indică alte două isvoare pe care le-ar fi utilizat Schiller: „Don Carlos" al poetului englez Otway şi „Andronic" al lui Campistron, amândouă tratând acelaş subiect şi inspirându-se din Saint-Réal. Kontz arată că cea mai apropiată de drama lui Schiller e piesa lui Otway, din care scene întregi se regăsesc la Schiller. Influenţa lui Campistron este mai redusă.

De sigur că ceeace făcu pe Schiller să lucreze cu dragoste la planul noui sale drame era şi un motiv personal, iubirea sa pentru Charlotte von Kalb, care se oglindeşte întrucâtva în scenele de dragoste ale lui Don Carlos cu Elisabeta.

După ce se hotărăşte pentru versul de unsprezece silabe, Schiller scrie în a doua parte a anului 1784 actul întâiu al dramei pe care îl citeşte de Crăciun la Curtea din Darmstadt, de faţă fiind şi ducele de Weimar. La 29 Noembrie 1785 isprăveşte actul al doilea 5). Cum se vede lucrul la această dramă e tărăgănat şi plin de întreruperi. Schiller tipăreşte câteva fragmente din actul întâiu redactate în proză în revista „Die Rheinische Thalia" din Martie 1785, iar în 1786 publică în aceeaşi revistă actul al doilea.

Aceste două acte se deosebesc ca atitudine şi concepţie de cele care vor urma. Mai întâiu personajul central al acestor două acte este Don Carlos, deşi marchizul Posa, jucând un rol mai însemnat ca în nuvela lui Saint-Réal. devine reprezentantul libertăţilor înfrânte din ţările subjugate. Cu toată atenţia ce acordă Schiller elementului politic, aceste două acte, după cum au remarcat-o aproape toţi criticii, păstrează încă din primul plan caracterul tragediei de familie.

După redactarea primelor două acte Schiller se opreşte iar din lucru reluându-şi activitatea la Dresda, în liniştita reculegere pe care i-a oferit-o Gottfried Körner în mica sa vilă. Cetirea istoriei lui Watson, după cum remarcă Weissenfels, a contribuit mult la complectarea psihologiei personagiilor principale. Dar ceeace mai ales a contribuit la desvoltarea şi precizarea caracterului lui Posa, a fost însuşi prietenul său Körner, a cărui prietenie a folosit poetului pentru a da o formă atât de ideală prieteniei ui Posa pentru Don Carlos. Posa, cu devotamentul şi cavalerismul său rar, începe să preocupe pe poet mai mult decât însuşi eroul dramei şi astfel în această ultimă fază prin care trece lucrul lui Schiller la noua sa lucrare, drama lui Don Carlos cedează locul dramei lui Posa. Aşa cum se înfăţişează astăzi Don Carlos, ea se compune de fapt din două drame: a lui Don Carlos în primele două acte şi a lui Posa în cele următoare. In această suprapunere de planuri trebuie căutată vina fundamentală a lui Schiller în construcţia dramei sale.

Dar şi figura regelui Filip capătă în aceste acte o nouă culoare, şi aceasta după cum arată Kontz, datorită unei noui influenţe, aceea a lui Louis Sebastien Mercier. Sebastien Mercier, precum se ştie, a avut prin tablourile sale de familie şi prin studiul său asupra teatrului, o puternică influenţă asupra scriitorilor din „Sturm und Drang" 6). Schiller l'a cunoscut fireşte foarte bine, căci în revista sa Thalia traduce studiul lui Mercier „Portrait de Philippe II".

Pentru drama sa utilizează de asemenea drama lui Mercier „Tableau historique de Philippe II", care îl ajută la desăvârşirea caracterului lui Filip.

Din comparaţia pe care o face Kontz între cele două drame, reese că Schiller a împrumutat dela Mercier multe elemente pentru ultimile trei acte ale dramei sale. Astfel Kontz crede că scena a zecea din actul al treilea, în care Posa desvoltă în faţa regelui ideile sale politice este luată în întregime din Mercier. De asemenea trebuie adăogată la influenţa lui Mercier şi ideologia politică a lui Montesquieu, pe care Schiller îl cetea cu pasiune.

Mercier şi Montesquieu, au şi ei partea lor de contribuţie la înlocuirea dramei de familie cu o dramă politică. care va da posibilitate pasiunii pentru libertate a lui Schiller să găsească accente de un admirabil dramatism. Şi această dramă politică, după însăşi interpretarea poetului în ale sale „Briefe über Don Carlos" publicate în „Teutscher Merkur" a lui Wieland în 1788, nu se va termina ca în Hoţii şi Fiesco, cu o renunţare, ci cu o isbândă a idealului politic si social.

Pesimismul social din Hoţii şi Fiesco, face loc optimismului arzător din Don Carlos şi idealismului triumfător al lui Poşa, tribun paradoxal al libertăţii. Consequent cu această concepţie, Posa nu va mai muri ca în primul scenar ca o jertfă a prieteniei lui Don Carlos, ci ca reprezentant al unei idei, moartea sa devenind un simbol al supremei jertfe pentru această ideie.

Astfel drama terminată, ea fu tipărită întâi în 1787 şi reprezentată pentru întâia oară tot în acest an la Hamburg. iar scurt timp după aceea la Weimar. Ceeace trebue reţinut este că forma de azi a dramei este cea ideală, este aceea în care poetul a crezut că-şi poate desăvârşi concepţia sa poetică şi nici decum aceea pe care el a prezentat-o teatrelor. Astfel se ştie acum cu siguranţă că chiar la primele reprezentaţii Don Carlos n'a fost reprezentat în forma exactă a textului, ci după două prelucrări făcute de poet pentru teatru, una în versuri şi alta în proză.

De altfel nici mai târziu Schiller nu s'a oprit la forma dela 1787 a dramei. Cercetători atenţi au putut constata deosebirile dintre ediţiile revăzute de însuşi Schiller. Astfel ediţia dramei dela 1787 cuprinde şase mii două sute de versuri, pe când cea dela 1805 cinci mii patru sute patruzeci şi opt, iar o altă ediţie de teatru din acelaş an cu optzeci de versuri mai puţin.

Geneza acestei drame arată amănunţit cum naturalismul lui Schiller şi drama burgheză sunt învinse de poet rămânând din vechea sa concepţie dramatică numai oportunismul moral. Lipsa de unitate datorită deselor întreruperi ale lucrului şi a deplasării interesului dramatic dela Don Carlos la Posa, este justificată de poet în scrisorile sale despre Don Carlos prin faptul că unitatea piesei trebue căutată în iubirea, prietenia şi jertfa lui Don Carlos pentru desrobirea omenirii. Dar această justificare, a unităţii de persoană, nu este şi ea decât un rest al esteticei din „Sturm und Drang", de care Schiller, cu toată linia clasică şi ţinuta armonioasă pe care o dă dramei sale, va rămâne legat până ce studiile estetice de mai târziu îi vor netezi drumul spre clasicism. Don Carlos n'a fost cum spuneam, decât puntea aruncată peste prăpastia care despărţea „Sturm-und-Drangu-l" de clasicism.

ION SÂN GIORGIU

*) Fragment din cursul despre Schiller ţinut la Universitatea din Bucureşti în anul universitar 1925—1926.
1) Schiller Briefe. Ed. Ionas. v. I. p. 115.
2) Ion Sân-Giorgiu. Cercetări Critice. p. 12 şi urm. Bucureşti 1923.
3) Scrisoare către Dalberg din 24 August 1784 (Briefe v. I p. 207).
4) A. Kontz — Les drames de jeunesse de Schiller-Leroux, Paris 1899.
5) Vezi introducerea excelentă a lui Richard Weissenfels la volumul 4 din ediţia seculară a lui Cotta.
6) Sân-Giorgiu — Sebastien Mercier dramaturgische Ideen im „Sturm und Drang"—Basel 1921.

Cupe otrăvite

— Calambrul e geniul prostului.

— Toate sentinţele sunt nedrepte.

— Viciile sunt experienţele pe care le face natura pentru perfecţionarea speciei omeneşti.

— Gelozia sinceră e o capodoperă: trăeşte din imaginaţie şi e ucisă de adevăr.

— Când nu primeşti scrisoarea aşteptată să ştii că nu ţi-a scris. Poşta merge regulat.

— Hotărăşte-te să fii paianjen.

— Toate arestările sunt ilegale.

— Fermecăm şi furăm. Apoi ucidem. Rezultate: hoituri şi cărţi.

— Cât socotim oare că avem de trăit, ca să ne îngăduim luxul de a fi altceva decât ceiace ar trebui să fim?

— Scriitorul adevărat se remarcă prin defecte şi trăeşte prin inamici.

— Femeile sunt numai câteva clipe ale prezentului; ele sunt, deşi actuale teribil, ale trecutului sau ale viitorului.

— Cu ură omul se aruncă să distrugă singura voluptate a vieţii: iluziile. Unii merg până la sinucidere.

— Ce e un ministru? Mâna cu care o societate se desmiardă.

— Toţi suntem misoghini. Dar cum se lasă seara ne ducem spre un sân de femee.

— A se cerceta în Corsica dacă fratele natural al lui Napoleon n'a fost cumva bandit la drumul mare.

— Ziua de naştere a unui scriitor e ziua în care a murit.

— Nu-ţi fie ruşine că fiii tăi se ocărăsc şi se bat între ei: tu ai creat popoare!

— Nu e absolut necesar să fii mare; e de-ajuns ca toţi ceilalţi să fie mai mici.

— Nu se contrazice decât omul care are o singură ideie.

— Apa trece, pietrele rămân.
Dar la fund!

— Nu regele— ideia regală e impunătoare.

— Ceasul meu a început să meargă ba mai repede, ba mai încet. Nu-l mai pricep deloc! A devenit o personalitate!

— Mi-a trebuit mai bine de un sfert de veac ca să uit înşelătorul temei al şcoalei şi să bag de seamă că oamenii nu sunt toţi la fel.

— Azi am văzut un biet Ovrei jerpelit şi vagabond strigând cu accent şi vânzând cu entuziasm... Cuvântul antisemit!

— Natura e artistă numai când e avară; când e generoasă devine barbară, anarhică şi sângeroasă.

— Nu te sfii să-ţi torturezi femeia. Dacă te iubeşte se va lega de tine prin toate durerile; dacă nu, va pleca spre a face loc alteia care să te iubească.

— M'am rupt de mult de pământ şi poate de-aceia după trupul meu nu mai curge ţărâna pe care mulţi o socot suflet.

— Tot ce a râs în jurul nostru, înţepeneşte, se distramă şi piere. Când băgăm de seamă, plângem.

— Aşi vrea să scriu un basm oriental pe care să-l închin unui şef de partid politic şi care să înceapă astfel:

— „De ce mi-ai dat, Stăpâne, o mie de dinari? întrebă arabul prosternat la pământ în faţa sofalei de purpură:

— „Douăzeci şi cinci de dinari, răspunse Califul, ţi-i dau pentru observaţiile tale astronomice, douăzeci şi cinci de dinari pentrucă ţi-ai scăpat vecinul de înnec, cincizeci de dinari pentrucă ai o casă plină de neveste şi copii, şi nouă sute de dinari pentru oda pe care ai alcătuit-o în onoarea papucilor mei!..."

— După adunarea tuturor notelor şi documentelor, scriu trei ani la un roman. Alţi doi, transcriu, recitesc, îndrept şi iar transcriu. Apoi târziu, un an după ce romanul a fost încheiat, întors de la munca zilei mă aşez la masa de scris şi adaog între două rânduri singura jumătate de linie care, în toată cartea, are vre-o valoare.

— Adevăratul om politic trebue să fie un tiran de trestie.

— Mari sunt numai oamenii fasonaţi, caricaturizaţi, ridiculizaţi şi duşi ca nişte paiaţe de marele lor vis lăuntric.

— Numai proştii scriu cugetări.

F. ADERCA

CRONICA TEATRALĂ

MORITZ AL II-LEA, comedie în trei acte de IMPEKOVEN şi MATHERN,—la TEATRUL NOSTRU.— DON CARLOS, tragedie în cinci acte de SCHILLER,— la TEATRUL REGINA MARIA.— NORA la TEATRUL CENTRAL

Farsa este genul pe care generaţiile trecute îl apreciau cu deosebire.

O reactualizare a acestui fel de teatru ar fi părut, desigur, cel puţin teoretic, cu neputinţă de înfăptuit.

Spiritele au evoluat către comedia tragică. O întoarcere la genurile inferioare echivalează cu o cădere, — bineînţeles, justificată.

Totuşi, câteva bune localizări ale domnului Paul Gusty au pregătit atmosfera pentru o izbutită reeditare.

„Moritz al II-lea" e cea mai bună farsă pe care a reprezentat-o teatrul românesc în anii din urmă.

Nu avem prea multă încredere în gustul publicului. Farsa nu-şi ratifică însă valoarea decât prin verdictul spectatorilor.

Şi reprezentaţia Teatrului Nostru a cunoscut un frumos succes, încununat cu numeroase şi spontane aplauze la scenă deschisă.

Un mare industriaş, Moritz Krause, trebue să plece neapărat la Londra în vederea unor însemnate afaceri, — dar în acelaş timp el trebue să rămână în Berlin pentru a nu deştepta bănuelile concurenţei.

Intâmplarea, personagiu nevăzut care deslănţue şi conduce totdeauna acţiunea farselor, aduce în casa lui Moritz pe un frate gemen. Asemănarea lor este atât de mare, încât Moritz al II-lea înlocueşte admirabil pe Moritz I, ca stăpân, ca om de afaceri, ca tată, ca amant şi, aproape, şi ca soţ.

E uşor de înţeles cât de ingenios şi de ilariant se vor naşte situaţiile comice una dintr'alta.

Din încurcăturile iscate, nu mai poate eşi nici veritabilul Moritz, chiar atunci când adevărul e dat pe faţă.

Impekoven şi Mathern găsesc însă mijlocul să deslege anecdota prin răsplătirea fiecărui păcălit.

C. Toneanu

Domnul C. Toneanu a echilibrat două distincte şi originale creaţii, în Moritz I, sobru, reţinut, sigur de sine, autoritar, — şi în Moritz al II-lea, şovăitor la început, apoi exuberant, îndrăzneţ şi pretenţios.

Doamnele Toto Ionescu, Ana-Cârjă-Vlădicescu, Margareta Nicolau, Wauvrina, Deculescu, domnii Ghibericon, Timică, Hociung şi Brezeanu, au jucat cu bună dispoziţie şi cu talent.

Domnul Sică Alexandrescu a pus la punct un excelent spectacol.

Decorul, stilizat şi expresiv, de Feodorov.

* * *

Compania dramatică Bulandra-Manolescu-Maximilian Storin a reprezentat, într'o interpretare de excepţională vigoare, tragedia lui Schiller „Don Carlos".

Ritmica, elanul romantic al piesei şi indicaţiunile impresionante ale textului dramatic au fost înţelese şi redate de interpreţi fără inutile complicaţiuni de ton, de grimasă sau de gest.

G. Storin

Cu rară intuiţie artistică a plasticizat domnul G. Storin figura lui Filip al II-lea, subliniind cu adâncă pătrundere stările sufleteşti.

Psihologia acestui personagiu a fost stilizată, în felul cum şi-a conceput domnul Storin rolul, mai mult spre uman decât spre bizar, cum — pare-se — ar fi indicat autorul.

Creaţia domnului Storin e cu atât mai interesantă. D-sa a adus un nou punct de vedere, care, în teatrul nostru lipsit de personalităţi, nu înseamnă puţin.

Joc nuanţat, cumpănit, dozat cu neasemuită artă a pus doamna Marietta Sadoveanu în rolul Elisabetei de Valois.

Prinţesa Eboli a găsit în doamna Marioara Zimnicea-nu o interpretă cu bogate resurse şi cu multă siguranţă scenică.

Domnul I. Manolescu a evocat un simbol de rar idealism în rolul Marchizului de Posa

H. LAZU

* * *

Sărbătorirea centenarului lui H. Ibsen a început prin reprezentarea de către trupa israëlită de artă din Varşovia — a uneia din cele mai puternice drame ale sale, „Nora".

Nu sunt mulţi cei ce au norocul ca după o sută de ani dela naştere — opera lor să mai păstreze toată vigoarea unei fiinţe care nu şi-a pierdut nimic din vitalitate: chiar dacă drame şi comedii, datând de decenii, continuă să fie reprezentate pe scenele mondiale, de cele mai multe ori şi spectatorul mai puţin în curent cu transformările ce le aduce vremea, ar putea data cu aproximaţie epoca de creaţie şi înflorire a produselor geniului dramatic. Ajunge pentru aceasta să urmăreşti firul viu ce străbate ca o nervură, piesa de teatru, frământările sufleteşti ce-i alcătuiesc canavaua, nuanţele ce nu se pot defini dar cari îi crează atmosfera.

Incercarea unora dintre regisori de a prezenta piese mai vechi în costume contimporane e interesantă, ca efect scenic, dar inutilă: eroii îşi păstrează sufletul epocii creării lor, indiferent dacă s'au deghizat în costumele altor vremuri.

Printre cei puţini cari au isbutit să creeze — în teatru — personagii cari trăiesc şi dincolo de limita fixată de fireasca orânduire a lucrurilor omeneşti, — fără îndoială că Ibsen este unul care nu poate fi uitat. Opera sa — întreagă — trăieşte, poate mai intens încă decât în timpul vieţii sale. Repertoriul ibsenian s'a încetăţenit pe toate scenele, chiar — sau, mai exact, mai ales — pe acelea ce-l ignorau până acum zece sau cincisprezece ani. Şi nimic nu pare a indica vreo eclipsă, măcar vremelnică, a gloriei marelui scandinav.

Explicaţia acestui succes oarecum rar, e simplă: Ibsen a isbutit să lege opera sa de frământările sufletului modern, de acele frământări ce nu par a-şi găsi o deslegare în orânduirea de astăzi a lucrurilor, întipărind astfel eroilor săi acel caracter de actualitate ce trebuie să dureze atâta vreme cât vor dăinui şi stările de astăzi.

Pentru a nu cita decât exemplul dramei reprezentată la Teatrul Central, vom nota că timpul ce ne desparte de data creării „Norei" n'a adus nici o schimbare în stadiul problemei căsătoriei moderne şi a familiei: adevărul de atunci e şi acela de astăzi şi piesa pare a fi scrisă astăzi, de un gânditor care ar poseda în acelaş timp cu profunziunea cugetării şi un neîntrecut meşteşug al scenei.

Căci nu este suficient a pune pe scenă o problemă de cugetare superioară şi a crea eroi care s'o desbată, rezultatul poate fi interesant pentru cel ce ceteşte piesa, nici decum însă pentru spectatorul care s'ar putea plânge de lipsa unei îndemânări tehnice a autorului. Un exemplu la îndemână ar fi chiar o piesă din repertoriul aceleiaşi „Trupe israelite de artă din Varşovia": „Lupii", drama lui Romain Rolland.

Poţi fi admiratorul lui Rolland istoricul, gânditorul sau romancierul, e incontestabil însă că dramaturgul e foarte criticabil: piesa de care pomeniam mai sus e o disertaţie în dialog, o problemă ce se desbate, nu o dramă ce frământă oameni cari trăiesc.

Pe când în dramele lui H. Ibsen, legătura dintre ideia centrală şi oamenii ce-i dau viaţă e atât de vie, încât nu se poate concepe o deslipire, o separare între aceste elemente pentru totdeauna contopite. Fiindcă geniul celui care a scris „Strigoii" a isbutit să dea viaţă unor idei, cum a dat viaţă acelora puşi să fie glasul lor.

Este impresia ce o face întreaga sa operă, chiar la cetire: dar mai ales, este convingerea ce-ţi face reprezentarea unei piese ale sale, când actorul ce incarnează personajul central pune tot sufletul şi tot talentul său, şi când acest talent e ca acela al d-nei Ida Kaminska, interpreta „Norei", o actriţă care trăieşte rolurile sale sub semnul firescului, cea mai simplă manieră de a avea geniu.

E drept că armonia ansamblului desăvârşeşte marele succes care este al lui Ibsen şi al d-nei Kaminska.

M. M.

Cronica muzicală

FILARMONICA

După plecarea domnului Hermann Scherchen, Filarmonica a început, cu domnul Egizio Massini, să înfăţişeze interpretări menite să traseze oarecum o linie de demarcaţie. între simfonicile duminicale.

Dela o baghetă la alta, dela un program la altul, concertele se vor diferenţia şi prin execuţie şi prin conţinut.

E un pas înainte şi un procedeu înţelept.

Ultimul simfonic a fost o semnificativă alăturare de melodie aleasă şi de muzică turmentată de răsfrângeri moderniste.

Simfonia No. 4 în „Mi bemol major" a lui Alexandru Glazunow contopeşte tonalităţi liniştite într'un grup de teme melodios şi senin variate.

In opoziţie cu acest colorism caracteristic, imprimat în bună parte şi de gestul flexibil al domnului Massini, s'a executat „Pini di Roma", lucrare extrem de original construită, a lui Ottorino Respighi, şeful muzicii moderne italiene.

Muzica descriptivă a acestui compozitor, ţâşnită din adâncile impresiuni ale spiritului italic, ale tendinţelor muzicii lui Debussy şi Strauss, încheagă accente de rară vigoare expresivă.

Nu lipsesc în muzica lui nici inovaţiile instrumentale, nici cele melodice.

Şi în privinţa aceasta, apropierea lui de Ceaikowsky are un adânc înţeles.

Prin ambiţiile mărturisite de a îmbrăţişa şi utiliza noui mijloace de expresie polifonică, Ceaikowsky rămâne inegal în realizările sale, dar original în ceiace întreprinde.

Uvertura solemnă „1812", inspirată ca şi Simfonia No. 3 a lui Beethoven, din necesitatea de-a glorifica figura şi faptele lui Napoleon, e mai puţin îmbibată de mireasma sufletului slav, dar de-o mare profunditate stilistică şi de-o neobicinuită îndemânare în desfăşurarea formelor sinfonice.

Domnul Egizio Massini a stăpânit cu gest egal şi cumpănit orchestra.

SERGIU INESCU

Cronica Şahului

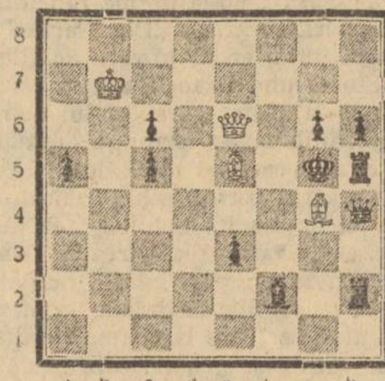
PROBLEMA No. 70

de Zd Mach, Praga

(Premiată de ziarul „Aftonblader" 1927)

Negru (11 figuri)

Rg5, Dh4, Th2 şi h5, Nf2, Pa5, c5, c6, é3, g6 şi h6

Alb (4 figuri)

Rb7, Dé6, Né5 şi g4

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

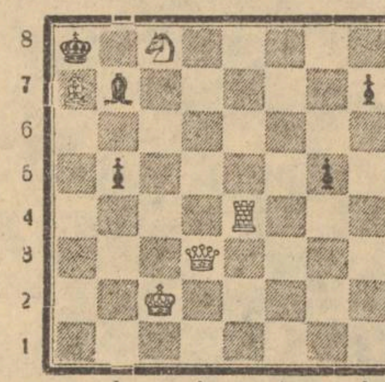
PROBLEMA No. 71

de R. Bilek, Praga

(Premiată de ziarul „Prager Presse" 1927)

Negru (5 figuri)

Ra8, Nb7, Pb5, g5 şi h7

Alb (5 figuri)

Rc2, Dd3, Té4, Cc8, Na7

Alb joacă şi mace mat în 3 mutări

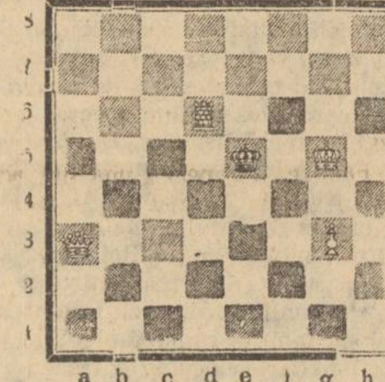
PROBLEMA No. 72

de H Colcher, Soroca

(inedită)

Negru (1 figură)

Ré5

Alb (4 figuri)

Rg5, Da3, Td6, Pg3

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 37.

Jucată la matchul dintre Olanda şi Belgia, în care Olanda a câştigat cu 6 puncte contra 4.

Maestrul belgian Edgard Colle, cel mai tare jucător al Belgiei este bine cunoscut. A luat premiul I la concursul internaţional din Meran în 1926 şi a obţinut succese numeroase în multe alte concursuri internaţionale.

Dr. Max Enwe, campionul Olandei, este unul din cei mai străluciţi reprezentanţi ai jocului neoromantic. In matchul cu campionul lumii, Alechin, a fost învins numai cu un punct: 4 jum. contra 5 jum.

Alb: **Dr. Max Enwe.** Negru: **Edgard Colle.**

Apărarea Alechin.

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. é4—é5, Cf6—d5; 3. c2—c4, Cd5—b6; 4. d2—d4, d7—d6; 5. f2—f4, Nc8—f5; De obicei se joacă mai întâi d×e, apoi Cc6 şi abia după aceasta Nf5; 6. Nf1—d3, Nf5×d3; 7. Dd1×d3, d6×é5; 8. f4×é5, Cb8—c6; 9. Cg1—f3, é7—é6; 10. a2—a3, Dd8—d7; 11. b2—b4, Ta8—d8; La 0—0—0 ar fi urmat c5 urmat de b5. 12. Nc1—é3, Nf8—é7; 13. Cb1—c3, 0—0; 14. Cc3—é4 pentru ca la f6 să schimbe nebunul periculos. 14...., h7—h6; Putea să joace imediat f6 cu continuarea: e×f, Nf6; C×f6; T×f6; Ng5?, T×f3; g×f, D×d4! şi negru stă foarte bine. 15. 0—0, f7—f6; 16. é5×f6, Né7×f6; 17. Cé4×f6+, Tf8×f6; 18. b4—b5, Tf6×f3; Foarte bine jucat; la Cé7; Cé5 alb are avantaj. 19. g2×f3. La T×f3 urmează Cé5. 19..., Cc6—é5! Mult mai tare ca C×d4. 20. Dd3—é2, Cé5×c4; 21. Né3—f2, Dd7×b5; 22. Dé2×é6+, Rg8—h8; 23. Tf1—é1, Cc4—d2; 24. Dé6—f7, Db5—c6? Trebuia să joace Dd5! cu continuarea probabilă: D×d5, C×d5; Rg2, Tf8, etc. 25. Rg1—g2, Cb6—d5; 26. Ta1—c1, o greşală ar fi fost Té6?, căci ar fi urmat D×é6. 26..., Dc6—d6? Această mutare şi cea următoare, duc la pierderea partidei. Dd7 ar fi oferit bune şanse de remis. 27. Nf2—g3, Dd6×a3; 28. Té4—é6! Decisiv! Ameninţă T×h6+ urmat de Né5+ mat. 28..., Cd2×f3; Pierde o piesă, dar n'avea ceva mai bun. La Cf6 urmează T×f6, etc. 29. Té6—é8+, Td8×é8; 30. Df7×é8+, Rh8—h7; 31. Dé8—é4+, Rh7—h8; 32. Tc1—c5, Cf3—d2; 33. Dé4×d5, Da3—d3; 34. Tc5—c1, Cd2—é4; 35. Tc1—f1, Dd3—é2+; 36. Rg2—g1, Dé2—é3+; 37. Rg1—h1 şi negru abandonează.

ŞTIRI

♖ In preajma anului nou a început la Hastings (Anglia) un concurs internaţional de şah la care participă următorii maeştri: Buerger, Colle, Kmoch, Michell, Norman, Sergeant, Steiner, Dr. Tartakover, Thomas şi Yates.

♗ Cercul de şah din Dorohoi ne aduce la cunoştinţă că în ziua de 1 Ianuarie 1928 d. I. Gross, campionul Botoşanilor, a dat un simultan de 15 partide. Şedinţa a durat 4 ore şi s'a terminat cu următorul rezultat: 10 câştigate, 4 pierdute la d-nii C. Iancu, M. Rabinovici, L. Rabinsohn şi Calman Scharff, şi una remisă cu d. Simon Dulce.

R. I. Negreanu
Camil Seneca

Curiozităţi

O nuntă în mijlocul... pârjolului

In războaiele duse de chinezi acum 40—70 ani, artileria corăbiilor militare chineze a fost foarte frumos... pictată pe pânză şi „plasată" aşa ca „diavolii albi" de Europeni şi „gnomii focului" de Japoneji să poată vedea distinct, prin lunete de câmp, aceste tunuri ale „Imperiului Ceresc", şi să simtă frică şi respect...

In ziua de 1 Decembrie 1927, fostul „generalism" al Chinei, Cean-Cai-Şec, înfrânt acum un an de armatele comuniste, şi fugit în Japonia, s'a căsătorit la Shanghai cu doamnişoara Soon, sora mai mică a văduvei fostului dictator al Chinei, decedatul Sun-Iat-Sen. Solemnitatea a decurs în cel mai fantastic fast oriental, de faţă fiind întreaga colonie străină locală, nenumăraţi demnitari, etc...

Dar, în dosul acestui spectacol de mare lux, se ascundea o realitate din cele mai îngrijorătoare. Invitaţii la balul nupţial dela „Hotel Majestique" tremurau de frică. Deşi măsurile militare cele mai întinse au fost luate, toată lumea s'a temut de atentate comuniste. Dacă nunta totuşi a fost atât de populată, cauza era foarte simplă: în seara şi noaptea aceia erau de aşteptat atacuri asupra cartierelor străine din Shanghai; colonia europeană a preferat, deci, în tot cazul hotelul „Majestique" — caselor mici în care locueşte.

Contrastul între fastul nunţii şi situaţia din oraş şi din întreaga China e uluitor. Nimeni nu mai e acolo sigur de ziua de mâine. Mai sunt generali chineji, dar nu mai sunt trupe, ca şi în Rusia din 1917. Astfel că nunta lui Cean-Cai-Sec nu aducea aminte decât de o pânză sau de o cortină uriaşă, frumos pictată, menită să ascundă spectacolul unui mare popor în complect declin.

Un incendiu de... 15 ani

2000 de pompieri au sosit la Cita (Siberia Orientală) odată cu 11 trenuri a 40 vagoane fiecare încărcate cu maşinile şi instrumentele cele mai moderne, cu scopul de a stinge focul care durează la minele de cărbuni dela Cita de 15 ani!...

In 1912, din cauze necunoscute, a izbucnit focul în mina „Alarschi-Almac" pe teritoriul actualei „Republici sovietice a Bureaţilor". Atunci, compania exploatatoare neputând stinge focul, a căutat să salveze numai instalaţia şi maşinăria minei, ceiace i-a reuşit în mare parte.

In 1917 o comisiune de ingineri examinând mina, a constatat că focul continuă să „mocnească", şi a încercat să astupe ermetic toate eşirile minei pentru a înăbuşi incendiul prin lipsă de oxigen. Astfel mina a stat astupată până în ziua de 14 Decembrie 1927. Se ştia că mai arde undeva în adâncime; însă nimeni n'a putut prevedea catastrofa din ziua de 14 Decembrie, când s'a produs o explozie necunoscută încă în istoria omenirii: pe o întindere de câţiva chilometri pătraţi, pământul a crăpat şi mai multe cratere şi guri de foc au apărut sub privirile populaţiei din împrejurimi. Terenul deasupra minei fusese evacuat de mult şi era pustiu, fiindcă populaţia se ferea de mai mulţi ani de gazele asfixiante care eşiau din pământ în acea localitate.

Explozia, deşi formidabilă, n'a făcut deci victime omeneşti, şi a distrus numai o margine a marei linii de triaj dela calea ferată Zabaical. Explozia n'a fost în stare să arunce în aer tot terenul, astfel că focul şi gazele se scurg acuma prin deschizăturile produse din care iesă flacările, apa, noroiul, aburii şi gazele.

Cercetările au arătat că focul s'a întins acuma şi asupra straturilor de cărbuni vecine. In câteva zile, într'o singură mină laterală, focul a pătruns la distanţă de 3 chilometri. Până acuma, au ars peste 60 milioane de tone cărbuni, în valoare de 150 milioane dolari!

Deoarece nu se cunoaşte întinderea şi direcţiile straturilor vecine aprinse în urma exploziei, mai multe localităţi populate se văd în pericol de a fi aruncate în aer. „Republica Bureaţilor" a întreprins lucrări grandioase pentru a stinge incendiul. Deocamdată suma desemnată în acest scop e de 300.000 ruble aur. Lucrările vor dura mai multe luni.

Craterul principal de foc are o lăţime de 30 metri...

Proces de 11 miliarde dolari

La Saint-Louis (Statele Unite ale Americei de Nord) tribunalul e chemat să judece un proces între fisc şi o mare Companie de Căi Ferate. Această companie a procedat în timpul celui din urmă recensământ fiscal în aşa fel, încât căile ei ferate şi-au ascuns o parte din valoare — parte care reprezintă suma de 11 miliarde dolari!

Această sumă i se va confisca companiei vinovate în cazul când tăinuirea ei va fi dovedită de avocaţii Statului reclamant. In istoria omenirii acesta e cel mai mare proces bănesc; fiindcă niciodată încă nici o „parte" n'a avut atât de mari pretenţii faţă de o persoană sau o instituţie.

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieţei
la
ROMÂNIA
SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI BUCUREŞTI CAPITAL LEI 15.000.000
cu o plată mică lunară vă asiguraţi UN CAPITAL copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte
O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanta Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
şi la toate reprezentanţele şi agenţiile din ţară

CĂRȚI ȘI REVISTE

R. N. COUDENHOVE-KALERGI: Held oder Heiliger
Paneuropa-Verlag *)

Avem aface cu creatorul marei idei pan-europene; în cartea de față însă el se ocupă nu atât de politică cât de etică. E o carte interesantă și scrisă cu talent, deși cam prea pretențioasă și nu atât de originală cât ar vrea să pară. Multe idei nu sunt ale autorului, ci sunt împrumutate, în special de la Nietzsche.

După cum se știe, moralitatea variază extrem de mult de la un popor la altul, sau de la un tip la altul. Ceia ce e *bine* într'un timp și într'un loc, e *rău* în alt timp și în alt loc. Totuși, după cum există multe stiluri dar o singură artă, există multe morale dar o singură etică, etica fiind, de altfel, rudă de aproape cu estetica: ea urmărește îmfrumusețarea sufletească. Toate moralele caută să tămăduiască, să întărească, să transfigureze și să curețe sufletul.

Principala cauză a diversității morale e clima. Clima aspră a nordului dă naștere moralelor în care idealul e eroul, cea blândă din miază-zi, moralelor în care idealul e sfântul. Primele sunt active și afirmative, cele de-al doilea pasive și negative.

Ceiace e caracteristic pentru cultura europeană e că morala ei cuprinde amândouă aceste elemente. Creștinismul, această morală sudică, n'a reușit să supună cu totul continentul nordic care e Europa. In tot evul mediu morala dominantă e cea eroică, reprezentată mai ales prin tipul cavalerului ca ideal. Dar iarăși nu se poate spune că creștinismul n'ar fi avut nici o influență; socialismul spre pildă, nu e decât o formă evoluată a moralei creștine. Dar morala europeană mai cuprinde încă un element important: individualismul, pe care îl datorim antichității, în special celei grecești. Individualismul atribue o importanță deosebită persoanei, deci libertății.

Astfel morala europeană prin complexitatea ei reprezintă o valoare unică. Dar decadența care amenință Europa amenință și morala ei. Pentru a evita pericolul nu e suficientă unirea Europei într'un stat federal, unic; trebue combătut și imoralismul, care se afirmă tot mai mult în societate, în politică, în stat. Ca tip ideal al moralei viitoare, autorul propune pe cel al gentlemenului englez, democratizat în câtva.

I. D.

Despre „DIVINA PROPORȚIE"
MATILA C. GHIKA: „Esthétique des proportions dans la nature et dans les arts"
N. R. F. 1927

Există un tablou pictat de Giacopo Barbari: un călugăr Franciscan cu o glugă lăsată pe frunte; pe fondul negru al tabloului, alături de chipul sever al Franciscanului, sclipește spălăcit un mare cristal întunecos; înaintea călugărului, pe marginea unui „in-folio" se află **„corpul — cel mai nobil dintre toarte corpurile regulate — numit „dodecaedru"**, tăiat în marmoră albă și limitat de pentagoane regulate...

E Luca Pacioli, autorul tratatului despre „Divina Proporție", amicul lui Alberti și al lui Leonardo d'a Vinci, pe care, în Bologna, l'a vizitat Dürer cu scopul special de a fi inițiat în toată profunzimea „perspectivei tainice".

Principiul „Secțiunii de Aur" (sau „Divina Proporție") a atras atențiunea, în toate epocile civilizației, din partea artiștilor și a savanților. Discuțiile asupra importanței acestui principiu pentru arhitectură, le găsim și la cei mai vechi autori ai antichității. Apoi și „zidarii" cei mari ai Evului Mediu l'au cunoscut și l'au lăsat moștenire arhitecților Renașterii.

In secolele XV, XVI și XVII, interesul fascinator provocat de „Divina proporție" își ajunsese apogeul: fermecați de marea ei taină, au scris și au comentat-o nu numai pictorii de talia lui Dürer, ci până și savantul Kepler a căutat s'o aplice cercetărilor Naturii. In zilele noastre, în legătură cu operele lui Cook, lui Hambage și lui Lund, celebru arheolog norvegian, se observă un nou val de interes palpitant față de „teoria proporțiilor".

Dar să ne aducem aminte: ce anume se numește „Secțiunea de aur"? E o astfel de diviziune în două părți a unei bucăți de linie dreaptă, când partea mai mare se referă la partea mai mică, ca bucata întreagă — la partea mai mare. Dacă vom numi partea mai mare: **a**, iar acea mai mică: **b**, — vom avea o următoare ecuație algebrică:

$$\frac{a}{b} = \frac{a+b}{a}$$

Aceasta e „Divina Proporție" a lui Pacioli, și e, în acelaș timp, cea mai simplă dintre toate proporțiile imaginabile; fiindcă o bucată de linie dreaptă prezintă cea mai simplă figură divizibilă, iar „Secțiunea de Aur" e singura diviziune posibilă a unei linii drepte, care condiționează raportul proporțional între linia însăși și părțile ei (dacă i-am exclude diviziunea la mijloc, în două jumătăți egale).

Cartea d-lui Matila C. Ghyka, **tratând** despre „Estetica Proporției", poate fi ușor numită: „Tratat asupra Divinei Proporții", la fel cu opera predecesorului său italian. La baza acestei expuneri, adică la baza „Geometriei Estetice" în tălmăcirea d-lui M. C. Ghyka, e pus principiul „Secțiunei de Aur" sau — **principiul simetriei a-simetrice** (după cum autorul îl numește uneori). Acest principiu e aplicat de d. Ghyka nu numai liniilor drepte, ci și cazurilor de măsurare a volumelor și a suprafețelor plane. Numărul irațional (F=1,618...), exprimând raportul bucăților **a** și **b**, se află și la baza raporturilor dintre elementele celor mai variate figuri geometrice, ca de pildă — în toate figurile bazate pe pentagonul regulat.

Tocmai de aceste figuri se folosește d. Ghyka pentru cercetarea atât a monumentelor arhitecturale cât și a morfologiei naturii, mai ales în ce privește botanica și cristalografia. D-l Ghyka e convins de necesitatea științei exacte în domeniul artelor plastice; el cere o disciplină și o învățătură precisă asupra armoniei și a proporțiilor.

In ultimele capitole ale acestei cărți, autorul caută să dovedească că toate epocile în care **inflorea** arhitectura (Egipt, Grecia, Gotica, Renașterea), au fost și epoci de procedee științifice-geometrice în rezolvarea problemelor arhitecturale. Numai în secolul trecut se vădește o complectă neglijare a acestor științe, deci și a principiilor testate de epoca Renașterii (ultima-i fază de înflorire).

Ca rezultat, avem decăderea extremă a zidăritului, și bazarul arhitectural al secolului al XIX-lea...

MARCEL MILLET: Fabrice, ed. Radot,
Paris, 1927

Cunoscut mai mult ca poet, Marcel Millet a publicat un roman care merită să fie cunoscut prin valoarea lui psihologică și literară. Un stil viu, sprinten, care se menține prin meandrele analizei.

Eroul romanului, Fabrice, întrupează una din acele făpturi desamăgite de viață, desechilibrate de război și cari nu se mai regăsesc pe ele însile. Darul de autoanaliză, care pătrunde până la cauzele cele mai ascunse ale faptelor proprii și ale altora, dă eroului o expresie sceptică, un surâs amar și tragic. El își strică singur toate bucuriile, anticipând desamăgirile. De multe ori își crează suferinți absurde. Pentru a prinde gust de viață, Fabrice ar trebui să intre în vârtejul acțiunei. El e însă un om slab, un timid. El e fratele acelora cari pot privi în abisul existenții, al acelora cari au simțit zădărnicia și ridicolul atâtor eforturi omenești. Mizeria sufletească a lui Fabrice e a multor învinși ai vieții.

Sunt în romanul lui Millet câteva figuri cari alcătuesc în jurul lui Fabrice **„un balo de duioșie"**, atenuând pesimismul figurei centrale. Astfel e Yvonne, iubitoare și nesatisfăcută; înțeleptul Simon, Marc Terrien, un aventurier al visurilor și micii Morel cari, deși poartă pe figură urmele războiului, sunt fericiți să trăiască, voind să uite obsesia unui trecut dureros. Romanul lui Millet e veridic prin omenia lui și arta cu care e scris îi sporește farmecul.

Viața Românească
(Octombrie, Noembrie, Decembrie, 1927

Apărută în număr triplu, Viața Românească, își justifică întârzierea prin alăturarea unor selecte contribuții beletristice și critice.

Pagini de literatură originală, articole, studii, cronici și recenzii semnează: Lucia Mantu, Constanța Marino-Moscu, Mihail Sadoveanu, Petre Marcu-Balș, Ionel Teodoreanu, G. Zane, I. Petrovici, Popovschi, Barnoschi, Șadbey, Dragoș Protopopescu, I. Pillat, Procopiu, Sevastos, etc.

D. Mihai D. Ralea schițează ideile unei conferințe asupra centenarului romantismului.

După o trecere în revistă a caracterelor acestui curent, d. Ralea, delimitând conceptul de romantic, în obârșii și'n ultimele realizări distinge, pentru o mai limpede înțelegere a noțiunii, *predispoziții și realizări*.

Predispozițiile sunt temperamentale. Ele au existat totdeauna, sau cel puțin de când sufletul omenesc se prezintă diferențiat în mai multe tipuri.

Realizările romantice sufăr însă legea timpului care e trecătoare.

„Pe aceiaș virtualitate romantică care e înscrisă în caracterul nostru, istoria poate broda un desen sau altul.

„Locul diferențiază și el stofa nativă a aceluiaș curent. Se știe câtă deosebire a fost între romantismul german și cel francez. Realizările, fatal nu pot fi identice fiindcă ascultă de diferite momente istorice și de deosebite specificități naționale.

„Predispoziția romantică e o problemă de psihologie. Ca atare ea variază mult mai greu decât realizarea care e viciată, alterată în sensul atâtor factori de actualitate ori circumstanțe. Au existat și vor exista totdeauna suflete echilibrate, stabile și pe de altă parte suflete instabile. Unele care acceptă viața cum li se prezintă, cultivă instinctul de conservare, păstrează ceiace au și trăesc calmi, în deplină concordanță cu ei și cu ambianța. Și apoi altele care sunt animate de un neastâmpărat diabolism, care iubesc riscul mai mult decât confortul sau comoditatea, care sunt proectați mereu înainte, firi subversive, nemulțumiții tuturor satisfacțiilor, căutătorii de absolut și imposibil. In toate grupurile omenești cei dintâi domină în mare majoritate și impun legea celorlalți, care n'o ascultă de obiceiu, și foarte rar reușesc s'o schimbe".

H. G. Wells

Intr'un număr recent apărut al revistei „Cosînzeana", domnul Marcel Romanescu, semnează un judicios și substanțial studiu asupra scriitorului englez Herbert George Wells.

Transcriem interesantele concluzii ale domnului Romanescu, pentru concisa și justa caracterizare pe care o exprimă:

„Trăsătura cea mai simpatică la Wells e încrederea în om. **Schița de istorie universală** e un monument înălțat gloriei eroului pământesc. Batjocorind convențiile sociale ale epocii, mai ales noțiunea de **gentleman** care le rezumă, Wells le-a opus **supraomul**, a cărui sosire o anunță și care ar fi un tip primar și superior totodată. Inteligență de specialist și pedagog, fără complexitate și rafinări inutile. **Anticipările** prevedeau o intensificare a producției, o multiplicare a confortului. De atunci, a adăugat la acest pragmatism sumar misticismul aprins și vag. Și-a luat singur rolul de sfătuitor al omenirii, de călăuză spirituală în felul lui Maeterlinck. Partizan al internaționalismului și al solidarității cosmice, Wells a rămas credincios pozitivismului evoluționist, ca să-l încunune la urmă cu un teism sentimental.

„Ceiace se desprinde din opera lui, atât de strâns legată cu epoca de azi, e o pledoarie puternică pentru natură și împotriva tutulor legilor arbitrare. Rând pe rând, Wells a pus problemele capitale ale civilizației moderne, a denunțat brutal complezențele elitei, a sguduit massele apatice și a fost astfel un trezitor de conștiințe, un stimulent. Increzător în progresul științific, a unit în opera sa ideia de democrație cu aceea de prevedere. Dar mai presus de toate, a privit neșovăielnic spre viitor: „Viitorul e copilul. Viitorul. Ce suntem oare toți decât servitorii sau trădătorii acestei realități?"

Un Grec, moștenitor al lui Byron

Presa britanică anunță că în cursul unei vânzări publice care a avut loc la Londra, un colecționar a cumpărat, cu 570 lire sterline, testamentul autograf al lui Byron.

Testamentul a fost făcut în 1818, cuprinde nouă foi și începe astfel:

„Las ca legatară universală a bunurilor mele pe mama, încredințându-i în acelaș timp misiunea de a plăti din averea moștenită următoarele legate:

1. Scumpului meu Nicolae Ziros, șapte mii de lire sterline, etc."

Acest Ziros e pomenit de nenumărate ori de Byron în corespondența lui. Era, se pare, un orfan din Atena, un băețaș foarte vioi pe care Capucinii mânăstirii l-au luat cu dânșii, fără îndoială ca să-l convertească la catolicism.

Dar „Revue des Balkans" arată că Ziros s'a împrietenit cu Byron și l-a însoțit în primele lui călătorii în Grecia.

Ce a devenit Ziros după aceia? A murit, a fost ucis, a lăsat urmași? Nu se știe nimic.

Dacă a lăsat urmași, „Revue des Balkans" îi sfătuește să se grăbească să încaseze cele șapte mii de lire sterline împreună cu dobânda legală dela 1818 până azi, — bine înțeles, numai dacă, după legea engleză, drepturile lor nu s'au prescris între timp.... — b.

Bibliografie

Omagiu lui I. Bianu, Tiparul „Cultura Națională", București.

Buletin officiel du „Roumanie", Echange-Club-International, Vol. I No. 1.

„Consinzeana", Anul XII, No. 1—2.

„Apărarea", Anul I, No. 1.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: In franceza: *Jules Renard: Le journal*; Alfred Fabre Luce: *La Russie 1927*; Jean-Marie Carré: *La vie de Goethe*; Dr. Voronoff: *La conquête de la vie*; Heinrich Mann: *Mère Marie*; Theodor Storm: *L'homme au cheval gris*; Peter Egge: *Hansène Solstad*; François Coty: *Contre le communisme*; Soussoupoff: *La fin de Raspoutine*; A. Hesnard: *Individu et le sexe*; Henry D. Davray: *Oscar Wilde — La tragédie finale*; Frank Harris: *La vie et les confessions d'Oscar Wilde*; Bedel: *Jérôme* (premiul Goncourt); Mario Meunier: *Les légendes épiques de la Grèce et de Rome* (nouvelle mythologie classique); Opere de *Karin Michaëlis: Femmes, L'âge dangereux*; André Suarès: *Poète tragique, Presénces*; Panait Istrati: *Mikhaïl*; Leon Daudet: *Le Napus, fléau de l'an 2227*; Prod'homme: *Beethoven par ceux qu l'ont vu*, etc., etc.

Colecțiile complecte: *Le roman des grandes existences, Les vies des hommes illustres, Le cabinet cosmopolite, Les documentaires, La culture moderne*, etc.

Expediții în provincie contra ramburs. Reduceri la cumpărături mai mari.

*) De vânzare la librăria Hasefer

Isus, un zeu umanizat

Problema existenții lui Isus, pe care bisericile creștine o consideră ca indiscutabilă, din motive dogmatice, este cercetată de un număr tot mai mare de savanți laici cu grijă de adevăr și, totuși, cu respect față de religie. In titlul acestui articol: *Isus, un zeu umanizat*, ni-se pare că putem rezuma tendința cercetărilor în jurul unei chestiuni mereu actuale și, cu multă probabilitate, aceasta va fi concluzia definitivă a *științei religioase* asupra genezei lui Iisus.

Unii pun problema într'un mod foarte simplu: — E zadarnic să discutăm dacă Iisus a existat ca persoană și dacă biografia lui e veridică. Nu avem asupra lui documente istorice incontestabile, deși asupra unor personalități cari au trăit cu mult înaintea lui Iisus, s'au putut păstra dovezi reale de existență. Singura sursă de documentare asupra lui Iisus e Noul-Testament. S'a dovedit însă legătura intimă a acestuia cu Vechiul-Testament. Multe *fapte* din Noul-Testament își au rădăcinile în Vechiul-Testament, și ele nu apar decât ca o confirmare a profețiilor cuprinse în vechea Biblie. Ceiace ne interesează, este *realitatea spirituală* creată veac după veac în jurul lui Iisus. Mit sau persoană, Iisus reprezintă o realitate spirituală permanentă, activă sub nenumărate forme. Creștinismul ca forță religioasă, în acelaș timp socială și etică, e faptul dominant în „problema Iisus", și din această privință trebue să examinăm problema. Existența sau inexistența lui Isus nu va slăbi decât anumite dogme bisericești — dar spiritul creștinismului a devenit, precum am spus, o realitate care se manifestă după legi proprii în raport cu evoluția generală a spiritului omenesc.

Această atitudine a „spiritualiștilor" (numesc astfel pe acei cari consideră faptul biologic sau istoric ca fiind secundar față de *esența* vieții), — această atitudine e opusă metodei științifice care nu izolează un fenomen pentru a trage concluzii generale, ci îl situiază în seria de fenomene asemănătoare, căutând să descopere legea ei de evoluție și legăturile dintre cauze și efect. Astfel, nici „problema Iisus" nu poate fi izolată, ci pusă în linia milenară de evoluție a religiunilor.

Metoda aceasta a științei religioase, care nu trebue confundată totdeauna cu exegeza religioasă, a dus la rezultate surprinzătoare sau „eretice" pentru acei cari au ca normă: *Credo quia absurdum!* — dar cari sunt acceptate de acei cari proclamă: *Credo quia verum!*

Să expunem unele din aceste rezultate. G. Waringhien le rezumă („Un dieu méconnu: Jésus", Europe, Nov. 1927) după ultimile opere apărute. Teoria mitului lui Iisus a fost schițată, în Franța, de Salomon Reinach în „Orpheus" (1909). Combătută de Ch. Guignebert („Le problème de Jésus", 1914), teoria aceasta a fost reluată de dr. P. L. Couchoud în „Le mystère de Jésus" (1924), și câștigă tot mai mulți adepți, deși e criticată cu energie de eclesiaști și chiar de unii savanți independenți, ca Alfred Loisy. Printre acei cari au combătut pentru această teorie sunt și A. Drews („Le mythe de Jésus") și G. A. Van den Bergh van Eysinga („Littérature chrétienne primitive"). După cum Couchoud a complectat cercetările lui Drews pe tema Epistolelor Sft. Paul, un alt savant: E. Dujardin în „Le Dieu Jésus" complectează cu cercetări personale operele lui I. M. Robertson, Kalthoff, B. Smith și Couchoud.

Acesta din urmă a dovedit că apostolul Paul, prin Epistolele lui, predica nu pentru un om divinizat, ci pentru un zeu umanizat. Dujardin dă amănunte asupra cultului acestui zeu, înainte de creștinism. Sub figura subtilă și luminoasă a lui Iisus, se ghicește fața „archaică și întunecată a anticului Josua.

Prin studiul obiectiv al textelor evanghelice, nu s'a ajuns la descoperiri istorice privitoare la persoana unui Evreu cu numele de Iisus. Cruciticarea lui, din cauza „agitației mesianice", de către guvernatorul roman Pontius Pilat între anii 26—36 ai erei creștine, e garantată ca fapt în Epistolele lui Paul. Altfel, precum scrie chiar Loisy („Jésus, p. 45) „n'am mai fi avut vreun motiv să afirmăm existența lui Iisus". Pătimirea lui Iisus e descrisă cu numeroase amănunte mitice: asupra persoanei și învățăturii lui Iisus nu se poate ști nimic: Evangheliile sunt opera comunităților creștine, iar Epistolele lui Paul cuprind „teoriile personale ale acestui apostol".

Cum se explică divinizarea, de către Evangheliști, a unui om „atât de banal, atât de puțin caracteristic", a „unui obscur dulgher evreu, de care nu se știe altceva decât că a fost condamnat la o moarte desonorantă"? Intrebându-se astfel, G. Waringhien, ar admite mai degrabă ca Mahomet, care a unificat triburile arabe și le-a dat o religie, sau ca Luther, care a frânt Europa în două, predicând întoarcerea la adevăratul creștinism, să fie divinizați. Bunul simț nu poate înțelege cum s'a putut fonda una din cele mai puternice religii din lume, prin simpla divinizare a unui om de a cărui existență nu se știe nimic. De aci, criticii au ajuns la ipoteza că Iisus a fost totdeauna un zeu „căruia credința materialistă și grosolană(?) a plebei antice i-a impus o umanizare progresivă". Evangheliile ne înfățișează pe Iisus ca un om printre oameni; documentele primitive ale creștinismului, în special Epistolele lui Paul, ne arată pe Iisus ca „zeu secund sau Hipostază a lui Iahweh", care a luat înfățișare omenească, lăsându-se crucificat de Satan și de stăpânii pământeni, pentru a rescumpăra păcatele oamenilor. Epopeea teologică a lui Paul e deosebită de „romanul" evangheliștilor.

E. Dujardin vrea să rezolve enigma acestui Iisus „zeu secund", care a murit pe cruce, deși putea muri și altfel. Dujardin emite o ipoteză căci pentru a cunoaște adevărul absolut, i-ar trebui „textele originale ale primelor scrieri creștine", atât de refăcute, ciuntite ori modificate în cursul veacurilor. După acest autor, Iisus ar fi identic cu Iosua, care, după legenda biblică, e succesorul lui Moise. Mulți savanți, între cari și Renan, admit ipoteza ca un vechiu zeu caanean să devină, prin legendă, un om, un patriarh— cum a fost succesorul lui Moise. Patriarchii Bibliei sunt vechi zei palestineni. „Acolo unde judaismul a isbutit pe deplin, vechii *baali* palestineni au fost preschimbați în eroi, servitori ai lui Iahveh; acolo unde a câștigat numai jumătăți de victorii, acești *baali* au devenit zei secunzi păstrându-și totuși numele și unele din atributele lor, fiind numai semi-judaizați. Se mai întâmpla ca unul dintre ei să fie tratat în acelaș timp în două feluri: în mediul ortodox, el a devenit erou servitor al lui Iahweh; în mediul cu supraviețuiri eretice el a devenit zeu secund. Acesta e cazul aceluia pe care îl studiăm aci" (Dujardin: „Le dieu Jésus"). Identitatea dintre Iosua și Iisus e demonstrată și prin coincidențe turburătoare. In Ebraică și în grecește, Iosua și Iisus au acelaș înțeles: Mântuitor. Fără îndoială că acest nume era destul de uzitat în Palestina, în primul veac al erei creștine. A doua coincidență: numele lui Iisus e acelaș cu al patriarhului biblic care e „avatarul probabil al unui vechiu zeu palestinean". A treia coincidență: Iosua e numit în Biblie „fiul lui Nun", adică „fiul peștelui". Iisus a păstrat și el urmele unei forme animale; e numit Ichtus: — pește; în catacombele primilor creștini, e reprezentat sub forma unui pește; Tertulian îl numește „Peștele nostru"; cultul peștelui e confirmat și în Evanghelii, în parabola înmulțirii peștilor și a pâinilor. Incă c coincidență. Iisus a fost crucificat pe Golgota, numită în arameană: Golgolta, cuvânt derivat din Gilgal. In Biblie, Gilgal e locul unui vechiu cult cananean; tot din Biblie, aflăm că „cartierul general" al patriarchului Iosua era într'un loc numit Gilgal. In sfârșit a cincea coincidență e în moartea lui Iisus. In Biblie, crucificarea e numită Talah. Căutând în vechea biblie, cazurile de crucificare talah, „găsim trei: regele din Al, cei cinci regi din Mekeda, regele din Iericho — în total șapte crucificări săvârșite toate de un singur patriarch, Iosua"... „Iisus singurul zeu crucificat — Iosua, singurul patriarh care crucifică!"

In istoria religiilor e obișnuit cazul ca un zeu să săvârșească un fapt asupra altcuiva, sau să îndure el însuși acest fapt. Astfel, de Adonis, un zeu—mistreț, se spune uneori că ucide mistrețul, alteori că e ucis de mistreț. Dionisos e în acelaș timp strugure strivit sau strivește el însuși strugurele. „Dacă aplicăm această observație la Iosua, vom ajunge să gândim că Iosua care a crucificat la Ai, la Makeda, la Jericho, nu poate fi decât un vechiu zeu, crucificat el însuși în sanctuarele din Jericho, Mekeda și Ai". E de remarcat că Dujardin, — arătând, prin cercetări comparative, că ritul principal al religiilor primitive constă în sacrificarea unui zeu, — nu face din crucificare o tortură judiciară, ci un sacrificiu ritual. Ințelesul acestui sacrificiu e acelaș la toate religiile primitive: sacrificând un zeu, încărcat în mod magic cu păcatele tribului, aceste păcate sunt distruse și zeul, înviând, liberează pe adepții săi de aceste păcate. „Miturile, scrie Dujardin, nasc din rituri. Credincioșii lui Iisus l-au înfățișat pe acesta ca un zeu crucificat tocmai pentrucă ei practicau ritul crucificării zeului lor". Ritul acesta îl găsim și în Biblie sub forma Țapului ispășitor—origină a eucharistiei catolice—după cum în cultul lui Mitra găsim origina îndepărtată a botezului creștin.

Iată concluzia lui Waringhien asupra ipotezei lui Dujardin, legată ea însăși de teorii anterioare: „Un zeu cananean, Iisus e sacrificat, crucificat și mâncat de credincioșii săi, la o dată fixă a anului; acest rit păgân stăruie, în mod vivace dar disimulat, în perioada judaismului biruitor; ritul era celebrat pe o colină pustie, încetând deodată să mai fie reînoit; ultimul sacrificiu, din anul 27, a fost deformat de legendă în supliciu judiciar ordonat de procuratorul roman. Astfel, vechiul zeu palestinean a prins o viață nouă sub forma lui Christ-Messia. La rândul lui, el triumfă asupra judaismului și cucerește lumea".

Generație după generație, milioane de credincioși s'au închinat lui Iisus potrivit canonului impus de bisericile creștine. Oameni simpli, în luptă cu viața cea crudă ori aplecați sub fatalitățile eterne și sub jugul stăpânilor, au găsit în Iisus un Mântuitor, un Frate sau un Părinte. Au *crezut* în el — cum cred și vor crede încă mulți alții — și au primit acea consolare ce înalță pe cel umil, acea resemnare ce vindecă marile răni ale existenții omenești. In numele lui Iisus, mulți au sângerat și mulți au vrut să întemeieze pacea pe pământ.

Și, iată că alți credincioși, ai Științei care vrea să claseze totul în muzeele și bibliotecile Adevărului, începe să lumineze și taina lui Iisus! Se va stabili probabil, că Iisus este un zeu umanizat. Credem că aceasta va fi o nouă biruință a inteligenții și a sufletului omenesc. Umanizându-l pe Iisus, cași pe alți zei, înrudiți, Știința și Religia vor ajuta pe oameni să se umanizeze și ei tot mai mult...

EUGEN RELGIS

INSEMNĂRI

Sărbătorirea d-lui I. Bianu

Sâmbătă, 7 Ianuarie cor., colegii şi foştii elevi au sărbătorit pe d. *I. Bianu,* profesor universitar şi membru al Academiei Române, pentru împlinirea a 72 ani de viaţă şi a cincizeci de ani de activitate culturală. Cu această ocazie s'a oferit sărbătoritului un volum omagial, cu articole şi contribuţiuni bibliografice privitoare la personalitatea şi activitatea d-lui Bianu şi cu numeroase alte studii şi contribuţiuni ştiinţifice, închinate sărbătoritului. Au cuvântat, din partea colegilor de la Universitate şi a foştilor elevi, d-nii : Charles Drouhet, Const. Kiriţescu, G. Adamescu, D. Caracostea şi N. Cartojan, relevând meritele d-lui Bianu pe tărâmul istoriei literare şi al culturei noastre naţionale. Din partea Academiei Române a vorbit d. D. Gusti.

Două rare însuşiri a avut d. I. Bianu : aceea de îndrumător şi educator cultural şi aceea de bun organizator şi conducător al muncii metodice şi sever disciplinate.

Ca profesor secundar, ca profesor de istoria literaturii române la facultatea de litere, d. I. Bianu a fost totdeauna, şi mai presus de toate, omul datoriei. Conştiincios, larg răbdător şi adânc cunoscător al literaturii noastre vechi, a căutat ca, paralel cu studiul limbii şi literaturii noastre, să insufle generaţiilor de tineri conştiinţa naţionalităţii noastre, străduinţele de veacuri pentru înobilarea spiritelor cu ajutorul limbii şi literaturii noastre. A publicat o seamă de monografii istorice-literare, a dat cel dintâiu mare studiu despre viaţa şi activitatea lui *Samuil Micu* (1876), zeci de alte studii şi comunicări din istoria literaturii, din istoria naţională a patriei, din folklor, filologie şi despre alte chestiuni privitoare la trecutul nostru cultural. (Amintim că bibliografia operelor d-lui I. Bianu, publicată de I. Lupu, numără peste 270 lucrări tipărite). A îngrijit cele mai bune ediţii de texte, vechi şi noui *(Psaltirea scheiană, Pravila sfinţilor Apostoli* a lui Coresi, etc. apoi, din cei moderni, întreaga operă a lui *Vasile Alexandri,* publicată în „Biblioteca pentru Toţi"). Dar lucrarea-i de căpetenie rămâne acea *„Bibliografie românească veche",* lucrată în colaborare cu Nerva Hodoş, în trei mari volume, lucrare absolut indispensabilă pentru reconstituirea culturii româneşti în primele secole *(XVI-XVII-XVIII).*

Ca organizator şi conducător al muncii disciplinate d. Ioan Bianu s'a arătat mai ales în calitate de Director şi Bibliotecar al Academiei Române. Dintr'o mică bibliotecă, cum era acum 50 de ani, d. Bianu a creat o mare bibliotecă, singura noastră bibliotecă naţională, de câte-va sute de mii de volume, înzestrată cu lucrările tuturor autorilor români şi, pe cât posibil, cu tot ce s'a tipărit în afară despre ţara şi naţiunea română, fără a mai socoti aci lucrările fundamentale din orice specialitate, achiziţionate bibliotecii pentru lucrările savanţilor şi cercetătorilor trecutului românesc. Dar nu numai biblioteca, ci întreagă Academia Română, în organizaţia şi administraţia ei, datoreşte nespus de mult muncii neobosite şi devotate a d-lui I. Bianu, pe care o duce astăzi mai departe, cu aceeaş tinereţe şi entuziasm sufletesc şi vigoare fizică.

D-l Bianu a venit la noi din Blajul cărturarilor şi bunei tradiţii româneşti. Şi ajuns aci — spune d. Puşcariu în articolul d-sale din „Omagiu" —: „spiritul avântat al lui B. P. Hasdeu, căruia elevul îi deveni dela început colaborator, îl făcu să-şi lărgească orizonturile strimte ce le închideau chiliile monahale din Blaj ; admiraţia din ce în ce crescândă pentru Titu Maiorescu îl deslănţui din cătuşele latinismului artificial în care crescuse. Străinătatea prin care trecuse cu inimă primitoare dar cu ochi critici, admiraţia imensă pentru personalităţile mari ale României în plină renaştere, i-au modelat concepţiile cu care venise de la Blaj, dar nu i-au schimbat zestrea pe care i-o pusese un Cipariu şi un Moldovănuţ în traistă şi care consista în mândria originii noastre, în intransigenţă naţională, într'un cult cucernic pentru strămoşi şi în dorinţa de a munci".

Astfel, în ţara succesului eftin, d. I. Bianu a fost (şi continuă a fi) pilda rară a muncii devotate şi severe.

In volumul prezentat d-lui Bianu ca omagiu, colaborează d-nii I. Petrovici, G. Bogdan-Duică, N. Cartojan, Ch. Drouhet, N. Iorga, C. C. Giurescu, S. Mehedinţi, Ramiro Ortiz, Carlo Tagliavini, Alexandru Marcu, etc.... Despre unele din aceste studii vom căuta să mai vorbim.

GEORGE BAICULESCU

Literatura Anului Trecut

Bilanţurile anului literar 1927 par a ne convinge că suntem înconjuraţi de un mare număr de celebrităţi, format din nume glorioase, dintre care unele sună tot mai tare şi altele parcă încetează să sune. Anul trecut, s'a cam veştejit gloria lui Pirandello, caşi a lui Meredith (cu toate încercările din Anglia de a reinstala în Olympul literar pe cel din urmă). Barrès e uitat pretutindeni afară de Franţa; France s'a retras în Câmpiile Elisee, fiind frecventat de câţiva cetitori; despre Conrad se vorbeşte puţin, deşi influenţa lui mai persistă pe continent...

Gloria, însă, a „Timpului Pierdut" creşte atât de pronunţat încât fiecare ţară caută pe un Proust al ei propriu; Italia l-a şi găsit în chipul lui Italo Svevo.. Despre scriitorii oarecum din generaţia lui Proust, rămaşi în viaţă, aflăm că ei mai scriu cărţi pe care noi nu ne grăbim însă să le citim. Ştim astfel că Wells a mai scris încă un roman („Deocamdată"); că Shaw n'a încetat a fi spiritual; că Thomas Mann ne-a raportat despre vizita-i făcută la Paris, iar Heinrich Mann scrie un roman: „Mama Maria". Am mai aflat că Prşibâsevschi a murit, că Hauptmann a auzit zvonul insistent şi „cam exagerat" despre moartea sa proprie; şi, că d'Annunzio a sosit pe cale aeriană la Paris aterizând direct pe scena dela „Comédie Française..."

Joyce scrie un roman menit să întreacă pe „Ulysse"; Ramon Gomez-de-la-Serna compune nişte „Gregherii" nouă, noaptea, într'un cafeu din Madrid. In Italia se anunţă numele lui Mario Puccini; în Anglia — lui T. F. Pounce. In Franţa, un tânăr American — Julien Green — a scris un roman, poate — cel mai bun roman din 1927; Louis Arragon şi Marcel Joindeaux au publicat operele lor complect mature: „Ţăranul din Paris" şi „Prudence Autchaume"; André Bekler a justificat oarecum speranţele puse într'însul, publicându-şi frumoasa-i „Ţara Necunoscută".. .

Urmează: torentul de scrieri biografice cu „Disraeli" de Maurois şi „Macchiavelli" de Prezzolini în frunte. Insă prevalarea producţiei biografice e un fenomen atât de puternic în anul 1927, încât cere o analiză rezumativă cu totul separată de bilanţul pur literar al anului scurs în vecinicie. Vom reveni cu o altă însemnare asupra fenomenului acesta.

Iar, dacă am fi somaţi să spunem: care a fost evenimentul literar cel mai important şi „pan-european" în 1927? — n'am putea numi nici una dintre cărţile pomenite mai sus, şi nici strălucitele „Adrienne Mésure" de Green, „Thérèse Dekeyroux" de Mauriac sau ultimele opere de Forster etc.... Desăvârşirea şi eternizarea nu rezidă în opere dătătoare chiar de mare viitor, care ne fac să mai sperăm, să mai prevedem. Adevărata operă de artă şi-a asimilat totul şi nu ne permite să alegem ceva dintr'însa. Prin ea, nu ne mai îngăduim speranţe: ne e deajuns s'o vedem epuizându-se şi desăvârşindu-se pe sine şi în sine.

Multe, poate, au început sau au continuat în 1927; însă nu s'au imprimat în memoria omenirii. Şi dacă se va pune, peste un secol, o întrebare: ce s'a întâmplat în literatură acum o sută de ani? — ne închipuim astăzi numai un singur răspuns posibil:

— Cinci ani după moartea lui Marcel Proust, s'a desăvârşit opera vieţii sale: a apărut ultimul volum al „Căutărilor Timpului Pierdut", adică „Timpul Regăsit", — o carte pe care el n'a cizelat-o complect, dar cel puţin a reuşit s'o creeze integral în gândirea lui. Acest eveniment s'a întâmplat în anul 1927. — **N.**

Centenarul literar

Anul 1927 în literaturile europene a trecut ca un mare centenar literar plin de jubilee şi comemorări, mai ales în Franţa.

Secolul trecut ne-a furnizat doi ani cu deosebire prodigioşi: 1827 şi 1857. In 1857 au apărut simultan: „Tristan", „M-me Bovary" şi „Fleurs du Mal"; deci, în 1957, dacă nu noi — copiii noştri vor avea destule pretexte pentru serbări jubiliare. Noi însă am şi fost însărcinaţi, şi ne-am executat, să profităm de amintirile bogate testate de anul literar 1827, anul morţii lui Beethoven.

In 1827 au murit doi mari promotori ai romantismului: Williams Blake şi Ugo Foscolo; în acelaş an a apărut „Cartea cântecelor" de Heine desăvârşind primul ciclu de poezie romantică: Heine a fost doar descoperit şi propagat în Europa, tocmai de Blake şi de Foscolo. Anul 1827 e marcat de operele creiate de romantism: „Cromwell" cu celebra-i „Prefaţă" de Hugo; „I promessi sposi" de Manzoni, „Cronica lui Carol al IX-lea" de Mérimée, şi apogeul influenţei lui Walter Scott, — cad la activul anului 1827, care a evidenţiat colaborarea efectivă a literaturilor: engleză, franceză, italiană şi germană, îngăduind să se vorbească atunci pentru prima oară de **Literatura Europeană!...** Deci, în 1927 s'a serbat realmente centenarul dela ştergerea graniţelor, diferenţelor şi animozităţilor între popoare, limbi şi tradiţiuni....

De atunci, într'o sută de ani împlinită, unitatea aceasta n'a reuşit totuşi să devină mai lămurită şi mai puţin discutabilă. Dar unitatea n'a dispărut, deşi e greu să recunoaştem în mixtura literaturilor din Europa — Literatura Europeană care sclipeşte undeva în adâncul babiloniei literare moderne; şi sclipeşte foarte des nu tocmai acolo unde năzuesc forţele şi intenţiile scriitorilor doritori s'o realizeze definitiv.

Internaţionalismul în literatură duşmăneşte astăzi **supranaţionala unitate** a literaturilor naţionale din Europa. Politicianii literari sunt incapabili să transforme polifonia în unison; şi, de fapt, o îndreaptă numai spre tăcere forţată. Dar din fericire numai o îndreaptă spre tăcere. Chiar din polifonie anului literar 1927 — an nu tocmai strălucit sau reuşit — putem distinge unitatea orchestrei literelor europene, destul de răsunătoare. O auzim când ne emancipăm de „curente", de mode, manifeste, premii şi succese senzaţionale. O distingem, o auzim; însă nu putem încă s'o exteriorizăm din mediul ei ocazional şi vremelnic.

Cele două Internaţionale

La Houle, Organ de acţiune intelectuală, publică în numărul de Decembrie răspunsul colaboratorului nostru *Eugen Relgis* la ancheta asupra menirii sociale a intelectualilor. Foiletonul, intitulat : *Parallélisme entre les deux Internationales,* sfârşeşte astfel:

„Paralelismul dintre Internaţionala proletarilor şi aceea a intelectualilor este deci concentric. Cercul socialismului şi celelalte cercuri mai mici ale diferitelor tendinţe sociale sunt cuprinse toate în marele cerc al umanitarismului. Cercurile mici trebue să tindă a creşte spre limitele umanitarismului, iar acesta tinde la rândul său spre domeniile „de dincolo" — nu acele mistice, ci acele reale: ale supraomului (care e altul de cât acel al lui Nietzsche) şi ale supra-materiei".

„Dacă Internaţionala proletarilor are de-acum doctrina ei, Internaţionala intelectualilor are şi ea trebuinţă de o doctrină vie — care nu este alta decât a umanitarismului. Această doctrină *nu poate fi* dogmatică şi convine tuturor oamenilor. Ea cuprinde toate idealurile omenirii; socialismul şi individualismul, estetica, ştiinţa şi religia se armonizează, în cuprinsul umanitarismului întemeiat pe evoluţia biologică a speciei umane. Dacă definim umanitarismul ca o armonie a contrariilor, nu facem deloc vre-un compromis... Deci, umanitarismul trebue să fie la baza Internaţionalei intelectualilor. El e totodată scopul şi metoda ei. Scop: evoluţie civilizatoare. Metodă: pacifism şi internaţionalism, prin iubire şi libertate".

In numărul de Decembrie al revistei parisiene *Evolution,* d. Eugen Relgis a publicat un studiu: *La langue du Pacifisme,* în care cercetează problema limbei auxiliare internaţionale şi face istoricul limbei esperanto, revelând aportul lui Zamenhof la concepţia umanitaristă.

J. H. Rosny

Se ştie că acest nume şi aceste iniţiale au compus, până în 1908, iscălitura de colaborare a doi scriitori, doi fraţi, cari au produs astfel un şir lung de lucrări de înaltă însemnătate artistică. Un adevărat divorţ literar îi despărţi însă.

Unul din ei s'a născut în 1856, celălalt în 1859, dintr'o familie franceză, olandeză, belgiană şi spaniolă. Numele lor adevărat e Boex. — J.-H. Rosny e numai pseudonimul lor.

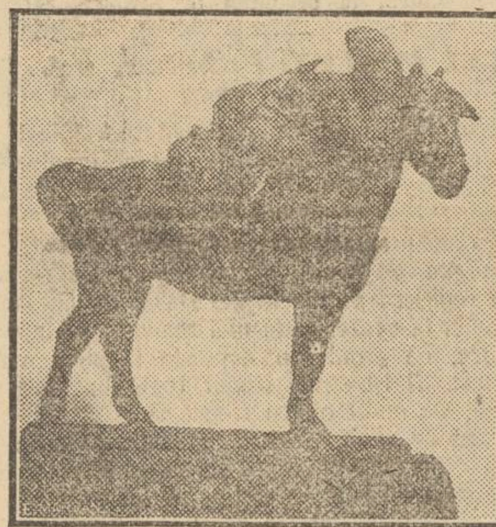
Cele mai multe din scrierile lor sunt pătrunse de mari preocupări ştiinţifice, spre care erau porniţi prin puternica cultură ştiinţifică pe care o primiseră; se mai resimte, pe de altă parte, în multe din romanele lor, în cel mai înalt grad, suflul problemelor sociale şi chiar socialiste ale timpului nostru; în sfârşit, temperamentul şi structura lor viguroasă de atleţi trebuiau să întipărească scrierilor lor acea pecetie de optimism sănătos, care bate numaidecât la ochi cititorului.

Romane ştiinţifice şi preistorice, — gen în care au strălucit înainte de englezul H. G. Wels, — romane sociale, romane şi nuvele psihologice (ca „Ispititoarea", apărută în româneşte în ultimul număr al „LECTURII" (153), frumos tradusă de d-l Ion Pas), alcătuesc o listă lungă de opere valoroase, care ştiu să încordeze şi să farmece.

Stilul fraţilor Rosny e cu totul original; şi-au creat, la început, un vocabular cu adevărat modern, plin de neologisme, cu numeroase împrumuturi din domeniul ştiinţei şi technicei. Cu timpul, puseră tot mai mult frâu acestei porniri, până ce, ei singuri, se mulţumiră să mai păstreze doar puţine din aceste cuvinte, pe cele mai bune, şi cari reuşiseră de altfel să se încetăţenească în limba literară. Forma lor scânteietoare, nervoasă, plină de condensări şi prescurtări cizelate, dar armonioase şi energice, are de asemenea o structură cu totul deosebită, personală.

Dela despărţirea lor, fiecare din fraţi — amândoi membri ai Academiei Goncourt — au continuat să producă opere valoroase, iscălind, — unul J.-H. Rosny Ainé, — celalt J.-H. Rosny Cadet.

Autentificare

Din această statuetă cu tiraj limitat şi *unic* de 15 (cincisprezece) exemplare am vândut următoarelor persoane :

1) Pict. Ionescu Doru. 2) Prop. Paul N. Paul Muscel. 3) D. I. Diaconescu. 4) Pict. Ignat Bednarik. 5) Pict. Păun Ioanid. 6) Advocat Romulus Dumitrescu. 7) Pict. Zanfiropol Dall. 8) Muzeul Militar. 9) Loc. Corneliu P. Grigorescu. 10) Arch. Maria Irineu. 11) Scharles Mendles. 12) Cosma Grienfeld. 13) Pict. G. Chirovici. 14) Ing. Agr. Mironescu C. 15) Mihail Takorian.

Autor-sculptor, GH. TUDOR.

178122.

CEREŢI la toate

Librăriile şi principalele depozite de ziare

următoarele volume INTERESANTE, INSTRUCTIVE şi DISTRACTIVE:

UMORUL LUI HAŞDEU	de Barbu Lăzăreanu	Lei	80
SUB FLAMURA ROŞIE (roman)	„ Dem. Theodorescu	„	100
RECENZII (1924—1925)	„ Const. Şăineanu	„	60
INTRE TRECUT ŞI VIITOR (trad.)	„ Guglielmo Ferrero	„	50
RATACIRE (roman social)	„ Aida Vrioni	„	30
COMOARA CU POVEŞTI	„ Ali-Baba	„	80
HAPLEA, păţanii hazlii (ed. II-a)	„ Moş Nae	„	50
EVREICA şi alte povestiri	„ Andersen	„	30
STELE SUB NORI (versuri)	„ Al. Terziman	„	60
CA SĂ MAI RADEM (bucăţi hazlii)	„ Moş Nae	„	20
LIBERTATEA PRESEI	„ Const. Graur	„	10
DIN VIAŢA UNIVERSITARA (amintiri)	„ Dr. Gr. T. Popa	„	15
CUCOANA OLIMPIA (roman)	„ Lucia Mantu	„	30
JIDOVUL RATACITOR (mare roman senzaţional 800 pagini)	„ Eugen Süe	„	100
MISTERUL DIN CAVOU roman de mare senzaţie 1000 pagini	„ Xavier de Montepin	„	100

Biblioteca „DIMINEAŢA"

— 100 numere apărute — un volum lei 6.— (Cereţi catalogul detailat).

„Biblioteca TINERETUL"

(Povestiri pentru tineret) un volum Lei 5.

„LECTURA"

Cele mai frumoase nuvele din literatura tuturor popoarelor. Un număr Lei 5. (Cereţi catalogul numerelor apărute).

Cărţile de mai sus se pot comanda şi direct dela editura „ADEVERUL" S. A. Bucureşti, Str. Sărindar 7—11.

Comenzile ce trec de 100 lei se expediază şi contra ramburs.

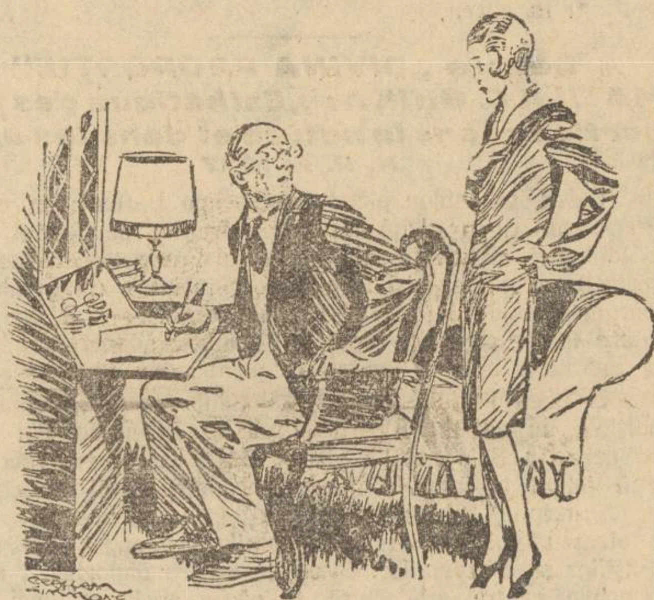

Săpăturile dela Glozel

— Poartă data : 638 înainte de Cristos !... Ce crezi ?
— Dacă stă scris cu litere latine, aşa trebue să fie !

(Le Journal).

Fată modernă

— Bani pentru trusoul tău ? Dar habar n'am avut când te-ai logodit !

— Vai de mine, tată ! Dumneata nu citeşti niciodată gazetele ?.....

(Rystamder).

Doliul

El. — Am întâlnit-o adineaori: era fermecătoare, ca văduvă... Ii venea aşa de bine costumul de doliu...

Soţia. — Nu-i aşa? Dar şi mie cred că mi-ar veni...

(Le Matin)

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . . . Lei 300
„ „ „ 6 luni . . . „ 150
„ „ „ 3 „ . . . . „ 75
In străinătate dublu

ANUL IX. — No. 372

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINATATE

Duminică, 22 Ianuarie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888 1897 / CONST MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

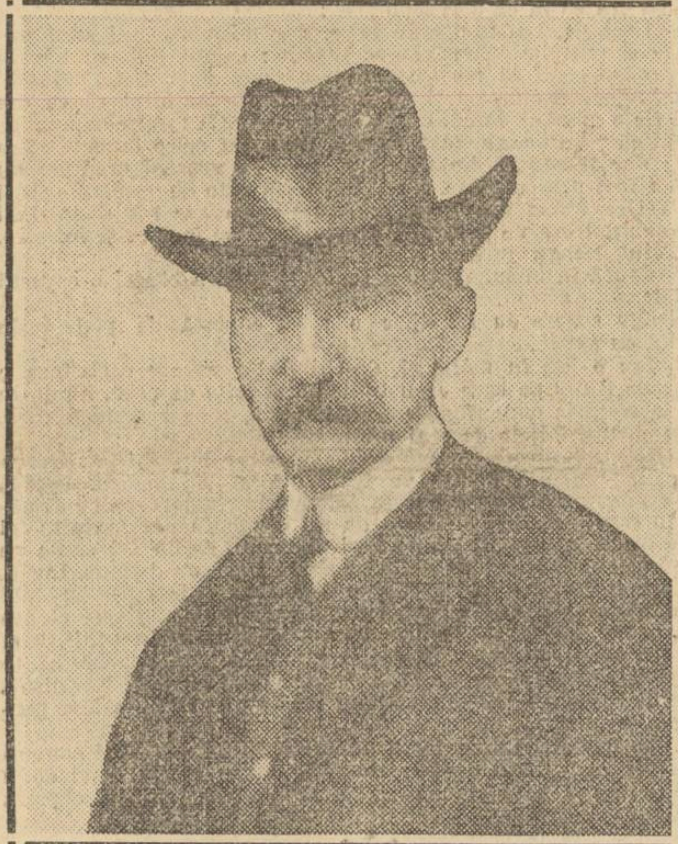
Thomas Hardy

Cu moartea lui Thomas Hardy (născut la 1840), dispare unul din ultimii reprezentanți ai epocii din urmă din așa numita eră victoriană. După romancierii din epoca mijlocie victoriană, Kingsberg, Disraelli, Charles Read, Mrs. Gaskell, Charlotte Bronti, George Eliott, Anthony Trollope, George Macdonald, Quida, Richard Doddridge, etc., care au introdus în literatură preocupări sportive, militare, sociale, ultimii victorieni ai căror reprezentanți au fost George Meredith și Thomas Hardy, au creat o literatură nouă, cu orientări multiple printre care cea mai importantă și mai caracteristică a fost resfrângerea concepțiunii filosofice a vieții în ficțiunea romanului.

In opoziție cu Meredith, care e optimist, Thomas Hardy e de un pesimism întunecat, deși pătruns de milă și compătimire pentru omenire.

Eroii săi sunt de preferință oameni din popor, căci — zice el — tragedia vieții stă în lupta omului cu natura, iar această tragedie nu se vădește decât la omul simplu, de jos, care-și revarsă direct viața interioară în fapte; la omul din clasele suprapuse nenumărate convențiuni sociale maschează sufletul și faptele, nu pot fi înțelese decât prin o amănunțită analiză subiectivă.

După subiectele tratate în romanele sale, el poate fi privit ca unul din primii scriitori regionaliști, căci lumea din scrierile sale e lumea care trăește în regiunea din jurul marilor orașe industriale, ale ținutului Dorset unde s'a născut el. Totuși regionalismul său e încă foarte departe de ceiace se înțelege azi prin acest calificativ. El nu urmărește descrierea regiunii

Thomas Hardy

ca atare și pentru scopul de a-i pune în lumină interesul și culoarea ei locală. Regiunea Dorset a fost aleasă, pentrucă autorul o cunoștea mai bine și putea deci să o utilizeze mai bine în vederea scopurilor sale.

Natura ține în scrierile sale rolul unui personagiu viu, în loc de a fi decorul în care se proectează pur și simplu viața eroilor săi. Aceasta și din pricina profundei și puternicei sale viziuni poetice, care dă viață colțului celui mai sterp din natură, pe care-l contemplă ceva mai mult și din pricina concepțiunii sale speciale despre viață și raportul ei cu natura.

Pentru el natura nu este numai cadrul vieții, ci stofa însăși din care se înfiripează sufletele și caracterele personagiilor sale. E o concepție aproape biologică, asemenea acelei a lui Darwin, grație căreia uneori copacii săi trăesc ca niște oameni, iar oamenii par sub furia oarbă a destinului ca niște bieți copaci fără putere, zbuciumați în frământările furtunii.

Aci stă puterea și slăbiciunea operei lui Thomas Hardy. Tragicul situațiilor, din povestirile lui, stă în conflictul dintre micimea și slăbiciunea omului cu imensitatea suferințelor sub cari îl copleșește natura și legea destinului. Dar acest destin nu planează asupra omului ca o forță oarbă care nimerește la întâmplare binele sau răul. El e în adevăr călăuzit de un determinism neînduplecat, dar în acelaș timp se simt în el și tendințe diabolice de a chinui omul căzut în stăpânirea lui. Se simte mâna autorului, care după ce a lăsat creaturile lui să treacă din consecință în consecință până la ultimele suferințe după legea neîndurată a destinului lor, acum le apasă ca un Dumnezeu neînduplecat și vindicativ, spre a nu mai putea scăpa din rețeaua de suferințe în care au fost prinse.

Din această pricină tragicul său are adesea un caracter de artificialitate, e oarecum teatral și depășește efectul vizat. De aceia, de pildă, soarta lui Jude și a lui Tess ne ațâță mai mult decât ne mișcă. Suntem mai mult revoltați decât zguduiți de grozăvia soartei lor. Simțim mâna autorului care ajută destinului să-i zdrobească fără cruțare. Viața lor se desfășoară liberă și dela sine până la un punct, când intervine voința lui Thomas Hardy care forțează și falsifică tonul, tăind astfel efectul prevăzut și așteptat. Apoi preocupările lui filosofice îl fac să întrebuințeze adesea termeni științifici ce-i învechesc stilul și-i îngreuiază expunerea.

Aceasta nu înseamnă însă că Thomas Hardy nu e cu drept numărat printre cei mai mari prozatori englezi.

Alura epică a operei lui masive, lumea evocată de el, care se mișcă atât de ușor și totuși are atâta consistență și siguranță: natura, poezia și viața ce palpită în însăși inima pământului descris de el, țăranii lui de o linie atât de simplă și nobilă, de un humor și o înțelepciune primitivă atât de originală în simplicitatea ei și atât de umană în viața și actele lor de toate zilele; formele lui în varietatea plină de nuanțe a firii lor de o răutate cicălitoare, sau de o duioasă noblețǎ, sau pasionate și visătoare dar desemnate întotdeauna cu un humor fin și un accent de adevăr impresionant, toate creaturile lui sunt vii și însuflețite. Construcția romanelor sale e de o calitate superioară, el stăpânește atmosfera, are simțul tragicului și dramaticului, creiază caractere și e atâta majestate și putere de adevăr în cele ce scrie, încât pare că cititorul se simte copleșit. „Opera lui, zice Leonnel Johnson, e o operă în care palpită un suflet mare în lucruri mărunte și familiare; solemnitatea profundă din lumea pădurilor, câmpiilor, locurilor sale singuratice a trecut în opera lui și când creiază, creiază cu patimă oameni al căror spirit îl călăuzește și-l orientează".

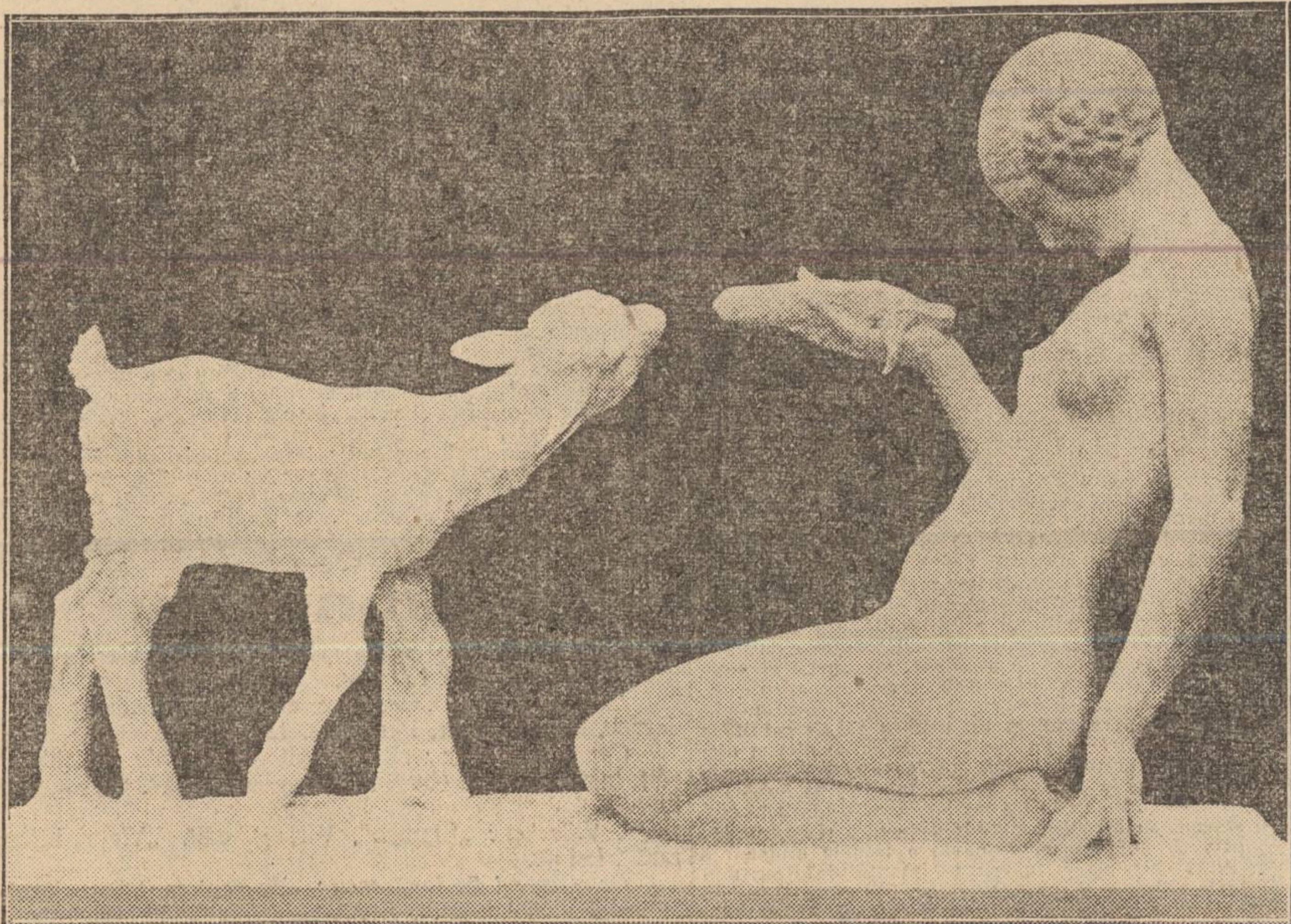
Tonul scrierilor sale poate să varieze dela idila din **Under the Greenvood Tree**, la seninătatea fericită din **Far from the Madding Crowd**, trecând prin furtunosul **Return of the Native** până la amărăciunea doborâtoare a lui **Tess d'Uberville**, lumea creiată de el e aceiași.

Dar cea mai crudă și mai neîndurată povestire este **Jude the Obscure** care a apărut la jumătatea secolului nostru, tocmai în clipa în care gustul și tendințele literaturii engleze încep să se orienteze cu totul în altă direcțiune.

Un supraviețuitor al epocii sale și socotit ca mort de mult, chiar după apariția capo d'operei sale Jude the Obscure.

Aceasta nu-l împiedică a rămânea o figură măreață și impunătoare a unei epoci din literatura modernă a Angliei.

ISABELA SADOVEANU

M. Courbier — *Iedul*

INEDITĂ — *RADU ROSETTI*

Dragostea lui Ștefan Movilă

Drum pruefe wer sich ewig bindet
Ob sich das Herz zum Herzen findet

I

Andrei Joldea își revenise în fire. Acum cunoștea pe toată lumea și putea vorbi ; dar medicul, înainte de a pleca, spusese hotărît că dintr'un moment într'altul trebue să se producă un nou atac de astmă în urma căruia sfârșitul este neîndoelnic.

Lângă pat, ținând dreapta bătrânului cu amândouă mânile, ședea pe un scaun fiica lui, Eliza, o blondă frumoasă și înaltă, ai cărei ochi albaștri erau roșii de lacrimi.

La picioarele patului, răzămat de el cu coatele, sta un bărbat de statură mijlocie, de făptură puternică, cu fața deschisă. Deși vijeliile vieții îi lăsase pe cap și pe mustăți urme bogate de zăpadă, nu i se putea da mai mult de treizeci și cinci de ani. Acest bărbat era Ștefan Movilă, megieș de moșie cu Andrei Joldea și fiul celui mai scump prieten ce-l avuse odinioară bătrânul.

— N'ai nevoe să mă îmbărbătezi, nu mi-i frică de moarte, spunea bolnavul cu glas slab ; am avut timp să mă pregătesc pentru momentul întâlnirii cu dânsa în cei șaptezeci de ani ai vieții mele. Și-apoi viața nu mi-a fost destul de miloasă pentru ca să-mi pară rău după ea. Dar lucrul care mă muncește și nu mă lasă să mor în pace este gândul că mi-am pierdut toată averea, — că îndată după moartea mea — creditorii vor vinde moșia și casa, și Eliza va rămâne fără adăpost, fără mijloace, fără sprijin ! Și lacrimi izbucniră din ochii lui.

— O ! tată, zise Eliza, nu te îngriji de mine, Dumnezeu se va îndura și-mi va da putere să muncesc și să-mi câștig viața.

— Dumnezeu este departe, răspunse bătrânul ; iar greutățile și primejdiile vieții te vor înconjura dela întâiul pas. Amar mă căiesc acuma că ți-am dat o creștere nepotrivită cu starea de sărăcie în care te las, nepregătită pentru lupta cu viața ce, pentru tine, începe chiar de mâine ! Și lacrimile moșneagului urmau să curgă.

După o clipă de tăcere, Ștefan care părea stăpânit de o emoție puternică, părăsi locul la care stătuse până atunci. Apropiindu-se de căpătâiul patului, se opri lângă Eliza și zise bătrânului cu voce mișcată :

— Dacă asta ți-este singura grijă, moșu' Andrei, poți să mori liniștit, Elisa nu va duce lipsă de nimic. Deși nu sunt bogat, știi că am stare destulă pentru mine și pentru ceea-ce-aș lua-o de nevastă. Mi s'a urît de burlăcie : unde aș putea să găsesc o nevastă mai bună la inimă, mai frumoasă, de neam mai bun decât Eliza ? Sânt gata s'o ieu de soție... dacă-i este cu voie și nu mă găsește prea bătrân.

Moșneagul rămase mut de surprindere ; dar, pe fața Elizei adinioarea atât de desnădăjduită, trecea acuma o rază de fericire.

— Primești, moșu' Andrei: primești, Elizo ? Intrebă Ștefan.

— Ștefane, pentru numele lui Dumnezeu nu glumi în acest moment, zise moșneagul.

— Nici odată n'a fost gluma mai departe de gândul meu, răspunse Ștefan. Moșu' Andrei, îți jur că dacă Eliza primește, sunt gata s'o ieu de soție.

— Și-mi juri că cuvintele tale nu sunt numai menite să mângâe cele de pe urmă ceasuri ale unui muribund și că după moartea mea te vei căsători cu fiică-mea și că vei fi sprijinul ei pe viață ?

— Pe cinstea mea, îți jur că mă voi căsători cu fiica d-tale și că voi face tot ce atârnă dela mine pentru fericirea ei... Dar, urmă el, trebue să fie cu voia Elizei.

Eliza, în loc de a răspunde, se sculă, luă mâna lui Ștefan în mâna ei și, rezemând capul de umărul lui, începu să plângă.

— Eliza te iubește din copilăria ei, — zise bolnavul, — o știu, căci ochiului unui părinte iubitor greu poate un copil să ascundă vreo taină ; dar te iubea fără nădejde. Are să-ți fie o soție iubitoare, blândă și credincioasă. Pe tine te cunosc și te știu demn de ea. Dumnezeu să vă ajute ! Primește binecuvântarea mea pentru liniștea ce o aduci în sufletul meu pe pragul morții !

Și, după câteva ceasuri, bătrânul, își dădu sufletul, liniștit, în brațele copiilor lui.

Ștefan fu silit să părăsească casa vechiului său prieten, în seara zilei în care avu loc înmormântarea. Afaceri grabnice îl chemau acasă. Lăsând pe Eliza în grija unei surori a tatălui ei, care fusese chemată în grabă și făgăduind că va veni a doua zi, își luă ziua bună și plecă călare spre Străoani.

Djerid, calul arăbesc pe care încălecase, stătuse în grajd străin mai multe zile și acum fiind cuprins de dorul de casă, voi s'o pornească repede.

— Ho ! Djerid ! La pas, căci am de gândit !

Dar Djerid, ținut de mâna și de pulpa lui Ștefan, juca pe loc.

— La pas ! La pas ! Ho ! La pas! Cal bătrân și nebun ! Te porți ca un mânz rău crescut și ai să mă faci să chem în ajutor pe boierii pinteni și pe domnița vargă ! La pas !

Calul, la auzul amenințării se liniști și-și schimbă mersul într'un pas lung, sprinten și legănat.

— Așa Djerid, cuminte !—zise Ștefan,—cuminte ! și-l netezi pe coamă. Mi se pare chiar că Djerid este mult mai cuminte decât stăpânu-său ! — urmă Ștefan să vorbească singur, ca cei mai mulți oameni ce trăesc singuri. Frumoasă nebunie am făcut ! Iar m'a tras inima de limbă. Iată-mă logodit cu o fată care-i cu cincisprezece ani mai tânără decât mine, frumoasă, bună, blândă, care mă iubește ; dar pe care eu n'o iubesc de loc — dar de loc. Nu m'am putut stăpâni, jalea ce se vedea pe fața bătrânului, lacrimile lui m'au răzbit. Mi-am adus aminte de credința și de prietenia ce a arătat-o el tatălui meu în împrejurări grele. Cel puțin l'am făcut să moară în liniște ! Dar cine știe cât de scump voi plăti eu această mișcare necugetată a inimii ? Iată-mă legat pe viață cu o fată care poate să fie înzestrată cu toate frumusețile inimii și a minții, dar către care nu mă atrage nimic, nimic ! Par'că nu știam eu că ea mă iubește, deși nu făcusem nimic spre acest sfârșit ; și, în timpul din urmă, văzând cum stă treaba, am fost mai mult ca rece cu dânsa. Zice lumea că dragostea poate să vie și după căsătorie ; să dea Dumnezeu, dar tare mă îndoesc. Oare să mai pot eu iubi odată? Voiu mai resimți eu oare acea beție atât de dulce ? In treizeci și cinci de ani am iubit, iubit adevărat numai odată.

Și Ștefan își reamintea toate fazele singurei lui iubiri. Intâlnirea lor, când erau doi copii, în grădina dela Străoani și cum, din întâia zi el și zisese : E frumoasă și bună ; o iubesc. Și, de atunci, ea rămăsese pentru el idealul a tot ce este frumos, bun și nobil. Moșiile părinților lor erau în apropiere : din Moșinoaia, domeniul Buhușeștilor, izvorăște Zăbrăuțul care străbate Străoanii : se vedeau des și iubirea copilărească se schimbă repede în pasiune.

Ștefan 'și-aducea aminte zâmbind cum dela o vreme începuse să o prade în mod nerușinat. Strânsese o comoară întreagă de suvenire furate și întrebuința meșteșugurile unui Huron pe cărarea războiului pentru a le feri de ochii altora. Cumpărase la iarmarocul Cașinului, cu prețul economiilor lui pe un an întreg, o casetă cu un saltar ascuns în care, cu mare nevoie își închisese toată comoara. Căci comoara era bogată; ea se compunea din : cinci mănuși (din păreche), șapte batiste, o bucățică de căptușală de piele a unui papuc, nouăsprezece spelci, trei degetare, zece fionguri dela cap, dela gât, dela corsaj, dela papuci și o sumedenie de cordeluțe de mătase și de catifea. Dar comoara comorii era o șuviță alcătuită din patrusprezece fire de păr, adunate unul câte unul, având fiecare povestea lui și cunoscut fiecare în parte de el.

Când cu vârsta, iubirea deveni într'adevăr pasiune, această schimbare fu însoțită de chinuri. Maria era cu doi ani mai mare decât el și Ștefan înțelegea că ea nu-l va aștepta și se va căsători cu altul. Se simțea atunci în prada unor adevărate accese de nebunie, se hotărâse să-i spuie că o iubește, să-i ceară iubirea ei, să-i zică că nu poate trăi fără de dânsa. Și, într'o seară de vară, (Ștefan era atunci de saptesprezece ani,) în raiul care se numește grădina de la Străoani, scăldat în razele lunii numai o întâmplare neprevăzută îl împiedică să vorbească. Ședea cu Maria pe o bancă, vorbeau de niște romane ce amândoi le cetise și convorbirea căzu asupra iubirii nenorocite a eroinei din unul din acele romane. Și fata începu de odată să facă o definițiune pasionată a amorului : amor nobil, sfânt, duios, gata la toate jertfele, adevărată împărtășenie a sufletelor, cum îl înțelegea ea. Vorbele ei arătau o fire pasională, dar o pasiune nobilă, duioasă, limpede și curată ca apa de munte : dorul nemărginit de iubire al fecioarei.

Ștefan o asculta răpit, sorbind aceste cuvinte care i se păreau a fi cântecul unui înger. Când copila tăcu, era să cadă la picioarele ei și să-i zică că el o iubește așa cum înțelege ea a iubi și a fi iubită; dar mamele lor care se primblau prin grădină, sosiră în acel moment și se așezară lângă ei.

Alt prilej de a vorbi nu se mai ivi și după câteva săptămâni Maria se căsătorea în București. Iși aducea aminte de durerea ce-l cuprinsese la auzul acestei vești și de îngrijirea părinților lui când îl văzură uscându-se în picioare din zi în zi. De nu i s'ar fi întipărit din copilărie un dispreț desăvârșit pentru sinucidere, și-ar fi curmat viața.

Timpul îi mai alinase jalea când se văzu fără de veste în fața Mariei. Se întorcea dela o primblare călare și descălecase la scară când de odată Maria care se oprise cu soțul ei la Străoani, în drum spre Moșinoaia, îi sări în brațe.

— Vină să faci cunoștință cu bărbatul meu, zise ea după ce îl sărută de mai multe ori, să știi că cine mă iubește pe mine trebue să-l iubească și pe el.

Ca prin farmec, ura ce Ștefan o simțea pentru acel necunoscut dispăru și, de atunci, el rămase amicul sincer și devotat al acelui om de bine.

Ștefan plecă în străinătate pentru a-și complecta studiile. Impins de nebunia tinereții, începu să azvârle fărâmituri din inima ce până atunci o stăpânise Maria întreagă, ființelor nedemne în fața cărora îl punea întâmplarea.

Dar când, la intervale lungi, primea de la dânsa vreo scrisoare fie din cele mai banale, o felicitare pentru o zi de naștere sau pentru un examen trecut, sau chiar un răspuns în zece rânduri, vederea slovelor iubite deștepta într'însul, odată cu iubirea curată ce dormea în el, dispreț și desgust pentru idolele momentului ; le izgonea pe loc fără cruțare și ducea pe urmă cu săptămânile o viață de fată mare.

Sosi ceasul fericit al întoarcerii în țară, ceas cernit prin moartea neașteptată a tatălui său iubit. Timp de doi ani nu văzu pe Maria care călătorea în străinătate.

O regăsi într'o iarnă în București, mai frumoasă decât odinioară, domnind în societatea capitalei prin farmec și prin renume. O văzu în casa ei înconjurată de soț și de copii, mamă și soție fără prihană. Simți că o iubește poate mai mult decât odinioară, dar altfel: ea era acuma mai mult ca altă dată idealul frumos și sfânt de care nu te poți atinge, în fața căruia o poftă sau speranță ar fi o pângărire.

Iși mai aducea aminte de un bal la doamna O., întâiul bal la care se găsea împreună cu dânsa. Toată seara rămăsese neclintit, rezemat cu umerile de un ușor urmând-o necontenit cu ochii și admirând-o. Pe la mijlocul cotilionului văzu două doamne tinere vorbind cu dânsa și arătând cu ochiul spre el, apoi pe Maria luându-le de mână și ducându-le drept la dânsul.

— Alegeți: Teleajen sau Prahova, zise ea.

Dar el răspunse: Zăbrăuț, și cuprinzând-o de mijloc, cam de nevoie, dar mai mult de voie, o duse în vârtejul valsului, măgulită în fundul inimii de adorarea însuflețită ce o cetise în ochii lui, și înveselită de înfățișarea plouată a celor două Muntence rămase pe loc și cărora Ștefan nu le hărăzise măcar o privire.

— Urs nelins! îi zise ea când o duse înapoi la loc, dar ocara era rostită cu un glas desmierdător.

O jale adâncă îl cuprindea când își amintea moartea ei neașteptată; în acea zi Ștefan își luase rămas bun de la tinerețile lui. De atunci lumea îi părea mai tristă, mai deșartă, mai rece.

— Căci al nostru e sur și rece, marea noastră-i de îngheț, zise el reîncepându-și monologul cu versul lui Eminescu. Poate îl va mai înveseli Eliza dacă o femee pe care nu o iubesc poate înveseli ceva. Ce prostie am făcut ! Bah ! Ce-i făcut e făcut. Eliza-i frumoasă și bună, ea mă iubește, până acum trei ani Maria mi-a fost soarele la care mă încălzeam din depărtare; dar mă încălzeam și ea mă iubea numai ca pe un frate mai mic. Eliza, de departe, cam seamănă cu Maria, cine știe: Dacă este scris ca inima mea să nu aibă niciodată parte de lumina soarelui, poate că se va putea încălzi la lumina lunii, — dacă luna va fi aproape. Djerid, călușul meu, ai fost foarte cuminte și pentru a-ți mulțumi de acuma îți dau voie să alergi.

Precum o prevăzuse Andrei Joldea, din averea lui nu rămânea nimic, vânzându-se tot, de abia era cu ce să se plătească creditorii. Un mușteriu ivindu-se, moșia fu vândută și toate afacerile bătrânului erau lichidate o lună după moartea lui. Cu mare greu, Ștefan izbuti să stoarcă cumpărătorului, după ce consimțise la o îndreptare de hotar destul de oneroasă pentru proprietarul Străoanilor, o sumă de cinci mii de lei. Dar el spuse Elizei că reușise să iea zece mii, întregind această sumă din punga lui. Acești bani erau meniți să asigure traiul Elizei în străinătate, unde se ducea cu mătușa ei, pe timp de un an pentru a'și căuta sănătatea zdruncinată. Căsătoria fu hotărîtă pentru luna Mai a anului următor 1877 când expira și doliul Elizei

* * *

O lună după plecarea Elizei Ștefan se afla în toiul secerii, când primi o scrisoare de la Doamna Catinca Arbure, o vară a lui, proprietara moșiei Anghelești ce este în depărtare de vreo cincisprezece kilometri de Străoani.

Doamna Arbure, care obicinuit trăia în străinătate, îi spunea în acea scrisoare că, denunțându-i-se în mai multe rânduri că vechilul de la moșie o fură, venise să-și dea însăși seama de adevărul acelor denunțări. Sosind în Anghelești de vreo două zile se încredințase că ele erau într'adevăr întemeiate și luase îndată măsuri pentru îndepărtarea lui; dar, spre acest sfârșit trebuiau să se lichideze toate socotelile pe mai mulți ani și aceste socoteli erau atât de încurcate, în cât nu-i era cu putință să le descurce fără ajutorul unei persoane pricepute și de încredere. Rezemându-se pe bunele relațiuni ce le avuse cu vărul ei încă din copilărie îl ruga să-i vină în ajutor în această împrejurare neplăcută.

Era o îndatorire dela care Ștefan nu se putea da în lături și, punându-și în grabă trebile la cale, plecă chiar în acea zi la Anghelești, unde ajunse pe la vremea mesei. Când se dădu jos din trăsură, negăsind pe nimeni la scară, urcă repede treptele, străbătu sala și salonul pe care le găsi pustii și, văzând ușa terasei cu flori ce ducea în grădină deschisă, eși pe dânsa. Nevăzând nici acolo pe nimeni, era să se întoarcă — când de odată, auzi un foșnet de rochie și din dosul unei lăzi de iasomin ieși cu o carte în mână cea mai drăgălașă ființă ce o văzuse în viața lui. Era o fată de abia ieșită din copilărie și de statură mijlocie, pe trupul ei fraged și mlădios era așezat un cap mic, cu trăsături de o gingășie minunată, încununat de un păr castaniu deschis cu care contrastau sprincenile închise, lungi și încordate, precum și ochii negri dulci și luminoși a căror privire oprindu-se asupra lui Ștefan îl făcu să resimtă impresiunea unei desmierdări. Inchinându-se la dânsa zise :

— Caut pe Doamna Arbure.

Continuare în pagina II-a

— Naşă-mea se află în grădină, răspunse ea cu un glas cam surd însă plin de farmec, dar iată că o văd venind.

Şi Ştefan întorcându-şi cu părere de rău privirea în direcţia ce i-o arătau ochii copilei, văzu pe vară-sa care venea spre dânsul însoţită de o doamnă în vârstă. Se duse înaintea ei şi o întâlni la scara terasei. După câte-va cuvinte de mulţămire pentru graba cu care el răspunse la apelul ei, Doamna Arbure, întorcându-se către doamna ce o însoţea îi zise:

— Iţi prezint pe vărul meu Ştefan Movilă, despre care ai auzit multe dela mine, apoi adresându-se lui Ştefan:

— Doamna Elena Răzvan, mătuşa mea.

După ce Ştefan se închină înaintea Doamnei Răzvan şi-i sărută mâna, urcară treptele terasei împreună.

— Lucio, zise Doamna Arbure copilei care rămăsese pe loc, îţi prezint pe vărul meu Ştefan Movilă. Domnişoara Lucia Răzvan.

Ştefan se închină adânc înaintea fetei, dar aceasta îi întinse franc mâna pe care o strânse, întâlnind iar desmierdarea privirii ei.

— Eroul de roman care s'a logodit cu fiica bătrânului Joldea la patul de moarte al acestuia pentru a-l lăsa să moară fără grija pentru viitorul copilei lui, adaose Doamna Arbure spre marea mirare a lui Ştefan, care credea că adevăratele motive ale logodnei lui erau necunoscute de lume.

— Da, da, ştiu tot, urmă Doamna Arbure, văzând surprinderea de pe faţa lui Ştefan, nu te încerca să tăgăduești.

Inainte de plecarea mea din Paris am văzut pe Eliza şi ea mi-a spus tot. Crezând că lucrul nu este un secret, l'am spus şi eu altora şi adaose ea zâmbind, cunosc domnişoare cu mintea romantică care, de atunci, au o admiraţie nespusă pentru Ştefan Movilă.

Lucia se înroşi, iar doamna Răzvan zise:

— Aud că domnişoara Joldea este prea frumoasă, că a primit o creştere din cele mai îngrijite şi...

— Mi se pare că ai voi să micşorezi cavalerizmul lui Ştefan, o întrerupse Doamna Arbure, dând a înţelege că fapta lui nu este datorită mai puţin amorului decât dorinţii de a lăsa o simţire de linişte în inima unui muribund; dar eu îl cunosc mai bine. Eliza este o fată ce merită să fie fericită şi care va şti să facă pe soţul ei fericit; dar Ştefan, de ar fi iubit-o, n'ar fi aşteptat ceasul morţii bătrânului pentru a o cere. Ş'apoi ea nu este de loc idealul lui; nu, el nu o iubea şi nu cred s'o iubească chiar astăzi, dar totdeauna a avut o fire de Don Quichotte şi Don Quichotte va rămânea.

Luară loc pe băncile terasei şi Ştefan se grăbi să schimbe obiectul convorbirii întrebând pe vară-sa cum stă cu socotelile şi cu vechilul. Ea intră îndată în amănunte care ţinură până când fură chemaţi la masă. După masă, Doamna Arbure puse stăpânire pe Ştefan; registrele fură aduse, fu pus în cunoştinţa tuturor împrejurărilor şi putu să-şi dea seama că pentru descurcarea acelui haos îi trebuia cel puţin o lună de muncă neîntreruptă şi statornică. Ar fi vrut să amâie această lucrare neplăcută până după strângerea recoltei lui, dar vară-sa se arătă atât de desnădăjduită la auzul acestei propuneri de amânare care o silea să-şi prelungească şederea în ţară şi-l rugă cu atâta stăruinţă s'o înceapă îndată, încât se văzu silit să-i împlinească dorinţa.

Administraţia moşiei lui era bine organizată şi oamenii ce-i avea pe dânsa se bucurau de toată încrederea lui; pentru a nu pierde timp cu dusul şi cu întorsul, se hotărî să steie o lună întreagă la Angheleşti, repezindu-se numai din când în când pe câte-va ceasuri la Străoani. Şi începu lucrarea chiar de a doua zi şi o găsi mai grea şi mai neplăcută decât credea; lucra trei ceasuri dimineaţa şi trei după amiază, căci se temea că nu-i va ajunge o lună pentru terminarea însărcinării ce o luase asupra lui.

Principiul Doamnei Arbure era că cel mai plăcut mod de a practica ospitalitatea este de a da oaspeţilor cea mai desăvârşită libertate, gazda ocupându-se cât mai puţin de ei; Ştefan, Doamna Răzvan şi fiică-sa — fiindu-i vechi prieteni şi rude de aproape — nu se depărta pentru dânşii dela principiul ei. Dela sine se întâmplă că Ştefan îşi petrecea ceasurile de odihnă împreună cu Lucia.

Dela întâia vedere se simţise atras către dânsa; în scurt timp putu să-şi dee seama că această atracţiune era produsă de ceva mai mult decât frumuseţa copilei.

Lucia îşi petrecuse toată viaţa la ţară; mama ei o crescuse departe de vârtejul lumii în care intrase abia de un an. Instrucţiunea îi fusese îngrijită, de timpuriu se încurajase aplicarea ce o arăta pentru cetire; mintea îi era foarte împodobită, dar farmecul ei de căpetenie era alcătuit din faptul că în urma acestei creşteri în casă, într'un mediu neprihănit, inima şi mintea, i se desvoltaseră neatinse de contactul rău al lumii. Intr'ânsa se găseau întrunite foloasele unei creşteri îngrijite cu nevinovăţia şi cu lipsa de meşteşug a fiinţei care a copilărit într'un mediu slobod şi curat. In anii din urmă moartea tatălui ei, urmată de o strâmtorare de mijloace, o pusese în contact direct cu nenorocirea, fapt care-i mai afinase încă inima.

Era firesc ca Ştefan, care fusese crescut în mod aproape identic, să găsească în ea un farmec ce-l atrăgea către dânsa de la întâia vedere. El simţea lângă ea reminiscenţe vagi a unor impresiuni trecute de care nu-şi putea încă bine da seama.

In viaţa lui singuratecă cetise mult şi, memoria servindu-l bine, îşi aducea aminte aproape de tot ce cetise. Găsind în Lucia acelaşi gust pentru cetire un schimb de impresiuni asupra operelor cunoscute de amândoi fu terenul pe care începură să se cunoască mai bine. Câte-va aprecieri ale copilei izbiră pe Ştefan, i se păru că mintea şi inima ei conţineau mai mult de cât voia să arate; ea, începând să-l intereseze, se încercă s'o cunoască şi mai bine.

Mintea cultivată a lui Ştefan, caracterul lui franc şi căldura de inimă ce o manifesta în vorbele şi faptele lui plăceau Luciei, care mai era bine dispusă pentru el în urma generozităţii ce o arătase la moartea bătrânului Joldea. Dar greu îi fu lui Ştefan să străbată întreita învelitoare alcătuită din reţinere, din sfială şi din mândrie sub care copila ascundea comoara ce o avea în inimă. Mersul lui fu încet, dar în sfârşit o străbătu.

Şi atunci putu să-şi dee seamă de acele reminiscenţe ce le simţise lângă ea. Lucia îi reamintea pe Maria, găsea în ea firea acelei ce o iubise atât de mult. Aceeaşi inimă curată, aceeaşi aplicare pentru tot ce este frumos şi bun, aceeaşi pasiune, acelaşi dor de iubire, acelaşi avânt către sferele strălucitoare ale idealului; dar toate sub o formă mai gingaşă, mai blândă, mai duioasă; poate mai femeiască. In inima Mariei ambiţiunea, o ambiţiune nobilă şi curată punea o notă bărbătească. In întreaga fiinţă a Luciei erau numai simţiri blânde. Credinţa ei era iubirea, nu ştia ce este ura, nu înţelegea sila. Visul ei de fericire, speranţa ei în viaţă era o iubire împărtăşită, adevărată, fără sfârşit în care jertfa ar fi fost o bucurie. Sub sfiala ei se ascundea o mândrie firească şi o inteligenţă vie, gingaşă şi aleasă.

In aceeaşi seară în care Ştefan, încântat de cele ce le descoperise, se felicita pentru iscusinţa lui, el fu silit să-şi puie şi o întrebare:

— Oare o iubesc?

D'intâiu izbucni într'un hohot de râs. El! Să iubească pe acea copilă. La vârsta lui! El! Logodit cu Eliza! El, care trecuse pe lângă atâtea femei primejdioase fără ca inima lui să fi bătut câtuşi de puţin! Nu! Era încredinţat că nu o iubeşte, dar avu destulă bună credinţă către sine pentru a recunoaşte că este în primejdie de a o iubi.

— Cunosc primejdia, îşi zise el, mă voi păzi. Logodna mea nesocotită cu Eliza îmi pricinueşte prea multă mâhnire pentru ca să-mi mai măresc jalea şi părerea de rău prin chinurile unei iubiri fără nădejde.

Şi, într'adevăr, se ţinu de cuvânt: o dimineaţă întreagă nu văzu pe Lucia de loc, cufundându-se în socoteli şi lucrând cu o stăruinţă febrilă. Dar se simţi atât de nenorocit, fu cuprins de un dor de dânsa atât de mare încât după prânz petrecu tot timpul cu ea nemai lucrând de loc în acea zi. Trei zile de-a rândul se încercă să scuture farmecul ce-l stăpânea dar în zadar: ceasurile care le petrecea departe de Lucia, în loc de a-l linişti, îi aţâţau dorul şi-l făceau mai setos de prezenţa ei.

Se hotărî atunci să părăsească Angheleştii pe câteva zile, nădăjduind că va depărta icoana Luciei din mintea şi din inima lui.

Pretextând că afaceri grabnice îl cheamă la Străoani, obţinu dela vară-sa să-l lese să plece pe trei zile. Ajuns acasă, petrecu o noapte fără somn; de dimineaţă ieşi călare pe câmp, dar asculta raporturile vechilului şi a celorlalţi slujbaşi numai de formă, gândul îi era aiurea. Nervos, lua dispoziţiuni şi le schimba după un ceas. De odată, pe la nouă, se gândi că acesta este ceasul la care de obiceiu Lucia iesă în grădină; un dor nebun de a o vedea îl cuprinse şi, dând pinteni lui Djerid, se răpezi în fuga calului spre Angheleşti. Dar drumul mare îi păru prea lung şi apucă în curmezişul văilor pe poteci ce-i erau cunoscute. Djerid, sărind peste râpi şi peste părae, alerga ca vântul, dar prea încet pentru Ştefan şi bietul cal făcu din nou cunoştinţă cu batjocurile uitate a pintenilor şi a vergii. Când alb de spumă cu trupul întreg tremurând, cu deşerturile în sânge şi cu vîrci nenumărate pe umeri şi pe piept, îşi aduse stăpânul la scară la Angheleşti, acesta fără a se mai gândi să-l desmierde ca de obiceiu sări de pe el şi urcă repede treptele lăsând pe sărmanul Djerid să apuce drumul spre grajd singur şi umilit.

La întrebările Doamnei Arbure, voios surprinsă de această întoarcere atât de pripită, răspunse că-şi isprăvise de cu seară trebile şi, văzând că toate merg bine fără de prezenţa lui, se grăbise să vie să-şi urmeze lucrarea. Lucia îl primi fără a ascunde câtuşi de puţin plăcerea ce-i pricinuia întoarcerea lui neaşteptată.

In acea seară, Ştefan fu silit să-şi mărturisească că copila era acum stăpână desăvârşită pe mintea şi pe inima lui şi că el o iubea ca un nebun. Şi în zilele următoare îşi mai mărturisi că o iubeşte cum nu iubise nici odată pe Maria şi acum dragostea din tinereţe îi părea copilărească, slabă şi rece pe lângă aceea ce o resimţea astăzi. Iubise înainte cu o inimă caldă dar fragedă, acuma îşi dădea seama că acea iubire la început fusese o copilărie şi la urmă mai mult un dor de ideal, căci rămăsese lipsită şi de nădejde şi de gelozie. Pasiune fusese numai doi-trei ani şi atunci inima lui nu avea încă destulă putere pentru a resimţi o iubire mare, desăvârşită. Ajuns în vârsta bărbătească, îşi dobândise şi ea întregimea puterii; în urma vieţii singuratece ce o dusese fiind mai însetată, mai dorită de iubire, sorbea acuma cu o lăcomie nespusă din izvorul lângă care îl adusese soarta. Soarele care-i luminase tinereţile apusese, dar în locul lui răsărise acuma altul, mai mare, mai luminos, mai cald. Dar vai! El era osândit să nu aibă parte de acea lumină, să nu-şi încălzească inima la acea căldură; acel soare mândru era menit să încălzească altă inimă, să resfeţe alţi ochi.

Şi de ce? Oare nu putea Lucia să iubească pe Ştefan? Oare iubea ea pe altul? Nu, el ştia că Lucia nu iubeşte pe nimeni, ştia că în inima ei sunt pentru dânsul simţiri prieteneşti ce lesne s'ar fi putut schimba în iubire. Avea credinţa că ar fi ştiut să-i zică cântecul lui de iubire, acel cântec ce nu-l zisese încă niciodată, cu accente atât de adevărate, atât de puternice, în cât ele ar fi pătruns inima copilei.

Radu Rosetti

Dar Ştefan ştia că între Lucia şi iubirea lui este o stavilă ce nu se poate înlătura şi acea stavilă se numea: onoarea!

Onoarea, acea stăpânitoare de neam dumnezeesc, frumoasă şi sfântă, dar aspră, neîndurată şi geloasă! Ştefan care îi jurase credinţă încă din copilărie, astăzi nu se putea abate dela porunca ei. Ea îi amintea că jurase pe dânsa, la patul de moarte al unui prieten pe care-l venera ca pe un părinte, că se va căsători cu fiica lui ameninţată să rămâie altfel pe drumuri şi că va face tot ce va fi în putinţa lui pentru fericirea ei. Jurământ nesocotit, făcut în urma unei mişcări pripite şi necugetate a inimii, dar jurământ sfânt!

Nespus de dulci, dar şi nespus de triste fură pentru Ştefan zilele ce le mai petrecu cu Lucia. Nespus de dulci, căci era fericit s'o vadă, fericit să-i audă glasul. Nespus de triste, căci fata lepădase acum faţă de dânsul orice sfială şi vorbea din inimă, punându-l în stare să preţuiască drept ceeace ştia că nu poate să fie niciodată a lui. Nespus de triste, căci la tot momentul era silit să înăbuşe cuvintele de iubire ce necontenit îi veneau pe buze şi a căror rostire l'ar fi necinstit.

In sfârşit sosi ceasul despărţirii: Doamna Răzvan fu chemată la Iaşi de afaceri urgente.

In cea de pe urmă seară ce o petrecură împreună, Lucia şi Ştefan se plimbaseră dinaintea terasei; ea purta la corsaj o roză, Ştefan care nu avea nici un lucru care-i aparţinuse, ar fi dat ani din viaţa lui pentru acea roză. Dar cum să i-o ceară? De odată roza căzu jos şi Ştefan, plecându-se, o ridică cu o mână, iar cu cealalta smulse răpede două foiţi dintr'însa. Lucia văzu mişcarea; dar, neatribuindu-i nici o seamă, îi mulţămi şi aşeză iarăşi roza la loc.

O jale adâncă, o simţire de pustiu îl cuprinse — când, a douazi, urmărea cu ochiul de pe peronul gării Pufeşti, trenul care ducea spre Iaşi pe Lucia şi pe Doamna Răzvan.

— Sărmane Ştefane, îi zise seara, după masă, Doamna Arbure, care vedea mâhnirea scrisă pe faţa lui, tare mă tem că ai să plăteşti scump îndatorirea ce mi-ai făcut-o.

Ştefan o privi uimit.

— O! Inţelegi foarte bine ce vreau să zic. Mă tem că cu prilejul socotelilor mele ţi-ai pierdut liniştea inimii pe mult timp. Dar oare, nu se poate strica această logodnă nenorocită?

Ştefan scutură capul şi schimbă vorba. Jalea îi fu încă mărită când se întoarse la Străoani după lichidarea tuturor socotelilor dela Angheleşti şi plecarea Doamnei Arbure în străinătate. Casa lui îi părea tristă şi pustie; sub cuvânt de a privighea pe noul vechil al verei sale mergea de două şi de trei ori pe săptămână la Angheleşti pentru a revedea locurile în care petrecuse cu Lucia şi care îi păreau încă pline de fiinţa ei.

Primea dese şi lungi scrisori dela Eliza şi trebuia să răspundă, cel puţin din când în când. Ele erau pline de cuvinte de iubire şi de recunoştinţă,dar aceste cuvinte îi pricinuiau numai mâhnire şi durere. Răspunsurile erau pentru dânsul un chin nesuferit, căci îl nevoiau să-şi silească mâna să scrie cuvinte afectuoase ce erau departe de gândul lui; şi orice asemănare de minciună îi pricinuia un desgust nemărginit.

Acele răspunsuri îl mai chinuiau prin faptul că erau o icoană în mic a vieţii ce-l aştepta după căsătorie. Când se gândea că nu numai va trebui să audă cuvinte de dragoste, să primească desmierdări dela aceea care ştia că nu o va iubi nici odată, dar că buzele lui de care minciuna până atunci fusese străină, vor fi silite să se mişte pentru a rosti şi ele cuvinte de iubire false şi sărutări dela care inima se va retrage, îl cuprindea o mâhnire, un desgust de nespus.

Eliza era frumoasă, Eliza era bună, Eliza era deşteaptă; dar între sufletele şi minţile lor nu putea să fie nici o împărtăşenie.

Ştia că niciodată nu-şi va putea hotărî să-i deschidă inima, s'o facă să cunoască pe Ştefan cel adevărat, cu greşelile lui, cu calităţile lui, cu aspiraţiunile lui, cu bucuriile şi cu durerile lui. Ah! şi cum le-ar fi spus Luciei; cu ce fericire ar fi plimbat-o prin toate ungherile inimii, cât de voios şi-ar fi topit aspiraţiunile lui, cu aspiraţiunile ei, grijile lui cu grijele ei!

Şi făcea efectul unui osândit la munca silnică, silit să târâe după dânsul pe viaţă o ghiulea grea şi dureroasă şi-şi zicea: pentru ce? Şi, cuprins de mânie, îşi aducea aminte de cuvintele Doamnei Arbure: dar oare nu s'ar putea strica această nenorocită logodnă?

Ştia că ar fi ajuns să spuie Elizei numai o vorbă şi ea l'ar fi deslegat la moment. Dar inima fetei ar fi fost zdrobită, ea rămânea pe drumuri şi el era sperjur. Eliza devenea mărinimoasă şi el un mişel.

Să-i ofere jumătate din averea lui pentru ca să-l deslege, punând-o astfel la adăpost de sărăcie? I-ar fi dat-o întreagă, dar cunoştea mândria Elizei şi ştia bine că ea ar fi respins o asemenea propunere cu cel mai desăvârşit dispreţ.

Şi ce-ar fi zis oare Lucia auzind că el şi-a călcat jurământul, ea a cărei prietenie pentru dânsul era în mare parte datorită purtării lui generoase faţă de Eliza? Sufletul curat al copilei ar fi retras pe loc orice stimă sperjurului, care zdrobea inima unei fete.

Cu cât Ştefan se gândea mai mult la situaţia în care îl împinsese fatalitatea, cu atâta se simţea mai cuprins de desnădăjduire, căci nu vedea nici un fel de scăpare. Pentru dânsul erau numai două alternative: o viaţă nesuferită sau necinstea. Triste şi nemărginit de lungi îi părură lunile de toamnă şi de iarnă care le petrecu singur la ţară, chinuit de gândurile lui. Dorul de a vedea pe Lucia îl pusese de mai multe ori pe punctul de a pleca la Iaşi; dar învinsese ispita, căci se temea să-şi mărească mâhnirea şi părerea de rău văzând-o, şi se temea ca, sub stăpânirea patimei, să nu scape către dânsa vreun cuvânt nesocotit, de care ar fi avut pe urmă să se căiască ca de o pângărire adusă iubitei.

Prin Februar fu silit de afaceri să meargă la Roman şi acolo, stând seara la masă, la birt, rămase ca trăznit auzind doi tineri care vorbeau de căsătoria Luciei cu Ilie Ţifescu, un judecător la tribunalul de Iaşi. Era să sară de pe scaun şi să ceară amănunte, dar izbuti să se stăpânească; iar urma convorbirii lor nu putea să-i lase cea mai mică îndoială: ei ţineau vestea chiar din gura lui Ilie Ţifescu. Fără a-şi mai sfârşi masa, plăti socoteala, sări într'o birjă care-l duse la gară şi, lăsându-şi trebile neisprăvite, se urcă în trenul pentru Iaşi.

Se aştepta dintr'o zi în alta să audă că Lucia se căsătoreşte şi se credea pregătit pentru această nouă durere. Dar Ilie Ţifescu! Nu, nu era cu putinţă, trebuia să fie o greşală.

Cum? Fiul lui Costache Ţifescu, fiul omului pătat, soţul Luciei? Acest neghiob, această fiinţă incultă, să fie menit a trăi în inima ei, a se bucura de bucuriile ei, a suferi suferinţele ei? Nu, nu se putea. Da' de ar fi adevărat? Ilie Ţifescu era bogat, toate mamele îl ocheau pentru fetele lor! Dar Lucia îi spusese că-l cunoaşte: că îl găsea prost, fără nici o cultură; ştia că-şi trecuse examenele de drept numai cu ajutorul pungii părinteşti. Ştia că din pricina unei incapacităţi notorii era de râsul colegilor lui dela tribunal şi că înaintase numai în urma stăruinţelor şi a umilirilor bătrânului Ţifescu, slugă plecată a tuturor guvernelor. Şi ea cunoştea izvorul averei acestuia, avere făcută, parte la cărţi unde ştia să dea ajutor soartei, parte prin înşelăciune. Era oare cu putinţă ca Lucia, acea fiinţă atât de curată să fi fost condusă în alegerea soţului cu care trebuia să împartă viaţa numai de pofta bunurilor ce procură banul? Şi ea îi spusese că se va căsători numai cu un bărbat pe care îl va iubi. Ea să iubească pe acel prost? Dar ce ar fi putut ea găsi în mintea lui şi ce ar fi putut el înţelege din mintea ei? Nu, nu era cu putinţă, nu putea să fie adevărat.

Şi dacă era adevărat, el era hotărît să împiedice această căsătorie prin orice mijloc.

Era hotărît să caute pricină lui Ţifescu şi având temeiuri pentru a bănui că este mişel, îşi propunea să-l insulte într'un mod ce nu-i putea lăsa altă alternativă decât ieşirea pe teren sau fuga din ţară.

A doua zi, în Iaşi, auzi că Doamna M., o rudă a lui, dădea în acea seară un bal la care trebuia să meargă şi Lucia. Făcu îndată o vizită pentru a fi invitat.

Când intră în sala de bal cea dintâi privelişte ce se oferi ochilor lui, fu Lucia strălucitoare de frumuseţe, prinblându-se la braţul lui Ilie Ţifescu. Işi stăpâni simţirile şi oprindu-se în faţa ei o salută. Dar ea, cum îl văzu, părăsi braţul lui Ţifescu pe care Ştefan se făcuse că nu-l vede şi întinzându-i mâna zise cu glasul voios:

— Domnule Movilă ce surprindere plăcută. Nu ştii ce plăcere resimt revăzându-te. Şi Ştefan simţea iar desmierdarea ochilor ei dulci şi luminoşi.

Dar, adaose ea luându-i braţul, n'ai văzut însă pe mama, să te duc la dânsa.

După ce Ştefan salută pe Doamna Răzvan şi schimbă câteva vorbe cu ea, Lucia îi zise:

— Ştiu că nu-ţi place jocul, dar dacă din întâmplare ai avea de gând să faci o excepţie în astă seară, te previn că n'am încă cavaler pentru cotilion.

Ştefan se grăbi să se propuie.

Când se dădu semnalul cotilionului, el duse pe Lucia într'un colţ ce-l ochise de la început şi unde puteau vorbi fără a fi auziţi. La a doua sau a treia figură, folosindu-se de intervalul în care jucau alte părechi, începu vorba de chestia ce-i stătea pe inimă.

— Intâmplarea, începu el, m'a făcut să aud o veste care te priveşte de aproape şi care, dacă s'ar adeveri, m'ar mâhni adânc.

— O veste care mă priveşte şi care te-ar mâhni pe dumneata? întrebă Lucia surprinsă.

— Da. Iartă, te rog, Domnişoară, bruscheţa unui prieten, căci mi-ai dat voie să-mi iau acest nume, unui prieten zic, care trăieşte de ani departe de lume. Am auzit că te căsătoreşti, oare să fie adevărat? şi glasul îi tremura.

— Inainte de a răspunde, zise Lucia mirată de emoţia de care-l vedea stăpânit, aş dori să ştiu pentru ce vestea căsătoriei mele te mâhneşte? Eu aş fi crezut că o asemenea veste nu ar putea decât să te bucure.

— Negreşit că m'ar bucura, răspunse Ştefan încercându-se în zadar să ascundă amărăciunea ce-i umplea inima, dacă te-ai căsători cu un bărbat demn de dumneata şi cu care ai avea sorţi de fericire. Dar Ilie Ţifescu....

— Ai auzit că mă căsătoresc cu Ilie Ţifescu? întrebă Lucia care-şi schimbă tonul.

—Da.

— Şi ai crezut acest lucru! Domnule Movilă mă jicneşti adânc, foarte adânc. Dacă nu mi-aş aduce aminte de relaţiunile noastre plăcute de astăvară şi de prietenia ce mi-ai arătat-o, aşi părăsi balul la moment şi nu ţi-aşi mai vorbi niciodată. Cum, — urmă ea cu mai multă putere, — dumneata care ştii, căci ţi-am spus-o, că nu mă voi căsători decât cu un bărbat ce-l voiu putea iubi, pe care îl voi stima şi-l voi respecta, mă crezi în stare să iau de soţ pe un om de a cărui prostie şi de a cărui lipsă de cultură aşi avea să mă înroşesc în fiecare zi. Şi pentru ce? Pentru că are avere! Dar oare ce te îndreptăţeşte să crezi că ţin la bani şi mai ales la bani pătaţi, dobândiţi prin jaf, prin înşelăciune şi prin ruşine. Dar pe bucăţica care aşi pune-o în gură, pe rochia de pe mine, în cea mai mică plăcere ce mi-aşi da-o, mi s'ar părea că văd lacrima unui nenorocit jefuit sau înşelat. Nimic din ce ai auzit nu este adevărat, nu mă căsătoresc cu nimeni şi pe Ilie Ţifescu nu-l voi lua niciodată, auzi, niciodată. După plăcerea foarte sinceră de a petrece câteva ceasuri cu dumneata, cauza pentru care ţi-am oferit cotilionul meu a fost tocmai dorinţa de a nu-l juca cu Ilie Ţifescu care mă plictiseşte cu curtea lui. Dar m'ai jicnit dureros, Domnule Movilă, căci mi-ai dovedit că nu ai pentru mine stima care credeam că o ai. Şi ochii ei erau umezi.

Dacă Ştefan era fericit încredinţându-se că cele de care se temea nu erau adevărate, el se simţea ruşinat de lipsa lui de încredere în inima curată şi aleasă a celei ce o iubea. Se încercă în zadar să-i zică că nu crezuse vestea ce-o auzise, că se adresase ei încredinţat fiind de mai înainte că ea va desminţi-o. Dar, convins de vina lui se apăra rău, iar Lucia rămase mâhnită şi rece către el în tot timpul balului.

A doua zi făcu o vizită Doamnei Răzvan şi folosindu-se de o absenţă a acesteia, chemată în altă cameră, rugă din nou pe Lucia să nu-l ţie de rău pentru cele ce-i spusese la bal.

— Nu te voiu ţinea de rău, răspunse ea, dar cu o condiţiune.

— Primesc orice condiţiune, răspunse el.

— Ai să-mi făgăduieşti, că de vei mai auzi despre mine vreun lucru care în cugetul dumitale nu l-ai putea aproba, nu-i vei da nici un crezământ până ce nu vei vedea cu ochii dumitale că este adevărat. Cu această condiţiune rămânem prieteni.

Şi făgăduinţa îi fu dată de Ştefan din fundul inimii.

Intors la Străoani îşi reluă viaţa obicinuită şi şirul jalnic al gândurilor lui. Vedea apropiindu-se repede momentul întoarcerii Elizei în ţară, întoarcere ce trebuia să fie în curând urmată de căsătoria lor. Scrisorile ei erau din ce în ce mai pline de pasiune, ea nu ascundea nerăbdarea cu care aştepta acel ceas la care Ştefan nu se gândea decât cu groază şi cu desnădăjduire.

Deodată se răspândi vestea că Rusia a declarat războı Turciei şi că oştirile ruseşti au trecut Prutul; în curând urmă proclamarea independenţei României.

— Slavă Domnului, strigă atunci Ştefan dacă n'am dreptul să-mi iau o viaţă, ce nu-mi este decât un chin.

Indată scrise Elizei că în urma împrejurărilor în care se afla ţara, datoria fie-cărui Român este de a alerga sub arme şi că, cunoscând simţimintele în care a fost crescută de tatăl ei, este încredinţat că nu-l va ţine de rău dacă se înrolează în armată şi amână căsătoria lor până la sfârşitul campaniei ce se pregăteşte. Totodată pentru a nu prelungi şederea ei la Paris, pune casa lui la dispoziţia ei şi a mătuşei ei. Ştefan era de două săptămâni soldat în regimentul al zecelea de dorobanţi când primi o scrisoare a Elizei vestindu-i întoarcerea ei şi aprobând în totul hotărîrile lui.

Inaintea Plevnei, în ziua de Sf. Alexandru, tunurile bubuiau de dimineaţă. Armata rusească aştepta cu nerăbdare momentul de a se repezi asupra întăririlor Muntelui Verde pentru a le da împăratului ei plocon de ziua lui.

La flancul drept al poziţiunii aliaţilor, tânăra oştire română, deabia eşită din faşe, aştepta botezul focului şi, pentru întâia oară, după trei veacuri de umilinţă, steagurile ei cutezau să fâlfâe cu sfidare în vânt în faţa semi-lunilor turceşti.

Dela începutul campaniei, Ştefan Movilă îşi făcuse datoria cu însufleţire. Pe când era soldat nu primea să fie scutit de nici o corvoadă; nu părăsea pe fraţii lui de arme nici zi nici noapte, împărtăşind aceleaşi nevoi, acelaş aşternut, aceeaşi hrană. Indulcirile ce şi le dădea din când în când, le împărţea cu compania întreagă. Seara la bivuac strângea soldaţii împrejurul lui şi stârnea în inimile lor iubirea de ţară şi însufleţire războinică, povestindu-le cu cuvinte calde faptele eroice ale strămoşilor. Pilda ce o dădea folosea regimentului întreg mai mult decât toate silinţele şi toată asprimea ofiţerilor. Dărnicia lui era fără margini, devenise idolul soldaţilor şi ştia că acei din compania lui l'ar fi urmat orbeşte oriunde i-ar fi dus.

Fusese înaintat cu o zi înainte la gradul de sergent şi, prin favoare specială, singura pe care o ceruse, obţinuse învoire să lepede puşca pentru a lua în mână sabia, arma ce o mânuiseră odinioară strămoşii lui cu atâta strălucire.

Ştia de cu seară că batalionul lui va forma una din coloanele de atac şi se trezise cu presimţirea că acea zi era cea de pe urmă a vieţii lui. Dar, în loc de a-l mâhni, această presimţire că numele lui, vechi şi falnic, va fi scris pe lista glorioasă a acelor ce vor cădea în ziua renaşterii falei noastre războinice, îi umplea sufletul de bucurie şi îi mărea însufleţirea.

Coloanele de atac erau alcătuite din regimente moldovene şi Ştefan se simţea mândru de cinstea făcută Moldovei, ale cărei jertfe pentru învierea neamului românesc erau să fie încununate de faptul că cimentul neatârnării ţării întregi era să fie compus din sângele fiilor moldoveni şi din lacrimile mamelor moldovene.

Se simţea mândru căci secţiunea lui forma capul coloanei, cele dintâi şiruri erau alcătuite cu flăcăii din Străoani şi din satele învecinate şi el era să-i ducă la foc. De dimineaţă se întreţinea cu fiecare în parte şi ştia că cu toţii aşteptau cu nerăbdare momentul de a se repezi la năvală, însufleţiţi şi nepăsători de moarte.

In sfârşit, după o lungă aşteptare vine ordinul de a înainta: un freamăt trece prin tot batalionul care, condus de bravul Şonţu, se pune în mişcare.

Deabia ajunşi în zona primejdioasă, locotenentul companiei este rănit, ceva mai departe sergentul major; în curând căpitanul cade cu capul sfărâmat şi Ştefan ia comanda. Focul turcilor devine îngrozitor, românii sunt seceraţi de gloanţe trimişi de un duşman pe care n'au măcar mângâerea să-l vadă, dar coloana strângând rândurile, înaintează mereu fără şovăire. Deodată soldatul care poartă fanionul cade, altul se repede şi ridică însemnul ce ţine loc de drapel, dar cade şi el; atunci Ştefan zmulge fanionul din mâinile mortului şi, când îl ridică în sus, primeşte în piept un glonte care-l întinde la pământ.

Neagu Vrânceanu, pristavul lui de pădure, care l-a urmat în campanie ca voluntar, se repede la stăpânul său, iar soldaţii se opresc şi, cu toate strigătele majorului se strâng împrejurul lui Ştefan.

El deschide ochii, zăreşte oamenii ghemuiţi împrejurul lui, aude vocea maiorului şi'şi dă seama că coloanele stau pe loc.

— Ridică-mă, porunceşte el atunci.

Şi când este ridicat în braţele lui Neagu, sângele se vede curgând încet dintr'o bortă în partea stângă a mantalei.

— Băeţi, zice el cu un glas ce este încă puternic, ziua de astăzi este cea mai fericită a vieţii mele. Am visat în tinereţe că voiu muri pe câmpul de bătaie într'o zi de izbândă; o parte din vis o văd cu ochii, căci sunt rănit de moarte. Dacă mă iubiţi, faceţi să mi se împlinească visul întreg şi să mor privindu-vă alergând la izbândă.

Apoi ridicând pentru cea din urmă oară sabia deasupra capului şi, încordându-şi toate puterile, izbuti să le arunce un: Inainte! răsunător.

Dorobanţii zguduiţi până în fundul inimii de această vitejie însufleţită până în braţele morţii, scoaseră din pieptul lor un: ura! atât de puternic încât el covârşi pocnetul puştelor şi bubuitul tunurilor, făcând să clocotească văile şi coloana se repezi din nou înaite cu avântul unei vijelii.

Ştefan îi urmă câtva cu ochii; apoi, puterile părăsindu-l, căzu în braţele lui Neagu care-l întinse încet pe pământ, punându-i raniţa sub cap.

După câteva minute rănitul deschide ochii şi cu un glas ce devenea din ce în ce mai slab zise:

— Neagule, am multe de spus, dar minutele îmi sunt numărate şi puterile mă părăsesc repede: ascultă-mă cu băgare de seamă, să ştii că las toată averea logodnicei mele, d-şoarei Eliza Joldea. O cunoaşteţi cu toţii, sunt încredinţat că ea are să vă fie o stăpână bună, milostivă şi dreaptă. Spune oamenilor din sat că prin testamentul meu le-am ertat orice datorie către mine; dar îi rog să fie pentru dânsa cu aceeaşi credinţă cu care au fost pentru mine. Ţie-ţi las două sute de galbeni şi câţi bani vei mai găsi asupra mea. Acum am să te rog să-mi faci încă o slujbă, cea de pe urmă, dar jură că vei face ce-ţi voi cere.

Bietul Neagu jură plângând.

— Caută în buzunarul din partea stângă a bluzei o copertă de piele.

Neagu scoase cu îngrijire o mică copertă de piele roşie stropită cu sânge.

Ştefan o luă în mână şi, deschizând-o scoase dintr'însa o tăbliţă de fildeş pe care erau lipite două foiţe de roză, iar între dânsele sângele care răzbise prin copertă, făcuse o mică pată. Ştefan sărută foiţele de mai multe ori.

— Neagule, urmă el apoi cu glasul stins, cunoşti pe d-şoara Lucia Răzvan, ai văzut-o vara trecută la Angheleşti. Indată după ce mă vei îngropa, vei da colonelului scrisoarea ce ai găsit-o în raniţa mea şi el îţi va da un congediu nemărginit. Vei merge drept la Iaşi fără a te opri în drum. Acolo vei căuta pe doamna Elena Răzvan şi vei cere să vorbeşti cu d-şoara Lucia. Când vei fi înaintea ei, îi vei zice că sosind în Iaşi pentru trebi de ale tale şi, ştiind că ea mă cunoaşte, ai venit să-i spui că am căzut astăzi înaintea Plevnei. Te vei uita drept în ochii ei şi dacă vei vedea că la auzul vestei rămân seci şi nepăsători, te vei închina şi vei pleca. Dar... dacă vei vedea lacrămi intr'înşii... atunci îi vei spune că gândul meu cel de pe urmă... a fost pentru ea.

...Vai, dar aici un sughiţ îl cuprinse, întinse în mod convulsiv mâna care ţinea coperta de piele către dânsul şi-şi dădu sufletul lăsând pe Neagu convins că trebue să ducă coperta Luciei.

* * *

Lucia aştepta în salon pe doamna Răzvan care se îmbrăca pentru a merge cu ea la un concert dat în folosul Crucei Roşii de un artist vestit care trecea prin Iaşi, când o slugă veni să-i spue că un dorobanţ voeşte să vorbească cu dânsa.

Lucia crezând că este vreun om trimis dela spitalul înfiinţat de doamnele ieşene, porunci să-l introducă şi, după câteva minute, Neagu Vrânceanu era înaintea ei. Ea îl recunoscu îndată, căci îl văzuse de multe ori la Angheleşti.

— Eşti dela Străoani, zise ea, ce veste dela d. Movilă şi ochii i se opriră asupra feţei cinstite a soldatului.

— Stăpânul meu a căzut mort înaintea Plevnei acum patru zile, răspunse el uitându-se ţintă la ea.

— Mort, Ştefan Movilă mort, strigă Lucia şi ochii i se umplură de lacrimi.

— A fost ucis la atacul Griviţei, urmă Neagu a cărui privire nu părăsea ochii ei, cea de pe urmă a lui gândire a fost pentru dumneavoastră şi m'a însărcinat să vă dau acest lucru.

Şi bietul soldat, care acuma plângea şi el, întinse Luciei coperta de piele.

Copila deschise învălitoarea şi scoţând tăbliţa de fildeş, văzu foiţele de roză.

Atunci îşi aduse aminte de ele, pricepu totul şi o lacrimă străvezie şi caldă căzu pe pata de sânge dintre cele două foiţi.

După plecarea lui Neagu, deschizând uşa camerei în care se îmbrăca Doamna Răzvan îi zise:

— Mamă nu mă simt bine, nu pot merge la concert.

* * *

Doi ani după moartea lui Ştefan, Lucia se căsători cu un tânăr cu mijloace restrânse, dar cu inimă mare şi vrednică.

El ştiu să-i întemeieze o stare demnă de ea; el este şi astăzi în toată puterea cuvântului soţul vieţii ei: trăieşte în inima ei, bucuriile ei sunt bucuriile lui, jalea ei este jalea lui. Ea este tot frumoasă; trăind în lume, multe inimi au bătut pentru dânsa, multe omagii discrete au fost depuse la picioarele ei; unele au măgulit-o. A fost şi este soţie şi mamă fără vină, dar care este oare femeia ce în fundul inimii nu este măgulită de un asemenea omagiu. Dar nici unul nu a mişcat-o ca acel al sufletului cinstit, curat şi viteaz, care s'a stins înaintea Griviţei gândind la ea.

Din când în când, căutând printre amintiri din trecut, dă peste coperta de piele stropită de sânge; mai totdeauna o deschide, priveşte foiţele de roză şi atunci ochii ei, acei ochi care şi astăzi desmiardă când privesc, se umplu de rouă.

RADU ROSETTI

BIBLIOGRAFIE

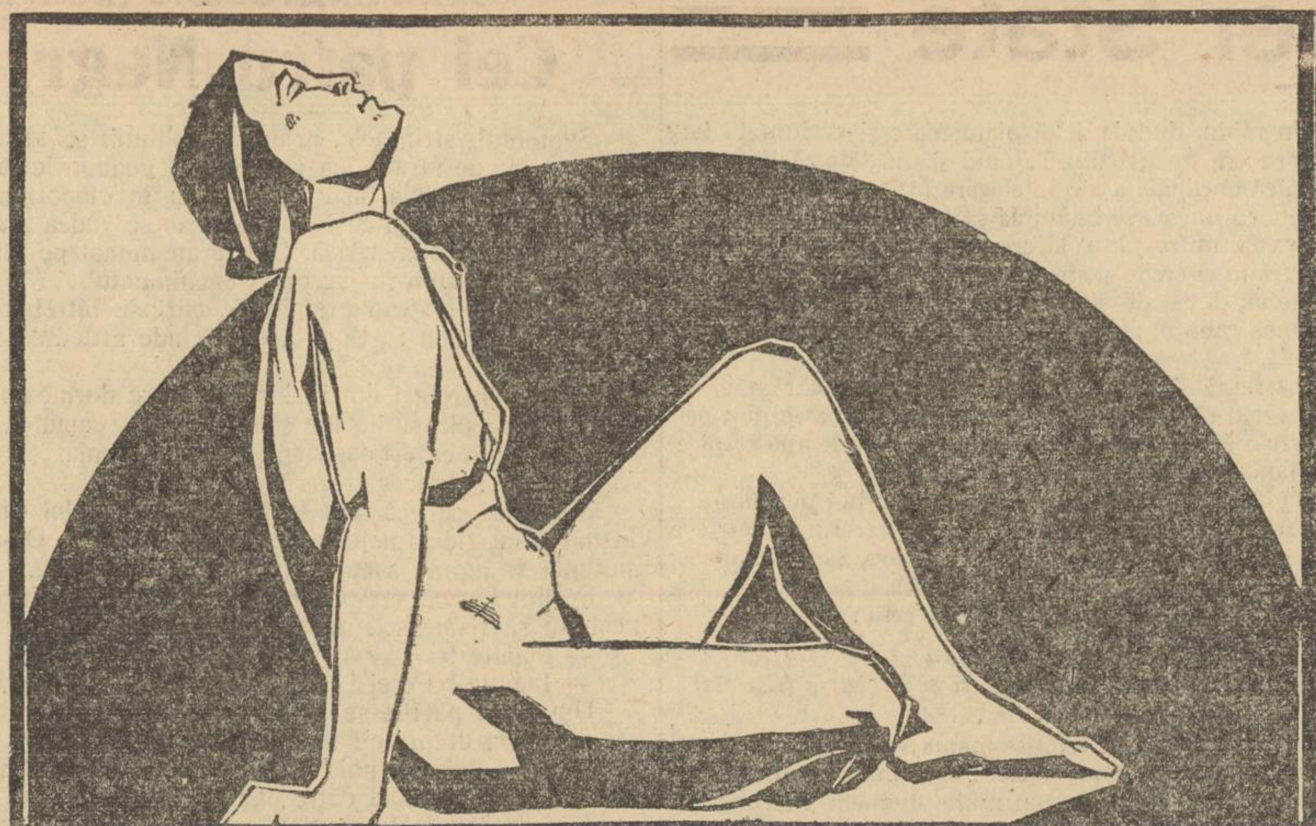
Aida Vrioni: „Şi zilele grăesc", editura Cartea Românească, Bucureşti, Lei 120.

Léopold Stern: „Quelques aspects de l'amour moderne", edit. Grasset, Paris, frs. 12.

Const. N. Sarry: „Zile cernite — Zile de nădejde", edit. Instit. de Arte Grafice „Dogrobea Nouă", Constanţa, Lei 40.

I. Valerian: „Stampe", Versuri, edit. „Viaţa Literară", Lei 40.

Dr. George D. Ionăşescu: „Provenirea tuberculozei la copiii noui născuţi", Atelierele „Adevărul", Bucureşti. Lei 12.

Sabin Popp

S'a stins între străini, în pragul celor 32 de ani, pictorul Sabin Popp, lăsând rugăminte din urmă ca trupul ros de boală să fie mistuit în flacările crematoriului.

In ultimele rânduri pe care le-a scris cel ce întruchipa nădejdea cea mai puternică a artei noastre tinere era sigur săpată credinţa că pleacă pe drumul fără de întoarcere:

Plec la Viena, mi-e dor de sănătate; prea mi-am bătut joc de ea — pentru această minune de femee care se chiamă artă. — Câte nebunii n'am făcut pentru ea. Câte nebunii n'am făcut eu, ca să cunosc natura şi s'o înţeleg. Cât mi-am sacrificat eu stârvul acesta, ca să-mi pot îmbogăţi sufletul — cât mi-am blestemat trupul...

Sabin Popp

Ce furios eram pe mână, când obosită de durerile trupului nu putea pune pe pânză ceiace voiam eu şi mai ales să pună aşa cum sufletul îi cerea. M'am luptat cu acest stârv mai bine de un an. Il învingeam, mă dobora. Mă ridicam, mă învingea. In fine, m'a dat gata.

Plec la Viena învins de trup.

De s'o întâmpla să mă prăpădesc, daţi-mi flacărilor trupul, trupul acesta pe care-l duc cu mine, ca numai praf şi cenuşă să se aleagă de el, căci prea mult m'a chinuit.

Nu uitaţi un singur lucru însă: In arta lumii va trebui să conteze cândva şi arta românească.

E strigătul din urmă al artistului ce nu vrea să-şi altereze armonia năzuinţelor.

Prin râvna lui curată, Sabin Popp şi-a clădit în suflet un scump edificiu. In el se refugia mânat de năvala frumosului naturii. Din el smulgea avântul celor mai pure realizări.

Continuând uitata tradiţie de artă bizantină, în care cu deosebire plastica românească îşi urmăreşte obârşiile, Sabin Popp a ştiut să rămână liber de orice înrâurire, zugrăvind din tihnă şi lumină cea mai ortodoxă şi mai expresivă frescă religioasă din biserica noastră.

Puritatea stilistică, primitivismul senin al ultimelor sale lucrări surprind în frăgezimea de colorit o interioară şi caracteristică melodie plastică.

Imbogăţindu-şi şi limpezindu-şi necontenit paleta, Sabin Popp a atins o particulară expresivitate cromatică, pe care sensibilitatea strânselor raporturi dintre formă şi nuanţă o realiza spontan în cadrul oricărui subiect.

Sabin Popp **Portret de familie**

Simplu şi timid, dar convins şi entuziast, Sabin Popp a fost un deschizător de drumuri cu nesecate puteri de realizare.

Vigoarea neîntinată a talentului său sincer şi nou se manifesta în opere de netăgăduită pătrundere artistică. Era viziunea preţioasă a unui mistic înzestrat cu daruri aproape unice de creator.

Pictura lui era dragoste neţărmurită de frumos, era cea mai curată întrupare de artă a generaţiei noastre tinere de pictori.

In artă îşi căuta el înfăptuirea iluziilor vieţii; în artă îşi trăia bucuriile şi triumfurile credinţei.

Izolat în el însuşi, Sabin Popp s'a identificat cu voinţa lui artistică.

Scurta lui trecere printre noi a înfiripat un simbol la care se vor închina mulţi necredincioşi de până azi ai artei româneşti.

H. BLAZIAN

Anecdote despre Bernard Shaw

Contrabasul

Shaw care nu poate suferi muzica la masă, aflându-se într'un restaurant din Italia, era chinuit şi de orchestră dar în special de contrabasul orchestrei care cânta fals şi nu intra niciodată la timp. Satiricul englez trimite chelnerul să poftească pe şeful de orchestră.

— Vrei să fii atât de bun să execuţi ce te-oi ruga eu?

— Dar cum nu, cu plăcere, răspunse şeful de orchestră măgulit.

— Atunci, te rog, cât mănânc eu, execută pe contrabasistul dumitale!

Despărţiţi

Copilul blond cu trupul ars de soare
E fericit la marginea de mare,
Căci dimineaţa, albă şi plăpândă,
Ii mângâie, c'un zâmbet, ochii vii
Şi-un val bătrân cu barba spumegândă
I-a dăruit atâtea jucării.

Mânuţele subţiri şi înăsprite
De vânt şi mare,
Inşiră şovăelnic, o cărare
Din scoicile cu vârfuri ascuţite
Şi încrustate cu nisip.
Iar, când amiaza vine-adormitoare,
Alene trupul mic se 'nchină
Pe malul apei de smarald;
Şi căpuşorul galbăn pare
O pată vie de lumină
Răsfrântă pe nisipul cald.

* * *

Departe, într'un colţ uitat de lume,
Printre păduri tăcute şi adânci,
Ce se întind pe marginea de stânci,
Eu îmi ascund durerea fără nume.

In serile pustii şi reci
De câte ori visez, trudită şi bolnavă
S'adoarmă viaţa-mi, plină de otravă,
Pe veci.

O noapte fără friguri, lină...

Dar capul blond, o pată de lumină,
In toamna mea zadarnică şi stinsă,
C'un zâmbet mă fereşte de ispită...

Cum pot să mor, când inima mi-e prinsă
Intr'o mânuţă aspră şi smolită!

OLGA VRABIE

Tragedii domestice

Şoarecele

La miezul nopţii domnul Pandele fu trezit din somn de ronţăitul unui şoarece. Ascultă atent, fără să se mişte. Sgomotul venea din spre garderob.

— Ei drăcia dracului! Ar avea haz să-mi roadă hainele noi!

Ingrijorat, se dădu jos din pat. Aprinse o lumânare, se înarmă cu bastonul şi se îndreptă, în vârful picioarelor, spre mobila de unde răzbăteau zvârcolelile şi monotonul ros al micului patruped.

Puse sfeşnicul pe un scaun aporpiat. Apoi, încet şi ţinându-şi răsuflarea, încercă să deschidă uşa dulapului. Dar, la cea mai mică atingere, uşa scârţâi prelung spre marele necaz al domnului Pandele care nu se putu opri să nu pomenească de cele sfinte.

— S'a dus dracului! Acuma trebue să aştept până vine din nou! exclamă domnul Pandele sfârşind cu scuturatul lucrurilor în care bănuia că s'a ascuns şoarecele.

După câteva clipe de cugetare, ca un bun gospodar, începu să cerceteze lucrurile cu minuţiozitate şi avu fericirea să constate că lighioana n'a stricat nimic. Când mântui controlul lăsă uşa deschisă:

— Aşa o să-l prind mai lesne!

Fiindcă voia să înlăture plictiseala aşteptării se culcă din nou şi ca să nu adoarmă făuri planuri diferite pentru prinderea şoarecelui. Din toate eşea însă că tot cursa e cea mai sigură şi se hotărî să cearâ una de la Vasileşti care au două. Până atunci, ca să nu facă vre-o pagubă, se gândi să-l sperie.

Era gata să se lase biruit de Morfeu, când auzi paşi uşori jucând pe o cutie de pălării bărbăteşti în care doamna strânsese o mulţime de mărunţişuri. Se sculă binişor, luă bastonul rezemat de zid şi se apropie tiptil de garderob. Minuscula rozătoare simţind că vine cineva, se opri, ciuli urechile, mişcă din coadă, apoi, cuprinsă de o panică subită, căută să iasă prin scânduri. Domnul Pandele ridică bastonul şi-l lăsă să cadă cu iuţeală, dar, animalul fugind de colo până colo, bastonul izbi cu zgomot mare în garderob. Doamna Pandele sări în sus speriată şi buimăcită de somn, începu să strige:

— Săriţi! Hoţii! Ajutor!

Se linişti însă repede când văzu că pricina zarvei nu era un crunt criminal ci „zevzecul".

— Ce s'a întâmplat?

Domnul Pandele nu-i răspunse şi văzând că şoarecele aleargă aiurit continuă să lovească în toate părţile până când bastonul împiedicându-se într'o rochie, făcu să cadă jos galeriile în care spânzurau haine agăţate. Şoarecele, folosindu-se de zăpăceala asta, reuşi să fugă trecând peste picioarele domnului Pandele care ţipând ascuţit, sări până aproape de tavan.

Doamna Pandele nu mai putu să rabde şi se răsti furioasă:

— Ai înebunit? Ce însemnează asta?

— N'ai văzut şoarecele?

— Ce şoarece? Unde vezi şoarecele? Ce te-a apucat, de faci scandal în puterea nopţii?

— Dacă rodea hainele?

— Ce haine? Ai visat? Se vede că ai băut iar, arde-o-ar focul de băutură s'o ardă.

— Cum am băut? Când m'am culcat nu ştii că...

— Dacă ai fi treaz, te apucai să umbli ca nebunii cu bastonul în mână, la mijlocul nopţii? Ţi s'a urcat rachiul la cap, asta-i.

— Când m'ai văzut pe mine beat, când?

— De câte ori ţi-am spus să nu mai umbli cu haimanalele? Nu vrei să mă asculţi? Vrei să sfârşeşti la balamuc?

— Nu aşa cucoană... mie să-mi spui când...

— Doamne fereşte, dar ai înebunit de tot... Să nu te apropii de mine că strig.

— Poţi să faci ce pofteşti, dar mie să-mi...

— Parcă nu te cunosc? Numai înadins ai făcut-o.

— Ce-am făcut înadins, ce-am făcut?

— M'ai sculat din somn. Ce-ai zis: de ce să doarmă? Să stea trează ca bufniţa. Păi eu sunt ca tine? Eu umblu din cârciumă în cârciumă? Eu mă ţin de chefuri? Eu sunt femeie muncită, eu nu stau la pian. Eu, de dimineaţă până seara robotesc şi tu vii să-mi strici somnul? Păi să nu-ţi crăp capul ca la un tâlhar?

— Dacă şoarecele, afurisitul de...

— Ai căpiat? Când am avut noi şoareci? Nu vezi că nu ştii ce să mai inventezi? Ce ai cu mine? Ce ţi-am făcut să-mi strici somnul? Dacă rachiul nu te lasă să dormi ce sunt eu de vină? Eu te-am pus să bei? Eu te-am trimis să cazi prin şanţuri?

— Vrei să scoli lumea din somn?

— Eu am început? Eu dormeam. că mi-o fi deajuns din noapte până în noapte — dar tu ca un duşman... numai să-mi strici mie somnul, încă odată să mai faci şi dacă...

— Pentru numele lui Dumnezeu, potoleşte-te.

Cearta mai dură un timp, apoi, doamna Pandele îşi luă perna, un şal şi blestemând, trecu în sală unde se culcă pe o canapea veche şi până când adormi nu încetă să ocărască pe domnul Pandele care începuse să aşeze lucrurile la locul lor.

— Inadins ai făcut-o... trăznite-ar Dumnezeu să te trăznească de beţivan!

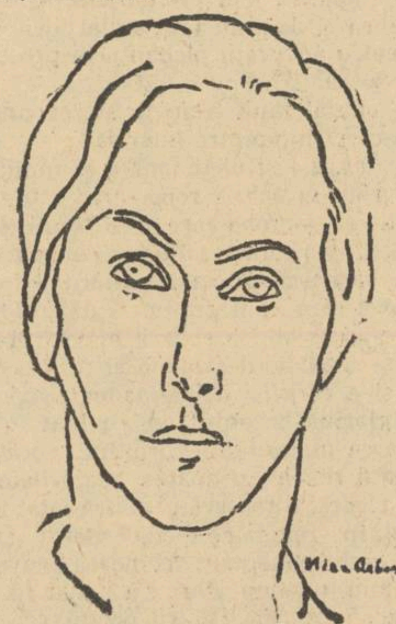
CONSTANTIN PELMUŞ

Feriţi-vă de boli!
Knorr
Anemia, Debilitate, Nervozitate, Reconvalescenţa
Slăbiciuni generale, Limfatism, Tuberculoza.
Dispepsie, Ameţeli, Constipaţiune, Enterite
la Copii şi Adulţi, Tineri şi Bătrâni
NU LE TRATAŢI CU MEDICAMENTE VĂTĂMĂTOARE ORGANISMULUI
FACEŢI O CURĂ CU „CACAO" FULGII" FĂINURILE „KNORR"
ŞI VĂ VEŢI VINDECA COMPLECT. OBSERVAŢI PE FIECARE PACHET MARCA „KNORR"
DE VÂNZARE LA FARMACII, DROGHERII ŞI COLONIALE LITERATURA GRATIS LA CERERE dela SAM. LÖBL & FIU BUC. BUL. MARIA 30
RUDOLF MOSSE

Expoziţia Nina Arbore

Eleva lui Angelo Iank, a lui Weisgerber şi-a lui Henri Matisse, domnişoara Nina Arbore expune în Sala Hasefer un număr restrâns de uleiuri şi desene în care voinţa plastică a acestui talent remarcabil e sugestiv ilustrată.

Desenul domnişoarei Arbore a dobândit masivitate şi puternică viaţă lăuntrică.

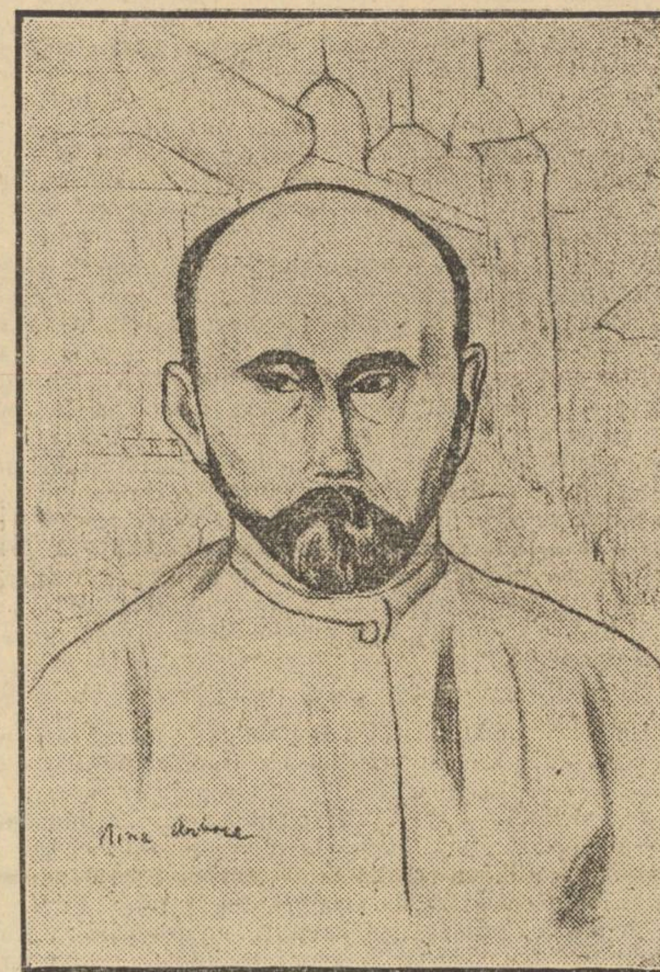

Nina Arbore

Preocupată mai mult de conturul expresiv, artista aduce în lucrările expuse o stilizare gravă, personală, cu precise tendinţe spre rotunjirea formei printr'o severă linearitate.

Desenul e astfel puţin rece, dar pretutindeni o intuiţie artistică proprie se manifestă prin îndemnuri stabile de realizare.

In alegerea motivelor picturale, în gama generală de tonuri şi în construcţia ritmică, domnişoara Arbore nu se pierde în detalii, echilibrând larg masele şi realizând, fără întâlniri contradictorii de viziune sau de stil, o cuminte împăcare obiectivă.

Nina Arbore **Pescar din Vâlcov**

Asprimea virilă a desenului e compensată în ulei prin tonuri calde, prietenoase, prin accente cromatice străine de răsfrângeri moderniste.

E o artă menită să stimuleze reflecţii, nu să provoace nedumeriri.

Nina Arbore **Lenuţa**

Fixându-şi hotărîtor evoluţia, domnişoara Nina Arbore se impune spiritului contimporan printr'o operă matură, ce încă mai rezervă surprize.

H. BL.

Rasa călugărului

Intr'o epocă de stagnare a treburilor judecătoreşti pe vremuri, într'un timp de reflux al preocupărilor de acest soiu pentru oamenii a căror chemare era aceea a slujbei dreptăţii şi când dreptatea mult îngreuiată, în acea vreme, de cerinţele şi răutăţile lumei, nu mai putea face faţă înaltei ei îndatoriri şi pentru a i se da o mai plausibilă garanţie a justei ei împărţiri şi o amploare mai pronunţată pentru strălucita ei menire, dregătorii ei de atunci au agitat ideia obligaţiunei portului robei pentru advocaţii pledanţi, în procesele în care erau angajaţi ca atare.

Iniţiativa a ventilat mult timp în starea unei indolenţe de iniţiativă şi a cărei înfăptuire întârzia!

Mai târziu chiar, a fost abandonată şi multă vreme debutanţii barei purtau nostalgia robei prin sălile înţesate de reclamantele în divorţ — roba care ar fi făcut deliciul ascultătorilor din spatele vorbitorilor însăcsănaţi cu ceremonioasele şi scumpele harnaşamente ale uniformei împărţitorilor de dreptate — roba care ar fi prezentat judecătorilor... *chestia*, într'o formă mai prielnică cauzei, mai favorabilă atmosferei în care ea avea să fie desvoltată şi mai agreabilă atenţiunei instanţei şi a *sorţilor* deliberărilor magistraţilor.

La început, gloriile baroului nu au luat în seamă nici pe departe mişcarea majorităţii corpului avocăţesc pentru instituirea portului robei, iar marea majoritate a aceluiaşi corp avocăţesc a păstrat o rezervă eclectică faţă de împiciorogarea proectului, în vreme ce mediocritatea şi începătorii breslei susţineau vehement prea frumoasa inovaţie.

Ceva mai târziu, un nou flux s'a agitat în umbra culoarelor palatului de justiţie pentru portul robei în timpul pledoariilor; iar massa de data asta mult mărită a aderenţilor ei, a antrenat preludiul reuşitei cu foarte mulţi sorţi de înfăptuire pentru sacerdotala îmbrăcăminte.

Cei mai mulţi dintre entusiaştii proectului făcuseră chiar comenzile de rigoare specialiştilor *Fain, Becker* şi *Rang*.

O parte din adepţii ei înfriguraţi, au şi plimbat-o marţial pe umerii încărcaţi cu succese juridice, printre coloanele rigide ale sălei paşilor pierduţi.

Fruntaşii baroului continuau însă să păstreze impasibili, aceiaşi cumpănită rezervă ca şi la începutul zvonului, — calitatea pledoariei şi valoarea personalităţii pledantului neavând nici un raport de compensaţie sau de intimidare, cu calitatea catifelei togei, cu aceia a atlasului robei, cu compactitatea moarului leduncei, sau cu impecabilitatea provenienţei herminei cardinalului, precum dreptatea cauzei pentru evidenţiarea căreia avocatul *trebuia* să poarte roba, nu avea nici în clin nici în mânec cu obligaţia portului unei uniforme legale, oricât de fastuoasă i-ar fi fost alcătuirea!

O parte din începătorii avocaturii au şi apărut totuşi, în bufetul de jos al tribunalului, în robă!

Pentru o provizorie punere la punct a acestui divertisment de preferinţe se căzuse, în ultimul timp, de acord la portul *facultativ* al robei.

Şi atunci, corpul advocăţesc şi-a trimis mandanţii puterii lui, în sălile de şedinţă, pe două fronturi: unul, reprezintând doleanţele celor ce alcătuiau fruntea baroului şi a căror străduinţă era legalmente încununată de izbândă şi... *fără robă*, iar atul, reprezintând vanitatea juvenilă a advocaţilor a căror cauză era legalmente pierdută în faţa justiţiei, cu... *robă*, cu toată *elasticitatea* umerilor celui ce o purta!

Ceva mai târziu însă, facultativitatea portului robei provocând greşite şi disgraţioase interpretări, confuziuni şi erori şi, pentru o deplină, perfectă şi estetică armonizare a tuturor intereselor dinăuntru şi din afara palatului de justiţie, de orice ordin, sau de orice mod de a vedea, sau de orice soiu de interpretare, s'a convenit la portul *obligatoriu* al robei în timpul şedinţelor, fără nici un fel de distincţiune sau de interpretare

* * *

Un celebru adormit întru Domnul, advocat, şi mai celebru om politic, a cărei scânteetoare intuiţie juridică filtra perfect în vederile magistraţilor şi ale părţilor adverse în proces, un litigiu a cărui dezvoltare ocupase tribunalului şapte şedinţe succesiv, numai în câteva cuvinte, cu ceasornicul pe bară, luând cel din urmă cuvântul, ca de obiceiu, la sfârşitul pledoariilor, în ziua cea din urmă şi în care avea să urmeze pronunţarea hotărârii, în frigurile invocării tuturor mijloacelor de convingere întrebuinţate pentru luminarea cauzei şi a instanţei—un celebru advocat care detesta se... *celebra robă* — se deplasa la un moment dat, pe o scurtă distanţă, de bară, înaintând ferm spre biroul magistraţilor, ducând pe buze văpaia argumentelor şi în palme, nedespărţitul său creion de aur — bastonul mareşalatului geniului său juridic neasemuit, pentru a pune ultima concluzie... *fără robă*.

Prezidentul tribunalului observând... derobarea ilustrului pledant dela elementara obligaţiune a legii portului robei, cu o vădită şi presantă jenă, făcu atent despre aceasta pe marele om de drept.

Pledoaria se curmă brusc, într'o tăcere de penibilă neprevedere, după care, prezidentul tribunalului sună grabnic aprodul pentru a se procura de îndată *advocatului*, o robă dela cancelaria baroului.

Creionul de aur trecu timid sub reverul de otoman al redingotei şi în vreme ce camerierul baroului apăru ca din pământ ajutând pe vorbitorul întrerupt să îmbrace mult solicitata robă, acesta putu să îngâne, într'o fantastică inspiraţie de circumstanţă:

— „Mda!... într'adevăr, este primul prilej în cariera mea, cel puţin de advocat, în care irositul de toată ateimea dicton se poate aplica în speţa de faţă cu atâta succes: „RASA FACE PE CĂLUGĂR!"

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

Amintirile Caterinei State

In vacanţa aceea de Paşti, găsii în casă o mai mare schimbare. Mama, mai rece şi necontenit dusă pe gânduri, fuma mai mult ca oricând, vorbea puţin şi fiinţa mea părea a o stinghiri într'atât, încât îmi evita cum putea prezenţa, găsind întotdeauna motive nouă să mă depărteze din ochi şi chiar din casă, adeseori.

— De ce nu te mai duci pi la colegele tale? — mă întrebă, într'o zi, scurt după reîntoarcerea mea acasă.

— Imi dai voe să mă duc la Sophie şi la Roza?

— Nu, la Ruginoasa nu te poţi duce singură. Nu ştii că Iosefsohn o luat o moşie în posesie şi s'o mutat din Vascani?

— Nu. Să mă duc la Sara Morgenstein?

— Du-te.

— Da' cât să stau?

— Până s'a 'nopta.

Pornii spre târg şi, cu cât mă depărtam de casă, cu atât simţeam că sufletul mi se destindea, ochii vedeau par'că mai viu tot înconjurul.

Evreicele, care lucrau pe lângă tejghelele din drum, mă salutau surâzându-mi şi unele, oprindu-se din lucru, mă întrebau cu interes:

„Ci mai faciţi, duduie? Aţi vinit, di Paşti, acasă? Da' cum aţi mai crescut, să nu fie di diochi"... Mă apropiam şi schimbând câteva cuvinte, le spuneam ţelul primblărei mele.

— Bine, bini faciţi că vă duciţi la Sara. Şi Chiva şi fata îs tare supărate, nu li merge bine — că s'o mai dischis trii dugheni la feliu — şi nu-i vânzare di loc.

Podeţul dughenei, putrezit, se lasă sub paşii mei şi prispa, netedă şi brâul peretelui altădată drept şi ochios sunt jupuite pe alocuri, iar pe fereastra ademenitoare, pe care nu mai intrau altădată, gavanoasele de sticlă pline cu bonboane roşii, verzi şi liliachii, stă înşirat dela un capăt la altul, un şirag de covrigi, negri şi uscaţi. In dugheana, pustie, sunt numai doi saci cu grâu şi grăunţe de popuşoiu, iar pe rafturile pe cari se înălţau teancuri de pachete cu ciocolată, cutii cu bumbi şi cu aţă de tot felul, e acum un drob de sare neagră şi câteva strachini cu boia. Bat în uşa din fund şi aud, înăuntru, o foială, câteva vorbe spuse încet şi paşi târâţi ce par a se îndrepta, silnic, spre dugheană.

— Duduia! Sara, Sara! o vinit duduia la noi! Hai îmbracă-te şi vin încoace. Că, zău, mi-i şi ruşini să vă poftesc în odaie" — lămureşte, trist, madama Chiva. „Da' cum aţi mai criscut, duduie, şi ci bini arataţi acu, să nu fie di diochi! Şi, repezindu-se, îmi dă un scaun, şi se aşează, din obiceiu, în dosul tărăbei pe care se sprijină într'un cot.

— Da' ci mai faciţi, duduie? vă merge bine la Ieşi?

— Bine, madamă Chiva.

— Slavă Domnului! Tare mă bucur. Să meargă macar altora bine, că nouă... tot în săc ni-o mers din toamnă şi până acu.

— Da' de ce, madamă Chiva?

— Pentru că lui Şulimsohn şi lui Stein li s'o părut că facem avere şi o deschis şi ei dugheni la feliu ca a noastră. Ţăranii, când o văzut o fereastră mai mare şi un podeţ nou, s'o tras acolo. Şi azi şi mâini tot aşa, până ci ni s'o dus tăţi muşteriii... Şi par'că ei aveau ei mai mult în dugheană? Tot marfa asta...Uşa din fund se deschide iute şi Sara, mai înaltă palidă şi slabă, se repede spre mine.

— Tinc... Stat... duduie! termină ea întinzându-mi mâna, pe când eu mă scol grăbită şi prinzându-i capul între mâni, o sărut ca altă dată.

— Ce mai faci, Sara?

— Ci să fac? Nici eu nu ştiu ci fac. — răspunde ea emoţionată şi tace apoi uitându-se în altă parte.

— Ai mai fost pe la Goldner şi pe la Finkelstein?...

— Nu, n'am mai fost şi nici la noi n'am mai ţinut *Purim*, pentru că îi cheltuială mare şi acu îi greu...

Urmă o tăcere scurtă în care madama Chiva se ridică şi, tăcând, intră în odaie, unde după o clipă ne chiemă din uşă

— Vă rog, duduie, să veniţi aici, îi mai comod.

Pe masă, puse pe un şervet curat, erau o farfurie cu turtă dulce şi alta cu dulceaţă de coarne şi mere domneşti.

— Poftim, duduie, gustaţi o leacă; are să ni se pară că-i şi acu' cum o fost atunci...

N'apucase să-şi spună tot gândul, când uşa dughenei scârţâi tare şi auzirăm vorbe schimbate şi mişcare. Madama Chiva se duse grăbită şi, în lipsa ei stătui cu Sara de vorbă.

— Ce mai citeşti Sara?

— Să citesç? Da' când să mai citesc?

Di când ni merge aşa di rău, m'o pus mama la lucru; fac horbote şi colţuni şi mănuşi pi cari li vindem aşa, cam în ascuns pi la ţarani, că, de-ar afla Şulimsohn ori Stein, că ne-am apucat di aşa afacere, până'n două-trii zile, şi-ar pune toate fetele la lucru.

— Şi vindeţi mult?

— Potrivit. Da' văd că di un timp să întreabă. Şi tare mi-i frică să nu se afle. Vezi State, nici acasă să nu spui, că-i secret. De cetit am mai luat dela Manolescu, „Caterina Cornaro", „Francesca di Rimini" şi o zis că are să-mi deie şi „Muşchetarii".

Citesc numai Sâmbăta după masă; că, ştii, Vineri sara nu să cade. Şi, pi urmă, toată săptămâna, nu mai dischid cartea. Stăm cu mama, şi lucrăm până cântă cucoşii; că ziua nu-i chip; ba vine o vecină ba alta şi dac'ar vidè....

Madama Chiva se întoarce veselă în odaie, îndesându-şi cheile în buzunarul pestelcei.

— Ştiţi ci, duduie? Dumnezeu să vă deie sanatate. Aţi intrat cu noroc în dugheană. Iaca, acu am avut vânzare, într'un şfert di ceas cât n'am avut într'o lună.

— Ce-ai vândut mamă? întreabă Sara, roşind tare.

— Am vândut boiaua tătă şi şăse bobini di aţă şi altceva...

— Spune, mamă, că Tincuţa n'are să dischidă dugheană şi nici n'are să mai vorbească di asta cu nimene...

— Am mai vândut şi horbotă pentru patru cămeşi şi două părechi di colţuni. Şi o zis oamenii ceia, că fac nuntă după Paşti şi are să vie să mai cumpere şi horbotă şi colţuni Da' să videţi acù cevà: Cât am cerut, atâta mi-o dat şi nu s'o tocmit di loc. Asta-i mari minune. O vinit duduia cu noroc în dugheană, că altfeliu cum să mai zic? Dacă a da Dumnezeu să meargă tot aşa, di acu 'nainte, până'n doi-trii ani, aduc şi eu marfă de-a lui Moses... Spuse madama Chiva, arătându-şi cei doi dinţi din faţă şi tot golul lăsat de ceilalţi. Are să deie, Dumnezeu, să fie mai bini şi, după ci are să vie rabinu în Vascani, are să ştie el tăti celea ci să fac şi are să mai pue o leacă di rânduială între negustori.

— Are să vie rabinu? Şi, cât are să stee? — Intreb eu ca să vorbesc ceva.

— Ci? Nu ştii? se miră Sara, roşind din nou.

— Vine, peste trii zile, Friedmann, ficiorul rabinului cel mare, di la Buhuşi. — reia viu madama Chiva. Are să steie în casa ce cu două rânduri şi n'are să se mai ducă din Vascani.

— Da' cum îi un rabin, madamă Chivă?

— Da' ci? Mata încă n'ai văzut cum îi rabinu?

— Nu, n'am văzut rabin, niciodată.

— Un rabin, duduie, îi di niam mare şi vechiu şi-i tari învaţat; aşa-i di învaţat din Talmud şi din tăte cărţile noastre sfinte, că el capătă aşa o înţelegere pi lângă ce cari i-o dă Dumnezeu, că uneori se întâmplă să facă şi minuni. Rabinu' îi aşa ceva ca mitropolitu' la creştini. Da' ci zic eu? El are atâta putere în ci crede şi ştie el, că noi îl videm mai aproape di Dumnezeu di cât di oameni. Da' să vezi mata, duduie, cât îi di frumos rabinul; îi aşa ceva născut par'că anume pentru ci-i el...

Se înserează şi, cu toate că mama, nu-mi hotărâse, ca de obiceiu, ceasul când trebuiam să mă întorc, grija să nu-i pricinuesc vre-o cât de mică nemulţumire, mă îndemnă să plec.

— Mamă, mă duc cu...

— Cu Tinca — terminai eu, surprinzându-i nehotărârea.

Plecarăm, înconjurând prin târg; şi, trecând pe lângă o dugheană cu uşi de lemn alb şi cu podeţ nou, Sara îmi spuse:

„Ia uite-te ici, la dreapta. Aici o dischis aceala"...

Pe o firmă galbenă, cu litere negre cetii:

Marcu Şulimsohn

Magazin cu Coloniali, Mărunţişuri şi Precupie (Cereale)

. . . .

Peste câteva zile, mă trimise mama să cumpăr din târg, câteva lucruri. Şi, cum primblarea asta îmi era una dintre cele mai plăcute, căutai, în mai multe dugheni, lucrurile pe care ştiam că le voiu găsi într'una singură. La Wechsler o îmbulzeală mare; cituri, viu culorate, stau întinse şi puţin boţite pe marginea tărăbei, alături de cordele albastre şi roşii ce spânzură până jos pe podea. Papuci, negri şi galbeni, unii în cutii şi alţii răspândiţi pe tarabă, acopăr cutioare cu cercei, cu inele şi cu flori de tot felul, printre care mâinile Domnului Wechsler, se ascund, se arată şi umblă, iute, ca nişte şoareci urmăriţi.

— Hai nevastă, iei ori nu iei marfa asta? Intreabă vânzătorul, ridicând, cutând şi ţinând, sus, numai cu două degete, capătul balotului de satin vişiniu.

— Dă, aşi lua... da-i scump tare şi nu pre am parale.

— Da di ci nu spui di la 'nceput şi îmi zici să arăt tătă dughiana...

— Apui dă, di unde ştiem eu că-i aşa di chiparat!...

— Da' dumneata ci zici di ciuboţălili estea? aşa ciuboţele n'ai să mai găseşti nici la Roman, nici la Fălticeni; le-am adus di la Ieşi anume, ca să am marfă bună şi frumoasă di Paşti.

— Is pre boereşti şi nie-ni trebuie cu talpa mai groasă.

— Hei, aşa spune. Dacă-ţi trebuiesc di acele n'ai di cât să ti duci să iei din capu' târgului, di cele spânzurate pi frânghii, care să usucă, di ast'vară, în vânt şi la soare. Di ci vii să caţi marfa ceia în dughiană de lux?

— Da' ci zici bade; mai dai doi franci la brânceală? Hai spune mai iute, că mă grăbesc, n'am timp, zice domnul Wechsler, strângând zorit marfa, uitându-se la ceas şi înaintându-mi un scaun, mă întreabă silit:

— Cu ci să vă servim, dudue?

— Am să cumpăr mai multe lucruri, dar văd că sunteţi grăbit.

— Ii drept. Iaca acu, piste cel mult un sfert di ceas, vine rabinu' şi noi, negustorii, trebuie să mergem la gară.

— Da' după ce-a veni rabinu' nu vindeţi?

— Acu, dimineaţa, nu ţinem dischis; da' după masă, sântem la dispoziţia dumneavoastră, spune Wechsler, zorind.

— Şi pe unde trece rabinu'?

— Vine di la gară direct prin târg şi pi urmă îl ducem acasă. O plecat tăti trăsurile din Vascani. Dumneavoastră nu vreţi să videţi pi rabinu' nostru?

— Ba da, aşi vre.

— Poftim, duduie, staţi aici, pi balcon; are să vie şi soţia şi aveţi să videţi ceva frumos.

Domnul Wechsler face vânt pe raft, unei cutii rămase pe tarabă şi, aşezând câteva scaune pe podul din faţa dughenei, dispare în odaia din fund.

In cele câteva clipe, cât stătusem în prăvălie, târgul îşi schimbase faţa, luând'o pe aceia ce-o avea în sărbătorile mari. Uşile dughenilor erau închise, iar pe podeţe, înşirate sau în grup, stau Evreicele gătite, care de care mai frumoase. Cele mai multe vorbesc între ele iar altele se scoboară până'n drum şi se uită la vale cu ochii umbriţi de mâinile încercate la lucru. In uşa dughenei se arată madam Wechsler, o femee înaltă, groasă şi cu un chip de copil supărat, ce pare a surâde printre lacrimi. Pe corsajul rochiei de mătase castanie, decoltat patrat spânzură, ca de pe o streşină, un lanţ gros de aur legat în mărgăritar şi pe mâinile-i grase şi albe, strălucesc, în inele, pietre mari de briliant. Părul lucios, negru şi cârlionţat aminteşte pe acel al figurinelor frumos pieptănate din vitrina lui Paul Petit şi în pantofi de lac, cu talpa nouă, piciorul umflat, se revarsă ca un aluat crescut peste marginea unui vas prea strâmpt. Mă simt rău îmbrăcată în pardesiul gris, şi caut să-mi dosesc scaunul după clitul baloturilor de cit.

— Da' di ci vă duceţi acolo duduie?

— Eu n'am ştiut că are să treacă rabinu' şi nu m'am îmbracat.

— Da' ci are aface? Parcă el are să se uite, chiar acu, la îmbrăcăminte?

Pe uliţă, din vale vin vorbind, mergând iute, şi tot uitându-se în urmă, grupuri multe de Evrei şi trecând prin faţa dughenilor, spun celor cè aşteaptă:

„Er kimmt, er kimmt!"

Târgul întreg e cuprins de o stranie înfrigurare, ce pare a se comunica tuturor oamenilor cari trec în susul şi'n josul uliţei. Ţăranii, desculţi şi cu ciubotele în băţ, stau din mers, se uită spre vale şi, aflând că vine rabinu' se aşază jos, pe marginea podeţelor. Lucrători din gară, cu bluzele unse şi cu braţele încărcate de fierărie, se sprijinesc de tărăbi şi aşteaptă. Oamenii retrag căruţele din mijlocul drumului şi, cu două roate în şanţ opresc caii, pân'a trece rabinul. Cu toţii vorbesc, merg, se agită şi-i o rumoare ce aminteşte prinderea unui roiu... In capul uliţei, dinspre vale, se vede birja lui Uşer, alături de care stă pe capră, un Evreu bătrân îmbrăcat în caftan şi cu *ştramel* nou pe cap. Evreii trecători, se opresc pe unde îi apucă vremea şi, murmurând ceva, se înclină adânc în faţa trăsurei, în care lângă Moses, cel mai mare manufacturist din Vascani, stă puţin aplecat de spate rabinul Friedman. Cu chipu-i prelung, cu pielea obrazului albă şi străvezie, cu ochii mari şi negri înfundaţi sub fruntea pe care par a fi desinate sprâncenile negre, arcuite şi depărtate de nasu-i subţire şi aquilin, rabinul pare a fi luat, din timp, numai culoarea, păstrând vechea înfăţişare a lui Christ. Trăsuri multe, cu coşul ridicat merg în şir după landoul lui Uşer şi, în urmă, alte grupuri de Evrei trec grăbite în aceiaşi direcţie, vorbind, iute şi tare, ca şi când s'ar sfădi.

Madam Wechsler, mută în admiraţia ei, pare a nu-şi găsi cuvintele de laudă mai potrivite rabinului Friedmann şi, după o clipă de gândire o aud zicând:

„Rabinul ista îi ca o floare; nici nu mai este altul ca dânsu' să nu-i fie di diochi".

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

JEAN OPATOSCHU (New-York)

Cei patru Negri

Sgomotul, strigătele, urletele mulţimii, se auziau tot mai puternic pe stradă, că începură şi geamurile să zbârnâe. Toate clopotele bisericilor vuiau în clopotniţe, scoţând lumea afară din casă. De departe se vedea mulţimea venind, tot mai numeroasă. Unii erau numai pe jumătate îmbrăcaţi, aşa cum i-a surprins evenimentul.

La colţuri stăteau grupuri de curioşi. Intrebările fluturau prin văzduh: „Unde arde? Unde arde?"

— Unde?

Cei patru Negri din închisoare, care dormeau, se ridicară depe culcuşurile lor şi-şi vârâră capul în ferestruica de gratii care-i despărţia de restul lumii.

— Ce e? Arde undeva?

Mulţimea curgea, din toate părţile oraşului către închisoarea cu ziduri netede, cenuşii, înfricoşată. De-asupra mulţimei se agitau săcuri, drugi de fier, frînghii.

Şeriful sta cu vre-o câţi-va paznici la uşa închisorii Incercau să risipească mulţimea cu vorbe bune.

— Inainte!

— Inainte! Pe ei!

Din toate părţile se auzea:

— Vrem dreptate!

— Asta voim şi noi! zise Şeriful şi se bătu mândru în piept. Apoi arătând către paznici, urmă:

„Ce credeţi? De ce stau aceştia aici? Pentru dreptate! Dar noi trebue să dăm criminalii pe mâna judecătorului, nu voi!

— Noi suntem judecata! se auzi din mulţime

— Şeriful ne-a înşelat!

— Nu ne-a spus că Negrul a fost aruncat la închisoare!

—Voim Negrul!...

— Dă-ne fiara!...

Negrii din închisoare se deteră jos de la fereastră Ochi mari, fixi, se rotunjiau în figuri învineţite. Ca fiare speriate stăteau locului şi tăceau. Cel mai în vârstă, un încărunţit, îşi scoase o cruciuliţă din sân, îngenunchiă şi începu să se roage:

— O să-ţi ajute crucea! mormăi cel mai tânăr, crunt Privirile lui desnădăjduite, dădeau ocol celulei, de par'că ar fi căutat o deschizătură să fugă.

John, copleşit, cu ochi sticliţi, sta într'un colţ al celulei şi nu se mişca. Tremura când şi când, de parcă ar fi simţit uneori ştreangul în jurul gâtului.

— Auziţi, îl cer pe John! zise cel mai tânăr cu jumătate glas.

— Nu-l dăm! şopti fără curaj, bătrânul.

Ceilalţi doi tăceau. Par'că n'ar fi auzit nimic, cufundaţi înlăuntrul lor.

Larma pe stradă devenea tot mai puternică şi mai pătrunzătoare, de pretutindeni. Mulţimea creştea, înghesuia pe Şerif şi cerea pe John. Şi închişii de câteori auzeau numele lui John, deveneau mai liniştiţi. Nădejdea că vor scăpa, le aducea sânge roşu în obraji.

Mulţimea ajunse la poartă. Femei între bărbaţi, îi aţâţau cu vorbe cumplite. Fiecare voia să-şi arate azi simţimintele lui curat americane.

Şeriful se desprinsese dintre păzitori şi eşi în faţă.

— Cetăţeni! strigă, prieteni! Ascultaţi-mă!... In numele legii! Risipiţi-vă!... Cetăţeni şi prieteni!...

Nimeni nu-l auzea. Toţi strigau laolaltă. Mulţimea devenise un monstru cu mii de capete şi mii de voci. Se înghesuiau cu pumnii ridicaţi, cu securi şi frânghii. Şeriful băgă de seamă că poporul înfuriat se încolăcise în jurul lui ca un şarpe, ameninţându-l cu asfixierea. Işi dădu seama că vorbele lui cuminţi nu mai sunt auzite şi făcu paznicilor semn să tragă.

O bubuitură violentă. Trăseseră în aer.

Mulţimea, la început speriată, dădu înapoi. Dar furia deveni şi mai mare şi mai puternică. Un flăcău se căţără pe gratiile de la poartă, dar fu dat jos de baioneta unui paznic. Era prea mult. Urlând ca indiani sălbatici, se aruncară asupra Şerifului.

— Pe el!

— La spânzurătoare!

— Hep! Hep!

Strigătele deveniră tot mai sălbatece în jurul zidurilor închisorii. O ploae de pietre, sticle, lemne căzu răpăind pe zidurile cenuşii.

Negrii se dădură câţi-va paşi mai departe de John şi începură să şoptească. John sta la perete, cu braţele desfăcute, ca răstignit. Trupul îi tremura ca de ger şi pe chipul lui se afla spaima animalului care presimte că trebue să fie dus la abator.

— Ce este de făcut? întrebă desnădăjduit bătrânul.

— Vor pe John.

— Dacă nu-l predăm, ne linşează pe toţi.

— Du-te, spune-i!

— Trebue să i-o spunem!

Toţi trei priviră spre John. Se uitau cu guri deschise şi ochi speriaţi, şi nu ştiau ce să-i spue, cum să înceapă. John căzu la picioarele lor, le îmbrăţişă genunchii şi începu să plângă asemenea unui copil.

— Fraţilor, nu lăsaţi să mă ucidă!

Lacrimile îi mişcară. Dar spaima că pierd vremea şi că ar putea fi târâţi toţi în aceiaşi prăpastie, spaima aceasta ucise în ei orice sentiment de milă omenească.

Din coridor se auzea larma în celulă.

— E în pivniţă!

— Fiara e în pivniţă!

— Să mai poftească Şeriful să-l apere!

— Adă toporul, tinere!

— Ştreangul!

— Să-l spânzurăm în uliţă!

Cei patru negri cu feţe vinete şi îngrozite, rămaseră încremeniţi simţind moartea atât de aproape. Deodată se aruncară asupra lui John, deschiseră uşa violent, şi-l azvârliră afară, ca o bucată de carne unor lupi flămânzi...

A.

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial,
fiind cele mai perfecţionate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Aveţi stofă?
Salonul de Croitorie MAX
de la Perlmutter
Strada Aureliu 27
(prin Spătar)
EXECUTĂ
Demiuri, Paltoane, Costume, etc.
elegant şi convenabil
Telefon 209|02

Pagini agrare

Cum se stîrpesc şoarecii de tot

Cu toate că de o actualitate imposibil de imitat, subiectul nostru asupra stârpirii şoarecilor, în sensul că trebuiesc imediat stârpiţi ,comportă—vai!—un trecut, un prezent şi un viitor; poate chiar că mai multe *viitoare* decât ne închipuim. Incontestabil mai numeros ca trecutul, la răscrucile acestuia cu viitorul, continuu deplasate şi mobile, se găsesc prezentul istoric şi prezintele gramatical. Ce este, în definitiv, prezentul? El este un timp şi trecut şi viitor; sau succesiv, un sfert trecut, cu trei sferturi viitor, jumătate şi jumătate şi trei sferturi trecut cu un sfert viitor, fiecare pătrar de timp devenind ceeace nu era când încă nu fusese. Dacă m'ar întreba cineva câte ceasuri sunt şi dacă m'aş uita la ornic şi aşi citi două, ar trebui să mă îndoiesc...

Dar aceste chestiuni sublime, speciale învătământului superior şi seminarului de literatură, vin în atingere cu stîrpirea şoarecilor numai în treacăt simplu şi pe despărţiturile patetice ale timpului. Aci, prezentul există atâta vreme de câtă e nevoie ca o etichetă să nu cadă de pe sticla pe care a fost lipită, prezentul durează; el este valabilitatea unui certificat şi a unui bilet de abonament.

In trecut, aşa dară, şoarecii se prindeau în cursă. Luai o colivie de sârmă cu intrarea pe de-asupra şi puneai în interior o fărâmă de brânză. Deosebirea între o cursă pentru şoareci şi o undiţă de prins peşte consistă în aceea că momeala stă la undiţă pe din afară; nu mai pomenim că peştele se mănâncă prăjit, fript şi în maioneză. Deobicei, după ce ai prins şoarecile în cursă, începe să-ţi fie frică de el şi nu mai ştii ce să-i faci: deschizi cârligul, o iei la fugă şi şoarecile pleacă. Nici nu este cel mai bun mijloc de-a stârpi animalul; de aceea el a şi fost abandonat înlocuit cu o cursă ştiinţifică, foarte bine judecată, cu galerii şi capace scufundătoare, la isprăvitul cărora prizonierul este indicat să moară de înec, în mod automatic şi cu agonia scurtă. Singurul inconvenient al acestor construcţii consistă în rezultatul că şoarecii nu intră în ele, preferând să nu se bage, să nu se amestece, ca nişte simpli cetăţeni, care se mulţumesc să treacă prin faţa Poliţiei pe partea de peste drum. După multe diplome de onoare, medalii de aur şi recompense, căpătate pentru meritele abstracte ale inginerului născocitor, şi această cursă, menită să figureze numai în expoziţii, a fost părăsită, ca limba latină, din pricină că şoarecii nu pricepeau mecanismul.

Ce caută omul? El caută un agent de sârmă, de lemn sau de chimicalii, ca să distrugă şoarecii de tot. De unde această cruzime şi această intenţie contra naturii, de a extermina un individ, pe care ivindu-se pe faţa pământului, omul, mai mult ca sigur, l-a găsit gata făcut? Foarte simplu: omul se apără ca să se sature singur din avutul lui. Cine fură de la om este numaidecât apucat şi pedepsit, fie om fie dobitoc. Pentru şoareci curse şi pentru oameni restricţii legale. Probabil că experienţa legilor va determina pe inventatori să descopere şi pentru şoareci o lege potrivită. Ea este de căutat în seria comandamentelor morale, administrate conştiinţei şi exploatând sentimentele de ruşine, de remuşcare, de părere de rău şi de disperare. Când şoarecile va fura omului zece grăunţe de grâu, el se va roşi de ruşine, va închide ochii şi se va dispera. Cum, de la disperare la sinucidere este un singur pas, va fi de ajuns să punem la îndemâna şoarecelui bucata de sfoară, cu care se va strangula sau cuţitul ori furculiţa, în care se va străpunge, năvălind cu toate puterile lui deslănţuite în tăişul unui dinte sau al unui briceag. Ca să nu lipsim însă economia casnică de uneltele ei, spurcate prin contact prelungit cu intestinele rozătorului *(mus, muris)* dăm gospodarilor sfatul să puie în locul lor, în părete, însă aproape de nivelul podinei, pentru ca desnădăjduitul să aibă loc să-şi facă vânt şi să se repeadă perpendicuar, cuie cu vârful în afară. Se obţine fără multă greutate acest vârf ascuţit, bătând întâi un cui obicinuit în lemn şi apoi pilindu-i gămălia, Pilind întâi gămălia nu este practic.

Eu aveam un mijloc personal de a stârpi şoarecii mei. Ca să-i stârpesc, trebuia întâi, ca orice inventator, să i prind; căci a nu prinde şoarecii este a nu-i stârpi, ba este chiar a le permite să se înmulţească, acestui animal, indiferent de sex, plăcându-i dragostea mult şi el neţinând seama nici de monogamie nici de orele la care se poligamizează.

Mă aşezasem la o gaură din casă, fără să aleg, ştiut fiind că la orice gaură corespunde un şoarece negreşit, ca la chioşcurile de ziare un tutungiu. Trebuia deocamdată să verific dacă într'adevăr era o gaură plină cu şoareci. M-am întins pe scaun şi am citit, aşteptând 11 luni, interval în care am învăţat limba engleză şi astronomia. Mi-am mutat apoi scaunul la altă gaură şi am aşteptat 22 de ani, până ce s'a ivit un şoarice care nu putea să iasă, din pricină că de cînd îl aşteptam crescuse enorm şi devenise obez. Cu o daltă i-am lărgit gaura până la dimensiunile dorite şi ca să-l prind neapărat, am uns de jur împrejur gaura cu clei, îngrămădit peste un strat gros de ipsos. Calculasem exact: şoaricele va ieşi, va intra în clei şi ipsos şi volumul lui va deveni atât de mare încât nu-i va mai permite să se întoarcă, obligându-l să rămâie prins pe jumătate în propria lui gaură, de unde îl voi târî de coadă, de-andaratele, cu ajutorul unui cleşte lung, pregătit în odaie, cu mânerul desinfectat. După alţi patru ani, nu am mai văzut şoaricele: probabil îmi ziceam că va fi crescut atât de imens încât nu mai poate să circule prin galeria care duce la gaura cu clei.

Partea esenţială a pândirii la gaură este să prinzi şoaricele cu mâna. Principiul experimentat de generaţii că ce-i în mână nu-i minciună este perfect valabil şi pentru şoareci. Numai să nu te sperii. Căci natura omenească absurdă este aşa făcută că aştepţi 20 de ani şi dacă vine, ai uitat ce aşteptai. Abia pui mâna pe el şi nici n'ai atins şoaricele că i-ai şi dat drumul, întocmai ca atunci când te slujeşti de cursă. Câtă vreme a fost o ideie, şoaricele nu te-a impresionat, îndată ce ideia se face şoarice şi d-ta te afli cu şoaricele faţă în faţă, singuri în tot universul, îţi dai seama că ai de-aface cu o făptură care nu atârnă de tine nici de tradiţiile şi mândriile tale, şi te laşi săgetat în inimă şi-l scapi. Un şoarice odată, la mine acasă, a pus pe fugă 14 membri ai familiei, din care unul era profesor de trigonometrie, unul optician şi două domnişoare în vârstă, autoare dramatice. Cel care căuta ieşirea cea mai apropiată din apartament, era vărul meu, ofiţer de pompieri.

Am abandonat mijlocul cu mâna, ca nu îndeajuns de accelerat şi voi descrie acum ,domnilor agricultori şi proprietari, aparatul cel mai sigur şi mai radical de stârpit şoarecii şi şobolanii. A se feri însă localul de câini, pisici, raţe, curcani şi alte vieţuitoare domestice utile proprietăţii. Invenţia mea poartă numele de „Maşina infernală", din cauza unui dar drăcesc încă nelămurit, de-a fi în toate prilejurile infailibilă, dacă este bine întocmită.

Se ia o măslină de mărimea 193 bucăţi la kilogram şi se pune jos. Ca să stea pe latura priincioasă îi dai drumul de sus şi rămâi în punctul pe care şi-l alege măslina. Iei o linie pătrată gradată de la zero la 30 centimetri şi o aşezi vertical pe măslină, cu un capăt pe fruct şi cu celălalt capăt în aer. Nu lipeşti cu nimic. Se mai ia o măslină şi se aşează încet de-asupra capătului din aer al liniei. Mai iei o linie, la fel cu linia precedentă şi o aşezi peste a doua măslină, în aceiaşi poziţie. In capul de sus al liniei a doua pui, tot nelipită, o minge de cauciuc cu diametrul de 27 centimetri, adică din cele mai mari — şi o laşi aşa. Sus de tot, peste minge, pui cu gâtul în jos şi sprijinită pe minge în dop, o sticlă de un litru înfundată, cu cerneală violetă, aprobată de minister.

Maşina infernală va funcţiona ca în totdeauna, precis, în odaia închisă. Şoaricele vine şi miroase măslina. Nici nu e nevoie de mai mult căci maşina infernală a şi început să pivoteze din capete şi din măslinile situate la încheeturi. Intâi, cade mingea şi înainte de a sări mingea de jos în sus, cade peste minge sticla, care sare brusc ; sare de câteva ori mingea şi de câteva ori cade sticla, dedesubtul căreia se găseşte întotdeauna mingea prin convenţie ocultă şi sticla sare mereu, până ce se sparge de un perete oarecare cu explozie şi îşi aruncă în zece mii de părţi conţinutul.

Ei bine, şoaricele a fost lovit în ceafă cel puţin odată, cu sticla înfundată: îl recunoşti imediat, după mersul lui împleticit către gaură, în care se duce, istovit, să sucombe. Admiţând că prin imposibil, nici una din loviturile sticlei n'a parvenit să ia contact cu şoaricele stupefiat, acesta nu va scăpa însă în nici un caz de stropiturile de cerneală violetă ale exploziei finale. Trupul lui va rămâne bălţat violet, ca un tampon cu hârtie sugătoare şi scopul maşinii este atins. Dacă nu moare de tot, şoaricele este cel puţin clasat ca accidentat, echivalentul morţii şi al stârpirii. Va mai cuteza el să iasă, înfierat cum se găseşte şi tatuat cu neant, din gaura lui afară, către alimente şi marfă? Răspunsul e categoric: niciodată!

T. ARGHEZI

„Album zoologic"

Decor marin

Vaporul tae plasticul decor,
Purtând pavilionu-i tricolor...

Pe scara orizontului marin,
In pyjama bogată de mătasă,
Un pinguin
Se lasă...

Tăcerile aci au ancorat
Şi-şi picură neturburatul strop ;
Un submarin în valuri scufundat,
Işi scoate ochiul lung de periscop..

Ca un cuţit tăios, în depărtare
Alunecă ecouri de sirenă...
Şi, turburând întinderea, apare,
Făcând senzaţie,
Cu trup masiv de monstru, o balenă
Ce 'mpiedică întreaga circulaţie !...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Mari curtezane şi vestiţi libertini

după Emilio Gante şi E. Armand

Era creştină: — Teodora, Magdalena Esenienii

Istoria umanităţi e împărţită în două mari perioade. Prima cuprinde toată antichitatea, dela „creaţiune" sau dela sfârşitul epocelor preistorice, până la ivirea creştinismului, puţin înainte de prăbuşirea imperiului roman. A doua perioadă cuprinde o parte din antichitate, evul-mediu şi epoca modernă până în zilele noastre. Era creştină a început odată cu răspândirea doctrinelor eseniene (originare din Siria) şi a celor expuse în cărţile „mitriarchice". Martirii acestor doctrine, au făcut ca ele să devină populare. Creştinismul a ajuns la o amploare universală, stăruind şi în epoca actuală a ştiinţei care vrea să înlăture „durerea de a trăi" prin cunoaşterea legilor vieţii şi dominarea naturii.

Impăraţii cari au urmat după Heliogabal, nu ajung nici până la gleznele acestui tânăr Mare-preot al Soarelui. Din perioada dintre apariţia creştinismului şi căderea imperiului roman, se cuvine să fie menţionată *Teodora*, soţia împăratului Justinian. Curtezană la început, această împărăteasă a sfârşit printr'un fel de călugărie, protejând pe colegele ei pocăite. Ea a clădit lângă Constantinopol un azil pentru ele. Unii cred că acest azil a prilejuit mai târziu fondarea de mânăstiri, de schituri, — de adăposturi religioase pentru acei retraşi de lume.

Numele *Magdalenei* e bine cunoscut de douăzeci de veacuri. După tradiţia catolică, ea era o „păcătoasă" cu numele de Maria, care a trăit în lux şi plăceri în Magdala. Aceiaşi tradiţie crede că ea a fost „posedată" de şapte demoni (aluzie la cele şapte păcate principale). Ea e tipul păcătoasei pentru care nu e nici o nădejde de înoire.

Astfel o întâlnit-o Isus. Nu e aci locul să expunem controversele în jurul existenţei sau persoanei lui Isus. Cercetări comparative asupra numelui său, duc la apropieri cu numele altor fondatori de religii. Prin analogii între practicile creştine şi acele mitriarciste, egiptene şi budiste, s'ar ajunge la concluzii surprinzătoare în ce priveşte filiaţiunea doctrinelor religioase.

Fiul dulgherului Iosef din Nazaret (unii se îndoesc şi de paternitatea şi de locul acesta) a primit numele de Isus, al cărui înţeles e cabalistic, sau acel de Christ — ceiace înseamnă pe greceşte : „cel uns". Caşi Buda, care se credea trimis de Dumnezeu. Isus a predicat către fiii lui Israel, divizaţi atunci în farisei şi saducei, pentru a le purifica morala şi a-i spiritualiza. E de remarcat că legenda ultimului Buda e identică cu legenda evanghelică. Esenienii aveau practici asemănătoare cu Tamaneenii din India discipoli ai lui Buda.

Printre esenieni, se deosibeau *terapeuţii*, cari trăiau solitari în celule. Ceilalţi membri, cari se puteau căsători, alcătuiau sate deosebite, mici societăţi comuniste cari ascultau de sfatul Bătrânilor. Mesele şi bunurile erau comune. Purtau un fel de haină albă. Nu aveau sclavi. Celibatarii creşteau uneori pe copiii altora, pentru a-i iniţia în tainele sectei. Aceste taine trebuiau să rămână numai printre membrii iniţiaţi ; trădătorii erau excluşi şi ajungeau să moară de foame, atât de solidari erau esenienii. Cultivatori, ţesători, dulgheri, aceşti primi creştini ajutau pe aproapele sărac sau bolnav, deşi practicile lor semănau adesea cu magia. Din cauza celibatului, esenienii se răriră ; dela patru mii de membri, numărul lor a ajuns neînsemnat sub Titus, când a căzut Ierusalimul.

Esenienii erau un fel de „comunişti abstinenţi". Doctrina lor era un amestec din ideile mistice ale samaneenilor indieni şi concepţiile spiritualiste ale filosofilor greci Pitagora, Platon, ş. a. Aveau două centre principale : unul în Egipt, lângă lacul Maoris, altul în Palestina la Engadi, lângă Marea Moartă. Agapele frăţeşti, noviciatul de un an, cele trei grade de iniţiere, comunitatea bunurilor, legea tăcerii şi alte norme de viaţă şi de învăţătură amintesc în mod frapant organizaţia pitagoricienilor. Preexistenţa sufletului, deci nemurirea lui, era şi la ei o dogmă esenţială. „Sufletul, coborât din eternul cel mai subtil (ziceau esenienii) este atras în corp printr'o vrajă naturală şi rămâne în el ca într'o închisoare ; eliberat de bunuri trupeşti ca de o lungă sclavie, sufletul îşi ia zborul cu bucurie" (Ioseph, Anticităţi evreeşti, II, 8).

Isus a aparţinut sectei esenienilor. A dus viaţa lor şi a primit cea mai înaltă dintre iniţieri, care nu se dă decât în cazul unei misiuni profetice. Această a „patra iniţiere" se săvârşia într'o mare sală săpată într'un munte, cu altar şi scaune de piatră. Şeful sectei, un bătrân centenar prezinta iniţiatului caliciul de aur cu „vin din via Domnului". Tradiţia afirmă că şi Moise a băut din această cupă. Viaţa publică a lui Isus, a început după această iniţiere. Ceiace se înţelege azi prin „spiritualism", corespundea în vremea lui noţiunii de „divinitate". Viaţa viitoare, lumea de dincolo pe care le făgăduia ascultătorilor săi, nu erau prea deosebite de „metempsichoza" pitagoricienilor sau de „reîncarnările" budiştilor.

Când noul Messia, trimisul providenţial care aducea vestea cea bună a păcii şi iubirii, a întâlnit-o pe Magdalena, aceasta trăia ca o curtezană bogată, vânzându-şi frumuseţea acelora cari nu căutau decât plăcerile trupeşti. Iată de ce a fost uimită şi încântată, când Isus, reproşându-i purtarea, voia s'o îndrumeze spre viaţa spirituală, care e deasupra simplelor legi ale vieţii sociale. Isus nu predica *morala*, care este în esenţă conservatoare şi e formulată prin legi abstracte. El se adresa inimii, vorbind în numele unei fiinţe superioare, care ar inspira teamă sau cel puţin respect. Elocvenţa minunată a lui Isus atrăgea mai cu seamă spiritele simple. Femeile îl primeau cu bucurie. Renan scrie în această privinţă : „El avea cu femeile acea purtare rezervată care face cu putinţă o blândă unire de idei între cele două sexe... Trei sau patru Galileene devotate, îl întovărăşeau totdeauna pe tânărul Invăţător şi îşi disputau plăcerea de a-l asculta şi de a-l îngriji. Ele aduceau în noua sectă un element de entuziasm şi de miracol, a cărui importanţă a fost observată". Schuré scrie el : „Femeile au un loc aparte în cortegiul lui Isus. Mame sau surori ale discipolilor, fecioare timide sau păcătoase pocăite, ele răspândeau în urma paşilor săi o mireasmă de dragoste, de tristeţă şi de nădejde. Nu trebuia să li se dovedească că el e Messia. Le era deajuns să-l vadă".

E firesc ca printre credincioşii Nazarineanului să se găsească şi „femei stricate", curtezane cari trăiau în afară de „dreptul comun". Morala socială e favorabilă femeii care se însoţeşte cu un bărbat şi condamnă pe acea care se consacră mai multor bărbaţi. După Isus, în împărăţia Cerurilor, şi una şi cealaltă vor fi egale. Scena în care Magdalena cade la picioarele Mântuitorului, plângând şi suspinând, e prea cunoscută şi prin numeroase variante literare, pentru a fi repetată aci. Intrebându-l pe Isus dacă şi ea va urca la cer, el îi spune că, dacă se pocăeşte, va fi mai considerată decât reginele şi împărătesele pământului. Iar când Magdalena făgăduieşte că nu va mai păcătui, Isus rosteşte cu marea lui indulgenţă : „Multe ţi-se vor ierta, pentrucă mult ai iubit"... Magdalena a iubit pe Invăţătorul ei din toată inima şi nu l-a părăsit niciodată. Se ştie că dogma învierii e întemeiată pe mărturia ei.

Dacă ne referim la textele evanghelice, nu putem spune multe asupra legăturilor lui Isus cu femeile. El vizita adesea pe Marta şi Maria, două surori din Betania ; la ele se odihnea, după peregrinările şi predicile lui. După doctrina Mormonilor, o sectă creştină, Isus n'ar fi fost omul pur şi cast ; dimpotrivă, era poligam... Astfel de precisiuni par inutile, sau cel puţin neîntemeiate, dacă ne gândim la numeroasele ipoteze privitoare la existenţa lui Isus. Astfel, Dupuis, în „Origina tuturor cultelor", crede că viaţa lui Isus e „o fabulă solară".

Christ ar fi un om care personifica soarele ; misterele consacrate lui, au toate caracterele adorării solare. Intr'un cuvânt, religia creştină continuă, sub forme mai umanizate, cultul soarelui care e la baza religiilor anterioare. Apologişti ai creştinismului, ca Tertulian, recunosc unele analogii cu religia mitriarcă. Ca şi adoratorii soarelui, creştinii se închină spre răsărit; bisericile sunt îndreptate cu altarul spre soare-răsare. Duminica nu e decât ziua soarelui... Aceste cercetări comparative ne depărtează de personalitatea lui Isus, al cărui adevăr rămâne învăluit în miracol şi legendă.

Ca fapt istoric şi social, creştinismul e considerat de mulţi ca un mare progres faţă de păgânism. Unii, ca Nietzsche cred că el e o religie bună pentru sclavi. Oricum, creştinismul a statornicit căsătoria monogamă, făcând din aceasta o instituţie divină.

„Pocăiţii" printre primii creştini

Magdalena nu e singura curtezană convertită la creştinism în epoca apostolică. Urmăriţi de stăpânii statului, apostolii duceau, cum se zice azi „acţiune clandestină". Ascunşi prin mahalalele marilor oraşe, prin catacombe sau în bordeele săracilor, ei întâlniau deseori „oameni stricaţi", printre cari se aflau şi prostituate. Unele din ele s'au convertit la creştinism, fără a-şi părăsi meseria. Altele, adevărate sfinte, au fost canonizate.

Printre cele mai cunoscute, e Sfânta *Maria Egipteana*, o curtezană de familie bună. Imitând pe Magdalena ea s'a pocăit, s'a retras în pustiu, ca să scape de tentaţii. Un anume Zozin, a urmărit-o mereu, dar sfânta a ştiut să-l ocolească.

Sfânta *Teodata*, fecioară şi creştină, a fost condamnată la moarte pentru credinţa ei. De oarece legile romane interziceau uciderea unei fecioare, ea a fost dusă într'un lupanar pentru a fi pângărită. A fost salvată de un creştin, care a schimbat hainele lui cu ale ei, ca să poată fugi neprihănită.

Printre anachoreţi, unii erau la început libertini faimoşi. Nu toţi au ajuns la sfinţenie. Singurătatea le întărâta luxura ; se chinuiau singuri, ca să scape de ispite. Dacă sfântul *Arseniu* a putut rezista unei femei isterice, sunt destui cari au fost înfrânţi de simţurile trezite. Printre anachoreţii de ambe sexe, unii se retrăgeau în pustiu pentrucă nu erau sociabili. Departe de legi şi moravuri controlate, ei puteau duce o viaţă de satiri şi de nimfe, ca în epoca edenică sau acea a cavernelor. Vracii sau vrăjitoarele preferau să-şi ia rolul de păzitori ai fântânilor sau ai locurilor retrase, pândind femei sau bărbaţi. *Sabaturile* din Evul-mediu ale vrăjitoarelor şi hereticilor, erau celebrate din impulsiuni identice : satisfacerea nestânjenită a pasiunilor, în toiul nopţii, sub deghizări drăceşti şi ritual cabalistic.

Sub pretext de ascetism, unii creştini primitivi trăiau în comun, în mânăstiri cari nu erau supuse vreunei legi. Regulamentele severe s'au ivit după ce desfrâul a prins rădăcini. Dacă unii călugări puteau fi caşti, ei cădeau pradă altor vicii : lăcomie, lene, avariţie. Practicau cu exces ceiace criticau la păgâni. Virtutea monahală are scăderile ei, ca orice virtute silnică. Nici primii creştini nu erau virtuoşi în sensul moralei oficiale. Apostolul Paul, în epistolele lui, le reproşează mereu moravurile. „La voi, scrie el către creştinii Corintieni, se întâmplă fapte atât de neruşinate, încât nu le vedem nici la păgâni" (I Corinth. v. I.) „Paulinismul" e un curent care s'a impus mai ales în creştinismul protestant : el e riguros şi de un dogmatism rabinic. Foarte mulţi creştini au fost şi sunt convinşi că dacă Isus a eliberat odată pe toţi oamenii de păcat, prin sacrificarea lui pe cruce, — ei pot păcătui fără teamă de pedeapsă. Vom vedea cari au fost, în Evul-mediu şi în veacurile moderne, urmările acestei „doctrine" care afirma că Fiul Domnului a răscumpărat odată pentru totdeauna omenirea de păcatul săvârşit de Adam.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Thomas Hrady

Astronomie

(Un tânăr entuziasmat de frumusețile astronomice încearcă să explice unei doamne minunile cerului).

„Sunt lucruri mult mai îngrozitoare decât formele monstruoase, sunt măreţiile monstruoase fără vreo formă cunoscută. E monstruozitatea spaţiilor vide şi pustii ale cerului. Uitaţi-vă, de pildă, la punctele acelea întunecoase din **calea lactee.** Vedeţi gaura aceia neagră, neagră, de lângă **Lebădă?** Există una şi mai mare la Sudul Ecuatorului, care se numeşte **Sacul cu cărbuni** — un fel de poreclă care tocmai, fiindcă nu spune prea mult, are o deosebită putere comică. Privirea noastră alunecă mult mai departe decât ultimul astru pe care-l putem vedea. Sunt acolo fântâni mult mai adânci pentru spiritul omenesc, fără să mai vorbim despre trupul nostru care ar vrea parcă să alunece într'însele. Gândiţi-vă la cavernele de pretutindeni şi la prăpăstiile neînsemnate pe care le întâlniţi în calea voastră!"

Lady Constantine asculta încordată. Dobândea o idee nouă despre măreţia universului; niciodată nu s'a pomenit o strădanie mai înflăcărată pentru a scobori incomensurabilul la înţelegerea umană.

Slujindu-se de metafore şi de comparaţii potrivite, tânărul îi mâna spiritul prin întinsele deşerturi a căror existenţă n'o bănuise niciodată mai 'nainte.

„Există o dimensiune de unde începe majestatea, — dincolo există o dimensiune de unde începe solemnul; dela un punct oarecare începe teama, — dincolo, dela un punct, începe înfiorarea.

„Şi măreţia aceasta e departe de-a egala splendoarea lumii stelare. N'am oare dreptate să spun că cei ce-şi irosesc imaginaţia pentru a se refugia în adâncurile acestui univers nu fac altceva decât îşi încordează facultăţile ca să cunoască un fior nou?...

„Şi, pentru a mări spaima supranaturală pe care o pricinueşte cerul acesta imens şi fără forme, trebue să-i adăugăm încă un atribut: vremelnicia. Oricare ar fi teama pe care v'ar produce-o aceşti aştrii nemuritori, aceste sfere eterne, ele nu sunt cu-adevărat nemuritoare şi eterne; ele se consumă ca nişte candele de rând. Vedeţi steaua aceia care abia mai pâlpâe în trupul **Ursei mari?** Acum două sute de ani era tot atât de sclipitoare ca şi celelalte. Simţurile omeneşti pot să se înspăimânte la gândul că se vor cufunda în aceşti aştri; dar există ceva care-ţi face milă chiar în această glorie a stelelor. Inchipuiţi-vă că s'ar stinge pe neaşteptate toate, şi că spiritul vostru alunecă bâjbâind într'un cer de întuneric absolut, izbindu-se adesea de cenuşa neagră şi nevăzută a acestor aştri... Dacă sunteţi veselă şi nu vreţi să vă pierdeţi veselia, lăsaţi astronomia: din toate ştiinţele e singura care se poate numi îngrozitoare. Dacă, pe de altă parte, sunteţi neliniştită, dacă viitorul vă tulbură şi vă îngrijorează, apucaţi-vă serios de studiul astronomiei: plictiseala şi supărările vă vor părăsi pe nesimţite. Insă numai micşorând însemnătatea tuturor lucrurilor, studiul vă va micşora suferinţele; aşa încât, precum vedeţi, chiar ca remediu universal, ştiinţa aceasta e îngrozitoare... — b

Cărţi, care trebuesc citite

Recomandate de BIBLIOFILA
strada Vilson No. 1

Ion Pilat: Florica (ilustrată de Ştefan Popescu).

Din colecţia „Manuscriptum": **Ion Minulescu:** Spovedanii, — **Liviu Rebreanu:** Cântecul lebedei, — **M. Sadoveanu:** Dimineţi de Iulie, Stigletele.

CĂRŢI FRANCEZE: **A. Arnoux:** Rencontres avec Richard Wagner, — **M. Bedel:** Jerôme, 60° latitude nord (prix Goncourt 1927), — **J. J. Brousson:** Anatole France en pantoufles, Itinéraire de Paris a Buénos-Aires, — **M. Chadourne:** Vasco, — **J. O. Curwood:** L'aventure du Capitaine Plum, — **V. Larbaud:** Jaune bleu blanc, — **A. Maurois:** Ariel ou la vie de Shelley. — **S. Normand:** Cinq femmes sur une galère, — **B. Nabonne:** Maïtena, — **M. Proust:** Le temps retrouvé, — **M. V. Rodzianko:** Le règne de Raspoutine, — **Jerôme et Jean Tharaud:** Petite histoire des Juifs, — Din colecţia „Feux croisés": **M. Kennedy:** La nymphe au coeur fidèle, — **A. Remizov:** Sur champ d'azur,— **W. H. Hudson:** Le pays pourpre, — din colecţia „Le roman des grandes existences": **P. Brach:** La destinée du compte Alfred de Vigny, — din colecţia „Vie des hommes illustres": **J. M. Carré:** La vie de Goethe.

Edouard de Rougemont: Commentaires graphologiques sur Charles Baudelaire (4 portraits et 12 autographes hors texte), — **Albert Malet:** Nouvelle Histoire Universelle (4 volume), — **Gustave Lanson:** Histoire illustrée de la Littérature française, — **Bédier et Hazard:** Littérature française illustrée, — **F. C. Longchamp:** Manuel du Bibliophile français, — **Le Musée d'Art** (Galérie des chefs-d'oeuvre et précis de l'Histoire de l'Art au XIX-e siècle en France et a l'Etranger (1000 gravures, 58 planches hors texte), — **Léonce Bénédite:** La peinture au XIX-e siècle, — **G. Lacour-Gayet:** Les merveilles de l'Epopée Napoléonienne, — **Les Merveilles des Races humaines** (les types, les moeurs, les coutumes).

Ediţii pentru bibliofili: Ediţia Crès: E. Verhaeren: Le cloitre (xilografii de René Pottier), — **Claude Anet:** Ariane, jeune fille russe (xilografii de Jean Lebedeff), **J. Giraudoux:** L'école des Indifférents, — **Ediţia Kieffer: H. de Balzac:** La Connestable (caligrafiat si ilustrat de Pierre Noel), — **E. Poe:** Trois contes extraordinaires) trad. de Baudelaire, aqua-forte de Emilian Dufour), etc. **Ediţia Ferroud: E. Poe:** Le Scarabée d'or (trad. de Baudelaire, ilustr. in culori de G. M. Rochegrosse), — **A. France:** Le puits de Sainte-Claire (ilustr. de G. M. Rochegrosse), **Voltaire:** Zadig ou la destinée (ilustr. de G. A. Mossa), — **De Stendhal:** Le Rouge et le Noir (ilustr. de Robaudi), — **Th. Gautier:** Emaux et Camées (ilustr. de Gaston Bussière), etc. — **Jules Laforgue:** Les complaintes (128 litografii de G. A. Drains),— **J. Bédier:** Le roman de Tristan et Iseut (ediţia Piazza, ilustr. de Robert Engels).

CĂRŢI GERMANE: **Grazia Deledda:** Die Flucht nach Aegypten (Nobelpreis 1927), — **Dreiser Th.:** Amerikanische Tragoedie (Der bedeutendste amerikanische Roman), — **Ehrenburg Ilja:** Die Liebe der Jeanne Ney. — 13 Pfeifen, — **Ewers H. H.** Von sieben Meeren, Fahrten und Abenteuer, — **Gide A.:** Die Falschmuenzer, — **Hamsun K.:** Landstreicher, — **Mereschkowskij D.:** Der Messias, — **Proust M.:** Der Weg zu Swann. — Im Schatten der jungen Maedchen. — Tage der Freuden, — **Reymont W.:** Die polnischen Bauern. — Die Empoerung, — **Sinclair Lewis:** Die Hauptstrasse, — **Wells H. G.:** Die Welt des William Clissold.

Andreas Joh. Val.: Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreutz, — **Brunner C.:** Die Lehre von den Geistigen und dem Volke (Ed. II-a), — **Das Geheimis des** Freimaurers von einem Bruder Meister, — **Grimm G.:** Buddha und Christus, — **Leadbeater C. W.:** Das verborgene Leben in der Freimaurerei, — **Eliphas Levi:** Geschichte der Magie. — Das grosse Geheimnis.— Dogma der hohen Magie. — Ritual der hohen Magie, — **Schlesinger M.:** Geschichte des Symbols, — **Suali Luigi:** Der Erleuchtete, — **Verweyen Joh.:** Meisterung des Lebens, — **Wohlbold H.:** Mysterienweisheit.

Pentru Comercianţi: Behrmann H.: Das Inserat, — **Bott:** Handwoerterbuch des Kaufmannes (Enciclopedia pentru comerţ şi industrie. 5 volume bogat ilustrate), — **Eichler M.:** Verkauf im Bilde (250 ilustraţii), — **Koetgen O.:** Das virtschaftliche Amerika, — **Nitsch H.:** Die Reklame des Hotel und Gastgewerbes, — **Sachsenberg Dr. Ing. E.:** Wirtschaftliches Verpacken, — **Sazenhofen C. v.:** Lehrbriefe der Arbeitsersparnis im Buro, — **Weber Dr. W.:** Praktische Psychologie im Wirtschaftsleben.

CITIŢI **WELTSTIMMEN** (Conţin pe scurt conţinutul celor mai celebre cărţi din literatura mondială, precum şi biografii, critici, etc. Număr de probă gratuit).

In Bibliofila este o expoziţie permanentă de reproduceri a celor mai bune tablouri din toate timpurile. Aceste reproduceri sunt executate cu un procedeu special şi redau în mod fidel originalul

Cronica teatrală

„LUMINIŢA", piesă în trei acte de d-ra Ticu Arhip la Teatrul Naţional

„Luminiţa" — noua lucrare teatrală a d-rei Ticu Arhip care, cu „Inelul", a reuşit să se impună, demn şi serios, în mişcarea literară — provoacă o mare nedumerire. Piesa aceasta, trădează preocupări şi frământă probleme, vădeşte darul de a pătrunde, crea şi întruchipa personagii. Şi totuşi, e greu, este cu neputinţă spectatorului să întrevadă sensul şi direcţia problemelor ridicate, să sintetizeze, să reţie rostul şi tendinţa eroilor înfăţişaţi. Pluteşte, peste tot eşafodajul — complicat şi greoiu — o lipsă de claritate, de precizie, de unitate şi continuitate, ce oboseşte ca o ceaţă prin care lucrurile şi oamenii apar nedefiniţi, estompaţi, fără contururi. Situaţiile sunt complect lipsite de logică, sentimentele apar cu totul arbitrare, forţate, înlănţuirea evenimentelor şi a acţiunii este atât de haotică, de nefirească, încât deconcertează. Este oboseala şi descurajarea ce nasc în faţa oricărei străduinţe irosite!

D-ra Ticu Arhip

Şi irosite sunt, în această piesă fără consistenţă, nenumărate frumuseţi de cugetare adâncă, de simţire subtilă; gândiri avântate, inspirate, entuziaste ce se degajază neîncetat, ce-şi fac drum şi izbucnesc la fiece pas. Sunt apoi schiţele trasate cu mâna viguroasă şi ochiul sigur; sentenţele lapidare şi profunde, de alură clasică; dialogul vioiu, scânteetor pe alocuri, simplu şi limpede în general.

O înlănţuire de inegalităţi surprinzătoare; contradicţii şi contraste uluitoare!

Amalgamul acesta, evident, nu poate da o piesă bună. Şi de aceia „Luminiţa" înseamnă o cădere *teatrală* deşi, ca *literatură,* credem că reprezintă o lucrare cu multe şi mari merite.

Dar şi neajunsurile pomenite, ca şi ţinta artistică generală pe care am subliniat-o, vădesc pentru noi o puternică şi complexă personalitate, în necontenită frământare şi prefacere, în neobosită aspiraţie de a vântura idei noui, de a plămădi simţirea în forme nouă.

Dezavuând deci pe cei ce au încuviinţat reprezentarea nouii piese a d-rei Arhip, menţinem în întregime bunele păreri despre scriitoarea de mare talent pe care ne-a relevat-o „Inelul", ne-a confirmat-o „Luminiţa" şi ne-o va impune, suntem siguri, în chip definitiv, lucrarea de maturitate pe care o aşteptăm.

ALEX. CALIN

PĂZIŢI

Copiii şi familia de griji şi de nevoi

făcând o

Asigurare asupra vieţei

la

cu o plată mică lunară vă asiguraţi UN CAPITAL copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte

O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani

PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ

imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii

Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară

Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16

Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) **14**

şi la toate reprezentanţele şi agenţiile din ţară

Curiozităţi

Un vas uriaş

Noul vas al flotei Statelor Unite, cea dintâi „avio-bază" cu numele de „Saratoga", a plecat în largul oceanului Pacific, având pe bord 90 aeroplane şi un personal de 2000 de oameni! Vasul a costat 40 milioane de dolari, adică atâta cât America găseşte că nu poate împrumuta până astăzi unui stat cu 18 milioane locuitori!

Mussolini şi ştiinţa

Mussolini a adresat o scrisoare Preşedintelui Institutului Naţional de cercetări ştiinţifice, senatorului Marconi, cerându-i ca de acuma înainte oricare savant italian să nu mai ia parte la congresele ştiinţifice din străinătate, decât fiind prevăzut cu o însărcinare din partea acestui Institut. In ce priveşte congresele ştiinţifice din interiorul Italiei, congrese naţionale sau internaţionale, Institutul e obligat deasemenea să ceară, pentru deschiderea lor, autorizaţia primului ministru.

In Italia se afirmă că această dispoziţie a lui Mussolini e primul semn că dictatura „Ducelui" se va prăbuşi: „Mussolini a început să dicteze Ştiinţei însăşi"...

Digul de ghiaţă

Când vor apărea aceste rânduri, digul de care e vorba mai jos, nu va mai exista. Deocamdată însă, la Presburg, în Ungaria, Dunărea a îngheţat PANA IN FUND.

Artileria ungară a fost nevoită să ceară sprijinul artileriei cehoslovace; dar nici aceasta n'a putut sparge digul format de sloiuri îngrămădite unul peste altul şi unite împreună, deşi a întrebuinţat tunurile de cel mai mare calibru. Bombardamentul a durat 24 de ore şi n'a dat nici un rezultat. Deocamdată apa trece pe dedesuptul digului, în şivoaie subţiri, cu mare greutate şi se revarsă peste dig şi peste amândouă malurile. Blocul de ghiaţă astupă albia Dunărei pe o lungime de 10 kilometri. Numai vremea caldă ar putea provoca desfacerea sloiurilor şi formarea de canaluri interioare. Altfel Presburgul ar pieri sub blocurile uriaşe de ghiaţă, ridicate de apele furioase.

Tribunalul joacă „Hoplea" !

Ziarele berlineze povestesc că la bâlciul dela Ballestrasse în ziua de 5 Ianuarie s'a putut vedea o scenă cu totul neobicinuită. Membrii tribunalului corecţional, **în corpore** şi cu preşedintele în frunte au jucat „Hoplea" — jocul favorit al copiilor şi adolescenţilor berlinezi: se aruncă inele elastice de trestie pe diferite obiecte. Antreprenorul unei astfel de „loterii" a fost dat în judecată pentru practica acestui joc „de hazard". Apărătorul său căutând să dovedească că jocul cere numai abilitate şi că nu poate fi vorba de spolierea jucătorilor, — tribunalul a hotărât să-şi încerce puterile prin experienţă. Preşedintele a jucat deosebit de bine. Tribunalul a achitat pe antreprenor.

„Inspecţia" hoţilor

In toate magazinele mari „Universale" din Paris, există câte o „poliţie" proprie, a întreprinderii, care supraveghează publicul „amator" de lucruri frumoase. Această poliţie reuşeşte, în zilele dinaintea sărbătorilor mai ales, să prindă zilnic câte 30—40 de clienţi — hoţi sau cleptomani. Cei prinşi sunt apoi perchiziţionaţi; însă numai recidiviştii sau criminalii mai feroci sunt daţi pe mâna poliţiei dela prefectură; ceilalţi sunt înregistraţi de „poliţia" magazinului pentru ca semnalmentele lor să fie comunicate tuturor firmelor mari comerciale.

In ziua de 17 Decembrie trecut au fost observaţi, într'un mare magazin, doi tineri care lucrau în calitate de „inspectori". Ei au reuşit să convingă pe ceilalţi „poliţişti" din interior, că însuşi proprietarul firmei i-a angajat cu un ceas în urmă. Deoarece proprietarul nu se afla în magazin, iar tinerii au arătat foarte exact unde se găseşte şi cum i-a angajat, au fost lăsaţi să „lucreze". Peste vre-o două ore, unul dintre poliţiştii vechi a observat cum lucrează aceşti „debutanţi": ei prindeau câte un hoţ sau câte o „cumpărătoare distrată", îşi duceau victima la o parte, îi luau apoi nu numai obiectele găsite prin buzunare ci şi o sumă oarecare „pentru tăcere", după care raportau la cassă, că cel prins, nefiind recidivist şi nici criminal fioros, a fost dat afară din magazin şi nu predat poliţiei oficiale.... Bine-înţeles că, la rândul lor, tinerii îndrăzneţi au fost arestaţi şi ei. S'au găsit asupra lor multe lucruri mărunte, dar de valoare, plus o sumă însemnată de bani primiţi dela hoţi şi cleptomani „pentru tăcere"...

Un fenomen nou

Ancheta făcută la Odesa de autorităţile sovietice cu participarea celor doi judecători de instrucţie italieni, trimişi de ambasada italiană dela Moscova, a stabilit că consulul italian din Odesa a fost omorât de o numeroasă bandă de copii vagabonzi în vârstă între 12 şi 16 ani. Ei l'au pândit într'o stradă pustie şi prost luminată; l'au atacat cu pietre, l'au prăbuşit jos, i-au spart capul cu bolovani şi i-au luat 40.000 lire italiene şi un ceas de aur. Cu toate că au fost arestaţi şi luaţi de scurt 900 de copii vagabonzi plus 20 de criminali vârstnici mai cunoscuţi, nu s'a putut încă stabili identitatea asasinilor.

Presa sovietică insistă asupra nevoii de a lichida vagabondajul copiilor „nimănui"; statisticile afirmă cu aproximaţie, că peste 5.000.000 de aceşti copii terorizează populaţia oraşelor mari din Rusia. Cu fiece an, acest produs al războiului militar şi civil din 1914—1921, mai avansează ca vârstă, ca putere fizică, ca depravare, sălbătecie şi îndrăzneală. Pe când regimul sovietic a redus aproape la zero numărul bandiţilor şi asasinilor vârstnici, se poate spune că în locul acestui fenomen social lichidat a apărut un alt fenomen, nou şi necunoscut nicăeri în restul lumii...

Acest contingent înspăimântător de „criminali prin întreaga lor creştere", a produs acuma primul lui omor de însemnătate internaţională. Presa insistă că de vină sunt principiile şi instituţiile care au apelat la umanitate, în loc să fi lichidat această armată de mici vagabonzi criminali, fie şi cu ajutorul mijloacelor celor mai crude...

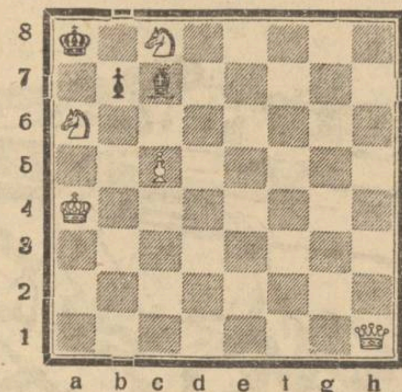
O moştenire seculară

Acum o sută de ani, a murit la Viena o văduvă a unui mare armator din Hamburg, Erich Mannsfield, lăsând un testament prin care averea ei în bani, 15.000 lire sterline, urma să fie plasată la Banca Statului Englez pe timp de o sută de ani, după care capitalul şi cu dobânzile, să fie împărţit între moştenitorii ei direcţi.

Astăzi, 250 de Mannsfield-i cer Angliei să le împartă suma de 500.000 lire sterline, la care a ajuns averea străbunicei lor.

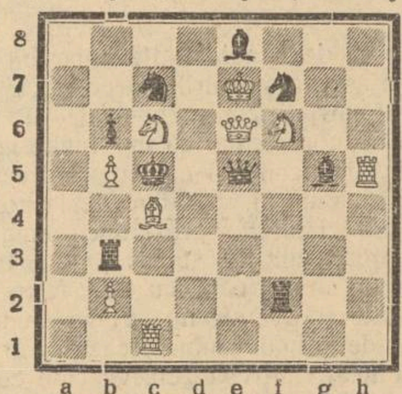
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 73
de **P. A. Orlimont.**
(*„Münchener Zeitung" 1926*)
Negru (3 figuri)
Ra8, Nc7, Pb7.

Alb (5 figuri)
Ra4, Dh1, Ca6, şi c8, Pc5
Alb joacă şi mace mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 74
de **T. Salamanca**
(*«Wiener Schach-Zeitung» 1927*)
Negru (9 figuri)
Rc5, Dé5, Tb3 şi f2, Cc7 şi f7, Né8 şi g5, Pb6.

Alb (9 figuri)
Ré7, Dé6, Tc1 şi h5, Cc6 şi f6, Nc4, Pb2 şi b5.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 38.

A treizeşipatra şi ultima din matchul pentru campionatul lumii, jucată la Buenos-Aires în Noembrie 1927.

Alb: Dr. A. ALECHIN **Negru: J. R. CAPABLANCA**

Gambitul damei refuzat.

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Cb8—d7; 5. é2—é3, c7—c6; 6. a2—a3, Nf8—é7; 7. Cg1—f3, 0—0; 8. Nf1—d3, d5×c4; 9. Nd3×c4, Cf6—d5; 10. Ng5×é7, Dd8×é7; 11. Cc3—é4, Cd5—f6; 12. Cé4—g3, c6—c5; 13. 0—0, Cd7—b6; 14. Nc4—a2, c5×d4; 15. Cf3×d4, g7—g6; 16. Ta1—c1, Nc8—d7; 17. Dd1—é2, greşit ar fi fost Tc7, căci ar fi urmat Dd6!; T×b7?, Nc8 şi negru câştigă o calitate; 17..., Ta8—c8; 18. é3—é4, é6—é5; 19. Cd4—f3, Rg8—g7; 20. h2—h3, h7—h6; 21. Dé2—d2, o mutare foarte tare care nu e preţuită la justa ei valoare de către negru. După dr. Em. Lasker, strategia negrului e bună dar nu e suficientă; el şi-a format o situaţie concentrată în care orice atac din partea albului să nu fie cu folos; dar tocmai în continuarea acestei idei trebue să căutăm pierderea negrului, căci în poziţia de faţă albul luând iniţiativa, negru rtebuie neapărat să întreprinză deasemenea ceva. Dr. Em. Lasker recunoaşte că poziţia de acuma prezintă o problemă pentru negru, în care trebue găsită cea mai justă mutare. 21..., Nd7—é6?; negrul n'a găsit mutarea justă şi pierde un pion; cu acest pion în plus Alechin câştigă partida. Mutarea justă, după indicaţia d-rului Lasker, era Ca4! cu continuarea b5 şi cu dominaţia punctului tare c5. H. Wolff dă ca mutare corectă Nc6!, pentru ca la Da5 să urmeze Cfd7 sau Cbd7 şi dama albă nu poate lua pionul din a7 căci urmează Ta8. 22. Na2×é6, Dé7×é6; 23. Dd2—a5, Cb6—c4; 24. Da5×a7, Cc4×b2; 25. Tc1×c8, Tf8×c8; 26. Da7×b7, Cb2—c4; 27. Db7—b4, Tc8—a8; 28. Tf1—a1, Dé6—c6; 29. a3—a4!, deşi cu un pion în plus, câştigul pentru alb e încă foarte greu de realizat; tocmai în modul cum continuă să-şi exploateze această mică superioritate, putem admira încăodată preciziunea absolută şi jocul magistral al actualului campion al lumii. 29..., Cf6×é4; 30. Cf3×é5!, un răspuns spiritual. 30..., Dc6—d6; 31. Db4×c4, Dd6×é5; 32. Ta1—é1, Cé4—d6!; 33. Dc4—c1, La T×D, pionul din a4 nu mai poate fi susţinut. 33..., Dé5—f6; 34. Cg3—é4, Cd6×é4; 35. Té1×é4, Ta8—b8; 36. Té4—é2!, Tb8—a8; 37. Té2—a2, Ta8—a5; 38. Dc1—c7, Df6—a6; 39. Dc7—c3+, Rg7—h7; 40. Ta2—d2!!, ameninţă Td8 şi Th8. 40.., Da6—b6; 41. Td2—d7, Db6—b1+; 42. Rg1—h2, Db1—b8+; 32. g2—g3, Ta5—f5; 44. Dc3—d4, Db8—é8; Pentru ca la Td8 să răspundă cu T×f2+; T×f2, D×d8; D×f7+, Rh8 şi din cauza poziţiei deschise a regelui alb, câştigul devine imposibil. 45. Td7—d5!, Tf5—f3; 46. h3—h4!, Acum ameninţă Td8, T×f2+; D×f2, D×d8; D×f7+, Rh8; D×g6, Dd2+; Rh3, Dd7+; Dg4, etc. 46..., Dé8—h8!; 47. Dd4—b6!, dacă ar fi schimbat dama D×h8, R×h8; Rg2, Ta3; Ta5 şi partida stătea pe remis. 47..., Dh8—a1; 48. Rh2—g2, Tf3—f6; 49. Db6—d4! forţează schimbul damelor, care în situaţia de faţă e favorabil pentru alb. 49..., Da1×d4; 50. Td5×d4, Rh7—g7; 51. a4—a5, Tf6—a6; 52. Td4—d5, Ta6—c6; 53. Td5—d4, Tc6—a6; 54. Td4—a4, Rg7—f6; 55. Rg2—f3, Rf6—é5; 56. Rf3—é3, h6—h5; 57. Ré3—d3, Ré5—d5; 58. Rd3—c3, Rd5—c5; 59. Ta4—a2, Rc5—b5; 60. Ta2—b2+, Rb5—c5!; dacă lua a5 urma Ta2+ cu schimbarea turnurilor şi regele alb intra în pionii negri nestingherit. 61. Tb2—a2, Rc5—b5; 62. Rc3—d4, Ta6—d6+; 63. Rd4—é5, Td6—é6+; 64. Ré5—f4, Rb5—a6; 65. Rf4—g5, Té6—é5+; 66. Rg5—h6, Té5—f5; 67. f2—f4!, Tf5—c5; 68. Ta2—a3, Tc5—c7; 69. Rh6—g7, Tc7—d7; 70. f4—f5!!, cu mutarea aceasta albul câştigă repede. 70..., g6×f5; 71. Rg7—h6, f5—f4; 72. g3×f4, Td7—d5; 73. Rh6-g7, Td5—f5; 74. Ta3—a4, Ra6—b5; 75. Ta4—é4!, Rb5—a6; 76. Rg7—h6, Tf5×a5; 77. Té4—é5, Ta5—a1; 78. Rh6×h5, Ta1—g1; 79. Té5—g5, Tg1—h1; 80. Tg5—f5, Ra6—b6; 81. Tf5×f7 Rb6—c6; 82. Tf7—é7, Capablanca cedează partida şi odată cu ea şi titlul de campion al lumii.

ŞTIRI

Premiile de frumuseţe dela concursul internaţional din Kecskemet au fost împărţite de dr. Alechin (partida contra lui Asztalos), Kmoch (partida contra lui Brinckmann) şi dr. Vaida (partida contra lui Ahues).

Premiile de frumuseţe dela congresul din Magdeburg au fost obţinute de Spielmann (partida contra lui L'Hermet) şi Brinckmann (partida contra lui Spielmann)

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

CĂRŢI ŞI REVISTE

MIHAI D. RALEA: *Interpretări.- Editura literară a „Casei Şcoalelor"*

Lucrările critice care nu sunt concepute şi executate sub oblăduirea unui principiu directiv au, între altele, avantajul de a da măsura exactă a autorului lor. Lucrarea care refractă în detalii multiple o părere unică, poate fi slabă, dacă această părere iniţială e greşită, şi aceasta chiar dacă autorul ar fi un mare talent. Când însă detaliile sunt idei de sine stătătoare, atunci numărul lor chiar face ca media să fie totdeauna reprezentativă pentru autor. Astfel puteam fi siguri înainte de a citi cartea d-lui Ralea, că e o carte de valoare, aşa cum şi e.

E lucru preţios pentru critica noastră, că d. Ralea consideră atât de des literatura din punct de vedere filozofic. Oricând „interpretări" de acest fel sunt interesante; când criticul apropie cu perspicacitate o operă de artă de o teorie filozofică, cititorul le vede pe amândouă subt o lumină nouă. Cu atât mai mult cultura filozofică e necesară **astăzi** criticului când atâţia scriitori sunt influenţaţi direct de filozofi: Astfel Proust de Bergson. Dovada afirmaţiilor acestora e în cartea d-lui Ralea, ale cărui interpretări filozofice nu le putem, din nenorocire, rezuma aci.

Atrăgător la culme, în această carte, e darul de-a schiţa cu câteva trăsături scurte o siluetă literară. Iată-l pe Anatole France: „Bunul gust i-a fost atât de definitiv, încât l'a deslipit cu totul de obiectul cel mai frecvent al patimilor: gloria şi corolarul său, invidia. N'a polemizat propriu zis, niciodată cu nimeni, şi nici n'a cunoscut vanitatea eforturilor disproporţionate. Te înfricoşează atâta măsură. Figura sa n'are nimic omenesc fiindcă nu conţine într'însa ridicolul".

Multe schiţe de acestea ne trec pe dinainte în cartea d-lui Ralea. I. D. G.

KEOPS: *„Fă economie! Domnule". Schiţe vesele*

Dacă umorul rezidă, precum s'a spus, într'un soi de nepotrivire între idee şi expresie, între fond şi formă, între inspiraţie şi procedeu, între sentiment şi ton, — atunci Keops este într'adevăr un bun umorist.

Glumind, autorul „Schiţelor vesele", e ironic fără să fie răutăcios.

Sunt, desigur, în volumul său multe surâsuri, care nu se pot ridica până la îngăduinţa ironică a înţelepciunii.

Dar schiţele lui Keops nu vor să închidă nimic din gravitatea acelui umor care amestecă râsul cu lacrima.

Keops e din punctul acesta de vedere mai mult un acrobat al vorbei, al spiritului superficial; el vrea să scoată de pretutindeni efectul comic, poanta, ridicolul; vrea să amuze şi-atâta tot.

Şi izbuteşte adesea

Keops nu distruge iluzii, nu întristează bucuriile, dar ştie întotdeauna să înveselească chiar şi tristeţea.

„Fă economie! domnule!" — e un volum ce trebue cetit.

h. b.

Mihail Eminescu

Prima versione italiana dal testo rumeno, con introduzione e note a cura di Ramiro Ortiz, con un ritrato e un facsimile. G. C. Sansoni Editore Firenze

Nimic nu poate fi mai greu de realizat decât traducerea versurilor dintr'o limbă în alta, mai ales pentru unii poeţi şi unele versuri ale acestor poeţi. Deaceea nu poate încăpea o critică aspră a celor ce traduc şi cu atât mai puţin când traducerea se face de oameni cât se poate de indicaţi şi de pregătiţi pentru aceasta. Oricât de bună ar fi traducerea, cititorul, care cunoaşte pe Eminescu, s'a hrănit cu el o viaţă întreagă, simte muzica versului cântându-i în tot sufletul şi în toţi nervii lui, nu se poate împăca cu ea. Dar e nedrept să fie aspru cu traducătorul care e cât se poate de credincios, atât în înţeles cât şi în ritm. E însă atât de greu să redai în altă limbă „scherzzo" uşurel din versurile atât de simple şi atât de dezbrăcate de orice podoabe, atât de directe şi totuşi atât de lirice din: **„De-or trece anii cum trecură"** de pildă, încât oricât de bine ai aprecia versiunea italiană, sufletul tău în care versurile aceste s'au incrustat din tinereţe, nu o poate primi:

E se gli auni passeranno, l'amor mio sempre mi piacerà; perché in tutto l'esser suo c'e un **non so come**, e un **non so che.**

In schimb poeziile mai lungi, poemele sunt mult mai uşor de primit şi adeseaori bogăţia imaginilor şi desfăşurarea tablourilor ar putea mulţumi şi pe cei ce-l ştiu pe de rost pe Eminescu dela vârsta de 14 ani.

Interesantă şi impresionantă e evocarea figurii poetului în introducere şi tonul epic al povestirii biografiei, precum şi stilizarea Veronichii Micle, într'o muză înrudită cu Laura lui Petrarca, totul scris frumos şi documentat cu îngrijire.

In orice caz dacă lirismul ascuţit şi poezia arzătoare din versurile erotice ale lui Eminescu nu pot fi redate cu accentul lor original, volumul aşa cum se prezintă, poate da o impresie destul de desluşită a sensibilităţii marelui nostru poet şi o idee destul de clară a valorii operei sale.

Domnul Ortiz câştigă prin această traducere un drept la recunoştinţa noastră prin felul occidental şi fin în care a căutat să facă să figureze talentul acesta, atât de reprezentativ al sufletului nostru românesc, într'o colecţie de valoarea celei în care a apărut, alături de cei mai mari scriitori şi poeţi ai lumii, traduşi în limba italiană.

I. S.

L. GOUILLOUX: *La maison du Peuple, edit. B. Grasset, Paris*

In colecţia „Les Ecrits", care nu cuprinde romane sau povestiri, ci lucrări consacrate vieţii omeneşti în formele ei cotidiane, L. Gouilloux a publicat o carte cu titlul simbolic şi real în acelaş timp: **Casa Poporului.** In linii largi şi ferme, autorul descrie viaţa unei familii de muncitor. Munca e în primul plan. Apar însă grijile, căci muncitorul făcând politică, evident a Partidului său, pierde serviciul. Probleme de conştiinţă se amestecă cu nelinişti, cu furiile omului care nu poate îndura nedreptatea şi îşi manifestă cu violenţă indignarea. Mai sunt chinurile morale ale femeii. In casa muncitorului se iveşte şi boala; spitalul e una din preocupările zilnice ale familiei sărace. Poporul e însă capabil de sentimente desinteresate; el mai are acea mândrie umilă, care îl menţine cu demnitate deasupra mizeriei.

Autorul cercetează cu înţelegere sufletul care palpită într'o casă de muncitor. Această casă e o frântură din Casa Poporului — vis pe care socialismul tinde să-l realizeze prin luptă necurmată. Casa de care se ocupă L. Gouilloux se află într'un orăşel din Bretagne, unde socialismul începe să se afirme prin fondarea unui sindicat. Fiecare membru al secţiunei îşi arată devotamentul. Sunt lupte mici, încadrate în idealuri mari. Speranţe şi indignări cari se vădesc prin întruniri şi greve. O campanie electorală adună energiile în aşteptarea unei biruinţi politice. Dar trădătorul e ascuns oriunde; unul din membri îi trădează şi provoacă înfrângerea partidului. Lucrătorii nu se lasă descurajaţi; îşi strâng iar rândurile şi vor să înalţe Casa Poporului, ca un semn al credinţei lor.

In această lucrare, viaţa familiei şi a partidului apar contopite. Preocupările sunt solidare. Deasupra tuturor mizeriilor, pluteşte speranţa neînvinsă. E un fel de mesianism care însufleţeşte viaţa poporului muncitor. Nu e Revoluţia teatrală, aşa cum o descriu ziarele. Viaţa are aspecte cari nu se oglindesc în descrieri senzaţionale. Cine vrea să vadă chipul omenesc, sobru şi lucid, al Revoluţiei — să pătrundă în casa muncitorului. Aceasta a făcut-o L. Gouilloux, care ne-a dat o carte concentrată, atrăgătoare, bogată ca orice dar al vieţii adevărate.

ANTOINE ALBALAT: *Flaubert et ses amis*

(Librairie Plon, Paris.- Hasefer, Bucureşti)

Antoine Albalat începe cu această observaţie spirituală: „Cu toată cugetarea lui La Rochefoucauld, — „Ceeace mă desgustă în prietenie sunt prietenii !" — se poate spune că Flaubert a avut într'adevăr pasiunea prieteniei. Nu aştepta nimic de la dragostea pentru femei ; cerea totul prieteniei. Femeile lipsesc aproape din viaţa lui ; prietenii, prin prezenţa sau scrisorile lor, îi susţin munca, îi mângăe singurătatea. Flaubert se interesa de prietenii lui, le scria; citea operele lor, le cerea sfaturi, trăia, departe sau aproape, cu ei, gata oricând să creadă în talentul lor. Locul pe care-l ocupau în existenţa şi inima lui, autorul romanului *Madame Bovary*, l'a arătat însuşi păstrând cu dragoste toată corespondenţa, ba şi cele mai neînsemnate bileţele. Aceste scrisori, multe inedite, au fost cercetate toate de Antoine Albalat, mulţumită amabilităţii doamnei Franklin-Gront, nepoata romancierului. Putem afla astfel, din citaţii extrem de interesante, opera lui Gustave Flaubert, judecată de prietenii lui.

Pe dinaintea ochilor noştri trece o întreagă epocă literară: Maupassant, Maxime du Camp, Théophile Gautier, Champfleury, Heredia, Jules Lemaître, Offenbach, ducesa de Castiglione, Berlioz, Sainte-Beuve, Taine, fraţii Goncourt, Victor Hugo, Tourghenieff, etc. In afară de observaţii indispensabile pentru cunoaşterea operei lui Flaubert volumul de faţă ne arată şi larga înţelegere şi veneraţie a spiritelor alese ale timpului pentru omul care a fost Gustave Flaubert.

Centenarul Romantismului

A expirat anul 1927 şi s'a epuizat definitiv torentul de literatură asupra Romantismului. Se pot face şi totalurile centenarului: două expoziţii, serii lungi de spectacole comemorative, mii de conferinţe, cărţi, articole... Dar în 1930 se vor organiza alte expoziţii şi serbări, poate şi mai numeroase, de oarece în 1827 a sunat numai uvertura Romantismului Universal.

Romantismul e pentru noi un fenomen mult mai „actual" decât s'ar părea la prima vedere. Nu numai din consideraţiuni jubilare s'au scris asupra lui atâtea cărţi.

Cea mai monumentală dintre toate ediţiile întreprinse în acest scop, este opera lui Arturo Farinelli, cunoscutul istoric literar din Italia: **„Romantismul în Lumea Latină", Torino, ed fraţii Bocca.**

In trei mari volume (al treilea are şi o bibliografie) sunt cercetate principalele teme romantice în concordanţă cu viaţa epocii şi sub aspectul reflexelor prin care aceste teme apar în literaturile latine: franceză, italiană, spaniolă şi portugheză. (Se constată aci că literatura romantică portugheză e înainte de toate — literatura **braziliană**).

O altă cercetare care promite să fie tot atât de vastă, a apărut în Franţa, în editura Spèce, Paris; e **„Istoria Romantismului în Franţa" de Maurice Souriau,** operă nu tocmai bogată în gândire creatoare; însă, minuţios alcătuită de autor în decursul a **patruzeci de ani,** cartea aceasta (au apărut numai primele două volume) conţine o sumă considerabilă de materiale inedite.

Alături de aceste două lucrări strict ştiinţifice, au mai apărut, mai ales în Franţa, foarte multe cărţi polemice, critice şi apologice.

Abbatele Bremond ridică romantismul în slava cerului, în timp ce adversarii cei vechi ai acestui curent literar îl combat cu înverşunare: Lassere în „Dela Romantism până la noi" şi Seillières „Către Centenarul Romantismului". L. Reynaud a publicat o carte superficială, mai mult un pamflet: „Romantismul şi origina lui anglo-germană" (Paris, Colin).

Totuşi se poate spune că anul 1927 a marcat sfârşitul „fricei de romantism" şi începutul înţelegerii lui mai profunde. Mai ales articolele de prin reviste mari (de Jaloux, Cassou, etc.) arată că intelectualii înţeleg ce este romantismul: ce a murit şi ce continuă să trăiască în el şi astăzi — după un secol care e atât de bogat în idei şi în evenimente...

Miniaturi

D-na Lucia Mantu publică, în ultimul număr al „Vieţii Româneşti", o serie de miniaturi. Se remarcă mai ales bucata „Monografie", care cuprinde peregrinaţiile unui măgăruş pe străzile Iaşului.

In aceste miniaturi, d-ra Lucia Mantu — stăpână pe meşteşugul de a descoperi amănuntul caracteristic — redă, din câteva trăsături, un colţ viu de viaţă.

Miniaturile sunt scrise cu o perfecţie de limbă şi stil.

Subt mâna d-rei Lucia Mantu, fraza pare o broderie cu desene delicate.

Dăm drept exemplu următorul pasagiu din „Monografie":

„In încâlcirea străzilor mărunte te învălue un aer dulce şi potolit, care-ţi mână gândurile departe, îndărăt — în vremuri. Casele au grădini bătrâne, zaplazurile înalte, catifelate de muşchiu, aurite de licheni, zidurile tainice şi dărăpănate, liniştea de vrajă care domneşte netulburată, toate sânt ca din altă lume. In case parcă nu trăeşte nimeni, grădinile trimet foşnete uşoare şi neprecise, pas de om răsună arare, se aude cine ştie unde şi pare oricând o minune prin acele locuri. Pe acolo urcă fără treabă Martin, purtat de vagi reminiscenţe, lăsate poate în sânge de vre-un strămoş care tot aşa, urca odinioară cu poveri grele în spate, străzile pietroase ori podite, tăcute şi încâlcite ale Stambulului".

Jack London

Viaţa acestui mare scriitor e un vârtej extraordinar de aventuri şi vagabondări, care lasă pe jos pe ale lui Gorki. Născut în San-Francisco la 1876; ca băeţaş vinde gazete pe stradă; la 16 ani e într'o bandă de contrabandişti pescuitori de stridii, apoi matelot, poliţist, urmăritor al contrabandiştilor de stridii, vânător de foce pe coasta Japoniei, în marea Behring. Apoi vine în Canada, unde e arestat ca vagabond. Trece în California. Are acum 18 ani, urmează acolo liceul şi e socialist; e în acelaş timp uşier la un hotel. Face Universitatea, lucrând şi la o spălătorie de rufe. In acelaş timp publică literatură. Puţin în urmă, e căutător de aur în Klondike. Peste puţin se află la Londra. Pleacă apoi cu soţia, cu un bucătar şi un băiat japonez, pe o mică luntre, construită anume, să facă un ocol al lumii. N'ajung decât până în Australia.

Opera lui literară nu e o lucrare de imaginaţie, ci oglindă directă a acestui fel de viaţă a lui. Foarte productiv, a tipărit unul după altul zeci de volume.

Arta lui Jack London e uimitor de concretă. Lui nu-i place decât lupta, sforţarea de a te descurca cu mâinile proprii; primitivul, realitatea, viaţa cum e, înlăturând orice teorie, care s'o transforme ori s'o diforme. E simplu, direct, brutal chiar. Dar ce impresie de realitate! Şi ce frumos e stilul lui, numai pentrucă nu comunică decât această realitate, obiectiv, strict, precis, fără adaos, înfloriri, ori comentarii. Realismul puternic, crud al povestitorului californian abuzează aproape de nervii noştri pe care îi încordează cu atâta necruţare, că ne vine uneori să-i cerem îndurare.

In felul acesta sunt cele două nuvele: „Devotament de femeie" şi „Unul care nu uită", apărute în româneşte în ultimul număr (154) al „Lecturii".

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevicij) recomandă următoarele cărţi interesante:

In limba franceză:

Prix Goncourt 1927: **Maurice Bedel:** Jérôme — mult discutatul roman de moravuri norvegiene. Din premiile Goncourt dinainte, amintim: **Deberly:** Supplice de Phèdre; **Thierry Sandre:** Le Chèvrefeuille.

Prix Fémina-Vie heureuse 1927: **Marie Le Franc:** Grand Louis l'innocent; Dinainte: **Joseph Delteil:** Jeanne d'Arc

Câţi-va autori francezi

Valéry Larbaud: Jaune, bleu, blanc (ultimul volum). Dinainte: Barnabooth, Poésies de Barnabooth, Amants, heureux amants, Enfantines, Ce vice impuni: la lecture, Fermina Marquez.

André Maurois: Vie de Disraëli — al cărei succes creşte din zi în zi, — Ariel ou la Vie de Shelley, Les discours du docteur O'Grady, Les silences du colonel Bramble, Méipe ou la délivrance, Dialogues sur le comandement şi ultimul volum de essaiuri: Etudes anglaises.

J. Giraudoux: Bella, Eglantine, Ecole des indifférents, Adorable Clio, Siegfried et le Limousin, Simon le Pathétique.

Panait Istrati: ultimu-i roman: Mikhail (imnul prieteniei) Nerrantsoula (Le refrain de la fosse, Famille Perlmutter, Codine, Domnitza de Snagow, Presentation des haïdouks, Oncle Anghel, Kyra Kyralina.

Edmond Fleg: L'enfant prophète, Le Juif du Pape, Le mur des pleurs, Ecoute Israël.

Ioseph Kessel: Terre d'amour, Nuits de Princes, Coeurs purs, Steppe rouge, Les Captifs, L'équipage; amintim că romanele acestui tânăr şi mare scriitor francez premiat de Academia Franceză, alcătuesc cea mai distractivă şi mai interesantă lectură.

Colecţia: Vies amoureuses — Leurs amours

Scrise de autori reputaţi, aceste volume, formează o colecţie care se îmbogăţeşte din zi în zi cu titluri din ce în ce mai interesante. Preţul lor e de 55—65 lei volumul. Amintim: **Vie amoureuse** de: Talma (par Antoine); de Richard Wagner (par Louis Barthou) de Julie de Lespinasse (par Beaunier) de Louis XIV (par Louis Bertrand) de Stendhal (par Abel Bonnard) d'Alfred de Musset (par Maurice Donnay) de Monsieur de Tourville (pur Claude Farrère) de Lady Hamilton (par Albert Flament) de la Grande Mademoiselle (par le Duc de la Force) de Madame de Genlis (par Rosemonde Gérard) de Cléopâtre (par Myriam Harry) de Messaline (par Maurice Magre), de la Grande Catherine de Russie (par la Princesse Murat) de Pierre de Ronsard (par de Nolhac) de Madame du Barry (par Paul Reboux) de Casanova (par Maurice Rostand), d'Adrienne Lecouvreur (par Cécile Sorel) de Madame de Pompadour (par Marcelle Tinayre) de Chopin (par Vuillermoz) etc. etc.

Expoziţia cărţii franceze de artă

Expoziţia cărţii franceze de lux, tiraj restrâns, se va deschide cu un fast deosebit în cursul lunii viitoare. La această expoziţie participă cei mai însemnaţi editori francezi. Programul amănunţit se va publica la timp.

Expoziţia de pictură Nina Arbore

S'a deschis Duminică în 8 Ianuarie şi se poate vizita zilnic dela 9—1 şi 3—7 (Duminica dela 9—1 în sala librăriei de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7).

Dentist S. MARCUS

Diplomat din Paris

Specializat în clinica şcoalei dentare franceze
Str. BOZIANU, 10 (colţ cu Piaţa Princip. Maria)

Consultaţiuni: 8 dim.—8 seara
Mijloace de comunicaţie:
Tramvaele 15 şi 20

Execută ori ce fel de lucrări în arta dentară cu preţuri convenabile

INLESNIRI DE PLATA

Literatura Rusiei Sovietice în 1927

Critica literară din Moscova şi din Petrograd consideră anul 1927 cu totul sărac în producţie literară. Criticii n'au avut în 1927 nici o ocazie să anunţe vreo mare cucerire sau vreo apariţie de geniu. Până şi recenzenţii editurii de Stat n'au putut să facă vreo reclamă mare operelor originale publicate pe cheltuiala Statului.

Se poate spune dar, că producţia literară din S. S. S. R. a scăzut în calitate, faţă de anul trecut? Nu, nivelul ei a rămas acelaş; însă, ea a devenit *obicinuită*, comună, lipsită astăzi de noutatea ei atractivă de acum câţiva ani. Anul 1927 a plasat-o cu alte cuvinte, în rândul literaturilor *„curente"*, luându-i farmecul noutăţii.

Ceeace e permis de cenzură, acceptat de redacţii şi încurajat de critică, trebue impregnat de ideologia marxistă. De aci izvorăşte faptul că complexul ideilor „admise şi aprobate" creiază prea puţin cantitativ şi prea neînsemnat calitativ. Ideologia inspiratoare marxistă a produs deci în vreo 7—8 ani ceeace e în stare să producă; spre sfârşitul anului 1927 însă, poeţii şi beletriştrii proletari s'au consumat şi epuizat, ori au devenit „foiletonişti", în proză şi versuri, ca Maiacovschi, de pildă.

Scriitorii mai puţin „ortodoxi" caută să ocolească „ideologia", ceeace-i duce spre scrieri descriptive, la adunarea şi reproducerea materialelor protocolare ale genului, ale vieţii „realiste". Deşi cuvântul e dat omului pentru a-şi ascunde gândurile, această literatură protocolară nu reuşeşte să facă multe isprăvi cu ajutorul alegoriei. Alături de scriitorii marxişti care repetă şi cântă aceleaşi idei, autorii ne-ortodoxi duc şi ei lipsa de esenţă, de conţinut. Singurul câmp liber ce le rămâne tuturor — e domeniul formei şi al stilului individual; aci se cheltuesc astăzi, aproape integral, forţele autorilor din Rusia. Inovaţiuni formale şi invenţiunea de procedee literare „ne mai auzite", — iată terenul pentru întrecerea rivalilor...

Critica presei emigranţilor ruşi recunoaşte în acest punct că munca de concurenţă a scriitorilor sovietici va avea urmări foarte însemnate pentru viitorul scriitor rus. Deocamdată, ea e însoţită foarte des de originalităţi bizare şi de trucuri goale, nelegate cu subiectul povestirii, provocând uneori oboseala şi chiar ciuda cetitorilor.

„Forme nouă fără idei nouă" — astfel se rezumă rezultatul sforţărilor literare ruseşti din 1927. Situaţia aceasta e însă, evident, dătătoare de idei nouă; ca şi criza politică Stalin-Troţchi premerge unor mari schimbări în conducerea sovietică a Rusiei. In acest sens viaţa şi literatura coincid şi în mijlocul unor împrejurări atât de nouă şi originale ca în Rusia marilor zguduiri...

Deocamdată, un autor moscovit, care n'a inventat anul trecut vreo „inovaţie" sau măcar vre-un „truc", rămâne neobservat. Astfel, Lidin a scris un frumos roman „Apostatul", însă n'a avut succes ca şi Vsevolod Ivanov („Taina Tainelor"), ca şi Alexis Tölstoi (almanachul „Calea veche" cu o nuvelă de maestru „Vasile Sucicov"). Nici „Fiul Omului", un volum de acelaş Lidin şi nici „In stradela Scursorii", un roman de Ilie Ehrenburg — n'au obţinut aprobarea criticii care constată că amândoi autorii n'au nici o „realizare formală nouă" cât de mică.

„Viaţa lui Klim Smaghin" de Maxim Gorki n'a găsit cititori, dar a fost caracterizată prin recenzii astfel: „e plictisitoare" şi „n'are nimic nou". „Hoţul", un mare roman de Leonov a întâmpinat cu răceală manifestă atât din partea criticii cât şi a publicului. Romanele: „Fraţii" de Fedin, „Moartea lui Vazir-Muhtar" de Tâneanov şi „Rătăcirea pe la chinuri" de Alexis Tolstoi, — au aceeaşi soartă, deşi aceastã din urmă operă e de mare valoare.

In goana lor după „inovaţiuni", criticul şi cititorul sovetic încep să treacă fără atenţiune în faţa autorilor, pe care îi consumau cu mare lăcomie acum doi-trei ani: Socolov-Mikitov, Prişvin, Seiffulina, Forş şi chiar Babel „însuşi" — sunt împinşi în umbră şi înghiţiţi de apele Letei. N. Tihonov şi B. Pasternac sunt şi ei „descoronaţi", deşi tema nouilor poeme publicate de acesta din urmă (volumul „Anul 1905") e strict „ideologică" — marxistă... In scurt, dispoziţiile din S. S. S. R., exigenţe faţă de literatură, se formulează cam astfel: — „Ne-am plictisit! Ni-e urât! Daţi-ne procedee şi maniere, apucături şi atitudini nouă, dacă nu puteţi da idei şi gânduri!"

Boris Pilneac simte şi vrea să sconteze această situaţie; a publicat, deci, o nouă carte despre China pe care a vizitat-o de curând. Dar oricâte lucruri originale ar căuta să aducă şi de astădată, critica şi cititorii îi reproşează repetări şi-i găsesc expunerea copiată, ca stil şi impresionabilitate, după frumoasa-i carte asupra Japoniei; iar unii încep să-l înţepe chiar, spunând că „în China, Pilneac a umblat în cap, cu picioarele în sus, ca să ne scrie o carte amuzantă. Bufoneria „aceasta ne desgustă însă..."

E grea situaţia autorului când i se cere să fie mereu „nou". Rezerva posibilităţilor formale de inovaţiune e doar limitată la fiecare scriitor, deoarece e legată oricum — cu personalitatea-i de scriitor...

Căutând mereu ceva necunoscut şi neîncercat, criticul, cititorul şi redactorul reclamă neîncetat oameni noui, autori cât mai originali. Ca rezultat, în 1927, pe paginile revistelor mari sovietice, au apărut o mulţime de nume nouă, care însă au şi dispărut ca într'un torent de meteorite. Fiecare a adus câte o scânteie, a atras atenţiunea altora — pentru o clipă; şi nici unul n'a devenit un „astru răsare". E o cinematografică defilare a atâtor feţe variate, încât, laolaltă, ele se topesc într'o pată comună, colectivă, din care nu se poate exterioriza vre-o figură distinsă, individualistă. Mereu novici, mereu începători!

Cei câţiva favoriţi ai masselor cititoare din ultimii ani, nu mai sunt „oameni noui", ci par a fi trecuţi prea iute în Panteonul clasicilor: de pildă, Gladcov cu „Cimentul" sau Serafimovici cu „Torentul de Fier"...

In schimb, publicarea materialelor găsite prin arhive literare, devine un adevărat potop de hârtie. Comentatorii se menţin iarăşi în limitele ideologiei de stat marxist şi nu riscă să facă alte constatări sau adnotaţiuni. In 1927 s'au publicat mii de pagini uitate: din Tolstoi, Dostoevschi, Goncearov, Turghenev, Fet, etc. A apărut şi primul volum cu corespondenţa lui Puşchin, cu un comentariu extraordinar de cuprinzător din toate punctele de vedere, scris de B. Modzalevschi, fără vre-o înclinare spre „ideologie" marxistă; şi... recenzenţii şi criticii revistelor sovietice n'au găsit decât laude pentru comentator. Ceeace arată că într'adevăr suntem în preziua unei dezrobiri generale ruseşti din cătuşele „ideologiei" impuse din raţiune de Stat... A mai apărut o „Istorie a literaturii ruseşti din 1919—1926" de Lvov-Rogacevschi, scrisă fără competinţă, însă necesară ca izvor de informaţii.

Trecutul, în genere, se impune cercetărilor literare migăloase, în Rusia. Au mai apărut memoriile, carnetele şi scrisorile lui Brusov, lui Block, Herşenzon, etc.

Literatura criticistă n'a dat nimic nou.

Scriitorii Sologub şi Koni, morţi în 1927 în Rusia sovietică, aparţin, propriu zis, literaturii ruseşti emigrate şi împrăştiate astăzi prin Europa...

INSEMNĂRI

O conferință

D. Const. Kirițescu, secretar general al Ministerului de Instrucție, a ținut — la Institutul Social Român — o conferință despre „Criza învățământului secundar și reforma liceului".

Rezumatul conferinței a apărut în ziare.

Este un studiu aprofundat al chestiei școlare, judecată în cadrul vieții noastre politice și sociale.

D. Kirițescu s'a prezentat ca om al școalei dela început și până la sfârșit.

D-sa a respectat chiar... ora de începere a conferinței — lucru neobișnuit. Conferențiarii, în general, se lasă așteptați. E bine că cel puțin omul școlii are cultul exactitățîi.

Conferința d-lui Kirițescu — pe lângă calitățile-i de fond: pătrundere, obiectivism, etc. — are însemnate însușiri de formă: ea a fost rostită într'o frumoasă limbă literară. Termenii aveau exact înțelesul cuvenit. Nu era nici un cuvânt în plus sau în minus. Fraza era bine legată. Avea o sobră și severă eleganță.

Există printre publiciști o prejudecată: că stilul — pentru a deveni... stilistic — are neapărată nevoe de găteli. D. Kirițescu ne-a dat un exemplu de stil al ideii — de-o limpiditate și armonie clasică — fără alt ornament decât conturul exact al gândirii.

Mulțumită formei simple, aproape științifice, conferința a putut fi înțeleasă și reținută de auditori, ca o figură geometrică — atât de precise i s'au desenat liniile.

D. Kirițescu ne-a dat un model de conferință: un studiu serios, construit cu o abilă arhitectonică logică și într'o impecabilă formă literară.

Programele

Programele teatrale, în majoritatea cazurilor, sunt oribil făcute. Nu-i vorba numai de limbă, dar și de conținutul piesei. Nimeni nu poate pricepe — din haosul verbal al programului — despre ce va fi vorba pe scenă.

Poate-i la mijloc un sistem pentru ațâțarea curiozității publicului care, intrigat de program, moare de nerăbdare să afle desnodământul.

Aceste programe s'ar putea împărți drept reclamă pe străzi.

Dăm drept pildă subiectul piesei „Tatăl" de Strindberg, care se joacă pe scena unui teatru din Capitală:

„In casa lui Adolf Retmeister liniștea între soți este turburată în ceeace privește felul educației care trebue să fie dată fiicei lor, Berta.

Tatăl vrea să-i dea o educație cu care să știe să vie în societate însă mama se contrapune și susține că el n'are nici un drept în educația fetei. El și-a făcut datoria cu care l'a înzestrat natura și educația copiilor trebue să rămâe în sarcina ei.

Ea vrea să-i dea o educație cum crede ea de cuviință Văzând că nu-i poate reuși ea începe să facă intrigi până când el înebunește.

Intr'un acces de nebunie el aruncă lampa și moare..."

Ați înțeles ceva?

Premiul Nobel și... Locarno

D. Victor Vinde constată în *Vient de paraître* că Academia suedeză, încă de câtiva ani, vrea să-și facă un Locarno al său, distribuind în fiecare țară un premiu, numai pentru a satisface ambițiuni naționale trecând de multe ori chiar peste valorile literare. Au fost astfel recompensate: Elveția, Franța, Spania, Irlanda, Polonia, Anglia și anul acesta Italia. Mai rămân: Belgia și Olanda, țările Balcanice, România și Rusia, pentru a nu mai vorbi de America, Extremul-Orient și Australia. Cu acest mic joc politic, aceasta poate să dureze încă mult, până ce premiul acordat unui scriitor să se dea numai pentru rațiuni strict literare.

D. Vinde asigură că, ceeace trebue să știe scriitorul desemnat este să poată a se face plăcut d-lui Frédéric Book, singurul membru cu adevărat activ al comitetului. — *G. B.*

Moartea dansatoarei Loie Fuller

Loie Fuller, celebra creatoare a dansului de foc și a dansului serpentin (cu care a devenit o glorie mondială după un succes răsunător la Paris și la Londra) a murit în noaptea de 2 Ianuarie de o pneumonie foarte violentă. Deși Americană, căci s'a născut la Chicago, patria ei a fost Parisul unde a dansat, unde compozitori ca Debussy au scris muzică anume pentru ea, unde a și murit. Dansul ei a creiat o școală și o pleiadă de imitatoare, dar nimeni n'a atins succesul și celebritatea creatoarei.

Loie Fuller s'a născut în 1870 și a apărut pe scenă la vârsta de 2 ani și jumătate! Mulți ani a jucat pe diferite scene ca actriță: în New-York, India de Vest, Londra, până ce în 1892, reîntoarsă în America, debutează în dansul serpentin, într'o piesă *„Quack, M. D."* care conținea o scenă de hipnotism. Ea este aceia care a introdus în teatrul european actori japonezi (pe Sada Yacco și pe Dtijiro) și a creiat diferite trupe de balet la Londra și Paris.

Loie Fuller a fost o artistă de rară originalitate: din gest, din ritm și din lumină a creiat adevărate basme plastice. Arta ei n'a fost nici dans și nici mimodramă; simfonia culorilor și armonia mișcărilor erau realizate de această dansatoare cu ajutorul celor mai simple mijloace, și totuși evocau cele mai fantastice imagini de frumusețe.

Prima ei apariție dela „Folie Bergère", acum vre-o 32 de ani a fost întâmpinată de Catulle Mendès, Jacques Lorrain și Henri Bojer cu o explozie de admirație. Mai târziu Fuller a ilustrat muzica lui Claude Debussy și a altor compozitori. Când a renunțat apoi la scenă, a înființat o școală de balet la Neuilly unde fetițele nu studiau dansul ci se obicinuiau cu o liberă redare a dispozițiilor sau a temelor definite prin mișcările corpului și prin gesturi de desăvârșire ritmică.

Loie Fuller era o personalitate atrăgătoare, ceiace i-a dobândit prietenia multor personalități celebre, între altele a Reginei Maria a României, pe care a întovărășit-o în recenta călătorie în America și căreia i-a jucat la Opera Mare din Paris „Crinul vieții", în 1920.

A fost prietenă bună cu Sarah Bernhard și cu Rodin. Era o fire generoasă și plină de suflet, totdeauna gata să dea ajutorul ei operelor de caritate. In timpul războiului a făcut o propagandă foarte activă în favoarea aliaților și a lucrat mult pentru intrarea Americii în războiu. Legătura ei cu literele sunt două volume de amintiri, dintre care unul are o prefață scrisă de amicul ei Anatole France.

Vârsta creațiunilor poetice

Un edificator tablou a apărut în presa franceză, clasând operele marilor genii literare apărute când autorii aveau vârsta de peste 40, 50, 60 și chiar 70 ani. N'au fost socotite în aceste vârste operele antichității (India, Egipt, Iudeea, Grecia, Roma, etc.) asupra cărora mai există neînțelegeri asupra datelor precise.

Astfel *între 35—50 ani* au fost create următoarele opere: *Dante* a creat „Divina Comedia" între 1300—1318, la vârsta de 35—53 ani; *Ariosto* a scris celebrul lui „Rolando furioso" între 1416—1418, la 42—44 ani; *Rabelais* a scris „Pantagruel" la 40—57 ani, între anii 1535—1552; *Shakespeare* a scris cele mai mari opere; Othello, Hamlet, Regele Lear, Henri VIII, între 1605—1613, în vârstă de 41—48 ani; *Goethe* a scris „Faust I" la 41 ani, 1790; *Balzac* la 48 (1847) a scris „Cousinne Bette" și la 41 ani 1862 a scris *Flaubert* — „Salammbô".

Intre 50—60 ani:

Cervantes a scris „Don Quijotte" (1604—1614) între 57—67; *Milton* „Paradisul pierdut" (1658—1667) între 50—59 ani; *La Fontaine*, Fabulele (1668—1683) adică dela 47—62 ani; *Victor Hugo* a scris „Legenda secolilor" 1859 la 57 de ani; Toate romanele lui *Walter Scott* au fost scrise între 43—60 ani, 1814—1831; *Richardson* a scris „Familia" *la 50 ani (1739).*

Peste 60 ani:

Voltaire a scris „Candide" la 65 ani (1759) iar „La Princesse de Babylone" la 74 ani (1768); *Goethe* a scris „Faust II" la 1807—1818, între 58—82 ani; *Hugo* și-a compus „Miserabilii" la 60 ani (1862), iar *Tolstoi* a scris „Invierea" la 71 ani (1899). Dealtfel *Mistral* și-a scris „Les Olirades" la 80 ani (1910).

După cum se poate vedea, sunt indicate aci mai mult opere de imaginații, de pură creațiune. Iată dece nu s'a pus în tablou, de pildă „Demostene" de *Clemenceau*, scris după 80 de ani.

Interesant de constatat că adevăratele opere de geniu au fost scrise după 30 ani, între 40—50 ani, de obiceiu.

Cozima Wagner

Văduva lui Richard Wagner, marele poet-compozitor, a împlinit 90 de ani. In vârtejul timpurilor noastre, această minunată femeie pare a fi uitată deși a jucat odinioară în artă un mare rol revoluționar.

Nietzsche a poreclit-o „Mark-Gräfin von Bayreuth", pentrucă într'adevăr Cozima Wagner a guvernat la Bayreuth ca un veritabil feodal.

Și după moartea compozitorului, Cozima a susținut aproape treizeci de ani, tradițiile și fastul execuției muzicale a operelor lui Wagner. Continuând munca soțului său, Cozima a transformat definitiv acest oraș într'un altar al cultului Wagnerian.

Cozima Wagner e fiica lui Franz Liszt și a contesei d'Agoult. Aceasta din urmă și-a părăsit familia, fiind îndrăgostită de Liszt, și a călătorit cu marele virtuoz prin toată Europa, timp de trei ani. Rupând apoi această legătură, Liszt a luat asupra sa educația copiilor. Cozima a trecut prin pensionul aristocratic al doamnei von-Bülow dela Berlin.

Fiul acesteia, Hans Bülov, — elev al lui Liszt iar mai târziu celebru pianist și compozitor și el, — s'a căsătorit cu Cozima. In vara 1857 tânăra pereche Bülow a cunoscut pe Wagner la Zürich, unde acesta se refugiase ca exilat. Când însă regele Bavariei, Ludvig II, l-a angajat pe Wagner la München, soții Bülow l'au urmat și Hans Bülow a ocupat postul de capelmaistru al Teatrului curții regale.

Aci s'a produs apropierea între Wagner și Cozima. Aflând despre aceasta Bülow a consimțit la divorț. In 1870 Wagner și Cozima s'au căsătorit, apoi soții au organizat împreună teatrul lor dela Bayreuth.

O școală de autori

Nu există multe probleme în America, și în special în Statele-Unite, cărora să li se dea atâta însemnătate ca problemelor educației. Educația technică prilejuește deschideri de noui școale speciale și e de ajuns ca zece inși să ceară un curs asupra unui obiect oarecare, ca numai decât să se caute un profesor și să i se pue la dispoziție toate uneltele de care are nevoe. Deși sistemul școlar în America e foarte conservator, de îndată ce un obiect se arată folositor, cursurile noui instituite la Yale, Harward, Princetown sunt imediat adoptate de școlile celelalte, din provincie, găsindu-se totdeauna un Mecena care să suporte cheltuelile cursului suplimentar.

O pildă caracteristică pentru acest fel de școli noui, moderne, ne dă ilustra universitate Yale cu teatrul ei, care servește să învețe pe auditori cum se scrie și se înscenează o piesă de teatru. E deci o școală precisă pentru autorii dramatici cari se simt înzestrați cu talent, secția dramatică a Universității având în frunte pe profesorul George Pierce Baker.

Acum o sută de ani, decanul chiar al Universității Yale scria următoarele: „Cine se duce la teatru, se pune însuși în pericol să dăuneze nemuririi sufletului său!" Ce mult s'au schimbat părerile în America, în ce privește teatrul! Toată America are azi un cult formal pentru teatru și în numita Universitate i s'a ridicat un templu în stilul unei biserici medievale. E primul teatru construit în stil gotic, constituind un anacronism între formă și fond. Spațiul din mijloc, al privitorilor are înfățișarea unui naos și pronaos, iar pe de lături studio-urile, ca niște capele, în care se studiază costumele vechi, scenariile și efectele de lumină.

Această școală, cea mai bogată, nu e totuși singura în America.

La diferite alte Universități, în special în Carolina de Sud și Pitsburg, s'au intemeiat cursuri similare. Influența puternică a profesorului Baker se resimte pretutindeni, prin numărul tot mai mare și mai valoros de elevi. Remarcabilă e și influența lui asupra teatrului însuși. Din Harward, unde a profesat douăzeci de ani înainte de a trece la Yale, au eșit din școala sa cei mai buni dramaturgi ai Americei, printre cari se pot cita Kenneth, Andrevos, Philipp Barry, Lewis Beach, Edward Dulaney, Sidney Howard și Edward Shelden. Inainte de a se prezenta directorilor de teatru, acești dramaturgi au făcut primii pași sub privegherea lui Baker. Firește, forța creatoare nu se învață, dar cunoștințele technice, absolut necesare teatrului, le-au învățat la școala dramatică. Chiar spirite geniale ca Eugen O'Neill, au câștigat elasticitatea mulțumită lui Baker, care le-a arătat cum se poate, chiar păstrând vechile forme, să înoești teatrul. O'Neill, care n'a luat de la Harward nici ideile, nici tehnica lui proprie, a declarat totuși biografului său Barett Clark că relațiile cu Baker i-au folosit neînchipuit de mult.

Tot atât de mare e meritul lui Baker de a fi popularizat în tinerimea cultă americană teatrul european, și în special teatrul francez, atât de însemnat pentru limba și spiritul lui. Mulțumită școalei lui s'au jucat în America piesele cele mai bune ale autorilor francezi moderni. Baker a influențat și pe actori, în special un artist dramatic care jucase numai în Shakespeare și care, după cursurile școalei dramatice, a jucat cu mare succes rolul lui Cyrano.

Profesorul Baker și-a însușit cunoștințele și arta din Europa, precum mărturisește însuși. La Paris a studiat pe Molière, Racine, Musset și Becque. In lucrarea „Technica dramei", Baker citează „Scrisoare asupra comediei" de Voltaire, studiul „Asupra poeziei dramatice" de Diderot și multe prefețe de Dumas-fils. In anul 1908 Baker a ținut câteva prelegeri la Sorbona și în urma lor a germinat în mintea lui ideia creării unei școli dramatice, așa cum a realizat'o la Harward și apoi la Yale.

Franz Molnar a declarat de curând într'o convorbire cu un ziarist că pentru o piesă de teatru e tot atât de important să fie jucată, ca pentru o femee să se știe iubită. E ceeace a recunoscut și Baker de mult și de-aceia are grijă ca lucrările elevilor să fie reprezentate. Aci stă dealtfel valoarea școalei de autori. Căci și în America, precum și în restul lumii, succesul dramatic ține în primul rând de geniul poetului. — *A.*

MĂRUNTE

— A apărut *Omagiu lui I. Bianu* din partea colegilor și foștilor săi elevi, cu colaborarea domnilor:

Ioan Lupu, I. Petrovici, Sextil Pușcariu, Dragoș Protopopescu, Gh. Adamescu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, V. Bogrea, Aurel I. Candrea, Th. Capidan, D. Caracostea, N. Cartojan, N. Drăganu, Silviu Dragomir, Mihai Dragomirescu, Ch. Drouhet, D. Evolceanu, Constantin C. Giurescu, Vasile Grecu, N. Iorga, Leca Morariu, I. Lupaș, Alexandru Marcu, S. Mehedinți, Ramiro Ortiz, P. P. Panaitescu, Tache Papahagi, Al. Procopovici, I. Rădulescu-Pogoneanu, Al. Rosetti, Carlo Tagliavini, G. Vâlsan.

Omagiul lui I. Bianu se află de vânzare la librăriile din Capitală: Socec, Alcalay, Cartea Românească și Pavel Suru.

— *Dr. George D. Ionășescu:* „Prevenirea tuberculozei la copiii noui născuți", Atelierele „Adevĕrul", București. Lei 12.

— Conferințele grupării Poesis încep în ziua de Joi 10 Ianuarie ora 6 seara, la Fundația Carol I. Conferința de deschidere o va ținea d. prof. N. Iorga, despre „Memorialiștii români".

Biletele la Jean Feder, și seara la cassa Fundației.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Valery Larbaud: *A. O. Barnabooth, son journal intime, Enfantines, Jaune, Bleu Blanc;* M. Bedel: *Jérôme* (premiul Goncourt); Reiner Maria Rilke: *La chanson d'amour et de mort;* J. J. Brousson: *Itineraire de Paris à Buenos-Ayres;* Firmin Roz: *Les Etats-Unis d'amerique;* Antonio Fogazaro: *Petit monde d'aujourd'hui;* Thomas Hardy: *Jude l'obscur;* Johan Bojer: *Le caméléon, Sous le ciel vide, Matérnité* și toată opera; Galsworthy: *La fleur sombre, Fraternité, Le domaine;* Blasco-Ibanez: *Aux pieds de Vénus (Les Borgias);* Jack London: *Aventureuse, Martin Eden* și toată opera; Zangwill: *Les rêveurs du Ghetto, Les enfants du Ghetto, Ce n'est que Marianne;* Georges Benanos: *L'Imposture, Sous le soleil de Satan;* J. Kessel: *Nuits de Princes, Les captifs, L'équipage, La steppe rouge* și toată opera; Jean-Marie Carré: *Vie de Goethe*, etc. etc.

Reviste franceze, germane și române.

Reduceri de prețuri. Expediții în provincie contra ramburs.

Citiți, azi

LECTURA No. 154:

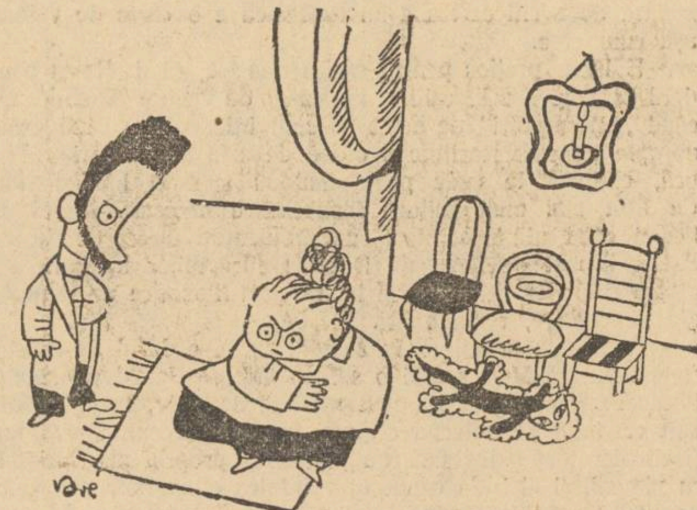
Floarea literaturilor străine

JACK LONDON

DEVOTAMENT DE FEMEIE

Lei 5.— Scrierea complectă. La librari și chioșcari.

Economie

— Ghici, Afrodito, ce ți-am cumpărat?... Un nostim calendar de buzunar...
— Poftim! Asta-i curată risipă! Calendarul de anul trecut e nou-nouț...

Circulația modernă

O cotitură periculoasă la țară.

(Punch)

Suav venin

— Bărbatu-meu îmi dă de ziua mea, în fiecare an, o carte veche.
— Ce bibliotecă trebue să ai, scumpă amică!

Regrete sincere

— Ești singurul care plângi la înmormântarea asta...
— Fiindcă sunt și singurul desmoștenit!

(Le Matin).

Va apărea în Editura „CUGETAREA"

celébrul roman rus

SANIN

DE

M. ARTZIBAȘEW

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 373

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINATATE

Duminică, 29 Ianuarie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT in 1893

Esență de literatură

— Amintire —

Nu știu nici până azi cum s'a făcut de-am căzut, debarcând prima dată în București, tocmai într'un cerc de poeți decadenți și simboliști, la modă pe vremea aceia.

Provincial sfios, cătam uluit, c'o ascunsă curiozitate, la băeții cei îndrăzneți și încrezuți în geniul lor poetic. In fiecare seară, în fundul nebulos al unei cafenele intelectuale, în fața ceștilor de șvarț, se debitau sute de versuri incoherente și tumultuoase din care nu înțelegeam nimic. Noi. din generația dela Iași, eram ghifuiți de Marx, Zola și Maupassant.

Dintre scriitorii români știam pe de rost pe Gherea, Eminescu, Creangă, Vlahuță, Caragiale și Delavrancea. Nici nu ne închipuiam că se poate scrie altfel decât după tipicul învățat.

Pe Macedonski, căruia îi spuneam *Macabronski*, nu-l citeam. Nici nu-l puteam suferi. Auzisem că-l înjurase pe Eminescu.

M'am dus într'o Duminică de iarnă la un prieten să împrumut o carte. Sta tocmai în capătul Bulevardului, lângă fosta grădină Zdrafcu. Era acolo un fel de pensiune studențească foarte modestă — nu se clădeau căminuri, dar nici nu se devastau orașe pe vremea aceia. Patru băeți din provincie șeedau cu masă și casă la Coana Sița Pitișteanca—o văduvă corpolentă și maestuoasă, poreclită *Catedrala*.

Trei erau studenți, al patrulea — un vechiu licean — nu ajunsese până la bacalaureat și nici n'avea de gând s'ajungă. *Delabreazu* era deja un poet decadent bine apreciat în unele cercuri.

Poetul nu cheltuia nici un ban. că nici n'avea nevoe. Trăia pe socoteala celor trei amici admiratori, care se uitau la el ca la un poet genial.

Nu se pregătea pentru vreo meschină meserie onorabilă. Nici nu punea mâna pe vreo carte. Cei trei admiratori îl opriseră cu desăvârșire să citească ceva de teamă ca poetul să nu-și piardă *originalitatea*.

Căci o genialitate artistică, — susțineau ei, — are în propria-i fire lăuntrică o complectă lume de idei, sentimente și bogate întrupări ale fantaziei. Omul de geniu nu are nevoe de alții. El concepe și creiază, nu învață și imită. Dacă începe să ia dela alții și nu dă din comoara internă a naturii sale toată originalitatea lui, se duce dracului.

* * *

Prietenul pe care-l căutam în ziua aceia nu era acasă. Trebuia să aștept.

Pe masă văd un număr din *Convorbiri Literare* cu foile netăiate. Ca să-mi trec vremea, m'am pus să tai foile revistei, pe care de altfel, din principiu, n'o citeam niciodată. Bătrâna revistă ni se părea nouă pe-atunci prea ruginită ca să poată corespunde idealului nostru social.

De data asta, plictisit de așteptare. îmi aruncai ochii pe primele pagini. Mă oprii la o nuvelă. Și de la cele dintâi rânduri, îmi simții mintea furată. Era prima dată când citeam o bucată de Brătescu-Voinești. De numele lui nu auzisem încă până atunci. Fermecat. am citit bucata pe nerăsuflate. Și am luat-o iar dela capăt.

Pentru mine era ceva cu totul nou. Nici nu bănuiam că s'ar putea scrie și în felul acesta. Emoționat și nedumerit, am recitit de patru ori aceiași bucată. Era un nou ton literar, un alt procedeu, o altă tehnică pe care n'o mai întâlnisem nicăeri. Și căutam înfrigurat să prind secretul artistic care simțeam că se ascunde în meșteșugul acestui nou scriitor. Fără imagini încărcate, fără culori, fără ritm și fraze sunătoare de stil literar, scriitorul acesta parcă vorbea în loc să scrie. Dar finețа, duioșia, naturalețа și distincția cu care povestea te subjuga — știind să producă o profundă impresie și să ajungă la un efect suprem.

Totul era așa de concentrat că parcă ne da numai o *esență* de literatură.

I. Al. Brătescu - Voinești

Intr'o seară, la masa poeților, în cafeneaua în care se prelungeau până la miezul nopței violente discuții de artă, un critic caustic după o serie de argumente deslânate, închee înfierbântat c'un fel de comparație găsită pe loc în fața ceștilor de cafea:

— Priviți !... aci sunt atâtea cești mari de *șvarț* și numai o singură ceașcă mică de *cafea* turcească. Șvarțul, zeama asta lungă și neagră, e literatura voastră. Cafeaua turcească ce-i concentrată în esența asta e literatura lui Brătescu-Voinești. El. măi, nu dă decât *esență*... literatură filtrată... dar ce aromă îmbătătoare... delicioasă... incomparabilă...

JEAN BART

Paul Miracovici — **Peisagiu**

Cel dintâi între cei dintâi

Intocmai cum dovada cea mai elocventă a conștiinței culturale o constituie cultul oamenilor mari, cinstirea scriitorilor reprezentativi înseamnă conștiința publică literară.

Opera unui scriitor ales e un element de educație națională. Prin ea sufletul colectiv se modelează, devine conștient de sine, dobândește puterea și mândria fără de care nu s'ar putea înălța în fața sa și a altora. Operele de artă și mai cu seamă literatura, au creat unitatea și conștiința națională a tuturor popoarelor, deseori mult înainte ca unitatea materială să se poată realiza. De aceia literatura a avut și are un rol atât de precumpănitor în civilizația fiecărui neam. Și deaceia cele într'adevăr civilizate își cinstesc scriitorii...

Noi încă n'am ajuns, din nefericire, să cultivăm cât ar trebui nici pe oamenii noștri mari și nici pe scriitorii noștri reprezentativi. Luptele mărunte ale vieții ne stăpânesc atât de mult, că nu găsim răgaz pentru reculegeri, când să ne apropiem cu toată pietatea cuvenită de stegarii culturii noastre tinere. Deabia când moartea ni-i prăbușește ne oprim o clipă ca pe urmă să trecem mai vertiginos înainte.

In revistele și ziarele franceze — și cât ne place să imităm tot ce e francez — găsești veșnic cuvinte, aprecieri, amintiri, studii despre scriitorii a căror operă îmbogățește comoara atât de impunătoare a culturii franceze Chiar ziarele cele mai puțin literaturizante s'ar simți acolo rușinate dacă ar scăpa vre-o dată din viața lui Bourget, de o pildă.

Dar Franța e prea mare, prea strălucitoare și prea departe, cu o tradiție literară prea dominatoare. Să rămânem mai aproape : ungurii, pe care ne place deseori să-i desconsiderăm... Să citām un singur exemplu. Vor fi unii și la noi să-și reamintească. A fost puțin înainte de isbucnirea răsboiului. Un scriitor valoros și iubit al lor într'un fel cam asemănător cu Brătescu-Voinești, a implinit șasezeci de ani. Se numea Micszath. S'a tradus ceva și în românește din scrisul lui... Ei bine, ziua când Mikszath a împlinit șasezeci de ani, a fost cinstită în tot cuprinsul țării ca o mare sărbătoare națională. Prin îngrijirea guvernului, operele complecte ale scriitorului s'au tipărit într'o bogată ediție națională, iar parlamentul s'a onorat votându-i mare recompensă națională și făcându-i dar un castel cu o moșie...

Gesturi similare se fac și azi, se vor face și mâine — în alte țări. Noi, deocamdată, ne-am mulțumi și cu mai puțin. Ne mulțumim cu o bună aducere aminte. E începutul. Până acuma n'a fost nici atâta. In viitor va fi mai mult.

Așa a venit ziua lui Brătescu-Voinești. Descoperită întâmplător, cum se descoperă la noi toate datele de acest fel : Brătescu-Voinești împlinește șasezeci ani...

Pentru cei mulți, care au îndrăgit „In lumea dreptății", care s'au împrietenit cu „Niculăiță Minciună" și cu toate ființele blânde, delicate și resemnate ce trăesc în paginile curate ale celor trei volume de povestiri, vestea că Brătescu-Voinești are șasezeci de ani va fi o surpriză. Pentru ei autorul n'are vârstă ; e tânăr sau bătrân, blond sau brun, înalt sau scund, așa cum li s'a cristalizat din paginile imbibate de farmecul lui special, cum l'a fixat în sufletul lor fantezia deslănțuită de el însuși.

Printre scriitorii români de azi Brătescu-Voinești are un loc deosebit — cel dintâi între cei dintâi. I s'a impus însă de alții, de colegi și de cititori. El însuși nu și l-ar fi revendicat niciodată. El, ca și eroii săi, se sfiește să primească chiar ce i se oferă ; dar încă să pretindă ! E o minune cum, în mișcarea noastră literară atât de violent frământată, i s'a rezervat, fără obișnuita zarvă, fotoliu de onoare.

Talentul său singur, deși a înfrățit pe Maiorescu cu Ibrăileanu, nu poate explica tot. In realitate Brătescu-Voinești a adus mai mult decât talent : o sinceritate cuceritoare. Nu doar personală, ci mai cu seamă literară ; nu agresivă, ci calmă, aproape timidă. A da numai ceeace poți e un merit mai mare uneori decât a încerca și ceeace nu poți. El a fost sincer în tot ce a scris și s'a dăruit întreg în fiece pagină. Cu sinceritatea aceasta a înlăturat toate rezistențele. Celui perfect sincer îi primești cu înțelegere mărturisirile.

Ș'apoi într'o vreme, când modestia apare ca o mare umilință, Brătescu-Voinești, cel încărcat de glorie, cel cu multe cunoștințe, cel de toți stimat și prețuit, continuă a rămâne modest, simplu, corect, delicat, a fi întocmai cum i-a fost și scrisul totdeauna. Cu adevărat entuziast e numai când vorbește despre literatură — firește, despre literatura altora, căci despre a sa nu pomenește niciodată. Are izbucniri de bucurie de câteori descoperă o carte bună și nu se sfiește să transmită și altora bucuria sa. Nu cunosc alt scriitor care să se facă apologistul confraților cu atâta elan ca Brătescu-Voinești. Entuziasmul său înflăcărat a câtigat unora posibilități de tipar, altora premii academice sau măcar recunoașteri oficiale. Sunt scriitori care își datorează renumele întreg cuvântului bun ce l-a svârlit în public Brătescu-Voinești despre ei...

Și iată cum se înșiră singure motivele care ar vrea să explice de ce e atât de iubit Brătescu-Voinești ? Cititorii lui formează o categorie deosebită : îl admiră și-l iubesc. De multe ori admirația ridică un zid între scriitor și cititor. Intre Brătescu-Voinești și cititorii săi e o comuniune permanentă în aceeași iubire. Cititorii găsesc instinctiv în fiece fragment inima caldă a scriitorului și-i dăruiesc în schimb inima lor.

Cititorii totuș, dealtfel cu noi dimpreună, regretă mereu că Brătescu-Voinești n'a scris mai mult. Și nu se gândesc că, spre deosebire de cei ce scriu mult, el a cioplit în piatră, a dăltuit, a cizelat, a simplificat până ce a realizat opera pură care să se apropie de desăvârșire. Nimic nu e mai greu decât ceeace e mai simplu...

Șasezeci de ani !... Poate că tot cei mulți au dreptate, cei care se miră. „Călătorului îi șade bine cu drumul" ; „Pană Trăznea Sfântul" ; „Microbul" ; „Moartea lui Castor" și toate capo-d'operele celea strânse în câteva volume, nu par oare scrise deabia eri ? Schimbat-au ceva anii care au trecut peste ele ?

Dar odată cu aceasta tot e folositoare. Te îndeamnă să constați din nou tinerețea operei. Astfel de constatare răscumpără din belșug chiar cununa de păr cărunt pe care anii o așează pe tâmplele scriitorului ca un semn distinctiv de glorie vie.

LIVIU REBREANU

La o aniversare

de MIHAI D. RALEA

Când mi s'a spus, zilele trecute, că d-l Brătescu-Voinești, împlinește șaizeci de ani și că va fi sărbătorit pentru acest merit pe care, bănuesc că nu și-l iartă, m'am îndreptat către rafturile bibliotecii. Am voit să-mi verific pe paginile celor două volume de nuvele, plăcerile și comentariile lor căpătate la vârsta de optsprezece ani. Am citit „Intuneric și lumină" și „In lumea Dreptății". Cu ochii altor experiențe și ai altor puncte de vedere. Am voit să le judec sub lumina altor comparații.

Când am cunoscut întâiu aceste nuvele farmecul a fost brusc, direct și definitiv. Am fost fericit și încântat, pur și simplu. Avizul literar îmi era pe atunci spontan, sincer și inconștient ca apetitul ori ca instinctul sexual. O nuvelă frumoasă era o chestie de Biologie. Nu-mi judecam impresiile și nu interpretam plăcerile. Proza d-lui Brătescu-Voinești e din acelea care m'au făcut mai fericit în orele de lectură. Suntem recunoscători celor care ne dau cadouri, slujbe, celor care ne fac moștenitorii lor ori cari măcar ne laudă.

Suntem oare cu adevărat îndatorați marilor scriitori care ne-au încântat plictiseala ori melancolia?

După atâția ani, câți scriitori au încetat să mă mai farmece! Câte farduri și câte măști descoperite, câte voci cari sună fals, plicticos, stereotip, câte meșteșuguri pe care le găsesc săgace, puerile ori deadreptul caraghioase!

Arta d-lui Brătescu-Voinești e din acelea pe care nu se depune rugina, findcă materia în care a lucrat e autentică, fiindcă procedeul său e adânc și lipsit de subtilele artificii, ingenioase o clipă dar care se veștezesc iute, sub perindarea generațiilor. Ca și în vremea adolescenței mele, găsesc și azi aceste nuvele minunate. Numai că astăzi încep să pricep puțin din ce e alcătuit secretul farmecului lor.

* * *

Un „dandy" expert în materie spunea că o haină nu e adevărat elegantă decât atunci, când la început pare că nu e deloc. In arta scrisului, un artist e cu atât mai mare cu cât se înfățișează mai puțin în această ipostază. Nici un scriitor în literatura română nu e mai puțin scriitor, nimeni nu e mai lipsit de atitudinea scrisului, de sforțările și contrafacerile lui, de maniera și prețiozitatea acestuia, nimeni nu e mai puțin otrăvit de literaturism, de poză ori măcar de conștiință scriitoricească ca d-l Brătescu-Voinești. D-sa e mai întâiu un vânător pasionat, apoi un om sociabil, un clubman.

Oamenii aceștia obicinuesc să povestească, târziu seara, între prieteni, întâmplările zilei. D-sa e un mare povestitor și iubește taifasul. L-am auzit odată la o masă a „Vieții Românești" la Iași. Intre supă și friptură, a spus, cu neînchipuită măestrie, atâtea lucruri, încât un tânăr nuvelist de astăzi ar fi găsit acolo materie pentru un volum. Și toate acestea cu un deosebit firesc, fără cabotinaj și fără căutare de galerie.

Când e obosit și n'are chef de vorbă d-l Brătescu-Voinești scrie. Dar nu-și strică obiceiul vorbii, nu se deranjează. D-sale îi e dat să făurească încântătoare nuvele, cu simplitatea de povestire a vorbirii. Arta sa cea mare e să pară că n'are nici artă, nici un sistem, nici măcar o anumită grijă sau precauțiune, care e necesară celui care se pune în fața hârtiei albe.

D-l Brătescu-Voinești nu se **crispează**, nu se încordează niciodată. A remarcat-o d-l Ibrăileanu într'un articol și cu drept cuvânt.

Mă gândesc la un scriitor din literaturile străine cu care l-ași putea compara din acest punct de vedere. Și nu găsesc, în ce privește felul firesc aproape nud al povestirii decât pe Stendhal.

La acela stilul nu reese din frază ci din însăși datele realității. Intre felul narațiunii și obiectul ei propriu zis nu se interpune intenția, voința de a reda literaricește. Realitatea se exprimă oarecum ea singură, fără înconjur și fără mofturi. Autorul aproape nu mai e nici măcar intermediar. El lasă lucrurile să vorbească singure. Rareori am întâlnit atâta transparență, în prezentarea unei serii de întâmplări.

* * *

D-l Brătescu-Voinești e primul și singurul scriitor român cu humor. Dacă Caragiale a fost un Voltaire ori un Molière român, d-l Brătescu-Voinești e un Dickens.

Imbinând aspectele **triste** ale vieții, cu cele vesele, înțelegând că existența e totdeauna o medie, un compromis, humorul e sentimentul cel mai natural și în aceiaș timp cel mai complect omenesc. Cel mai mare humorist — în senzul larg și adevărat al cuvântului, — a fost Shakespeare. In piesele sale, peste loviturile sinistre și acerbe ale destinului, după cea mai sguduitoare tragedie, intervine iute un bufon, ca o rază de soare după furtună, ca să asvârle peste exagerarea fatalității consolarea și împăcarea vieții. Surîzând cu simpatie și compătimire existenței, humorul o pătrunde în esența ei de cenușie monotonie. Imbinând gluma cu tristeța,

(Continuarea în pag. II-a)

râzând printre lacrimi, humoristul se dovedeşte o înaltă conştiinţă etică.

Umorist a fost şi Cehov, acela care ne-a arătat că soarta oamenilor e de obicei mijlocie între satisfacţie şi deprimare, între sublim şi ridicol, între ură şi dragoste.

Caragiale a râs mult şi, câteodată, poate a râs prea mult. Alţii, în ritm de adormitoare elegie, au plâns mereu. Cu resemnare surâzătoare, cu calm şi bunătate, cu glumă şi înţelegere, d-l Brătescu ne-a dat o serie de peisagii morale româneşti în lumina celui mai just sentiment. De lucruri exagerate, unilaterale ori prea singulare ne săturăm. De aspectele amestecate ale vieţii niciodată.

Cu duioşie, cu blândeţe, glumele şi satirele sale erau abia „tachinerii". In dosul lor o adâncă umanitate prezida. Şi iubindu-şi eroii, pe care câteodată cu tonul dragostii, îşi permitea să-i necăjească puţin, ni i-a făcut şi nouă dragi.

* * *

Făcut să înţeleagă şi urcuşurile şi scoborâşurile vieţii şi ale firii omeneşti şi apoi să aştearnă peste ele adâncă compătimire omenească, fără să cadă în dulceag sentimentalism fiindcă ştia să şi glumească câteodată, d-l Brătescu-Voineşti a înţeles mai bine, poate decât orice scriitor al nostru, firea „cea de pe urmă" a Românului. Dintre toate nuvelele sale, există una: „Călătorului îi şade bine cu drumul", care e însăşi fenomenul sufletesc românesc. Nicăeri nu e mai bine desenat Românul ca acolo. Această mică schiţă închide în ea o întreagă etnologie .Găsim acolo firea noastră, colorată oriental, de jovială bonomie; de nepăsători „bon vivant", cu bune intenţii de muncă şi activitate, dar cu slabă voinţă de realizare. Dar mai ales lipsa de grijă, traiul uşor, plăcerea de a trăi într'o ţară idilică.

Caragiale a înţeles un anumit ridicul românesc care e poate numai de suprafaţă. El a **izolat** anumite momente din firea burghezului nostru. Poate că în celelalte aspecte eroul său e simplu, de treabă, poate chiar trist şi amar. Dar de acele momente el a făcut abstracţie, le-a trecut cu vederea. N'a ales decât ceiace convenea temei sale. El ne-a înfăţişat Românul **parţial.**

D-l M. Sadoveanu a ales şi el un alt moment specific al firii româneşti. El ne-a dat suflul de epopee, de mister şi poezie.

D-l Brătescu-Voineşti nu s'a specializat în observaţia vreuneia din facultăţile ori aptitudinile naţionale. El ne-a dat Românul **global,** tipul general şi comprenhensiv al rezumatului psihologiei noastre.

Când sunt rău dispus recitesc „Călătorului îi şade bine cu drumul". Efectul e stenic ca al unui tonic nervos. Schiţa aceasta e un principiu de viaţă. Arta îşi întrece scopul său propriu: devine o terapeutică. De altfel aceasta e misiunea artei mari: să se depăşească pe sine. In majoritatea nuvelelor sale d-l Brătescu a reuşit să fie mai mult decât artist. Literatura sa e o sinteză de energie omenească; în acelaş timp un isvor de delectare şi o consolare la amărăciunea existenţei. Eroii săi ne sunt prieteni. Dar puţine opere literare obţin această favoare de a intra în intimitatea noastră. Altor autori le acordăm dreptul să ne distreze. D-lui Brătescu Voineşti acela de a ne împărtăşi necazurile. Pe el îl chemăm în momentele excepţionale, când nimeni altul nu e primit în casa ori în sufletul nostru.

MIHAI D. RALEA

Anecdote despre Bernard Shaw

Vegetarianul

Shaw n'a avut totdeauna succes cu piesele lui. In special „comediile neplăcute" i-au produs şi autorului destule neplăceri. Chiar în Germania, unde scriitorii englezi sunt foarte apreciaţi de când un critic german a descoperit acum un veac pe Shakespeare, Shaw a fost adesea fluerat. Ba la reprezentarea piesei „Eroul şi soldatul" câţi-va inşi de la galerie (probabil studenţi germani cu simpatii pentru poporul bulgar) nu s'au mulţumit să fluere, ci au început să arunce în scenă cârnaţi, cartaboşi, etc.

Shaw, care se afla între culise, a eşit pe scenă, a făcut semn să se facă linişte şi adresându-se publicului de la galerie :

— Domnilor, mulţumesc pentru cârnaţi, dar eu sunt vegetarian ; altădată vă rog să veniţi cu mere şi cu varză...

BIBLIOGRAFIE

Alexandru Mititelu: „Florenţa lui Dante" şi alte cronici italiene, Tip. „Bucovina", Bucureşti, Lei 40.

Transilvania, Anul 58, No. 12.

Universul literar, Anul XLIV, No. 4.

A apărut *„Viaţa Românească"* Anul XIX, No. 10, 11, 12, cu următorul sumar :

Lucia Mantu : Pagini răzleţe ; Ferdinand Tönnies : Necker asupra opiniei publice ; Mihail Sadoveanu : Demonul tinereţii, — Istorisirea Zahariei fântânarul ; Ionel Teodoreanu : Ochii verzi ; I. Petrovici : Lacuri alpestre; D. V. Barnovschi : Cărvunarii ; Dragoş Protopopescu : Iarmarocul metehnelor ; I. Pillat : Atice ; Mihai D. Ralea : Centenarul romantismului ; M. Sevastos : Cronica teatrală (Bucureşti) ; etc. etc.

O. FARB
FABRICA DE TAMPLARIE DE MOBILE ŞI BINALE
EXECUTĂ:
Dormitoare, Sufragerii, Herenzimmer
Instalează Bodegi,
Interioare de Magazine
şi Decoraţiuni interioare
BUCUREŞTI
Calea Şerban Vodă No. 159
Casă proprie

Feriţi-vă de boli!
Knorr
Anemia, Debilitate, Nervozitate, Reconvalescenţa
Slăbiciuni generale, Limfatism, Tuberculoza.
Dispepsie, Ameţeli, Constipaţiune, Enterite
la Copii şi Adulţi, Tineri şi Bătrâni.
NU LE TRATAŢI CU MEDICAMENTE VĂTĂMĂTOARE ORGANISMULUI
FACEŢI O CURĂ CU „CACAO" „FULGII" FĂINURILE „KNORR"
ŞI VĂ VEŢI VINDECA COMPLECT. OBSERVAŢI PE FIECARE PACHET MARCA „KNORR"
DE VÂNZARE LA FARMACII, DROGHERII ŞI COLONIALE LITERATURA GRATIS LA CERERE DELA SAM. LÖBL & FIU BUC. BUL. MARIA 36

Există o criză a teatrului?

Nu numai la noi, dar şi aiurea se vorbeşte de la o bucată de vreme despre o criză a teatrului. Nu încape nici o îndoială că întreprinderile teatrale merg greu, că unele sânt silite chiar să lichideze şi că cele care reuşesc să ducă la bun sfârşit o stagiune, o fac cu sacrificii demne nu numai de admiraţie, dar uneori chiar şi de compătimire. Este însă o greşală să se dea în seama crizei economice şi numai în seama acesteia criza teatrului de azi.

Desigur că din toate artele teatrul este singura în funcţie de public. Poezia, pictura şi muzica sânt cu putinţă şi fără de controlul publicului. Arta este fireşte în funcţie de societate, de mediul productiv, de legătura directă a creatorului cu împrejurările care o influenţează şi cu lumea căreia i se adresează. Ea poate însă fi într'o anumită privinţă independentă de public. Dacă vrea, poate să nu ţie seamă de capriciile actualităţii, se poate menţine în cea mai demodată tradiţie, sau o poate depăşi pe aceasta însuşindu-şi formele cele mai revoluţionare. Sânt scriitori, pictori şi muzicanţi cari sfidează gustul contimporan. Alţii îl înfruntă chiar cu dispreţ şi abnegaţie, renunţând la succesul care răsplăteşte şi consacră.

Teatrul e o artă mixtă şi vulgară. El nu poate fi conceput fără o legătură directă cu publicul. Ca spectacol el nu poate exista fără spectatori. Ce-ar fi de pildă dacă teatrele urmărind un anume ideal de artă — şi e neîndoios, lucru nobil să urmăreşti un ideal de artă — s'ar încăpăţâna să joace înaintea uşierilor şi pompierilor înspăimântaţi sau adormiţi? Intre sală şi scena trebuie să existe o desăvârşită solidaritate. Fie că scena îşi impune punctul ei de vedere, fie că sala şi-l impune pe al ei, spectacolul e în funcţie de public şi publicul în funcţie de spectacol.

Teatrul este deci o artă socială. El nu se adresează individului, ci massei. Directorul, actorul, poetul sânt numai interpreţii miilor de anonimi, cari vin să vadă realizate plastic propriile lor patimi şi lupte, izbânzi şi înfrângeri. Oridecâteori teatrul a trecut prin epoci de mare înflorire, el a fost oglinda fidelă a preocupărilor masselor populare. Teatrul Shakespearean, cu acea beţie de conflicte şi patimi, cu sumbrele lui tragedii sau cu râsul sănătos al comediilor sale, a corespuns mentalităţii şi atmosferei generale a epocei sale. Drama burgheză, care a dat o atât de grea lovitură teatrului clasic, n'a eşit numai din cabinetul de lucru al lui Diderot sau Mercier, n'a reuşit să se impuie fiindcă aceştia o recomandaseră în pasionatele lor pledoarii critice, ci fiindcă noua clasă burgheză care se forma şi-şi impunea o autoritate netăgăduită la jumătatea veacului al optsprezecelea, găsea în drama sentimentală şi patetică a dramaturgilor burghezi nu numai o oglindă fidelă a preocupărilor ei zilnice, dar şi un mijloc de propagandă a ideilor cari o stăpâniau. In definitiv teatrul modern şi contimporan e o continuare cu variante infinite a aceluiaşi teatru burghez ce s'a încetăţenit în cultura şi civilizaţia veacului al optsprezecelea.

Există azi o solidaritate între public şi spectacol?... Sânt oare spectacolele de astăzi o expresie sinceră a preocupărilor populare? Dacă da, atunci o criză a teatrului în largul înţeles al cuvântului, nu există. Căci se poate oare vorbi într'adevăr de o criză a teatrului — şi prin teatru trebue să înţelegem neapărat orice fel de spectacol de artă — când cinematograful şi revista, şi ele desigur spectacole de artă, s'au întins ca o epidemie până în cele mai depărtate cartiere ale marilor oraşe şi în ultimul orăşel posomorât de provincie? Se poate vorbi de o criză a spectacolului, când ultimele generaţii au oroare de viaţă interioară, când ele atunci când nu populează trotuarele, populează cu siguranţă cafenelele, cârciumile şi cofetăriile?... Majoritatea publicului nu trăeşte lăuntric, ci în afară. E o tendinţă de exteriorizare pe care o întâlnim azi la toată lumea şi care face mai ales un lucru imposibil: singurătatea... Publicul este setos de spectacole... Ii este aproape indiferent felul spectacolului, cum îi este aproape indiferentă calitatea spectacolului... El cere un singur lucru: să vadă. Publicul este într'adevăr spectator. Că e spectator în viaţa publică, vizitând cu aceiaşi curiozitate o şedinţă la Cameră sau o întrunire publică, sau că e amator de circ, varieteu şi cinematograf, nu are desigur altă importanţă decât aceia de a dovedi că publicul este un blazat şi indiferent spectator al spectacolelor adevărate sau artificiale.

Dar atunci unde trebue căutată criza teatrului? In desinteresul publicului pentru spectacolele curat teatrale, în dezacordul din ce în ce mai acut care există între scenă şi sală, în lipsa de armonie între teatru şi dramă.

Intr'adevăr spectacolele obişnuite cum sânt revista şi cinematograful, satisfac suficient gustul şi curiozitatea publicului. Revista e înainte de toate cronică dialogată şi pusă pe cuplete, a actualităţii. Fiecare se poate regăsi sau poate întâlni redate umoristic evenimentele epocei, fiecare poate culege din jocul de culori, gesturi şi muzică o fărâmă de distracţie şi un pretext de veselie. Cinematograful e însă concurentul temut al teatrului propriu zis. El e spectacolul care nu cere nici o sforţare intelectuală. Creerul spectatorului cinematografic nu este supus la nici o încordare. Cinematograful impresionează şi îmbată ochiul, reuşind să turbure prin senzaţii violente simţurile privitorului. El se adresează deadreptul instinctelor. Cel mai profund şi mai literar dintre romane, se transformă în filmul cinematografic într'o alternare de situaţii pasionale, fixate decorativ în peisagii, care satisfac imaginaţia pribeagă şi ochiul lacom de privelişti al celui mai umil dintre spectatori. Sentimentalismul dulceag şi romantismul dornic de aventură şi de visiuni exotice e satisfăcut de conflictele pasionale ale scenariilor cinematografice şi de bogăţia de privelişti pline de pitoresc pe care cu atâta uşurinţă o poate oferi filmul fotografic. Devenit astfel o largă enciclopedie sentimentală şi un nesfârşit album geografic ilustrat, cinematograful devine aproape unica hrană artistică a masselor populare...

Teatrul, cu prestigiul său necontestat, cu autoritatea literară pe care i-o dă drama şi comedia şi cu autoritatea artistică pe care i-o oferă în cadrul unei montări adequate şi jocul actorului, a rămas totuşi un concurent al cinematografului. O luptă surdă a început între aceste două genuri de teatru, dintre care cinematograful putea duce treptat la complecta izolare a adevăratului spectacol de teatru de spectatori, ceeace ar fi însemnat o decadenţă şi poate o dispariţie a genului. Nu au dispărut oare marionetele, nu e în plin declin opereta, care cedează locul revistei, nu au rămas numai o simplă amintire atâtea şi atâtea genuri de spectacole?...

Era deci natural ca teatrul să reacţioneze şi să reacţioneze împrumutând, în calitate de concurent leal, unele din mijloacele cinematografului, de a stăpâni publicul. Marea desvoltare pe care a luat-o regia modernă şi rolul aproape dictatorial pe care îl joacă regisorii în teatrul contimporan se datoresc în bună parte şi cinematografului, care a făcut ca oamenii de teatru să dea o importanţă deosebită elementului spectaculos şi să încadreze drama şi jocul actorilor într'un cadru cât mai pitoresc şi cât mai variat, înlocuind pe cât o îngăduia textul, împărţirea rigidă şi monotonă a actelor, prin varietatea desmierdătoare pentru ochi a tablourilor. Incetul cu încetul teatrele de stat de pretutindeni, datorită mijloacelor materiale pe care le au la îndemână, au creat marele spectacol, cu montări multicolore şi bogate, cu repezi succesiuni de tablouri, oferind astfel spectatorului o plăcere pur vizuală asemănătoare cu aceia a cinematografului.

Se putea însă ca aceste preocupări vizuale să nu aibă repercusiuni şi asupra repertoriului? Teatrul clasic fu în parte revizuit şi adequat marilor montări, în care când variaţia tablourilor nu era posibilă, ea era înlocuită printr'o cât mai mare mişcare a elementului uman, ajungându-se la acele miraculoase înscenări ale lui Reinhardt, în care mişcările de masse cu dinamica şi elementul lor coreografic întregeau cadrul rigid al decorului unic. La aceasta se adăuga pe lângă muzică şi un plastic joc de lumini ce dădea decorului viaţă şi mişcare. Adaptările din clasici făcute în Germania de către talentaţi poeţi dramatici ca Werfel şi Hasenclever au urmat această linie de stil.

Dar şi popularitatea de care se bucură astăzi pe toate scenele mondiale repertoriul Shakespearean se datoreşte în parte spectaculosului la care el se pretează, la posibilitatea pe care o oferă regisorului de a se folosi cu cât mai largă libertate de toate mijloacele pe care technica modernă i le-a pus la dispoziţie pentru a creea feeria de culori şi de lumini, pentru care mai ales comediile lui Shakespeare sunt o excelentă canava.

Cinematograful a trebuit să recunoască superioritatea marilor spectacole de teatru şi s'a văzut concurat mai ales de music-hall şi revistă, unde elementul decorativ şi sprintena variaţie de imagini reuşiau în alianţă cu danţul nudurilor impecabile şi cu cântecul plin de superficialitate dulceagă şi sentimentală, să constituie un spectacol mai apreciat de marele public. Şi atunci cinematograful primind fireşte lupta cu teatrul propriu zis, a căutat să-l deposedeze de unele avantagii. Mai întâiu i-a adoptat o parte din repertoriu. Shakespeare a dat regisorilor cinematografici prilejul celor mai bogate şi mai variate montări. Şi ceiace scena nu putea oferi decât într'un număr limitat de tablouri, cinematograful a putut dărui marelui public într'o nesfârşită succesiune de privelişti şi situaţii. Dar nu numai la atât se reduce, precum se ştie, contactul cinematografului cu literatura. Autorii de scenarii utilizează tot mai puţin romanul foileton, şi tot mai mult literatura bună. Romanul istoric, dar mai ales romanul de aventură constituie astăzi materialul princibal pentru autorii de scenarii cinematografice. Afară de aceasta cinematograful a împrumutat dela teatru pe cei mai reputaţi artişti ai săi, reuşind astfel să atragă şi pe cei mai declaraţi inamici ai artei mute.

Cine a eşit până acum înfrântă din această luptă este drama. Orice epocă de înflorire teatrală se remarcă printr'o desăvârşită armonie între dramă şi teatru. Epocile teatrului clasic, a lui Shakespeare şi a dramei burgheze au strălucit printr'un perfect echilibru între text şi mijloacele de reprezentare la care s'a adaos fireşte şi colaborarea publicului. Dacă există astăzi o criză a teatrului ea trebuie căutată în disproporţia, în antagonismul între dramă şi scenă. Drama modernă, aceia în care palpită noua sensibilitate şi în care se oglindeşte ideologia actualităţii, aceia în care un suflet nou se frământă în căutarea unor noui zări, este ostracizată de către scenă şi mai ales de către marele public. Intrucatva poate şi pe bună dreptate. Preocupările atât de personale ale dramaturgilor moderni, individualismul lor categoric, simţul lor de răspundere artistică, îi fac aproape inaccesibili, publicului, pe care scena, pentru a-şi putea menţine autoritatea e silită să-l urmărească. Şi publicul urăşte orice preocupări ideologice serioase, el vrea distracţie, sufletul său obosit şi creerul său uzat de mecanizmul vieţii zilnice cer odihnă şi reculegere superficială. Preocupările adânci ale lui Pirandello nu pot interesa marele public. De aceia drama modernă s'a refugiat în teatrele de artă şi avantgardă, studiouri de experienţe dramatice, puse cu imense sacrificii la dispoziţia amatorilor şi a criticei. Drama modernă a reuşit să smulgă consacrarea criticei, nu însă şi pe aceia a publicului. Căci publicul iubeşte pe Verneuil, Schontau, Iosephine Baker, iar Pirandello şi Shaw, François de Curel şi Georg Kaiser, O. Neil şi Hasenclever rămân în seama elitei intelectuale şi a posterităţii. Actualitatea, când nu consumă film şi revistă, se mulţumeşte cu farsa şi comedia de situaţii, care provoacă râsul până la lacrimi burghezilor bine hrăniţi.

In acest antagonism între drama adevărată, acea dramă care urmează moştenirea lui Ibsen şi Strindberg, şi între scena sclavă a spectaculosului şi a râsului timp şi popular trebuie căutată adevărata criză a teatrului. Căci antagonismul acesta duce la izolarea adevăratei drame de teatru şi la degenerarea scenei după bunul plac al marelui public, al cărui gust eclectic, superficial şi instabil, nu va putea decât cu greu restabili armonia între dramă şi teatru.

Care ar putea fi viitorul teatrului în urma acestui haos care merge crescând, cucerind public şi teatru e greu de spus. Căci sau vor capitula dramaturgii, lăsându-se conduşi de public şi regisori, cum e cazul celor mai mulţi azi, sau va evolua publicul eşind din nevroza de astăzi, părăsind cinematograful şi reîntorcându-se la teatrul de artă adevărată şi va sili astfel pe oamenii de teatru să reintegreze drama în drepturile ei în parte uzurpate. Din această dilemă socotesc că drama şi teatrul nu vor putea eşi. Căci fără o armonizare a lor şi o solidarizare a publicului spectator cu ele, adevărata înflorire dramatică şi teatrală nu poate fi.

ION SAN-GIORGIU

INTERESANTA
Distractivă Instructivă
Biblioteca
„DIMINEAŢA"
—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—
Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă
AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zîna apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hinu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazu 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea**, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păiajenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust**, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana**, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofmann.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Heinrich Mann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Vsevolod Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.
Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.
De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

Un miracol bine venit

Mama nu mai putu dormi de când își pierduse băiatul. Ea cosea lângă lampă, gândindu-se la cămașa lui și la mânile lui încrucișate pe piept, bătrânește, și nu-i venea să creadă că într'adevăr el ieșise singur din casă și singur intrase în pământ. Atâta nedreptate cugetul ei fraged și curat nu învățase că este cu putință și biata femeie începuse să se înfricoșeze că mai trăește. O răutate nevăzută îi stricase bucuria de a fi rodit și de-a-și purta rodul ascuns la sân ca o portocală.

Ascultase ea, cu îndoială, sfatul uitării. Cum putea să uite, când fiecare mădular își aducea aminte, fără voia ei, de făptura lui furată tâlhărește, într'o noapte, ca toate nopțile petrecute de-atunci cu acul în pânzeturi, o lacrămă și o împunsătură, mută și lacrima și acul mut? Ea știa cine-i răpise copilul: Dumnezeu. Și trebue să-i fi fost și lui rușine de fără de legea lui, căci făcătorul a toate și al luminii, stăpânul de peste stele, izvoare și soare, a venit și el, să o jefuiască în puterea nopții, pe întunerec, ca un hoț pământesc.

Mâna mamei mai păstra căldura trupului rotund și între degete rămăsese trecerea firelor de păr gros, din mângâierile de adormire, ca în dinții unui pieptene de fildeș. Pieptul nu putea să uite locul unde odihnise timp de trei ani, cu zi și cu noapte, capul lui, ca într'o perină adâncită. Ochii lui se închideau de somn dedesubtul sprâncenelor subțiri ca ața neagră, brațele adormeau încet, obrazul se învecina cu subsuoara, în fiecare zi, în legănările mamei, clătinată fericit în țărm ca o barcă. Dar buzele ei, care l-au sorbit în câte cinci sărutările deodată, ale celor cinci simțuri strânse împrejurul lui ca niște doici în feciorie, puteau ele să-l dea uitării? Dar puteau să-l uite țâțele darnice, care își trecuseră unul după altul, necontenit, boaba de strugure, stoarsă de lapte prin gura lui trandafirie? Putea să-l uite pântecul ei, pustiit de vântul negru, după ce purtase, ca un mușuroi de păpușoi, o holdă care s'a uscat, la netimp și s'a risipit? Vânătorul bate cu pușca porumbiștea; lucrul cel ce umblă prin întunerec a vânat în viața ei și i-a sângerat cu viața iepurelui țarinei, curmată, cocenii suspinători și dovlecii, târâți de-abușile, ca niște prunci cu frunțile mari, printre mușuroaie.

Inima ei se frământa aci, dedesubt, oarbă ca o cârtiță care vrea să bea o gură de aer, fără să-și izbească vederile de lumină și sfredelește lutul în loc. Cârtițele pribegeau toată vremea prin câmpia dureroasă a sufletului ei, pe dinlăuntru. Pânza la care cusea fără trebuință e udă toată până la ziuă, acul obosește, firul se culcă, pipăitul își pierde vioiciunea, ochii înghețați de nesomn încremenesc fără să mai vadă, și lacrimile lor, de noapte, s'au sfârșit. Dimineața poartă însă de grijă celor ce plâng: face rouă și umple lacrimile din nou.

Intr'o noapte, târziu, Mama auzi zgomot în curte și crezând că s'au sculat găinile, înșelate de creșterea lunii, dete perdeaua de-oparte și nu-i veni să creadă că vede cele ce vedea. Scânteierea lunii sporise și curtea era îmbrăcată într'o strălucire pogorâtă din ceruri într'adins. Câteva mii de cocori cu penele de culoarea văzduhului se aflau în bătătură și ascultau cu ciocurile ridicate, ca niște spade la un jurământ, cuvântarea șoptită a cuiva, care ședea în curte. Mama trecu în odaia din față, ca să vadă cine vorbește și se uimi. Insuș Dumnezeu, întocmai cum îl povestesc icoanele, se arăta în ogradă — și pentru că picioarele lui nu trebuiau să atingă pământul, de atunci de când l-a blestemat, el sta pe un tron, care pogorâse, odată cu dânsul din veacul ce va să vie. Dumnezeu nu se poate muta niciodată din loc fără jilț, și fără îngeri. Intr'adevăr, mii din aceștia, unii cât vrăbiile, alții cât porumbeii, și cucii, roiau în jurul Scaunului, în stoluri adânci, cântând bisericește. Călugărițe în straie albe, cu mâinile nevăzute din stihare și cu picioarele mai scurte decât poalele lor de argint și in, se mișcau prin aer ca niște salcâmi adiați prin floare. Dincoace, bărbile albe, ca niște patrafire de zăpezi, arătau pe schivnicii care făcuseră în viața lor ascultări aspre și se munciseră pe piatră în genunchi. Armate nemăsurate de sfinți, de apostoli și mucenici, se vădeau, după licărirea creștetului lor, purtător de-o creastă subțire aurie, umplând satul și lumea întreagă, până la marginile nepășite ale uscatului și poate că și peste ape. Parcă un vânt ar fi trecut peste un șes de candeli și le-ar fi ascuns câte o clipă: din când în când se stingea totul și numaidecât după aceia scăpăra și învia din nou.

— Petre, zise Dumnezeu, te-am adus acasă cu alai ca să te dăm Agafiei înapoi. — In ceruri este obicinuința de-a nu copilări cuvintele nici pentru prunci și de a-le da și lor nume întregi și scrise ca în Scriptură, pentru unchești.

La geamurile odăii din față descrescu lumina și icoana Judecătorului pieri, nu s'a putut vedea unde. Insă în dreptul ușii mai stătură puțin cocorii, dela care își lua rămas bun Petrică, în cămașe și pieptănat cu cărare, așa cum fusese îngropat.

— Umblați sănătoși, le zise copilul, care înainte de-a fi fost adus în lumea de apoi, începuse să grăească, mâncând unele crîmpeie din cuvinte.

Nu mai încăpea greșală. Se întorsese acasă Petrică In dosul ușii mama aștepta, tremurând ca nu cumva să fie un vis. Crăpase ușa puțin și când Petrică se pregătea să bată'n lemn cu pumnul lui cât o castană, ca să nu-i doară mâna, mama s'a repezit la el, l-a ridicat în brațe, și s'a ascuns cu băiatul în odaia de lucru. Acolo zăceau pe jos sute de talaze încălecate de pânză albă.

Când închise ușa se auzi o mare fâlfâire de aripi, ca și cum toată pânza lucrată zbura către ceruri. El puse capul pe sânul mamii și adormi omenește, obosit de lumini și de Raiuri... In cutia mesii, mama i-a păstrat arșicele, pe care o să i le dea mâine dimineață. Și mingea. Și un urs de cartifea verde.

Această minune nu s'a mai făcut pân'atunci nici nu a fost făcută din nou, de atunci încoace, ca un băiat frumos să se întoarcă lângă mama lui după ce a murit. Dar nici Dumnezeu nu e nedrept și rău întotdeauna și face și el cum poate mai bine ca nici să nu nesocotească legile sale, dar nici să nu lase să moară de tristețe și singurătate o mamă care nu-și poate părăsi durerile și copiii.

T. ARGHEZI

A. CEHOV

Sancta Simplicitas

La părintele Sava Jezlov, bătrânul paroh al bisericii Sfintei Troiți, sosi pe neașteptate fiul acestuia, cunoscut avocat din Moscova. Bătrânul văduv și singuratec, zărindu-și unicul copil, pe care nu-l văzuse de vreo doisprezece — cincisprezece ani, chiar din ziua când l-a petrecut la universitate, se îngălbeni, se cutremură din tot trupul, înlemni. Bătrânul nu mai putu de bucurie și fericire.

Seara, în ziua sosirii tatăl și fiul stăteau de vorbă. Alexandru mânca, bea și simțea în toată ființa-i, lumină și căldură.

— Dar știi că e nostim aici, la tine! — zicea tânărul în culmea mulțumirii, sucindu-se neastâmpărat pe scaun. Liniștit, cald, și miroase a ceva patriarhal. Zău, e bine!

Părintele Sava cu mâinele la spate și vădit fudulindu-se față de bătrâna bucătăreasă, că are un fiu așa de mare și de galant, se învârtea pe lângă masă și, de hatârul musafirului, căuta să-și ia ton de „învățat".

— Așa's, dragă, faptele... — Zicea părintele. — A eșit anume așa, cum am dorit și eu în inima mea: și eu și tu — amândoi am mers pe aceiași cale a culturii. Tu la universitate, eu am sfârșit academia de la Chiev. Da-a! Numai că nu știu cum o mai fi azi prin academii. Pe vremea mea se stăruia mult asupra clasicismului și se învăța chiar limba ebraică. Dar acuma?

— Nu știu. Tătucule, ai un morun îndrăcit. M'am săturat, dar tot am să mai mănânc.

— Mănâncă, mănâncă. Tu trebue să mănânci mai mult, fiindcă munca ta e intelectuală, nu fizică... hm.... nu fizică. Tu ești universitar, lucrezi cu capul. Stai mult la noi?

— N'am venit să stau. Eu, tătucule, întâmplător, știi, ca un deus ex machina. Am venit aici numai ca să apăr pe primarul vostru. Cred că știi, mâne aveți judecată.

— Așa-a... Va să zică faci parte din breasla judecătorească? Jurisprudent?

— Da, sânt avocat jurat. 1)

— Așa... Dă Doamne. Ce grad ai?

— Zău nu știu, tătucule!

„L-ași întreba de leafă, — se gândi părintele Sava: — dar la ei asta e o întrebare indiscretă. Judecând după îmbrăcăminte și din punct de vedere al ceasornicului de aur, trebuie să fi primind peste o mie". 2)

Bătrânul și avocatul mai tăcură.

— Nu știam că ai așa morun, că veneam anul trecut, — zise fiul. — Am fost anul trecut pe aici, nu departe, în capitala guberniei voastre. Caraghioase orașe aveți voi pe aici!

— Adevărat caraghioase, nici nu face să... — conveni părintele Sava. — Ce să le faci? Departe de centrele intelectuale... prejudecăți. Incă n'a pătruns civilizația...

— Nu asta... Ascultă ce caraghiozlâc s'a întâmplat cu mine. In capitala voastră intru în teatru, merg la cassa de bilete. „N'are să se ție spectacolul, zice unul, fiindcă nu s'a vândut încă nici un bilet". Intreb: cât e la dumneavoastră venitul seral? Zice, trei sute de ruble! „Spune, zic, să joace, plătesc eu trei sute"... De urît, plătii trei sute de ruble, dar când am început să privesc sfâșietoarea dramă, mi s'a făcut și mai urît... Ha-ha!

Părintele Sava se uită cu neîncredere la fiu-său, se uită la bucătăreasă și pufni în mânecă.

„Mare mincinos!" — se gândi părintele.

— Șurenca, d'apoi de unde ai luat tu trei sute de ruble? — întrebă cu sfială.

— Cum de unde? Din buzunar, se înțelege...

— Hm. D'apoi — scuză-mă pentru o întrebare indiscretă — câtă leafă ai tu?

— După împrejurări... Unii ani câștig și până la treizeci de mii alte ori nici douăzeci. Sânt ani și ani...

„D'apoi minte!... O-ho-ho-ho! Grozav mai minte!" — Se gândi părintele Sava, râzând cu hohot și uitându-se cu înduioșare la fața îmbujorată a fiului. — „Ce tineret mincinos! O-ho-ho-ho! Auzi: treizeci de mii!" — E de necrezut, Șurenca! Scuză, dar... ho-ho-ho... treizeci de mii!... Cu așa bani poți clădi două rânduri de case...

— Nu crezi?

— Nu că nu cred, dar așa... cum să mă exprim... ai luat-o prea, știi... O-ho-ho-ho!... Bine, dacă primești tu atâția bani, ce faci cu ei?

— Ii cheltuesc, tătucule... In capitală, dragă, viața e îndrăcită. Aici îți trebuie o mie, acolo cinci. Țin cai, joc cărți... chefuesc câte odată.

— Așa... Dece n'ai strânge?

— Cu neputință... Eu am altfel de nervi. Să adun (avocatul oftă)... Nu-s stăpân pe mine. Anul trecut am cumpărat la Poleanca o casă cu șaizeci de mii. Tot ar fi un sprijin la bătrânețe! Și ce crezi? Nu trecură nici două luni după cumpărare, și a trebuit s'o pun la credit. Am pus-o, și toți bănișorii — jiu-uchi! O parte la cărți, o parte cu chefurile...

— O-ho-ho-ho! Ce minciuni! — făcu bătrânul înecându-se de râs. Nostim mai minte!...

— Nu mint, tăticule!

— Dar par'că se poate pierde, sau bea o casă?

— Se poate bea nu numai o casă, ci și globul pământului. Eu mâine zmulg dela primarul vostru cinci mii. Simt că nu le duc până la Moscova. Așa mi-a fost zodia... planida...

— Planeta, — îndreptă părintele Sava, tușind și uitându-se cu demnitate la bătrâna lor bucătăreasă. Scuză-mă Șurenca, dar eu mă îndoesc de cuvintele tale. Și pentru ce primești tu asemenea sume?

— Pentru talent.

— Hm... Vreo trei mii poate îi fi primind, dar treizeci de mii... sau, să zicem, să cumperi case... să mă ierți... mă îndoesc. Dar să lăsăm asemenea discuții. Spune, cum e pe la voi, pe la Moscova? Trebue să fie vesel! Cunoștinți ai multe?

— Foarte multe. Mă cunoaște toată Moscova.

— O-ho-ho-ho! D'apoi minte!.. O-ho-ho-ho! Mare minuni povestești dragă!

Mai vorbiră mult în felul acesta tatăl și fiul. Avocatul mai povesti despre însurătoarea sa cu o zestre de patruzeci de mii descrie călătoriile sale la Nijni, divorțul care l-a costat zeci de mii; bătrânul asculta, își pleznea palmele, râdea cu hohot.

— Ce mai minciuni! O-ho-ho-ho! N'am știut Șurenca că ești așa de meșter la palavre. O-ho-ho-ho! Să n'o iai în nume de rău. E o distracție să te ascult. Vorbește, vorbește....

— Dar eu prea am lungit vorba, — sfârși avocatul, sculându-se dela masă. Mâine e procesul, și eu încă n'am citit dosarul. La revedere.

După ce petrecu pe fiu-său în odaia de dormit, părintele Sava se lăsă pradă bucuriei.

— Ai văzut? A? — Șopti bucătăresei. Ce zici? Universitar, umanitar, emancipat, dar nu s'a rușinat să viziteze pe bătrân. Uitase de tată-său, și deodată și-a adus aminte. Deodată!... Și-a zis: ia să văd ce-mi mai face ghiujul?... O-ho-ho-ho! Bun fiu! Așa fiu... Dar ai băgat de seamă? Cu mine e ca și cu unul de seama lui... Vede în mine pe un învățat, ca și dânsul! Va să zică, înțelege! Păcat că n'am chemat pe diacon, l-ar fi văzut și el...

Vărsându-ș prisosul de fericire în fața bătrânei, părintele Sava se apropie pe vârful degetelor de odaia de dormit și se uită prin gaura cheii... Avocatul stătea lungit în pat și, fumând o havană, citea un caet gros. Lângă el, pe o mesuță, era o sticlă cu vin, pe care părintele Sava mai înainte n'o văzuse.

— Pentru o clipă, să văd... dacă ți-i comod, — bolmoji bătrânul, intrând. Ți-i comod? Ți-i moale? Eu zic să te fi dezbrăcat.

Avocatul bodogăni ceva și se întunecă puțin. Părintele Sava se așeză la picioarele lui și căzu pe gânduri.

— Aș-aș, — începu după o tăcere. Mă tot gândesc la vorbele tale. Pe de o parte îți mulțumesc că ai bucurat pe un bătrân, pe de altă parte, ca tată și... ca om cult, nu pot să tac și să mă abțin dela o observație. Tu, știu că ai glumit la masă, dar tu știi că și credința și știința au condamnat minciuna, chiar în glumă. Khă... Am o tusă. Khă... Scuză-mă, dar sânt tată. De unde vinul ăsta?

— L-am adus cu mine. Vrei? Un vin bun, opt ruble sticla.

— O-opt? Ce minciună! — Iși lovi palmele părintele Sava. O-ho-ho-ho! Dar pentru ce să plătești opt ruble? O-ho-ho-ho! Eu îți cumpăr cel mai bun vin cu o rublă sticla. O-ho-ho-ho!

— Hai, șterge-o, moșnege, mă împiedeci... Hai!

Bătrânul, râzând încet: hi-hi-hi, și plesnindu-și palmele, eși și închise ușa. Pe la miezul nopții, după ce-și citi pravilele, și comandă bătrânei masa pe a doua zi, părintele Sava mai dădu odată prin odaia fiului.

Fiul continua să citească, să bea și să fumeze.

— Timpul de dormit... dezbracă-te și stinge lumânarea... — zise bătrânul, aducând în odaia fiului miros de tămâe și de lumânare arsă. Ceasul e douăsprezece... Asta-i a doua sticlă? Oho!

— Fără vin nu se poate, tătucule... Dacă nu te-ai montat, nu faci treabă.

Preotul se așeză pe pat, tăcu, apoi începu:

— Așa-i povestea... M-da-a... Nu știu dacă oi mai fi în viață, dacă te mai văd vr'odată; de aceea ar fi mai bine, dacă ți-aș exprima azi chiar, voința mea... Uite ce e... In toți acești patruzeci de ani de slujbă, mi-am adunat o mie cincisute. Când oi muri ia-le, dar...

Părintele Sava își suflă nasul și continuă:

— Dar nu le toca, păzește-le... Și te rog, după moartea mea, trimitei nepoatei Varenca o sută de ruble. Dacă nu ți-o părea rău, și Zinaidei vreo douăzeci de ruble. Sunt orfane...

— Trimite-le tu toate cele o mie cinci sute... Eu n'am nevoe, tătucule...

— Minți?

— Serios... Tot am să le... toc...

— Hm. D'apoi eu le-am strâns! — se supără părintele Sava. Pentru tine doară am adunat fiecare copeică.

— Bine, le pun sub geam... ca semn al iubirii părintești. Altfel n'am nevoe... O mie cinci sute... He-e!...

— Dă, cum vrei... Dacă știam, n'adunam, nu mă străduiam, nu... Dormi!

Părintele Sava binecuvântă pe avocat și eși. Se simțea atins puțin. Tonul negligent, indiferent al fiului față de economiile sale de patruzeci de ani, îl umiliră. Dar sentimentul de jignire și umilire trecu în curând... Bătrânul se simți din nou atras spre fiu, spre a mai flecări, a mai vorbi din „știință", pentru a-și mai aminti cele trecute; dar n'avea îndrăzneala să deranjeze pe un avocat celebru. Umblă cât umblă prin coridoarele întunecoase, se gândi cât se gândi, și eși în antreu, ca să mai vadă blana fiului. Ne mai stăpânindu-și fericirea părintească luă blana cu amândouă mâinile și începu s'o îmbrățișeze, s'o sărute, s'o binecuvinteze, par'că-ar fi fost nu o blană, ci însuși fiul, „universitarul"... Să doarmă, era cu neputință...

(Trad. din rus. de A. Frunză)

1) Ceva analog cu franc. „avoué". (N. trad.)

2) O mie de ruble pe an, salarul obișnuit al unui funcționar mijlociu. (N. trad.)

IN LARG

Desprinde-te din ancoră, vapor,
Și du-te peste ape, ca un gând, —
Să te găsești în larg, acolo, când
Vei auzi un țipăt de cocor.

De val ca și de vânt vei fi isbit,
Ca toți ce nu pot sta lângă pământ, —
Dar înfruntând în larg și val și vânt,
Să odihnești cocorul obosit.

1928. D. N. TEODORESCU

PIANELE și PIANINELE

DIN UZINELE

LAUBERGER & GLOSS

se bucură de renume mondial, fiind cele mai perfecționate

LARGI INLESNIRI DE PLATĂ

Depozitul general pentru România

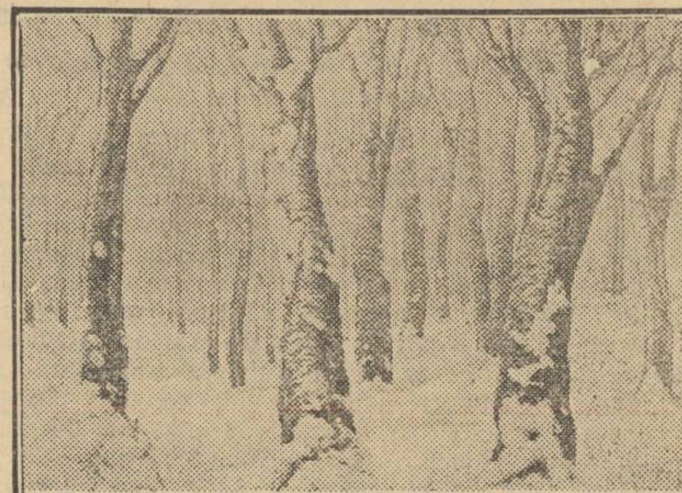
BUCUREȘTI

Calea Victoriei, No. 77

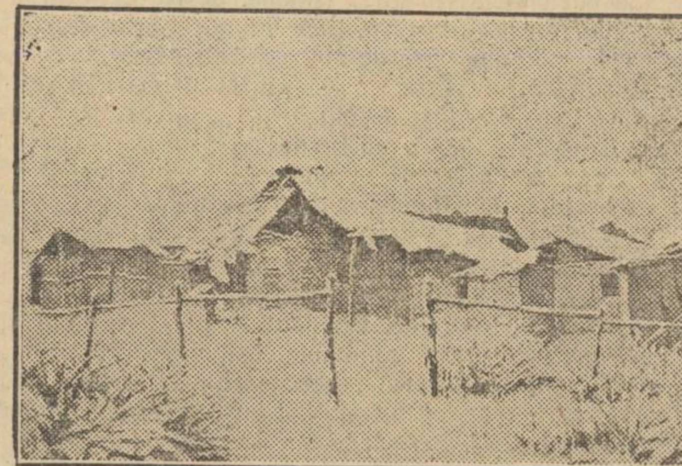

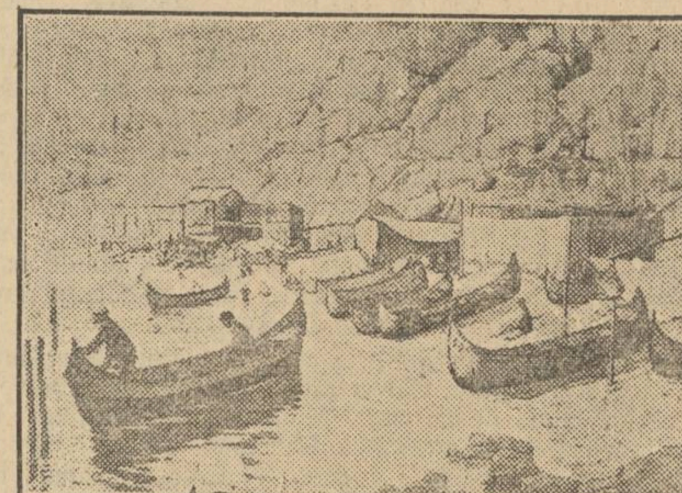
Expoziția N. Tempeanu

Iarnă

Peisagiu

Plajă

Expoziția M. W. Arnold

Din Balcon

In sinagogă

Mari curtezane și vestiți libertini

după Emilio Gante și E. Armand

EVUL MEDIU : — Moravuri populare și eclesiastice

Obscură și haotică, perioada Evului-mediu e cuprinsă între secolul al cincilea și al cincisprezecelea. Cronicile alcătuite în mânăstiri trebuesc cercetate cu atenție, pentru a deosebi adevărul de minciună. Toată puterea era în mâinile clerului și ale nobilimii. Poporul a început să se agite pentru libertate, abia prin secolul al unsprezecelea. El a păstrat în bună parte moravurile păgâne și onora pe unii zei lubrici, pe cari îi putem vedea sculptați în catedralele creștine. Astfel, în catedrala din Anvers era păstrată o relicvă numită „Saint-Prépuce", un ciudat fetiș creștin care amintește cultul lui Priap. In Belgia și în Franța de Nord, bărbații și femeile lucrau vara pe câmp, desgoliți — și nu primeau să fie moralizați de călugări fățarnici. Flamanzii din sec. XII-lea, porneau în procesiuni dela Maestricht la Louvain; aceste „plimbări" nu erau mai prejos de saturnalele sau bacanalele romane; femeile, despletite, aproape goale, jucau în hore lascive. Băile Flandrei erau demne de termele Romei; libertinii de ambe sexe se întâlniau acolo. Dar și mânăstirile mixte nu serveau la altceva: în secolul al XIII, călugării au fost despărțiți de „călugărițe". Vechea cale romană care ducea din Boulogne, prin Reims până în Flandra și Colonia, a fost numită Calea Preoților, străbătută de armată, de călugări și de prostituate.

Asupra moravurilor clerului medieval s'au păstrat destule anecdote veridice, cari evidențiază cât de relativă era austeritatea lor. La conciliul din Reims, Ludovic IX a acuzat pe preoți de sodomie. Bondael, în pamfletul său flamand. *Niwe Doctrinael,* condamnă poligamia preoților, iar călugărițelor le reproșează „rochiile atât de strâmte, încât ele par goale". Autorul descrie corupția ce domnia printre femeile flamande și practicile lor secrete, pentru a evita urmările lubricității lor. Aceleași moravuri sunt descrise de Le Musuit, în ce privește țara valonă. Clerul era atât de ignorant, încât mulți prelați, neștiind să scrie, semnau numai cu o cruce. Clericii cari știau să scrie, aveau obiceiul să radă textul manuscriselor lui Cicero, Salustiu și ale altor autori latini și să scrie deasupra viețile sfinților. Multe din aceste manuscrise numite *palimpseste,* au fost mai târziu restabilite în forma lor dintâi. Multe lucrări vechi au fost nimicite în incendiul din Constantinopol, provocat de Cruciați în 1204. Barbarii au distrus mai puțin decât creștinii. Monumentele romane erau pulverizate cu o bucurie maladivă. Astfel, Sfântul Martin din Tours a străbătut Galia năruind templele și măcinând frumoasele statui de marmoră ale zeilor vechi ; acelaș lucru l-a făcut Sfântul Trofim, cu statuetele amfiteatrului din Arles.

Cruzimea regilor și a preoților creștini nu era mai prejos decât a păgânilor. Clovis gâtuia cu mâna lui pe adversari, chiar rude de aproape. Poligamul Chilperic tortura victimile, înainte de a le ucide. Canoanele Bisericei opreau pe preoți să verse sânge; de-aceia, ei ucideau dușmanii cu măciuca. Așa făcea episcopul din Beauvais, Philippe de Dreux, vestit prin jafurile și cruzimile lui. In secolul XI, „ereticii" erau spintecați, jupuiți, trași în țeapă. Constanța, soția lui Robert cel Pios, pocăită la bătrânețe după o viață destrăbălată, ardea de vii pe manicheeni ; pe fostul ei confesor, călugărul Etienne, l-a tras în țeapă; altora le-a sfâșiat pieptul și pântecele cu cleștele înfierbântat...

Istoria a condamnat precum se cuvine, pe un Tiberiu, pe un Neron, pe o Mesalină. Călăii desfrânați din Evul-mediu nu sunt însă cunoscuți. Femeia episcopului Priscus, pornia cu servitoarele ei să forțeze ușile, la celulele călugărilor. Episcopul Cautin era atât de bețivan, încât trebuiau patru oameni ca să-l ridice dela masă. Văduva crudului episcop din Mans, Bodégésile, în furia ei sadică „tăia bărbaților părțile naturale, odată cu pielea pântecelui, iar femeilor le ardea cu fier înroșit părțile secrete ale corpului lor".

Carol-cel-Mare a încercat zădarnic să înfrâneze luxura clerului. El însuși a avut nouă soții, pe cari le-a înlăturat fără motiv serios. Pe frumoasele lui fiice le mărita cum voia și le păstra lângă dânsul; aceasta ar fi un indiciu asupra legăturilor sale incestuoase. Un prefect al palatului supraveghea din ordinul lui, pe membrii familiei imperiale.

In ale sale *Estudios sobre la Edad Media,* Pi y Margall a descris moravurile din Evul-mediu european. Redăm un rezumat al punctului său de vedere: „In societate, domină în general o prostituție fără frâu, o lăcomie desgustătoare, o cruzime înspăimântătoare. Prostituția nu e numai tolerată, ci sancționată în mod legal. In fiecare regat ea își are statutele ei, în fiecare sat casa ei, în fiecare oraș templul ei. Ea face parte integrantă din armate și o urmează până în țara Sfântă; în urma ei, ea tărăște incestul, bestialitatea, sodomia... Ea exploatează izolarea mânăstirilor în folosul adulterului — și are ca directoare o „stareță". Aceste concluzii ale lui Pi y Margall sunt confirmate de fapte. O ordonanță a lui Ioan II, păstrată în Archivele Sevilei, precizează că multe mânăstiri au devenit lăcașuri de desfrâu; prostituate de meserie s'au ascuns sub haine de călugărițe. Articolul 31 din această ordonanță le interzice traficul sub forma asociației religioase și le trimite „la locul de desfrânare publică." Intr'o tragicomedie a lui Rojas: *La Celestina* (dela finele sec. XV.), se găsesc informații sugestive asupra moravurilor libertine din Spania.

Obscenitățile sculptate, din catedrale, dovedesc că arta păgână consacrată lui Venus și Priap, s'a menținut prin voința poporului, care s'a împotrivit castității silnice pe care creștinismul medieval a vrut s'o impună în Europa centrală și meridională. Sculpturile realiste cari împodobesc portalurile și coloanele catedralelor, erau poate o stigmatizare a păcatelor marilor demnitari civili și eclasiastici; sau, poate, prin ele poporul își cerea dreptul de a face la fel. Catedrala era pe atunci singura tribună a poporului.

Turnul Nesle ; Curtea Minunilor

Turnul Nesle, un castel înalt de 25 metri, se înălța lângă Sena, în fața turnului Luvru. A fost dărâmat în 1663. Legenda acestui turn a servit lui Alexandru Dumas pentru un roman celebru. El e un simbol al orgiilor princiare din Evul mediu. Acest turn după legendă, ar fi fost reședința secretă a trei prințese frumoase: Marguerite de Bourgogne, Jeanne de Poitiers și Blanche de La Marche. Ascunse după fersetrele zăbrelite, ele pândiau pe studenții cari frecventau cartierul; alegându-și fiecare câte unul, ele trimiteau un paj care știa să-i rețină cu vorbe mieroase și făgădueli aurite. Cei trei aleși erau conduși la castel; prințesele îi primeau cu grație, îi ospătau bine într'o sală fastuoasă. Când vinurile, în cari au fost dizolvate și anumite prafuri ațâțătoare, își făceau efectul, studenții erau duși în altă sală—un fel de boudoir—și orgia începea. Concediându-și oaspeții, ei cădeau în mâinile unor sbiri cari n'aveau alt rost decât acel de a-i înjunghia, de a-i coase într'un sac și de a-i arunca în Sena. In alte nopți, aceste scene se repetau cu alți amorezi universitari.

Istoricește, e stabilit că aceste trei prințese au fost judecate în fața Parlamentului, pentru adulter. Marguerite și Blanche au fost condamnate la închisoare aspră, pentrucă au avut ca amanți pe cavalerii lor de serviciu. Ele au fost torturate pentru a mărturisi „că au săvârșit crima adulterului, timp de trei ani, în locurile cele mai sfinte". Mulți membri din nobilime au fost compromiși cu ocazia acestui proces și condamnați, în taină, la moarte. Louis le Hutin, rege al Franței și soț al Margaretei, voind să se căsătorească cu o verișoară, Clémence de Hongrie, a făcut ca Margareta să fie înăbușită între două saltele.

Această legendă a turnului Nesle, vădește în orice caz puterea arbitrară a regilor și prinților din Evul-mediu. Luxura poporului era pedepsită cu cruzime, dar acea a clerului și a Curții se desfășura în voie. Orice dorință a regelui era satisfăcută. Nu numai poftele lui bestiale. Oricine era spânzurat ori decapitat, dacă regele avea sau nu motive serioase să se plângă. Era de ajuns un cuvânt, pentru ca oricare femeie să fie pusă la dispoziția despotului regal, care era față de Cezarul roman ca șacalul față de tigru.

Dacă turnul Nesle e un simbol al orgiilor dela Curtea regilor Franței, Curtea Minunilor din Paris e simbolul desfrânărilor populare. Când era la apogeu, Curtea Minunilor alcătuia un oraș în oraș, cu legi proprii; era un cartier sustras poliției regale, unde se refugiau noaptea toți cerșetorii cari exploatau cucernicia parisienilor. Mulți erau infirmi — unii chiar infirm fabricați pentru nevoile cauzei. Acolo era centrul prostituției abjecte; proletariatul desfrâului venal alcătuia o secțiune numită „Ribaudie", guvernată de un fel de rege, după regulamente speciale. O impunătoare listă de străzi, astăzi dispărute, ne arată că centrele de prostituție se aflau prin toate cartierele Parisului. Unele străzi purtau numele: Puits d'Amour, du Poilecu, de Merderie, Chapon, Putigneuse, ș. a. In secolul al XV-lea Parisul număra până la șase mii de prostituate publice. „Ribauderiile" erau instalate și în Franța de Nord unde prostituția era mai tolerată decât la Sud. In unele regiuni desfrâul public era bine organizat. Iarmaroacele din Beaucaire atrăgeau multă lume, care voia să petreacă din plin. La Avignon, statutul prostituției a fost elaborat de regina Jeanne de Naples. După loc și uz, profesionistele plăteau anumite biruri, încasate de seniori. Ca vasale ale prinților, prostituatele erau supuse unor ceremonii publice pe cât de desgustătoare, pe atât de ridicole. Totuși, „regii" și „reginele" prostituatelor se bucurau de considerație deosebită și știau chiar să aibă înfățișare respectabilă.

Ludovic IX, reîntors din Palestina, a încercat zădarnic să desființeze locașurile de desfrâu, surghiunind pe profesioniști. Ordonanța lui din 1254, a rămas un simplu document interesant. „Curtea minunilor" era într'adevăr un focar de corupție. Copii mici erau dați pradă lubricității și ajungeau să nu mai deosebească binele de rău. Dar nici în lumea seniorilor morala nu era mai respectată. La nobilime, incestul sub toate formele era practicat mai mult sau mai puțin fățiș. Clericii nu se lăsau mai prejos. Erau, desigur și excepții. Un predicator cu faimă. Foulque de Neuilly, apăru în mijlocul mulțimii care se deda plăcerilor trupești în pădurea Vincennes din apropierea Parisului. Predica lui a impresionat mai multe femei, cari s'au retras la mânăstirea Notre Dame des Champs. In 1190, în această ciudată mânăstire, bărbații erau în număr egal cu femeile recrutate printre prostituate. Astfel, lubricitatea știa să'și dea frâu liber și sub masca religioasă.

Sodomia era pe atunci răspândită; inversiunea sexuală nu e o „invenție" modernă. Prostituția era tolerată ca o funcțiune publică, pentrucă era privită ca un zăgaz în contra inversiunii. Un cronicar, Jean Vitry, scrie că sodomia era atât de răspândită, încât „acel care întreține una sau mai multe concubine, e privit ca un om exemplar". Prostituatele, superstițioase, ca să'și păstreze clienții, adorau pe Magdalena ca patroană a lor. Ele veneau în pelerinaj la biserica din strada Jussienne, aducând daruri, aprinzând lumânări și ascultând liturghia. Pe un vitraliu, Magdalena e înfățișată într'o barcă, cu rochia ridicată, pregătindu-se să plătească luntrașului dreptul de trecere.

Armatele medievale erau urmate de numeroase femei. Cronicarul Geoffroy socoate că, în 1180, regele Franței a fost urmat de 1500 concubine. Numărul femeilor înrolate sub drapelul căpitanilor medievali, varia după succesul expediției. In 1475, Carol Temerarul a condus în Elveția două armate: una de bărbați, alta de femei. Cruciații au imitat pe musulmani; aveau adevărate haremuri pline cu sclave cumpărate în bazarele Orientului. Louis IX a încercat zădarnic să restabilească bunele moravuri în tabere. In ce privește pe cavalerii cari făceau amor platonic cu doamnele și fecioarele din castele, ei se despăgubiau din plin pe socoteala slujnicelor și a fermierelor. Ospitalitatea acordată cavalerilor la ferme sau castele mergea până la „garnisirea culcușului" lor. Aceasta era o rămășiță a vechei tradiții a prostituției ospitaliere.

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Beția opiului

— TOXICOMANIA —

In afară de alcoolism și tabagism, opiomania constitue o cauză importantă de decădere fizică și morală. Și din nenorocire numărul acelora care uzează de această otravă se înmulțește din ce în ce mai mult, cu toate măsurile și rigorile pe care legile actuale le prevăd. Pentru o documentare mai precisă ne propunem să arătăm consecințele pe care le atrage pătimașa îndeletnicire a opiomaniei.

Ce este opiul?

Cele mai minuțioase analize au arătat că opiul este un compus în a cărui compoziție intră o serie foarte mare de principii diferite: morfină combinată cu acid meconic și sulfuric ; codeina în stare de meconat acid ; narcotina, narceina, meconina, paramorfina sau tebaina, pseudo-morfina, un ulei gras ; rezină, albumină, bazorină, săruri (sulfat de potasiu și de calciu), etc., etc. Extras din capsule de papaver-somniferum, care se găsește obișnuit în Persia, sub forme rotunde, de greutate între 500—750 grame, opiul se prezintă cu o consistență remarcabilă, e aproape solid, de culoare negricioasă și amăriu la gust. Speța aceasta este una dintre cele mai reputate, deoarece conține o cantitate foarte mare de morfină ; — ea e cunoscută sub numele de opiu de Smyrna. Dealtfel pentru ca această substanță să fie de bună calitate trebue să conție, cel puțin, un procent de 10 la sută. Din nenumăratele principii mai sus enumărate, numai o parte intră în mod constant, în compozițiunea diferitelor preparațiuni de opiu.

Dacă avem în vedere diversitatea și multiplicitatea alcaloizilor ce constituesc asemenea preparate, ne dăm seama cât de utilă este cunoașterea și analizarea acestor substanțe.

Din acest punct de vedere, e justă afirmațiunea că, „acțiunea produselor opiacee nu e în legătură numai cu proporția de morfină pe care o conțin, căci codeina posedă și ea, într'un grad înalt, o acțiune sedativă", — acest adevăr ne învață să fim atenți și să cunoaștem compoziția amănunțită.

Efectele opiului

Suportat de cei mai mulți, în doze mici, opiul determină în doze mari, o stare de excitațiune și de neastâmpăr la început, care degenerează după o trecere scurtă de timp, într'un somn agitat și în urmă profund. Toate organele încearcă modificări importante, care reduc încetul cu încetul vitalitatea, și în special creierul suferă în activitatea sa obișnuită ; astfel nu întârzie să apară un număr însemnat de semnificative tulburări cerebrale.

Observațiunile au arătat, cu toate acestea, că de multe ori, chiar micile cantități de opiu pot să provoace stări de violență și de agitațiune ; — din această considerațiune, medicina recomandă prudență și rezervă ori de câte ori se administrează un preparat de opiu. Proprietățile celor mai importanți alcaloizi care intră în compozițiunea opiului, ar putea să fie grupate în mod schematic, la următoarele trei acțiuni :

1) *o acțiune soporifică,*
2) *o acțiune convulsivantă și excitantă* și
3) *o acțiune toxică.*

Claude Bernard a grupat din punct de vedere științific aceste proprietăți, după cum urmează :

a) *ordinul soporific,* cuprinde: narceina, morfina, codeina,
b) *ordinul convulsivantelor,* cuprinde : papaverina, tebaina, narcotina, codeina, morfina, narceina, și
c) *ordinul toxicelor* care cuprinde tebaina, papaverina, narceina, codeina, morfina, narcotina.

Intrebuințarea opiului

Opiul e întrebuințat atât pe dinăuntru cât și pe dinafară : brut nu-l utilizăm decât la exterior, iar pentru interior e necesar o preparațiune farmaceutică specială sub formă de extracte de opiu simple sau gumoase, extract tebaic sau ca tincturi, vinuri simple, vinuri compuse, etc. In această enumerare nu trebuie să omitem *opiul din Constantinopole,* care e mai mucilaginos ca cel din Smyrna, *opiul din Egipt,* opiul lui Rousseau și cunoscutul, *Laudanum Sydenham,* care e un amestec de sofran, opiu și vin de Malaga.

Un mic istoric al opiului

Oarecari date istorice ne sunt indicate într'o lucrare a d-rului Millant, care a consacrat un studiu asupra acestei substanțe medicamentoase. Autorul ne informează asupra modului cum obicinuința opiului a trecut din Orient în Europa.

Opiul și derivatele sale au fost importate în Persia, iar de acolo în Turcia de către nomazi, arabi și sirieni, cari obicinuiau să-și îndulcească suferințele lor absorbind principiile vegetale ce intră în compozițiunea sa ; — din Turcia, drumul era liber și astfel pasiunea opiului s'a extins cu repeziciune în toată Europa.

In localuri special amenajate care constituesc așa numitele fumătorii de opiu, numeroși vicioși vin în mod clandestin să guste din otrava distrugătoare. Cazurile sunt numeroase și celebre.

In vechime se administra opiul, mai ales pe cale bucală și astfel medicii lui Nero i-au prescris această substanță pentru a-i calma atacurile de epilepsie, iar în alte părți întrebuințarea sa era tot atât de comună ca și chinina din timpurile noastre în potriva frigurilor palustre.

Cazul mai recent al lui Baudelaire e cunoscut de întreaga lume.

Opiomanii, sunt în majoritatea lor niște pasionați, care cu greu pot să renunțe la viciul lor cu toate că Quincey a afirmat în „Confession of english opium eater", că — după 17 ani de întrebuințare și 8 ani de abuz — a putut să-și stăpânească pasiunea sa. Mărturisirea aceasta e unică și pare un caz excepțional.

Suferințele nevralgice ale lui Baudelaire l-au determinat să alunece spre viciul opiului și toată lumea susținea că paralizia de care a fost atins în ultima fază a vieței sale, era datorită acestei otrăvi. In lucrarea sa „Paradisul artificial" el binecuvânta proprietățile minunate ale opiului, care-l fac să uite de toate, determinându-i o stare de halucinații și de extaz.

Unde și cum se consumă opiul

In Franța și cu deosebire la Paris, opiul este consumat atât de aristocrați cât și de muncitori ; — mai în toate centrele, cum e de exemplu, *Brest, Toulouse* și *Bordeaux,* există numeroase case de fumători ; — în Anglia, lucrătorii de uzine, consumă pe o scară foarte întinsă opiul și tot așa în Statele-Unite ; — nu mai amintim de India, Manciuria, China, patria acestor fumători.

Intr'un detaliat studiu, d-rul *Bienvenu,* a descris cu oarecari detalii fumătoriile și ritul după care opiomanii își satisfac necesitatea obișnuinței lor. Serviciul se compune dintr'o tavă pe care se află o pipă, ace de oțel, foarfeci și un vas de fildeș ce conține opiu ; — pipa pentru fumat se compune dintr'un tub de 50 cm. lungime și un diametru de 3—4 cm. O armătură de argint înconjoară orificiul lateral, iar la extremități se găsesc două rotocoale pe unde fumul este aspirat. La mijlocul tubului se află o mică lulea prevăzută cu un acoperiș ; — aci se introduc mici grăuncioare de opiu de 20—40 centigrame încălzite prealabil la flacăra unei lămpi. După alte precauțiuni, fumătorii aspiră fumul care le pricinuește o senzațiune extraordinară. Cu oarecari ace speciale încălzite până la roșu se curăță bine pipa de resturi, și astfel ea poate fi întrebuințată din nou.

Consumarea obicinuită a opiului se face sub sistema fumatului cu toate că se cunosc anumite populațiuni care-l întrebuințează sub formă de pilule și siropuri ; — astfel se menționează oarecari locuitori care administrează opiu copiilor, cu scop de a-i adormi și a le înăbuși plânsul ; — în Manciuria și China se suflă fum de opiu pe obrajii copiilor pentru a-i liniști.

Opiul, plagă socială

Viciul opiului atrage adevărate dezastre ; — războiul pare că a agravat starea de lucruri, căci pasiunile se înmulțesc și există o goană vecinică după noui senzațiuni. Obișnuit, fumătorii de opiu ascund cu iscusință viciul lor, și e necesar o pricepere specială pentru a-i determina să mărturisească suferințele lor. Necesitatea acestei otrăvi e impusă pentru opiomani ; — orice abțineri și chiar lipsa de hrană e tolerată ; — viața fără opiu e însă imposibilă.

Fumătorii de opiu duc o viață foarte sbuciumată ; — în timpul zilei sunt adesea deprimați și leneși, iar în timpul nopții visurile nu contenesc și nu îi părăsesc nici în timpul veghei. Otrava opiului redă o bună dispoziție care nu durează prea mult, așa încât foamea și setea consumării sale, nu mai sfârșesc.

In culegerile interesante ale lui Claude Farrère găsim adevărate mărturii făcute de opiomani. Inainte de a se îndrepta spre fumătorie, când această oră sosește, o neliniște mare cuprinde pe fumător, o stare de lâncezeală apasă asupra sa, și capul lucid se tulbură ; — arterele bat neregulat, spre creier, sângele se împuținează, toate produsele interne sfârșesc și cele mai multe funcțiuni esențiale obosesc și se opresc. Intr'un cuvânt moartea își anunță aparițiunea sa.

Am arătat că rezultatul final al opiomaniei e narcoza și otrăvirea corpului omenesc. Dar, pentru fumător, această substanță e binefăcătoare, e elixirul său de toate zilele și nici o demonstrație nu-l convinge să renunțe dela obișnuința sa.

Impotriva tuturor legilor drastice, această beție se întinde cu o furie neastâmpărată.

Dr. IOSIF WESTFRIED

Cărți care trebuesc citite

Recomandate de BIBLIOFILA
București strada Wilson No. 1

Ion Pilat : Florica (ilustrat de Ștefan Popescu).
Cârvunarii, Marghiloman, Note politice 1897—1924. Câteva observațiuni critice și Lista alfabetică a celor 2103 persoane citate.
CĂRȚI FRANCEZE : **H. Bachelin :** Les grandes orgues ; — **M. Bedel :** Jerôme, 60° latitude Nord (prix Goncourt) ; — **Abel Bonard :** Au Maroc ; — **Francis Carco :** L'amour vénal ; — **Marie Le Franc :** Grand-Louis l'Innocent ; — **V. Hugo :** Oeuvres choisies (Prose) ; — **Kessel :** Nuits de prince, La steppe rouge ; **A. Maurois :** Meïpe, — Etudes anglaises ; — **F. Mistral :** Mémoires et Récits ; — **H. de Montherlant :** Aux fontaines du désir ; — **P. Morand :** Ouvert la nuit ; — **Proust :** Le temps retrouvé, — Chroniques, — A l'ombre des jeunes filles en fleurs ; — **E. Rheis :** Par la voix de la musique ; — **J. & J. Tharaud :** Petite histoire des juifs, — Un royaume de Dieu, — Rendez-vous espagnols ; — **Carl Van Vechten :** Le paradis des nègres ; — **din colecția „Lotus" : Voltaire :** Candide, — Zadig, — Jeannot et Colin ; — **din col. : „Vie des hommes illustres" : J.-M. Carré :** Vie de Goethe, — **Maurois :** Vie de Disraeli ; — **din col. : „Roman des grandes existences" : Victor Giraud :** La vie chrétienne d'Eugénie de Guérin ; — **din col. „Feux croisés" : W. H. Hudson:** Le pays pourpre.
Léon Werth : Claude Monet ; — **Marius Mermillon:** Carraud et Vernay, — Albert André ; — **Claude Roger-Marx :** Dunoyer de Segonzac ; — **Brillat-Savarin :** De la Gastronomie ; — **E. Schuré :** Les grands initiés ; — **D. Mornet :** Histoire de la littérature et de la pensée françaises contemporaines (1870—1925) ;— Correspondence de **Lord Byron** (vol. III și IV).
Afară de aceasta Bibliofila este bogat asortată cu cărți bibliofile din toate edițiile principale.
CĂRȚI GERMANE: **Hamsun Knut.:** Landstreicher; — **Ludwig E. :** Der Menschensohn (apare in „Neue Rundschau" 1928); **Wassermann J. :** Der Fall Maurizius (apare la începutul lunei Februarie) ; — **Walt Whitmans Werk** (2 volume).
INVĂȚAȚI LIMBI STRĂINE. **Metoda Mertner :** Limba engleză, franceză, italiană, spaniolă în 10 săptămâni fără profesor, gramatică, dicționar. **Metoda Langenscheidt.** Fiecare își poate însuși în modul cel mai perfecționat limba engleză sau franceză în 20 lecțiuni.
Die Entwicklungsstufen der Menschheit. Eine Gesellschaftslehre in Ueberblicken und Einzeldarstellungen von **Dr. F. Mueller-Lyer** (conține următoarele volume independente unul de altul) : Sinn des Lebens und die Wissenschafts-Phasen der Kultur und Richtungslinien des Fortschrittes ; — Formen der Ehe, der Familie und der Verwandtschaft; — Phasen der Liebe ; — Zaehmung der Normen. Eine Soziologie der Zuchtwahl, der Erziehung und der Erbfolge ; — Soziologie des Alters, der Verwandtschaft und das goneometrische Entwicklungsgesetz ; — Der Staat : Die Entwicklung der sozialen Organisation von der Horde bis zum Grossstaat ; — Geschichte des menschlichen Verstandes ; — Die Entwicklung der Moral, des Rechts sowie der Kunst. Ca introducere în filosofia lui F. Mueller-Lyer recomandăm : **Dr. Rudolf Eisler :** F. Mueller-Lyer als Soziolog und Kulturphilosoph.
CITIȚI WELTSTIMMEN (conțin pe scurt conținutul celor mai celebre cărți din literatura mondială, precum și biografii, critici, etc. Număr de probă gratuit).
In Bibliofila este o expoziție permanentă de reproduceri a celor mai bune tablouri din toate timpurile. Aceste reproduceri sunt executate cu un procedeu special și redau în mod fidel originalul.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă : **KAUTSKY : Materialistische Geschichtsauffassung** 2 vol. (ultima lucrare a celui mai bun comentator și continuator al lui Karl Marx) ; Angelica Balabanoff : **Errinnerungen und Erlebnisse, Erziehund der Massen zum Marxismus ;** Vera Figner : **Nacht über Russland ;** Valeriu Marcu : **Lenin** (cea mai bună lucrare asupra lui Lenin), **Rebell und Demokratie ;** Otto Rühle : **Revolutionen Europas;** etc., etc.
In franceză : J. Kassel : **Nuits de princes, Les rois avengles, Les captifs, L'équipage,** și toată opera ; **Amiel : Journal intime** 2 vol.; Georges Duhamel: **Voyage de Moscou, Journal de Salavin, Deux hommes, La pierre d'Horeb, Les plaisirs et les jeux, L'oeuvre des athlètes** și toată opera; Andrée Viollis : **Seule en Russie ;** Fabre Luce: **Russie 1927 ;** Géo London: **Elle a dix ans la Russie rouge ; PIONTKOVSKY : Histoire populaire de la révolution d'Octobre;** Sarabianov: **Après dix ans,** etc.
Expediții în provincie, contra ramburs. Reduceri.

CEARTA

Duminică dimineaţă. Soarele de toamnă învălueşte în lumină ograda, în care Aimeri Baracs în picioare, se bucură de căldura lui. Ţăranul nu-şi poate face acest hatâr decât Duminica doar. Celelalte zile-s pentru lucru. Dar poate că el vrea să se uite şi la oamenii care se duc la biserică, nu numai să se încălzească la soare. Şi poate că pe lângă asta, şi-arată şi haina cea nouă; de bună seamă că deaceia, ca orişice gospodar vrednic, stă numai în picioare decum s'a isprăvit cu mâncarea, ca să nu şi-o boţească. Intr'adevăr, Baracs are pantaloni noi de stofă albastru-închis; nasturii dela vestă sticlesc ca argintul; botforii, lustruiţi de eri chiar cu mânile lui, lucesc ca ochii vacilor. Păru-i încreţit îngrijit uns cu pomadă; mustăţile-s ceruite şi răsucite frumos, parcă-s anume lipite sub nasul lui cel mare.

Stă în picioare şi se uită la oamenii care trec; iar alături, cânele lui priveşte, printre ostreţe, cu aceiaşi nepăsare blajină. Bărbaţi în haine albastre, femei cu fuste creţe, fete gătite de sărbătoare trec în răstimpuri pe dinaintea casei. Femeile duc sub braţ câte-o carte groasă de rugăciuni, din care atârnă mătănii. Cărţile fetelor sunt mai mici iar lângă mătănii au flori.

Trecând prin faţa lui Baracs, unii îl salută, alţii nu; dar femeile şi fetele îl salută toate, căci cum ai putea trece aşa, fără să te uiţi, pe dinaintea casei unui „văduv viu". Şi par'că poţi şti de ce se tot uită ele... poate vor să-i cunoască supărările, grijile; ori se tem să nu-l vadă, cumva, într'o zi, din nou lângă nevastă?...

Curios lucru şi despărţeniile în viaţa ţăranilor! Momităresc şi ei pe cei dintr'o clasă mai superioară; femeile lor au luat şi ele obiceiul cafelii, iar fetele poartă pantofi ca domnişoarele. Fetele-i azvârl ochiade, ca la flăcăi. Doar Baracs n'are nici treizeci de ani şi, decând l'a părăsit nevasta, veşnic poartă musteţi răsucite, arătând astfel că vrea cu tot dinadinsul să se despartă. Răspunde la saluturi, dând din cap; către femei, se arată mai posac. Of, ce de mai bucluc fac femeile astea decând cu întâmplarea lui!...

După ce-au trecut toţi, el îşi pune szur-ul pe umeri, îşi ia traista şi spune maică-sii, în bucătărie:

— Mamă, să nu te grăbeşti cu masa; mă duc să văd pe Iancsi.

Bătrâna îşi scoate mânile albite de făină din aluatul ce-l frământa şi-l priveşte, uluită.

— Să-l vezi pe Iancsi?

— Da, răspunde el; nu pot să-mi uit băetul.

— Atunci adă-l încoace şi împacă-te cu nevastă-ta. Spune-i că eu is vinovată.

Baracs scutură din cap.

— Nu mai vrau să mai ştiu de dânsa; niciodată n'am să mă împac!

Se îndreaptă spre livezi, şi-şi urmează drumul pe şosea, printre două şiruri de salcâmi. Cânele îl urmează la o distanţă respectuoasă. Ştie el bine că dacă l'ar zări stăpânu-său, îl alungă. Dar Baracs nu se uită înapoi, preocupat, înaintează printre salcâmii a căror frunze încep a îngălbeni. Ici şi colo lucesc boabe rubinii într'un tufiş de răsură, o vrabie sare ţanţoşă prin praf... In sfârşit Baracs ajunge pe colina de unde se poate zări clopotniţa satului vecin; dar el nu se uită deloc într'acolo. Işi aminteşte cum, pe timpul când era logodnic, era destul să zărească acoperişul cel roşu ca să fie toată ziua fericit. Acolo se cununaseră ei. Binecuvântarea preotului le adusese fericire câţiva ani, apoi se vede că dracul îşi vârâse coada...

La rohatca satului sunt pruni pe lângă drum. Baracs rupe o crenguţă şi-o pune în traistă, la îndemâna epuraşului cu ochii roşii — pe care-l duce băetului, — şi care stă ghemuit cu frică într'un colţ. Satul îi pare mai alb ca de-obiceiu; cauza e-a pământului şi-a acoperişului de pae, care-au căpătat o culoare mai închisă, în urma ploii de zilele trecute. Acuma ar trebui să străbată tot satul, fiindcă nevastă-sa stă tocmai în celălalt capăt, dar el mai degrabă face un înconjur şi-şi tae drumul peste câmp, pe după livezi. Abia atunci zăreşte cânele:

— Mergi acasă, potae! strigă el.

Cânele îşi pune coada între picioare şi se întoarce câţiva paşi, apoi se opreşte. Par'că aşteaptă ca să-şi schimbe stăpânu-său părerea şi să-i dea şi lui voe să meargă la Iancsi... Par'că cine ştie ce-i în capul unui câne? Totuşi Baracs s'a mâniat pe dânsul. Cânele nu trebue să se mişte niciodată de lângă casă; doar numai pe vremea aratului. E de datoria lui sa păzească grăunţele, szur-ul şi sacul. Baracs se întoarce şi bagă de seamă că dulăul tot pe loc a rămas. Atunci îl ameninţă mânios cu ciomagul. Umilit, cânele se depărtează şi dispare.

Baracs îşi vede de drum. A trecut mai bine de-o lună decând el cu nevasta s'au despărţit, — sau mai bine zis, decând l'a părăsit nevasta. Aşa-i; maică-sa fusese de vină. Ea înodase de gâtul lui Iancsi o batistă mai mare, ca să n'o ia vântul. Vântul nu i-o luase, dar se umflase gâtul copilului. Atunci nevastă-sa observă că numai afurisita de batistă era cauza bolii. Inţepată, soacra răspunsese că oul nu trebue să se arate mai cuminte decât găina. Sfada se înveninâ şi ajunseră la batjocuri. Baracs se întorcea dela un ospăţ; se învineţi când văzu că cele două femei se sfădesc. Dar când auzi în ce chip urât mama lui era înfruntată de muere, se înfurie şi ridică ciomagul...

Nu-i mare lucru să-şi bată omul nevasta... dar asta se întâmpla pentru prima oară în căsnicia lor. Ca singură fată la părinţi, nevastă-sa fusese foarte alintată; şi nu i-o dăduseră decât cu legământ să nu mai pue în gură nici rachiu, nici vin. Şi omul nostru avea o fire tare anapoda de cum simţea gustul vinului, apuca la bătae pe oricine-i cădea sub mână. Urât obiceiu, dar la noi sunt mulţi oameni de felul acesta. O garafă de vin poate scoate din sărite şi pe-un biet om, blând din fire ca un miel. Ştia el Baracs cum stau lucrurile şi deaceia se înfrânase şi el cât putuse. Căci până în ceasul acela ei trăiseră mulţumiţi şi fericiţi. Dar când cu sfinţirea bisericii nouă, la ospăţ, trebui să ia şi el un pahar, două; şi, după cinci ani de post, vinul i se păruse minunat...

Femeia răcnise sub lovituri, apoi îşi strânsese în grabă rochia cea bună, apucase pe Iancsi de mână şi plecase fără să se uite în urmă.

Vecinii sfătuiră pe Baracs să-şi aducă nevasta înapoi. Nu era de lepădat o femee muncitoare şi detreabă, cu toate că n'o luase decât cu ce-avea pe ea.

— E vina ta, îi zisese şi preotul, erai ameţit de băutură. Şi deşi nevastă-ta te ştie om cumpătat, dă, ce vrai?... îşi are şi ea mândria ei...

— Cât voiu trăi eu, vin în gură n'am să mai pun, răspunsese Baracs, mai degrabă mi-aşi zmulge limba. Da şi cânile care fuge dela casă, nu-i bun de nimic.

La o săptămână se opri o căruţă în faţa casei. Dintr'însa se scobori un neam de-al femeii, un moşneag tăcut, posac, cu-o mustaţă în sus şi celaltă totdeauna în jos. Era unul care toată ziulica altceva nu făcea decât să tragă din lulea şi să se uite la nouri. Baracs, crezând că-i vorba de vr-o împăcare, îl primi cu priviri crunte.

— Ce vrai, moşule?

— Nimica alta decât patul şi lada.

Deoarece bătrânul nu părea a fi venit nici cu gând de împăcare, nici cu mustrări, mânia lui Baracs se potoli. Sprijinit de părete, privi, fără să pue mâna, cum moşneagul aburcă în căruţă lada cea zugrăvită cu lalele şi patul cu trandafiri roşi. Maică-sa nu era acasă: era la biserică. Când Baracs vru să zică şi el ceva, moşul hai... dăduse bici cailor şi plecase fără să se mai uite la dânsul. Ei, se isprăviseră toate!... De-atunci nu mai auzise nimic vorbindu-se de dânsa, nici de bine nici de rău.

Iată-l deci mergând dealungul livezilor. Dac'ar fi trecut deadreptul prin sat, desigur că i-ar ieşi vorbă că vrea să se împace cu femeia. Eh! chiar aşa de nebun nu-i el, să facă una ca asta! Pe nesimţite încetineşte pasul, se opreşte şi prinde-a lovi cu băţul într'o tufă uscată de scaeţi; apoi îşi urmează drumul şi ajunge la marginea satului. Pe pământul umed rămân urmele tălpilor, înapoia lui. Curând urmele trec prin mijlocul drumului. Nu vrea să meargă pe dreapta; dar nici pe stânga, ca să nu zică cineva că se teme de nevastă.

Dacă-i aşa, trebue să arate că el nu se teme de nimeni. Fudul şi cu pipa între dinţi trece prin faţa casei fără să întoarcă capul. Pipa asta îl trage după dânsa parc'ar fi o maşină de tren. Satul e tăcut. De când a eşit bir pe câini, nu se mai aude larmă de lătrături în sat.

Baracs ar fi simţit o adevărată plăcere să hămăiască la ei vre-un căţel, ca să-l poată croi cu băţul. Dar nici urmă de câine nu vezi. Cu paşii leneşi ajunge în mijlocul satului; se întoarce şi se preface că-şi aprinde pipa, în timp ce inspectează drumul printre degete.

— Da' nu mă mai vede nimeni, mormăe el, plictisit. Ce dracu m'a pălit să tot umblu de colo până colo ca un besmetic!... Am venit să-mi văd băetul şi am să-l văd, că doar e-al meu!...

Imbărbătându-se cu aceste cuvinte, se întoarce cu faţa spre casă, sprijinindu-se în băţ. Pufăe din lulea, asvârlind pale de fum în direcţia uşii, ca să arate că lui nu-i pasă de nimeni; dar de intrat, nu intră. La urmă tot are să se ivească Iancsi ş'atunci au să poată vorbi. Numai un cuvânt să rostească şi băetul îndată are să vadă că are de-aface cu tată-său. Dar Iancsi nu se arată şi Baracs stă în loc, nemişcat, privind spre casă.

Lucrurile-au rămas aşa precum erau acum şase ani. Coasa cea ruginită e tot acolo — la bageaua podului. Iar în grădiniţă, de-acelaşi harag e atârnat ulciorul în jurul căruia înfloresc garoafele, întocmai ca pe vremea când nevastă-sa era fată. Numai cele trei flori de floarea-soarelui de lângă cerdac pe-atunci nu erau. Ce de mai garoafe i s'au veştejit la pălărie! şi toate-i fuseseră date cu nenumărate sărutări...

Incă de pe vremea când se oprise Baracs, băgase de seamă la o movilă de pietre de pe cealaltă parte de drum. De ce n'ar sta pe ele?... Doar nu-s a nevesti-sa; ş'apoi ştie oricine că pasărea s'aşează unde-i place. Dar pipa-i gata să se stângă; cu grabă, o îndoapă din nou, deşi-i aprinsă încă. Precum a spus domnul baron Eötvös: că sunt clipe în viaţa omului când luleaua trebue să fie numaidecât aprinsă. Stând aşa cinchit, văzându-şi de pipă, priveşte'ntr'o doară, aşa, într'o parte, şi observă deodată, la cincizeci de paşi, cânele lui cel neascultător, — cum se uită la dânsul, cu umilinţă.

— Aşa-i cânele, mormăe Baracs; nu-şi părăseşte stăpânul. Vin'aici, Hattyu!

Cât ai clipi, cânele l-a şi ajuns şi sare pe dânsul, plin de bucurie. Baracs îl mângâe încetişor pe cap, fericit că nu mai este singur.

Dar Hattyu adulmecă ceva, căci se repede spre bucătărie. Tocmai atunci ese pe-o uşe Iancsi.

E încălţat cu ghetuţe noi şi are şi-un szur brodat cu trandafiri roşi. De mântăluţa aceasta mică nu prea are el nevoe; dar tată-su poate vedea că băetul e îngrijit cum trebue. Cu-un lătrat voios, cânele sare pe copil şi-i linge faţa.

— Hattyu, căţeluşule!... îi răspunde Iancsi. Baracs aşteaptă cu linişte ca dezmierdările să se isprăvească. După aceia, băietul, urmat de câne, vine spre el. Baracs îl sărută din toată inima.

— Tătuţă! strigă copilul, fericit.

Cânele s'a întors iarăşi pe lângă casă; şi în timp ce Baracs îşi alintă feciorul, poate observa bine cum cineva aruncă un os şi o bucată de pâine lui Hattyu.

Băeţelul îi apucă mâna bătătorită şi aspră şi-i spune:

— Hai în casă, tată.

— Nu merg, răspunde Baracs cu seriozitate; eu n'am venit să intru la voi.

Şi pe când băetul îl roagă zadarnic, o umbră se iveşte în prag, cu zgomot de fuste scrobite. Baracs simţeşte chiar o mireazmă uşoară de mintă; dar, din încăpăţinare, nu vrea să ridice ochii.

— Intră în casă, Aimeri, rosteşte o voce bine cunoscută lui; acolo ai să poţi vorbi în linişte cu băetul.

— Mulţămesc. N'am venit decât până aici.

Cu-aceste cuvinte, îşi dă capul pe spate şi cu pipa între dinţi priveşte trufaş spre nevastă-sa. Uitându-se astfel la dânsa, băgă de seamă că, hotărât lucru, nu-i găseşti păreche în tot satul... Ei, dar ce folos!... O femeie care-şi lasă bărbatul e ca o ramură înflorită şi-azvârlită în pulberea drumului. Ce să-ţi mai dai osteneală s'o culegi de unde e? Cam asta e părerea lui Baracs şi fără îndoială c'ar spune-o dacă, — ca un ţăran prost ce este, — ar putea.

Scuturând din coadă, cânele sare fără hodină în jurul lor.

— Ştiu eu că n'ai venit din pricina mea, zise femeia, plecându-şi ochii; da' eu te chem ca să nu te vadă oamenii stând aici.

Zicând acestea, puse mâna pe umărul bărbatului ei.

De departe încep a se zări oamenii care ies dela biserică împrăştiindu-se în toate părţile.

— Ei, da' tu ce zici? se adresă Baracs feciorului său, să intru ori nu?

— Să intri, răspunde băeţelul; am văzut că ţi-au pus vinul pe masă.

(In româneşte de DESPINA SADOVEANU, după GEZA GARDONYI)

Aveţi stofă?
Salonul de Croitorie **MAX**
de la Perlmutter
Strada Aureliu 27
(prin Spătar)
EXECUTĂ
Demiuri, Paltoane, Costume, etc.
elegant şi convenabil
Telefon 209|02

Rolul social al Femeii

MESAJUL D-nei CLARA GUTHRIE d'ARCIS

Preşedinta Uniunii Mondiale a Femeei pentru Buna înţelegere Internaţională cu prilejul celei de-a 11-a aniversări de la întemeerea Uniunii

Imi fac, ca de obiceiu, o plăcere, de-a traduce şi a da la lumină şi'n limba noastră acest Mesagiu, al unei prea distinse femei, care le onorează pe toate, nu numai pentru frumoasele-i spuse, ci pentrucă acest mesagiu ie un model de orânduirea unei activităţi, pe care au s'o desfăşure în domenii variate şi alte cercuri.

Pacea actuală, ca şi pacea îndepărtată, ca şi alte îmbunătăţiri, momentane şi viitoare, mai mult sau mai puţin radicale, îmbunătăţiri imperioase în viaţa obştească, ne interesează pe toţi şi cu toţii le urmărim. Să luăm atunci pildă dela această nobilă îndrumătoare, ca din lipsa de metodă, activităţile noastre, urmărite uneori cu strădanie, să nu se piardă'n zadar.

P. Muşoiu

Dragele mele prietene,

Noi lucrăm împreună să pregătim terenul pentru întemeierea unui mare Stat mondial de înfrăţire. Şi nu putem face cu putinţă asemenea Stat decât creind atmosfera în care iel să poată dura. Cu alte cuvinte creind o stare de spirit de Pace, — mai întâi de toate în cugetul nostru, şi apoi prin afirmările noastre neînfricate şi prin faptele noastre.

Lucrurile mari nu se fac nici odată fără mici stăruinţi cari, ce-i drept, par cu totul neînsemnate. Iată de ce îndeplinirea acestora, credincioasă, se ridică uneori până la eroizm. Vă încredinţez că-i mult mai lesne de-a face o jertfă cumplită şi glorioasă decât de-a face, zi cu zi, an cu an, jertfa micului tău amor propriu şi de-a repurta sau câştiga victorii asupra slăbiciunilor la care ţii. Sarcina omului ce luptă pentru a câştiga premiul la alergare ie mai uşoară decât aceea a omului care, în fiecare dimineaţă trebuie să străbată cu încetul drumul la târg c'o grea povară de lucruri mărunte. Când întreprindem în Uniunea Mondială asemenea muncă noi ne angajăm nu numai să ne punem învăţămintele noastre în aplicare, nu numai în cugetul nostru şi-n faptele noastre de toate zilele, ci să le şi propagăm prin spusele noastre. Cu chipul acesta creem atmosfera în care Statul viitor mondial poate dăinui şi punem, cărămidă cu cărămidă, temeliile templelor sale.

Inainte de a începe munca constructorilor, planurile şi schiţele lor sunt studiate mai dinainte, verificate, desăvârşite. Şi inginerii se înţeleg cu arhitecţii. Dar lucrătorilor planurile nu li se arată. Lucrătorii habar n'au de frumuseţea construcţiei isprăvite când se trudesc în sudoarea frunţei să sape temeliile, să aşeze pieatră pe pieatră, să lege bară de oţel la bară de oţel. Cu cât mai frumoasă, cu cât mai interesantă ar fi munca lor dacă ochii acestor simpli muncitori ar avea vedeniea acestei clădiri isprăvite, a cărei construcţie cere fiecărui o trudă atât de anevoioasă.

Voi care săpaţi pământul ca să puneţi temeliile unuia din templele Uniunei Mondiale, păstraţi întipărită în ochii voştri imaginea vie a operei terminate ! Expuneţi-vă cât mai bine planurile ce aveţi, ca fiecare din lucrătorii înrolaţi să fie inspirat de pătrunderea sarcinei sale, să fie inspirat de iubire şi avânt în mica lor parte la munca punerei temeliilor.

In Uniunea noastră Mondială noi începem prin a declara ca plan şi ca scop : *Unitatea Omenirei.* Cu alte cuvinte, atârnarea naţiilor între iele. Insu-şi numele nostru : *Uniunea Mondială,* ie o afirmare a crezului nostru. Cei cari vin la noi cred în adevărul unităţii tuturor, cunoştinţă care le cuprinde în sine pe toate. Convingerea că omenirea ieste o unitate a noastră a tuturora, impune unele regule de acţiune şi de morală cari întrec legile scrise sau spuse. Şi, când intrăm în Uniunea Mondială, noi căutăm să devenim descoperitorii, revelatorii acestui adevăr, al unităţii tuturor, mai întâi de toate prin dezvoltarea, în conştiinţa noastră, a unui crez viguros în această unitate care ne ajută să ne găsim propriea unitate cu vieaţa.

Voiu căuta să ilustrez printr'o pildă, educaţia interioară pe care înţelege Uniunea Mondială, s'o urmărească : Auzind o minunată bucată de muzică veţi zice: „Da, am mai auzit-o, de atâtea ori, îmi ieste cunoscută şi-mi place". Dar cele ce au lucrat numai urechile voastre au fost. Pentru a ajunge să executaţi înşi-vă asemenea muzică, aşa ca şi altii să fie făcuţi să vibreze la rândul lor, trebuie să faceţi ceva mai mult decât s'o ascultaţi. Trebuie s'analizaţi bucata, să vă pătrundeţi de ritmul iei, să studiaţi măsură cu măsură, să vă îndreptaţi una câte una greşelele, să vă străduiţi cu împătimire şi cu răbdare, până'n clipa glorioasă când această muzică va izbucni în voi cum am zice inconştient, pătrunsă, *impregnată* de sentimentele voastre, inspirată de-mpătimirea voastră, în stare să înalţe şi să inspire şi pe alţii.

Tot aşa-i şi cu principiile noastre. Orice persoană cu oarecare pătrundere, va zice: „Da, ştiu că acesta ie adevărul: în privinţa asta sunt cu totul de părerea d-voastră"... Aceste persoane pricep adevărul numai cu mintea. In Uniunea Mondială noi trebue să-l înţelegem însă cu inima şi să întroducem adevărul în viaţa noastră ca o minunată armonie care transformă şi umple izolarea sărmanei noastre existenţe. Pas cu pas, munca trebuie făcută, pe deplin, cu temeiu, pentrucă marea simfonie trebuie studiată şi executată. Trebuie s'aducem, fiecare, în propriul nostru cerc, partea noastră de iubire şi de înţelegere, înainte de a putea să ne expunem şi să ne descoperim cu adevărat principiile în faţa lumei.

Astfeliu, acţiunea noastră pentru Uniunea Mondială începe mai întâi prin înţelegere, prin pătrundere, pentru a deveni pe urmă convingere. Convingerea umple inima c'o iubire care va germina şi va creşte până ce florile sale vii vor înflori în fapte şi vor descoperi unitatea pe care ne vom fi deprins s'o exprimăm în vieaţa noastră, îmbrăţişând-o cu mintea.

Să vedem acum care ie *munca practică* pe care un membru credincios al Uniunei Mondiale trebuie s'o privească drept datoriea sa. A fi membru nu 'nsamnă negreşit a ne mărgini numai la înţelegerea principiilor noastre. O aprobare teoretică şi un sprijin platonic al marelui nostru ideal, în realitate nu-s decât începutul.

In Manifestul nostru mai întâi de toate cetim angajamentul formal care reprezintă stăruinţa cerută membrilor noştri şi membrelor noastre:

Conştient şi conştientă de răspunderea mea personală, ca unitate în societatea omnească, recunoscând neapărata nevoe şi valoarea stăruinţei individuale, de acord cu „Hotărîrile" şi „Manifestul" Uniunei Mondiale a Femeei pentru Buna înţelegere Internaţională, voiu căuta să îndeplinesc şi să pun în aplicare principiile Uniunei în vieaţa mea şi'n cercul meu de inrâurire, dându-mi toate silinţele de-a propaga mişcarea noastră, ca să ajungă, într'o zi, în lume, o viguroasă putere de regenerare spirituală.

II.

Să trecem acum la cele 21 de'ndemnuri practice. Le-am admis în urma unor experienţe făcute de câţiva din membrii noştri cei mai aleşi, cari le-au alcătuit, mânaţi de dorinţa de-a transforma principiile Uniunei Mondiale într'un cod viu, practic şi *eficace.* Din parte-mi am mai adăogat un al 22-lea îndemn, care mi-a fost însuflat în primăvară, când am făcut un turneu de conferinţi în America. Acest îndemn mi-a venit din acel Stat depărtat, Texas, şi se rezumă:

Să nu recurgeţi nici odată la represalii în neînţelegerile personale, naţionale şi internaţionale, cari s'ar putea să se işte în juru-vă, fără a fi sleit mai întâi toate mijloacele de conciliare sau împăcare.

Nu-i oare un îndemn cât se poate de înţelept?

Mai departe:

1. *Insuşiţi-vă adevărul că omenirea ie* una. *Acest adevăr trebuie să vă insufle tot gândul.*

2. *Susţineţi principiul acesta în toate împrejurările şi dovediţi cu istoriea că omenirea merge spre unitate, neîntrerupt.*

3. *Studiaţi şi întrebuinţaţi puterea cugetării pentru a sluji cauza păcei. Inchinaţi pe fiecare zi câteva clipe gândirei voite şi active la cauza păcii. Inlocuiţi gândurile de ură, puteri distrugătoare, prin gânduri de iubire, puteri clăditoare. Distrugeţi mai întâi graniţele în mintea şi în inima voastră ca să puteţi nădăjdui să le distrugeţi după aceea în lume.*

Ie ciudat că puterea cugetării, recunoscută şi studiată de învăţaţi, ie atât de puţin cunoscută în Occident. Cât de ignoranţi vom părea generaţiilor viitoare, — să presupunem în anul 2500, — c'am posedat această putere fără să ne fi slujit de iea. Negreşit, aceste generaţii ne vor compara cu acei oameni cari se mişcă cu ajutorul celor patru labe, din pricină că nu le trece prin minte să se ridice să meargă drept. Sau cu un om care moare de foame fiindcă nu s'a priceput să tragă un cek asupra milioanelor ce le are la bancă.

S'a zis că dacă fiecare ar voi să consacre numai cinci minute de gândire pozitivă pe zi la binele patriei sale, această patrie ar ajunge în scurtă vreme cea mai minunată din lume. Gândiţi-vă la tot ce-am putea face prin puterea cugetărei, pentru pace.

4. *Nu îngăduiţi nici o discuţie pesimistă asupra putinţei de a se desfiinţa odată şi odată războiul. Convorbirea voastră trebue să susţie că războiul este o rămăşiţă de barbarie care trebuia să fie desfiinţată încă de mult. Arătaţi limpede că, după părerea voastră, a vorbi de „viitorul războiu" e o trădare faţă de copiii pe cari-i aveţi, — o trădare faţă de patrie, — o trădare faţă de omenire.*

Trebue să fim nişte lucrători sinceri ai păcei, plini de avânt. Un advocat nehotărît şi nestăruitor face adesea un rău mai mare decât un vrăjmaş.

5. *Combateţi ideea de războiu din mintea copiilor, înlăturând toate jucăriile militare, spunând copiilor că războiul este prea groaznic ca să se facă dintr'însul o jucărie. Spuneţi-le că astăzi războiul, lipsit de orice măreţie şi strălucire, e nevrednic de civilizaţia modernă şi că va dispărea după cum a dispărut şi duelul.*

Trebue să arătăm copiilor, că războiul va fi înlocuit fără doar şi poate prin arbitraj, o Societate Universală a Naţiunilor şi o Curte Internaţională de Justiţie.

6. *Veghiaţi ca prejudecăţile şi nedreptăţile cari s'ar mai putea afla în cărţile de şcoală, să fie înlăturate.*

Mi-aduc aminte ce plăcută surpriză am simţit, ca Americană, nutrită cu povestiri încornorate şi exagerate asupra Revoluţiei, când mi-a fost dat, mai târziu, să vizitez Anglia şi să văd că Englezii nu erau deloc nişte tirani, ci nişte oameni cu totul delicaţi, cari puteau să fie nişte prieteni minunaţi ai Americanilor

7. *Arătaţi că dezaprobaţi observaţiile ironice, dispreţuitoare sau bănuitoare faţă de străini. Combateţi asemenea deprindere, care ne-a rămas din timpuri străvechi. Odinioară toţi socoteau pe străini drept „barbari". Nu uitaţi că astăzi străinii sunt fraţi şi faceţi toate chipurile să 'nţelegeţi şi să preţuiţi caracterul fiecărei ţări şi partea ce-o poate aduce cauzei obşteşti, fiecare.*

8. *Incurajaţi studiul limbilor. Căutaţi să 'nveţe copiii limbile vii. Folosiţi-vă de toate prilejurile pentru a vizita ţările străine sau pentru a primi oarecari oaspeţi din iele.*

9. *Feriţi-vă de a răspândi zvonuri sau spuse cari ar stârni antipatie sau ură între indivizi şi naţii.*

10. *Faceţi cunoscute fapte menite să sporească dela om la om şi dela naţie la naţie stima şi înţelegerea reciprocă. Contribuiţi să se făurească cu chipul acesta un curent de simpatie umană.*

11. *Nu uitaţi că netoleranţa religioasă a fost pricina unora din cele mai cumplite războae. Daţi-vă seama, prin studiul comparativ al tuturor religiilor şi al inspiraţiei lor comune că, cu toată mulţimea lor de numiri, (singur Creştinismul numără vre-o sută optzeci), dacă formele religioase sunt atâtea şi atâtea, religia-i una, propovăduind frăţia între oameni sub oblăduirea lui Dumnezeu.*

12. *Faceţi tot ce puteţi pentru a reforma presa, pentru a o face cât mai demnă şi de folos.*

13. *Fiţi patrioţi în cel mai adânc înţeles al cuvântului, — însă nu şovinişti. Patriotizmul vostru nu trebue să se mărginească la iubirea propriei ţări mai presus de toate celelalte: lucraţi ca ţara voastră să se cuvină să fie iubită mai presus decât toate.*

Câţi dintre noi au căutat oare să-şi dea seama de marea responsabilitate ce le incumbă când călătoresc într'o ţară străină? După atitudinea şi purtările ce vor avea, alţii îşi vor alcătui o părere asupra patriei lor.

14. *Meniţi, după timpul pe care l-aveţi, un număr de ceasuri pe săptămână, operelor sociale, cari dezvoltă spiritul de într'ajutorare şi buna înţelegere între oameni.*

15. *Fiţi gata să vă ajutaţi surorile în tot chipul şi, dacă nu veţi putea să le uşuraţi înşi-vă nevoile, priviţi ca o*

(Continuare în pagina VI-a)

sfântă datorie să le puneți în legătură cu cei cari ar putea să o facă. Nu pierdeți nici un prilej de-a vă arăta încrederea în sexul femeesc și de-a apăra orice femee vorbită de rău sau atacată în fața voastră.

16. Puneți în legătură pe toți prietenii și cunoscuții pe cari-i aveți, cari lucrează pe vre-o cale să dezvolte în lume solidaritatea, unirea. Ei se străduesc să 'nfăptuiască binele:

17. Dacă sunteți intelectuale, scrieți despre asemenea chestii și vorbiți despre iele, după principiile Uniunei Mondiale.

18. Căutați de-a urma pilda practică a cercetașilor și faceți zilnic sau măcar odată pe săptămână, în cercul vostru de înrâurire, o faptă sau o afirmare care să slujească cauza păcii.

19. Purtați-vă insigna. Asta-i o manifestare a idealului nostru, un semn vădit de frăție și de democrație universală între femei. I-un mijloc prețios de propagandă pentru că atunci îi lămurim înțelesul, ne lămurim idealul.

20. Căutați a vă convinge prietenele ce le-aveți să se alăture la cruciada noastră și sporiți-ne familia spirituală, aducându-ne câte-va aderente bine pătrunse.

Acesta-i poate lucrul cel mai de seamă. Fără această stăruință de multiplicare nu vom ajunge nici odată o uniune mondială. Fiecare membră sau membru, în angajamentul său, a făgăduit solemn a ne spori numărul. Dar cât de puține și de puțini au înțeles cu adevărat ce înseamnă asemenea înrolare.

Inseamnă ca fiecare persoană ce vă cunoaște va trebui să știe că faceți parte dintr'o mare mișcare pacifistă. Va trebui să vă vadă consacrându-vă unei cauze ca un pribeag, ca un rătăcitor cavaler, sau mai bine ca un făclier. Pretutindeni pe unde vă duceți va trebui să țineți sus lumina, ca s'o faceți să radieze în fața oamenilor. Va trebui să cercetați neîntrerupt meleagurile cele întunecate pentru a le lumina și pentru a căuta alți făclieri cărora să le încredințați lumina și pe cari să-i îndrumați pe calea cea bună.

Mai însamnă că va trebui să creați în juru-vă un cerc al Uniunei Mondiale, pentrucă simțiți că vă apasă răspunderea dezvoltărei cauzei încredințate vouă.

Inseamnă în sfârșit că trebuie să vă simțiți cu sarcina unei misiuni bine statornicite în lume, cu sarcina unui mesagiu pentru fiecare din voi și cu datoria neapărată de-a îngroșa rândurile marei armate ce luptă pentru Pace.

Va trebui să vă purtați totdeauna emblema. Pretutindeni pe unde veți merge, va trebui să aveți cu voi publicațiile Uniunei Mondiale și să le lămuriți tuturor celor pe cari-i veți întâlni, pentru a-i înrola sau înscrie în Uniune.

Din parte-mi pot să vă încredințez, prin experiența mea proprie, că asta-i una din cele mai mari plăceri de pe lume. Nu-i îndeletnicire mai minunată, nu-i petrecere, pescuit, vânătoare, care să se poată cu ea compara. Bucuria ce ne cuprinde cu fiecare nou membru pe care l-am câștigat cauzei și muncei pentru pace este nespusă. Puterea și vigoarea dobândite prin stăruințele ce punem de-a lămuri sublima doctrină, fac mai mult decât să compenseze cugetarea, truda și timpul întrebuințat pentru asta.

Fără asemenea muncă opera noastră izbândă n'are. Ea nu va fi nici odată o mișcare, pentrucă mișcarea presupune sporire și toată dezvoltarea i-atârnă de membri.

21. Uniunea Mondială are puține mijloace, plătiți-vă cotizația cât mai darnic, la inceputul anului chiar. Cotizațiile se întrebuințează în întregime la răspândirea ideilor pe cari ne-am legat să le sprijinim.

Mai e nevoie oare să vi se spue asemenea lucru? Când dai unei cauze timpul, inima și sufletul, cum poți să nu-i dai mijloacele neapărate la întreținerea unei organizații nu tocmai întinse, ce-i dreptul, dar cu totul îndestulătoare pentru îndeplinirea menirei sale.

Mi se pare tot atât de natural de-a alimenta o cauză prin mijloace bănești ca și de-a da de mâncare copiilor tăi. Dar, cu toate că cea mai mare parte din oamenii chibzuiți aprobă asemenea lucru, ei uită an după an, în vâltoarea existenței lor pline de preocupări, uită să ne trimeată obolul lor care, laolaltă cu celelalte, ar îngădui Biuroului nostru Central să nu se poticnească pe cale.

Din nenorocire, câtă vreme trăim întro lume în care proprietarii, tipografii, papetarii, serviciul poștal, secretarii și alții, cer bani, nu putem să ne lipsim de bani, chiar pentru o muncă ideală atât de înaltă. Pentru a da unui ideal spiritual o înfățoșare materială, mijloacele materiale sunt de nevoie.

Noi n'am tulburat pe membrii noștri cu chestii bănești. Am preferat să umplem deficitul printre câtiva dintre noi. Această metodă însă-i nedreaptă și fără îndoială toți membrii noștri vor osândi-o. Dacă fiecare din voi va binevoi să iee asupra-și partea ce se cuvine și să ne verse cotizația regulat, oricât de modestă ar fi, am putea face minunate progrese.

Biuroul Central a păstrat focul sacru vreme de unsprezece ani de lupte anevoioase. Fără a voi să jignim modestia vre-uneia din donatoarele noastre și fără a voi să ne lăudăm, țin totuși să vă spun că ne-am urmărit țelul numai cu prețul a mari și reale sacrificii. Suntem bucuroase că le-am putut face.

N'am fost bogați, cu toate astea am izbutit să trăim. N'ați avut prea adesea știri dela noi fiindcă n'am putut economisi modica sumă trebuitoare pentru a imprima și expedia un mesaj. Ne-am bizuit însă că veți veghea asupra flacărei noastre când am mers să ne ducem mesagiul în țări străine.

Aș dori să am timpul să vă pot povesti tot succesul pe care l'am repurtat. Astfeliu, o măreață muncă a fost îndeplinită în timpul din urmă în România, unde, prin grupele alcătuite în teritoriile alipite în 1918, am izbutit să determinăm o mișcare oficială de reconciliere sau împăcare de foarte mare însemnătate.

Aș voi să vă pot descrie călătoriea ce-am făcut în America, unde am izbutit, prin vreo 20 de discursuri publice, la Cluburile și Asociațiile femenine, am izbutit să fac să se recunoască adevărul idealului nostru.

Știm că veți fi bucuroase, să aflați că am lăsat acolo în urma noastră mici centre, într'o mulțime de părți. Am întemeiat trei secții oficiale în America. Mai socotim de curând un grup încă în Uruguay.

Veți afla cu satisfacție că am oferit Biurourile noastre Consiliului Internațional al Femeilor, ca sediu al Comitetului său de Legătură din *Geneva,* ofertă ce-a fost primită. Firma acestui Consiliu a fost pusă alături de-a noastră: *Boulevard Helvétique, 17.* Secretara noastră generală, *M-me Hélène Romniceano,* a devenit apoi Secretara ședințelor Consiliului Internațional al Femeilor, din care mai multe membre ale Comitetului executiv sunt membre înfocate și ale Uniunei noastre Mondiale.

In urma acestor îndelungați ani de lupte avem toate motivele să ne așteptăm, după munca noastră, la rezultate frumoase. Dar avem nevoe de sprjiinul viguros al fiecărei din membrele noastre.

Aș dori din tot sufletul ca această a unsprezecea aniversare să vă hotărască să lucrați cu o îndoită încredere. Nu uitați că, cu toate că fiind niște simpli indivizi, în societate noi suntem niște unități și că suntem răspunzătoare de această societate ca de sufletul lumei întregi. Ceeace începe prin micile silinți cari întrupează totalul.

Cea dintâi a noastră acțiune trebuie să se refere de-a dreptul la vieața noastră, la cercul nostru, la cetatea noastră, — la țara noastră — și, în cele din urmă, la ceeace ne va deveni lumea noastră, lumea noastră cu-adevărat.

Fiecare din noi e un rezervoriu de ape de-ale iubirei, învietoare, de-ale iubirei care, singura poate purifica și tămădui lumea. Dacă păstrăm digurile noastre închise, albiea râului va rămânea secată, nisipoasă, pietroasă. Fiecare din noi e o fereastră în marele zid lipsit de vederi, care desparte lumea nevăzută de lumea văzută, spiritualul de material, optimismul de pesimism: o fereastră prin care poate intra marea și 'nvietoarea putere, în această tristă lume sleită, istovită de ură. Sfărmați zăgazurile, deschideți stăvilarele, ca apele renăscătoare ale vieții să se poată revărsa în această lume aridă.

Asemenea lucru îl putem face cu toții, ori și cum ne-am afla. *Fiecare treaptă pe care-o urcăm înaltă omenirea întreagă tot atât de neapărat, după cum neapărat facem parte din omenire.*

Cea mai mare parte din noi n'am știut însă nici odată că stăvilarele puteau să fie deschise. Și tocmai prin neștiința noastră am devenit niște stavile înși-ne noi.

Incheiu mesagiul meu cu încredințarea că munca neostoită a Biroului nostru Central, consacrată cauzei în timpul celor din urmă unsprezece ani, va fi urmată mai departe pe viitor. Vă cer să ne dați tot spriiinul vostru, această vibrare de putere și de încurajare pe care o simțim când vedem că numărul făclierilor noștri sporește în cele mai îndepărtate părți ale lumei.

Devotata voastră președintă,
CLARA GUTHRIE d'ARCIS
In românește de P. MUȘOIU

Kierkegaard

Da sau ba

Doresc mai curând să pasc porcii afară din târg și să fiu înțeles de porci, decât să fiu poet și neînțeles de oameni.

* * *

Imi place să stau de vorbă cu copiii ; căci la urma urmei putem spera să devie oameni cuminți ; cât despre cei cari au devenit — o ! Doamne !...

* * *

Oamenii sunt absurzi. Nu se folosesc nciodată de libertățile pe care le au, dar pretind libertățile pe care nu le au ; au libertatea de a gândi, cer libertatea de a vorbi.

* * *

Anumite insecte mor în clipa fecundării ; tot astfel e cu orice fericire; bucuriile cele mai înnalte și cele mai complecte ale vieții sunt tovarășele morții.

* * *

Iată marea slăbiciune a tot ce e omenesc : nu posedăm ceeace dorim decât prin contradicție. Nu vreau să vorbesc de complexitatea interioară care dă destul de lucru psihologului (melancolicul pricepe comicul, libertinul morala, scepticul religia) ci să amintesc doar atât : numai prin păcat descoperim drumul spre mântuire.

* * *

Cornelius Nepos pomenește de un căpitan care se afla asediat într'o fortăreață, laolaltă cu toată cavaleria; acest militar punea de se băteau caii cu biciul, zilnic, spre a nu suferi prea mult de nemișcare.

Tot astfel, ca un om asediat, spre a nu suferi, mă chinuesc singur.

* * *

Poarta fericirii nu se deschide înăuntru, astfel ca s'o poți forța prin violență ; ea se deschide în afară — și nu-i nimic de făcut.

* * *

Mai toți oamenii se plâng că lumea e atât pe prozaică și viața nu-i asemenea romanelor, unde împrejurările sunt totdeauna favorabile. Eu, dimpotrivă, deplâng că viața nu e asemenea romanelor unde ai de luptat împotriva mișeliilor sau a unor părinți denaturați, unde te așteaptă să le desrobești prințesele vrăjite. Ce valoare au toți acești dușmani laolaltă, pe lângă fantomele nocturne, palide, fără sânge și crunte pe cari le combat și le dau însumi suflul vieței ?...

* * *

Ce se va întâmpla? Ce va aduce viitorul? Nu știu, nu presimt nimic. Când un paianjen se aruncă dintr'un punct fix și se lasă pe un fir de consecințe, vede pururi înaintea lui un spațiu vid de care, oricât s'ar zbate, nu se poate agăța. Astfel e înaintea mea, vidul de-apururi; ceeace mă duce e o consecință pusă înapoia mea. Merg de-andărătelea, și e îngrozitor.

* * *

Vederile mele asupra vieței n'au niciun înțeles. S'ar părea că un spirit rău mi-a pus o pereche de ochelari pe nas ; o sticlă mărește totul pe o scară monstruoasă, alta micșorează totul în aceleași proporții.

In genere am atâtea motive și adesea atât de contradictorii, că pentru acest motiv, nu pot arăta motivele mele. De altfel vedem cauze extraordinare și considerabile purcezând din efecte minuscule și neînsemnate, adesea nule ; sau o cauză mică și vie dând naștere unui efect uriaș.

* * *

Viața e pentru mine o băutură amară ; totuși trebue s'o înghit picătură cu picătură, încet, numărând.

* * *

Se spune că timpul trece, că viața se scurge ca un riuviu, etc. etc. Eu nu văd. Timpul e nemișcat ; eu de-asemenea. Toate proectele pe care le arunc viitorului, se înapoiază drept la mine ; când scuip, mă scuip în obraz.

* * *

Trebue să fii misterios nu numai cu alții, dar și cu tine însuți. Mă studiez. Și când obosesc, fumez o țigare să-mi treacă vremea și cuget : Dumnezeu știe ce a voit să facă din mine și ce are de gând să facă poate cu mine...

* * *

Impart astfel vremea : jumătate timp dorm, jumătate visez. Când dorm, nu visez niciodată, și e păcat, căci somnul — e cea mai înaltă genialitate.

* * *

Isbucnise focul în culisele unui teatru. Bufonul s'a ivit să anunțe publicul. S'a crezut că e o glumă, și publicul a început să aplaude. Bufonul a insistat, lumea a râs și mai mult. Astfel, cred, se va prăbuși lumea, sub aplauzele oamenilor de spirit care vor crede că e o farsă. — *

Cronica Șahului

CAMPIONATUL BUCUREȘTILOR

Nimic mai îmbucurător ca vidarea unui concurs, și nimic mai folositor pentru șahiști ca un astfel de concurs campionat, care reunește pe cei mai tari jucători și le dă ocazia cea mai bună să se antreneze serios.

Partidele rezultate, au fost destul de bune, unele din ele fiind chiar ilustrațiuni demne ale unor veritabile talente.

Ar fi de dorit ca și celelalte centre șahiste din țară să-și organizeze campionatele respective. E cea mai bună pregătire pentru concursul național care se apropie.

Craiova, Timișoara și Sibiul, ne-au comunicat începerea campionatelor regionale. Bucureștii deasemenea, păstrându-și tradiția creată în ultimii ani, ne-a dat și în anul acesta **un campion** în persoana d-lui **MAX WECHSLER.**

Personalitatea șahistă a noului „matador oficial" e subliniată de o perseverență remarcabilă, dublată de un entuziasm sincer, neprecupețit. D. Max Wechsler a cucerit de data aceasta laurii într'un mod strălucit care-i face cinste.

E cea mai frumoasă răsplată pentru încrederea care l'a animat întotdeauna, ca și pentru aportul personal ce l-a adus mișcării șahiste.

Dela începutul concursului actualul campion bucureștean era în frunte și nu a putut fi ajuns până la sfârșit.

Mai elocvent ca vorbele grăește însuși rezultatul technic care-l dăm mai jos, și din care se poate vedea că din 11 partide jucate, d. Max Wechsler a realizat 10 puncte (!) fără a pierde nici o partidă, câștigând la cei mai tari jucători din concurs.

Onoare lui !

Numai la jumătate punct diferență de campion urmează d. **Cpt. ION GUDJU,** cel mai popular șahist al nostru.

Prea cunoscut ca să mai insistăm asupra calităților d-lui Gudju, ne mărginim numai a releva bucuria ce a stârnit, în rândurile celorlalți concurenți, apariția simpatică a domnieisale.

Lipsit din țară vreo doi ani, d. Cpt. Gudju a luat parte cu succes la multe concursuri din străinătate, unde s'a afirmat repede și cu nădejde.

Revenit în țară, unde i s'a simțit lipsa , domnia-sa începe cu entuziasmu-i obicinuit, o campanie de „vivifiare șahistă" pornind dela ideea unei unificări a cercurilor în scopul unei posibilități de intensificare a jocului.

E cea mai bună idee pentru un progres veritabil și îi urăm din tot sufletul, realizarea urgentă a ei.

Al treilea premiant e cunoscutul matador bucureștean d. **SIGMUND HERLAND.**

Aproape invincibil în trecut, bătrânul maestru cedează încetul cu încetul laurii celor mai tineri.

După o carieră glorioasă acest gest închide cu nobleță un lanț de nesfârșite victorii. D. Herland mai este totuș încă un adversar de temut.

Despre cel de-al patrulea premiant, d. **Ing. L. LOEWENTON,** care e prea cunoscut din competițiunile anterioare și din frumoasele probleme cu care îmbogățește rubricele noastre de șah, putem spune ceeace se știe : că e un jucător subtil cu o profundă pricepere a jocului de poziție și un eminent teoretician. Totuș rezultatul obținut în acest concurs nu e la înălțimea forței d-sale de joc.

Dintre ceilalți concurenți credem demn a remarca ascensiunea frumoasă a tânărului și talentatului șahist **GICĂ ALEXANDRESCU,** care se afirmă în modul cel mai serios, cum și faptul regretabil — îmbolnăvirea a doi jucători buni — d-nii **I. MENDELSSOHN** și **CAMIL SENECA,** cari nemaiputând continua jocul după runda a șeasea, partidele nejucate considerându-li-se ca pierdute, rezultatele domniilor lor nu mai pot fi luate în considerație.

Ca încheere, amintim de neprețuita colaborare a d-nilor arbitrii : M. Armand dr. Seber Bobeș, Ing. Ciulei, prof. Gherghel, prof. Hoerath, I. Marcu și V. Tecontea, cărora toți șahiștii le vor rămâne recunoscători.

Numele și Numărul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Total
1. Max Wechsler		1	1	1	½	1	1	½	1	1	1	1	10
2. Cpt. Ion Gudju	0		1	1	1	1	1	1	½	1	1	1	9½
3. Sigmund. Herland	0	0			1	1	1	1		1	1	1	8
4. Ing. L. Loewenton	0	0	½		½	1	1	0	½	1	1	1	6½
5. Gică Alexandrescu	½	0	0			1	1	1	0	0	1	1	6
6. Ing H. Taubmann	0	0	0	0	0		1	1	1	1		1	5½
7. Iosif Roth	0	0	0	0	0	0			1	1	1	1	4½
8. Camil Seneca		0	0	1	0	0	½		—	1	0	1	4
9. I. Mendelssohn	0	½	½		1	0	0	—		0	1	0	3½
10. I. Fichtner	0	0	0	0	1	0	0	0	1		1	½	3½
11. Basile Mărculescu	0	0	0	0	0	½	0	1	0	0		1	2½
12. Dr. F. Adolf	0	0	0	0	0	0	0	0	1		0		1½

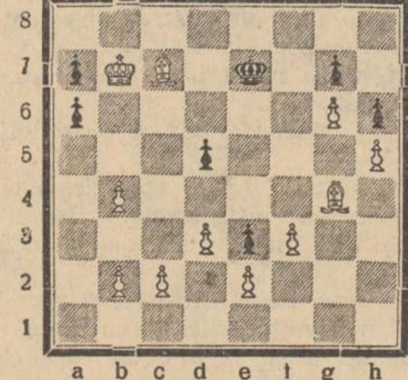
PROBLEMA No. 75

de **Dr. Alfred Roth,** Jilbert

Dedicată d-nei Ing. Loewenton
(inedită)

Negru (7 figuri)

Ré7, Pa6, a7, d5, é3, g7 și h6.

Alb. (11 figuri)

Rb7, Nc7 și g4, Pb2, b4, c2, d3, é2, f3, g6 și h5.

Alb joacă și face mat în 6 mutări

Dăm mai jos două partide scurte, jucate în anul 1927. Sunt instructive și plăcute.

PARTIDA No. 39.

Jucată la Arpad (Ungaria)

Alb : **Bildhauer ;** Negru : **Dr. Janny**

1. é2—é4, Cb8—c6 ; 2. d2—d4, d7—d5 ; 3. é4×d5, Dd8×d5 ; 4. Cg1—f3, Nc8—g4 ; 5. Cb1—c3, Ng4×f3 ; 6. Cc3×d5, Nf3×d1 ; 7. Cd5×c7+, Ré8—d8 ; 8. Cc7×a8, Nd1×c2 ; 9. Nc1—f4, Cc6×d4 ; 10. Ca8—c7, é7—é5 ! ; 11. Nf4×é5, Nf8—b4+ mat ! ! !

PARTIDA No. 40

Jucată în Campionatul dela Chamonix

Alb : **Chéron ;** Negru : **Polikier**

1. d2—d4, g7—g6 ; 2. é2—é4, Nf8—g7 ; 3. Cg1—f3, d7—d6 ; 4. Cb1—c3, Cb8—d7 ? ; 5. Nf1—c4, Cg8—f6 ; 6. é4—é5, d6×é5 ; 7. d4×é5, Cf6—h5 ; 8. Nc4×f7+ !, Ré8×f7 ; 9. Cf3—g5+, Rf7—g8 ; La orice altă mutare alb câștigă dama prin Cé6 ; 10. Dd1—d5+ și imediat mat.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Citiți, azi
LECTURA No. 155:
Floarea literaturilor străine
PAUL BOURGET
Pungășoaica
Lei 5.— Scriere completă. La librari și chioșcari.

Curiozități

Ce vârstă are Aviația?

Presa franceză recunoaște că i-a scăpat a 21-a aniversare a Aviației, adică „Majoratul" acestei științe, acestei tecnici, acestui sport. Tocmai la 16 Decembrie 1927 s'au împlinit 21 de ani de când Santos Dumon a zburat cu cel dintâi aeroplan cu motor — 220 metri în linie dreaptă!... Presa franceză glumește acuma: ziua acestui „majorat" al Aviației fiind scăpată din vedere, recrutarea Aviației pentru scopurile exclusiv militare nu s'a făcut.

Generațiile tinere (dar și generația cea matură de azi a omenirii) nu-și mai dau seamă de vârsta Aviației: se pare parcă, tuturora, că zborurile cu aparate „mai grele decât aerul" au început cu mult înainte de 1906. Lumea s'a obicinuit cu aeroplane, cu toate acestea așa e: au trecut numai 21 de ani dela primul zbor pe o distanță mai mică decât jum. chilometru !

Atunci, în ziua de 16 Dec. 1906, la Bagatelle din pădurea Boulogne, numai câțiva parizieni curioși au asistat la zborul lui Santos Dumont. Impresia produsă de acest zbor asupra contimporanilor a fost atât de mare încât peste numai șease luni, numărul constructorilor de aeroplane în Franța a ajuns la 100, iar piloții care au făcut zborurile pe aeroplanele lor au atins cifra de 200.

Totuși, numai la 13 Ianuarie 1908, adică acum 19 ani, Henri Farman a zburat cel dintâi *chilometru* întreg în 1 min. 28 secunde, câștigând premiul de 50.000 franci. Cu ocazia aniversării acestui eveniment la 13 Ian. 1928 cor., s'a amintit și de data de 16 Dec. 1906, la banchetul dat lui Henry Farman la Paris.

Cel mai bătrân om

In azilul pentru bătrâni dela Constantinopol se află un turc, Zaro-Aga, în vârstă de 155 ani. El vrea să divorțeze de nevastă-sa care e de... 66 ani și să se însoare cu alta, mai tânără.

Călăul și femeile

Cel din urmă „călău regal al Prusiei", Lorenz Schwitz, sinucis acum patru ani, a lăsat memorii în care povestește despre 123 de execuții capitale și despre observațiile făcute de dânsul asupra condamnaților. El afirmă că la fiecare execuție era asediat de doritorii de a asista, mai ales de persoanele din societatea înaltă, exclusiv femei.

„Am declinat, firește, aceste solicitări, deoarece nici n'am dreptul să admit spectatori. Femeile : contese, baronese, soțiile demnitarilor mari ai Statului — mă bombardau cu scrisori, din care se vedea curiozitatea și patima, cu care ele nu erau în stare să se lupte. Bărbații nevoiți să asiste, din datorie, la execuții simțeau groază și desgust, — pe când femeile au o curiozitate și o sete bolnavă de sensații de ordin probabil, erotic.

O doamnă foarte sus pusă a venit la mine acasă și mi-a spus că vrea să știe ce aspect are un călău. Ea mă privea cu ochii lacomi, din toate părțile. Mi-a cerut să-i povestesc amănunțit procesul execuției. Imi prindea cu lăcomie fiecare cuvânt. Când am isprăvit, ea se aruncă pe speteaza fotoliului, complect extenuată de o surescitare nervoasă. Strigând apoi „trebue să văd!" începu să mă roage s'o admit. Auzind că e imposibil, începu să mă sărute, să mi se ofere; se lăsă în genunchi și-mi săruta picioarele, ca cea din urmă femeie pierdută. Mi s'a făcut rău văzând zvârcolirile acestei aristocrate, desigur culte și educate. Cu mare greutate am reușit s'o fac să plece din casa mea. Peste câteva zile am primit dela dânsa o scrisoare cu mulțumiri pentru povestirea mea și cu rugămintea s'o admit travestită ca „un ajutor" al meu, la execuția capitală a unui nou condamnat. Imi propunea și o sumă mare de bani, și-mi scria că mai ales în Austria doamnele din înalta societate asistă foarte des la execuții, travestite ca bărbați.

„Am lăsat scrisoarea ei fără răspuns. Asemenea vizite primeam însă destul de des. O doamnă din Berlin, foarte bogată, mi-a cerut într'o zi să vadă mașinăria execuției. A vrut cu orice preț să-și vâre capul sub secure, astfel ca eu să trec ascuțișul împrejurul gâtului ei. Refuzată, doamna a început să țipe cu patimă; și cu mare greu, fără multă delicatețâ, am dat-o afară".

Filatelia la Paris

Dela cele trei mari Adunări ale Bursei Filateliste din 31 Decembrie, 1 și 2 Ianuarie cor., operațiunile continuă în ultimele trei săptămâni fără vre-o animație. Se crede că numai la sfârșitul iernei se vor produce schimbări în această privință. Sunt în mare cerere numai mărcile de emisiuni „proaspete" din Belgia, Olanda și Luxemburg.

Au apărut, dar n'au căpătat încă cotarea definitivă, câteva emisiuni interesante: Germania-mărci-timbre „administrative" a câte 3 și 5 pfenigi; Estonia—o serie din 5 mărci (suplimentare care se alătură celor poștale, în scop de binefacere) cu desene foarte originale; Finlanda —mărci jubilare a 2 și 1 jum. „mărci" în bani; Latvia (Letonia)—2 mărci a 6 și 10 centime; Luxemburg, o serie din 4 mărci de binefacere, foarte frumoase. în valoare de: 10, 50, 75 centime și 1 franc jum.

Se urcă în preț 3 mărci latviene cu stampila neagră „15 centime" imprimată peste 40 și 50 centime și „1 lat" peste 3 ruble, fiindcă emisiunea lor fusese foarte restrânsă: 722.900 bucăți, 359.000 și 48.700. Se scumpește Italia—mărcile de 5 lire din 1926 au ajuns cerute cu 25 franci! Cehoslovacia, albastre nestampilate de 2.50 cor., 1926 dela 3,75 la 5 franci; de 0.50 ștampilate la 60 centime; 1.20 coroane din 1926—la 3 fr. 75 cent.

Au scăzut: Barbaros —3 c. violete, 1,75 și 0,75 până la 2,50 fr. nestampilate ca și stampilate, iar 1,25 fr. stampilată din 1916 dela 200 fr. la 175 cași nestampilată. Indiile Olandeze: mărci-timbre administrative în valoare de 12 jum. c. din 1911—dela 22.50 fr. stampilate la 12.50 fr. nestampilate și la 20 fr. stampilate.

Majoritatea statelor își imprimă mărcile postale pe hârtie simplă fabricată din lemn care se rupe foarte ușor. Aceste mărci nu satisfac gustul și obiceiurile Filateliștilor, dar nici în genere nu corespund scopului Filateliei. Astfel de mărci sunt fragede și se deslipesc cu greu una de alta; marginile lor dințate se rup prea ușor. Dar nici aspectul lor nu e elegant, prezintând urme de îndoituri, crăpături și pete. Colecționarii nu le prețuesc, deci și bursa nu poate face multe transacțiuni cu ele. Filatelia mondială cunoaște aceste mărci „nenorocoase" și le cotează pe prețuri uneori de tot derizorii. Asemenea mărci se fabrică mai ales în Grecia, Polonia, Latvia, Bulgaria, Cehoslovacia, Rusia sovietică și din nefericire,—în România, etc...

CĂRȚI ȘI REVISTE

G. BĂRGĂUANU: Pământ și soare (Versuri)

Iași. „Viața Românească". 1927. Motivul principal al poeziei d-lui Bărgăuanu e contrastul sau mai bine zis opoziția dintre sat și oraș. Fiu al satului, nevoit să trăiască la oraș, d-sa se simte apăsat de atmosfera întunecată, larma continuă și monotonia lui și e stăpânit de nostalgia locului natal cu cerul, lumina, verdeața pădurilor și aurul holdelor.

Această stare de spirit e desigur nouă în poezia noastră, și în generația mai veche o întâlnim la Iosif, la Goga.

Pe când însă ea se manifestă la Iosif printr'un lirism potolit și dulceag și la Goga printr'unul pasionat, în care nu e absentă nota retorică, atitudinea mai obiectivă și colorată mai mult epic a d-lui Bărgăuanu amintește pe Verhaeren din „Villes tentaculaires".

G. Bărgăuanu

D-sa e poetul carelor de grâu care aduc în orașul întunecat belșugul holdelor.

Inaintează carăle scrâșnind
Și tremurând
Pe străzile orașului bătrân
Sorbite, însetat, ca de-un plămân...

a poloboacelor care poartă în sânul lor pe acel al viilor:

Posomorâte poloboace ies
Pornind pe drumuri pașnice la vale,
De parcă-s bulgări negri de pământ
Rostogoliți agale după vânt...
Din stelele cu steme de rugină
Ele-au sorbit în suflete lumină;
In inimi le-au turnat răcoare zorii
Iar din livezi și-au adunat arome
Și cântece de toamnă din podgorii...

a crâșmelor din mahalale

...ce râd pe la răspântii
Ca niște ochi vicleni, privind la stradă.

a târgului mohorât:

Cu vizunii de piatră și de lut,
Cu fabrici care strigă pân'n sară,
Și-alungă soarele din târg afară...

Aspectele realității pe care d. Bărgăuanu le evocă nu sunt redate numai pictural și static. Ca și marele poet belgian, d-sa ne face uneori să pătrundem în dinamismul intern al lucrurilor și carele cu fân, poloboacele, crîșmele, devin pentru el ființi, în care se agită un suflet misterios și obscur, după cum orașul

...în care morții sunt stăpâni
Intinde mii de străzi ca niște mîni
Spre 'ntunecata satelor tăcere
Și viață multă, tot mai multă cere...

Prin acest caracter, poezia d-lui Bărgăuanu, nu e fără afinități cu acea simbolistă, deși una din trăsăturile esențiale ale acesteia, lirismul direct cu efuziile lui izvorâte din inconștient ca și nota erotică lipsesc la d-sa aproape cu totul.

Fire de luptător, d. Bărgăuanu e atras de realitatea socială, pe care, fără a cădea în didacticism sau declamație o redă sub aspectul ei tragic în puternica „Răsvrătire".

Priviți, văzduhul viu cum se frământă
Și se destramă
In valuri nesfârșite de aramă,
Priviți, cum lumea 'ntreagă cântă!
Și'n clocotul răsvrătitor din larg,
Credințele pământului de ieri,
Ca niște hîrburi mucede, se sparg.

Alteori, ne transportă, în lumea feerică și luminoasă a basmelor:

Iar când amurgurile se'ntâlneau
In ape cu răsvrătitoare guri,
De peste lumi ascunse-un meșter faur
Desvăluia pe nouri și păduri
Odăjdii lungi de purpură și aur... (Basmul fluerului)

Sau e pur descriptiv în pasteluri rustice:

Din mrejele văzduhului întreg,
Incremenit în cenușiu vestmînt
Lumina cade molcom la pământ,
Iar crengile pe brațe o culeg... (Săniile).

Se revărsa în tot cuprinsul zării
Văzduh de soare proaspăt, fără pată,
Subt care codrii verzi pluteau odată
Ca valurile mării...

Deși, unele infiltrații moderniste sunt pe alocuri vizibile, versurile d-lui Bărgăuanu nu se abat de la stricta factură tradițională. Insușirea lor deosebită nu e sonoritatea, ci originalitatea imaginelor, în primul rând vizuale și motrice.

Acestea sunt uneori de un realism intens și precis:

Când luminoase nopți pe văi se'ntind
Se vede de departe, satul odihnind
Frumos și fericit ca'ntr'un tablou.
(Așa cum după jug,
Cu chipul blând și amărât
Se odihnește-un bou)
Iar drumurile-l strâng de gât
Ca niște funii
Pe nesimțite să-l zugrume'n fața lunii... (Satul)

alteori, proaspete și de un larg avânt cosmic:

In târgul, totdeauna cu gunoi
Și zâmbete-argintii
Din gura putinilor cu scrumbii, —
De dimineață-au poposit doi boi.
Suflarea lor miroasă-a iarbă crudă,
Copitele-a pământ destelenit;
Ei au venit cu cerul între coarne,
Văzduh de primăvară să răstoarne
Pe târgul amorțit. (Primăvară).

Desigur, nu toate versurile d-lui Bărgăuanu au această amploare sau calitate. In ele se vede uneori o luptă cu forma, cam greoae, sau nu în deajuns personală, se întâlnesc imagini sau figuri care se repetă sau amintesc influenți cunoscute. In altele, elementul anecdotic (De Crăciun) sau prozaic (La judecată) nimicește, în mare parte, efectul total.

Cu toate aceste defecte, inevitabile în opera unui începător „Pământ și soare" aduce în poezia noastră actuală un accent aspru, rustic, de o tânără și frustă vigoare și e un debut remarcabil, bogat în făgăduinți.

Octav Botez

F. CARCO: Francois Villon

François Villon a rămas în sufletele tuturor celor ce au frequentat mai mult sau mai puțin literatura, ca un simbol al bohemei literare. S'a scris atât de mult asupra lui încât adevărata figură a poetului, tot preschimbându-se, și-a pierdut orice realitate și a devenit o legendă. El a fost idealizat și sentimentalizat, sau defăimat și înjosit după fantazia, temperamentul, simpatia sau antipatia celor ce și l'au ales ca subiect de roman. In romanul lui F. Carco se întrezărește dorința de a fi obiectiv și de a îmbina ficțiunea cu faptele bine stabilite din viața lui F. Villon. El i-a dat un suflet în armonie cu acel ce se resfrânge din baladele sale și cele două testamente.

De sigur Villon n'a fost nici monstrul, nici îngerul pe care ni-l prezintă legenda. A fost fără îndoială un derbedeu capabil de multe ticăloșii, dar într'o vreme când aceste ticăloșii se petreceau la lumina zilei și erau mult mai îngăduite decât în opinia publică de azi.

Figura pe care Carco o evocă și o construește printr'un șir de nenorociri vulgare este, fără îndoială, respingătoare și josnică pentru sufletul nostru actual. Villon așa cum ni-l prezintă el, e un tânăr destrăbălat, robul patimilor celor mai josnice, trăind de pe urma și pe socoteala femeilor, un om fără nici un fel de cinste când e vorba de ban, o brută și un bandit, un ucigaș și un laș în fața suferinței și a nenorocirii. Dar mai e și altceva: un visător plin de sensibilitate, un observator mușcător și fin, un dezarmat și un vagabond din fire, hărăzit a fi victima tuturor nenorocirilor și a propriilor lui patimi. E poetul rob plăcerii, într'o lume închisă oricărei posibilități de izbândă pentru cel ce e născut la porțile cetății celor privilegiați. Nu-și poate face drumul spre noroc decât pe căile păcatului și nu e fericit decât când are ceva bani, căpătați, D-zeu știe cum, ca să bea și să petreacă cu femeile pierdute. Totuși e în poemele lui, în balade, și mai ales în acea rugă către Sfânta Fecioară pe care o face după îndemnul mamei sale, o notă de profundă sfâșiere sufletească, un strigăt al sufletului către lumină, din întunericul păcatului, care, de sigur, a inspirat pe R. L. Stevenson și alții și a creiat legenda idealistă a lui F. Villon.

In sufletul lui e drama luptei între cei doi îngeri, al întunericului și-al luminii. Carco ni-l prezintă mai mult în luptă cu mediul ca învinsul și dezarmatul sensibil, victimă a vremurilor în care a trăit. Partea în adevăr artistică este evocarea finei și subtilei senzibilități a poetului în clipele când compune o poemă și puterea de a ne sugera prezența acestei sensibilități în bruta amenințată mereu de umbra spânzurătorii din Montfaucon.

Minunată e de asemenea reconstruirea Parisului din acele vremuri. Retrăim, în romanul lui Carco, vechea cetate de altă dată, cu străzile ei întortochiate, cu școlarii dela Sorbona dezlănțuiți printre lupanare, pivnițele cu vin și piețele de execuție, dar mai ales cu întunerecul nopților sale bântuit de figuri sinistre, o realitate de o putere obsedantă până la halucinație.

F. Carco pare a fi autorul cel mai indicat a evoca figura turburătoare a acestui boem de geniu. **I.**

HENRY D. DAVRAY: OSCAR WILDE: Tragedia finală
(Mercure de France, Paris *)

Autorul nu e numai unul din traducătorii francezi ai operei lui Oscar Wilde, el a fost unul din prietenii aleși ai poetului englez. Cartea pe care o publică azi e o culegere de amintiri cari vin să completeze studiile magistrale ale lui Arthur Romsonne și Franck Harris asupra celui care a scris **Balada închisorii din Reading**, și să adaoge câteva noui trăsături la figura omului și caracterul scriitorului.

Tragedia finală... Există oare într'adevăr tragedie mai zguduitoare ca sfârșitul celui care, împodobit cu darurile cele mai rare, poet, dramaturg, vorbitor, idolul, un timp, al celei mai bune societăți, ese din închisoarea din Reading sărac, fără familie, fără prieteni (cu excepția a doi sau trei credincioși) și — mizerie supremă — redus fizicește de regimul închisorii! Poetul se află în prada a două influențe. Influența lui Robert Ross, care dorește înnălțarea din nou, artistică și socială a prietenului său; influența lui Alfred Douglas, geniul rău, făuritorul crunt al nefericirilor poetului.

La răscrucea drumurilor, Wilde alege riscul, aventura. Soția îi servea o pensie mică, cerând în schimb ca poetul să nu mai vadă pe cel care-l pierduse. Incapabil de a se supune vreunui jug, poetul nu a consimțit. Puținii bani pe care-i primea, i-au fost refuzați. Se știe sfârșitul: o moarte singuratică într'o cameră mobilată.

In afară de câteva amintiri personale, autorul cărții redă câteva extrase din carnetul și scrisorile poetului, care ajută la înțelegerea spiritului atât de complex care a fost Wilde. — **A.**

MAXIM GORKI: Matwej Koshemjakin
Malik Verlag *)

Gorki nu se desminte niciodată; poate e o caracteristică a scriitorilor ruși de a nu cunoaște evoluția artei lor sau de a o cunoaște într'un grad mai mic decât cei europeni. Ultimul roman al lui Gorki e ca toate celelalte ale autorului: acelaș șir de scene, legate foarte vag între ele, fiecare din dânsele tinzând a caracteriza un om; aceiași lipsă de acțiune; mediul descris în roman e iarăși una din predilecțiile lui Gorki: mici burghezi din orașele mici ale Rusiei, cu orizontul lor groaznic de strîmt, cu brutalitatea, cu plictiseala și cu incultura lor.

Matwej Koshemjakin e, ca copil, deștept și vioi, și în acelaș timp sensibil la orice brutalitate sau nedreptate din jurul lui. Dar în curând atmosfera micei burghezii și a micului orășel îl supune, și începe să-l tâmpească pe încetul. De trei ori în viață câte o întâlnire cu oameni deosebiți de mediul lui, încearcă să-l desmorțească, dar îndată el recade în lâncezeală. Din timp în timp, simte o neliniște care îl împinge să caute o schimbare, să tindă către ceva necunoscut și superior mediului lui. Sunt protestările sufletului omorât pe încetul. In fine, către sfârșitul romanului — care se termină cu moartea eroului — un val de aer mai proaspăt mătură orășelul, val pornit de la mișcările revoluționare din 1905.

In ce privește stilul și descrierile din roman și din Gorki în general, dăm aci o mică mostră: „Intr'un colțișor mic și umbros, un câine lățos și cu scaiuri în blană se căznea să-și strângă tot trupul în umbră... Muște lacome bâzâiau deasupra animalului care, mult prea leneș ca să ridice capul, le arăta dinții sau se repezea cu botul să prindă pe praful gros umbra unei muște ce trecea. Ochiul drept al câinelui era bolnav, și când soarele îl lumina lucea arămiu." Astfel se amestecă la Gorki arta subtilă a descrierii cu subiectul ei, de o banalitate și de-o urâțenie tristă.

I. G.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

In primăvară

Viața Românească (No. 10—12, 1927) publică în fruntea voluminoasei sale fascicule, sub titlul de „Pagini răslețe", câteva însemnări în proză ale d-nei *Lucia Mantu*, mici schițe poetice de o duioșie rară și de o frumsețe plastică desăvârșită. Iată bucata *„In primăvară"*, în care subiectivismul autoarei se împletește cu seninătatea cadrului, pe care-l evocă în coloritul lui natural și viu.

„— Mie îmi zice „Drăguța".

Oprită în mijlocul drumului plin de soare, sus, la Capu-Dealului, o fată cu păr bălaiu strâns în două codițe naive, îmi dăruește din lumina tinereții ei proaspete, răspunzând prietenoasă la întrebările mele. Ochii verzi, înguști, zâmbesc ca un izvor în soare. Fața e prelungă și gingașă, iar pielița albă are nepoftiți musafiri hazlii — pistruii.

— Mie îmi zice „Drăguța", mă lămurește ea senină, când pentru răspunsurile ei cuminți am vrut să-i am numele în amintire.

— Bine, dar din botez cum îți zice ?

— Păi, Drăguța îmi zice din botez.

— Drăguța...? Din botez ?

Fata rămâne o vreme tăcută. Privește spre zare, cu ochii îngândurați fără veste. O impresoară taine

— Pe mine m'a botezat un flăcău...

— Și frumos nume ți-a pus... Drăguța !

— Da... El o vrut s'o eie pe maică-mea...

Vechea întâmplare, chemată de vorbele simple ale fetei, trăește din nou în preajma noastră, fără amănunte, fără contururi precise. Undele pornite dintr'un sbucium de mult potolit, ca și palpitările sufletelor celor morți, nu se pierd cu totul. Subtila lor esență n'o poți crede supusă distrugerii. Invizibile vibrări — adese nelămurit simțite — gravitează mereu aproape de fărâma de pământ de unde au pornit, fără să se poată depărta, spăimântate par'că de drumurile pustii ale nesfârșitului.

— Și... flăcăul acela... ce s'a făcut cu el ?

— O murit... o murit demult. Eu nu-l țân minte...

Drăguța tace iar. Genele-i tremură de câte-va ori. Amintirea dragostei nefericite de atunci, primește o târzie și curată îndurerare. Vântul trece ușor prin crengi neinmugurite, și ne atinge într'o mângâere obrajii.

— Apăi bună seara! — îmi spune zâmbind iarăși. Drăguța și pornește vioaie pe drumul alb spre pădurea Mânzeștilor.

Mersul ei simplu și desăvârșit. Trupul, neîmplinit încă, e în clipa rară când abia a pierdut stângăcia de fetiță. Fără asprimi, dar și fără prea bogate contururi, e asemeni unui lujer de floare plin de sevă. Ca o scăpărare de fulger farmecul gracil se va pierde mâine în plinul tinereții.

Soarele roș și mare cade după orizont. In urma lui au încremenit câmpurile singure, cerul larg, — și pădurea, în așteptarea vibrantă a vieții.

Fata s'a dus demult. Sprintenă și iute, abia se mai zărește, cât o păpușă, departe, pe drumul cotit.

Un capăt de creangă se mișcă, aproape. O pasăre începe prelung cântecul de sară, — poate cel dintâi al primăverii acesteia.

De departe, de jur împrejur, se ridică fum vânăt, împânzind zările. Ard prin ogrăzi și prin vii uscăturile iernii.

O pâlpâire limpede de pară strălucește brusc într'un loc, din învăluirea de fum... alta mai aproape, altele mai mici, departe tare, ca niște ochi ai primăverii, care se deschid în înserare, copilăroși și plini de neastâmpăr. Târziu, glas de om răsună, neașteptat și grozav de stingher, din vale...."

Scrisul nuanțat și fermecător idilic aparține azi, în actuala noastră literatură, d-rei Lucia Mantu. — *g. b.*

A APARUT :

Douglas Fairbanks

Viața, operile, dragostile, aventurile
Un elegant volum de Menalque.
Prefața de Filip Corsa
Nenumărate clișee ornează volumul
La toate chioșcurile și librăriile

Amintirile unui aventurier

Cunoscuta editură Malik-Verlag din Berlin a făcut să apară de curând o carte care a stârnit deopotrivă sensație politică și sensație literară. E vorba de amintirile „prințului fals" Harry Domela (Der falsche Prinz. Mein Leben und meine Abenteuer von Harry Domela).

E încă — sperăm — în amintirea tuturor isprava grotescă datorită căreia Harry Domela a devenit peste noapte un personagiu cunoscut în toată Europa. Profitând de o asemănare exterioară despre care se afirmă că ar fi frapantă, Harry Domela a jucat săptămâni dearândul în diverse orașe germane rolul ex-prințului Hohenzollern, fiul mai mic al fostului Kaiser. Divinizat de aristocrația germană, aclamat de burghezia germană care se mai complace într'o loialitate monarhică cretină, primit cu onoruri discrete, dar semnificative de autoritățile unei republici în care spiritul republican nu este încă o realitate, Harry Domela a cunoscut mai mult decât oricare adevărata mentalitate a păturilor conducătoare din Germania. In hotelurile luxoase unde a fost găzduit, în cercurile aristocratice și ofițerești unde a fost idolul tuturor, tânărul aventurier s'a inițiat adânc în tainele zeilor de ieri.

Trebuie, însă, subliniat dela început că nici un gând de escrocherie ordinară nu l'a condus. Harry Domela a fost un escroc — nimeni nu o poate tăgădui. Dar numai fiindcă el, fiu de oameni săraci, a avut îndrăzneala să-și asume titlurile unui prinț al Germaniei și a primit vreme îndelungată onoruri și beneficii de care, cu adevăratul său nume, nu ar fi avut nici odată parte. Dar în afară de avantagii morale și, cel mult, de întreținerea gratuită a persoanei sale (pe care, însă, n'a reclamat-o nimănui, care — dimpotrivă — i-a fost oferită aproape cu forța ca o cinste deosebită pentru amfitrioni), nu i se poate imputa nimic. N'a escrocat pe nimeni deși ar fi putut-o face fără dificultăți, n'a stors nici un ban, deși portofoliile atâtor conți și bancheri i-ar fi stat la dispoziție.

Scandalul provocat în Germania după descoperirea falsului prinț a fost enorm și a compromis adânc cercurile reacționare cărora republicanii reproșau cu ironie că orice aventurier poate lua locul unui prinț de sânge imperial. Dar cartea în care Harry Domela își povestește viața și aventurile, complectează compromiterea reacționarilor cu o nemiloasă demascare. Căci ea nu relatează numai amănuntele faptului brut pe care-l cunoaștem sumar din gazete, ci desvălue și dedesubturile lui sufletești și sociale. Ea ne arată abia adevăratele proporții și adevărata semnificație a scandalului.

Ar duce prea departe dacă am recapitula aici în amănunte fazele variate ale vieții de desmoștenit pe care a dus-o, eroic uneori, Harry Domela. Născut în Balticum, din părinți umili, tinerețea lui Harry a căzut victimă marelui măcel mondial. Mizeria și ignoranța i-au fost ursitele: n'a învățat nimic, n'a primit de nicăiri îndrumări pentru viață. După o scurtă carieră de militar într'un corp voluntar antibolșevic, primul său pas în viață, el se vede în mod brusc silit să-și câștige existența prin muncă proprie. El o încearcă în toate felurile, lucrează ca salahor în fabrici, cunoaște mizeria nespusă a șomajului, învață arta de a trăi fără mâncare. Dar totul e în zadar, el nu poate să-și găsească un rost deși, incontestabil a făcut toate sforțările posibile. In cele din urmă, Harry Domela alunecă și este osândit la închisoare.

Anumite experiențe îl îndeamnă să-și schimbe metodele.

Pretutindeni, în cercurile conducătoare, Domela n'a văzut decât prostie, brutalitate, exploatare, nepăsare. De ce să mai respecte atunci ierarhia socială ai cărei reprezentanți sunt atât de puțin vrednici de respect? De acum înainte el nu se mai prezintă pur și simplu ca Harry Domela, burghez fără blazon, ci își împrumută titluri pompoase de baron și conte. Și iată că lucrurile merg strună. Domela găsește ocupație, câștigă bani, este primit în societatea mare. Mascaradele acestea au desigur riscul lor, dar odată ce le-a verificat eficacitatea, ele constituie pentru Domela singura posibilitate de a nu se cufunda din nou în mizeria veche. Și în cele din urmă, grație unei înlănțuiri de evenimente, Domela trăiește zilele sale de prinț. Nu înclinări criminale, ci mizeria și societatea defect organizată l-au împins pe drumul pe care a apucat.

Harry Domela este, astfel, tipul desmoștenitului deviat dela datorie, împins de vicisitudinile vieții dincolo de limitele frondei legitime împotriva societății. Milioane de proletari au trăit aceiași copilărie lipsită de lumină și aceiași viață mereu adumbrită de spectrul foamei. Dar răscoala lor împotriva societății a îmbrăcat formele luptei colective și s'a închinat unui mare ideal social; nu s'a manifestat prin frondă individuală împotriva legii. Nu mai puțin adevărat este, însă, că în armatele de flămânzi care mișună în marile țări industriale, foamea și mizeria nu formează numai revoluționari, dar și infractori de drept comun (împotriva cărora, însă, nimeni nu are autoritatea morală să ridice piatra, nimeni dintre acei, mai ales, cari au avut totdeauna masa cu belșug aprovizionată și n'au fost nici odată siliți să doarmă sub poduri, iarna, pe ger și viscol). Harry Domela este și el unul dintre acești infractori fără voie, victime ale societății, martiri ai instinctului lor de autoconservare.

Dar pe lângă această istorie a unui suflet, cartea lui Domela mai constitue un formidabil rechizitoriu împotriva clasei dominante germane. Dar ea nu este nici tendențioasă nici patetică. Din potrivă, un suflu de realism și sinceritate umană străbate cartea întreagă. Domela ne înfățișează aristocrația îngâmfată și seacă, descrie minciunile filantropiei burgheze pe care a avut durerosul prilej să le cunoască de aproape, ne prezintă în culori vii studențimea feudală care-și petrece timpul de studiu bând până la îndobitocire. Dar tot ce ne povestește poartă în mod neîndoielnic pecetea lucrului trăit. Și ceeace frapează, mai presus de toate, este deosebita valoare **literară** a cărții. Omul acesta fără cultură povestește ca un artist format într'o școală de îndelungată muncă scriitoricească. Fără îndoială, în Harry Domela literatura germană a câștigat — cel puțin prin această carte care, probabil, va rămâne stingheră — un talent real. E o adevărată plăcere să citești această proză simplă și curgătoare care reconstitue fără artificii și totuși atât de captivant realitatea unui suflet omenesc și al unei societăți întregi. — **I. r.**

INSEMNĂRI

Pictorul oamenilor de-treabă

D-l Brătescu Voineşti este, mai presus de toate, pictorul oamenilor de treabă, deci a năpăstuiţilor şi învinşilor vieţei (căci, la noi, procesul de supravieţuire al hoţilor prin eliminarea oamenilor cum se cade, este poate mai riguros ca aiurea).

D-l Brătescu Voineşti e primul scriitor care să fi binevoit a se ocupa cu descrierea oamenilor umili, a oamenilor fără situaţie socială strălucită. Caragiale se ocupase puţin de ei (deşi atenţia şi-o îndrepta mai ales în spre lichelee ajunse).

Dar nu în scop de a ne face simpatică pătura înduioşătoare a oamenilor modeşti şi cinstiţi. Niculae Gane este prea romantic pentru ca portretele lui să aibă, în plus de valoarea lor estetică, vre-o însemnătate morală. D-l Sadoveanu a încercat, e drept, să ne dea câte-va portrete de rataţi nemeritaţi (Manea, Floare ofilită). Dar, mai întâi aceste bucăţi sunt mai nouă decât primele bucăţi din „Lumea Dreptăţii". Ş'apoi specialitatea principală a d-lui Sadoveanu e alta. Este în special natura şi ţăranul. Or, ţăranul are totdeauna ceva epopeic, ceva romantic, oricât de naturalist ar fi el analizat.

Hotărât, d-l Brătescu Voineşti este adevăratul titular al genului de povestire în care eroii sunt oameni mărunţi, învinşi şi de treabă. Este, din partea d-sale, un mare merit mai întâi de a-i fi *găsit*. A trebuit să-i cate într'un fund îndepărtat de provincie. A trebuit să fie el insuşi unul din acei oameni, sortit a rămâne obscur, înmormântat într'un târguşor pierdut. Decât, talentul de scriitor al autorului i-a dat, fără voia sa, o celebritate cam târzie şi neaşteptată.

Intre timp, lucrurile se schimbă în societatea românească — sau mai bine zis se precipită în sensul evoluţiei lor fireşti. Vreau să spun că oamenii de treabă, deja puţini, devin încă şi mai puţini. După războiu, în deosebi, numărul lor se micşorează impresionant. Acum vre-o trei decenii se înjghebase par'că un început de viaţă provincială. Locuitori mândri de oraşul lor, hotărâţi să-l locuiască vecinic, şi să-l îmbunătăţească incepeau a exista mereu. Azi avem impresia că toate oraşele ţării sunt considerate de localnicii lor mai energici ca nişte provizorate. Aceşti oameni găsesc atmosfera provniciei irespirabilă. De abea aşteaptă să se poată muta în Capitală. Iar acei cari nu reuşesc, cari se văd nevoiţi să-şi isprăvească zilele în târguşorul lor, simt că se înăduşă.

Este foarte îngrijorător acest fenomen al dispariţiei moralei provinciale, ştiut fiind că într'o ţară provincia e cea care mai mult produce, iar Capitala e care mai mult consumă. Oricum ar fi, fapt este că oamenii de treabă sunt disparenţi chiar în oraşele de provincie, şi că deci clientul principal al d-lui Brătescu Voineşti e pe punctul de a se stinge. Poate aceasta alcătueşte principalul motiv pentru care d. B. V. scrie aşa dela o bucată de vreme.

Dar d. Brătescu-Voineşti ocupă un loc caracteristic în istoria literaturii noastre nu numai prin conţinutul moral al nuvelelor sale, ci şi prin forma lor stilistică. D-sa scrie minunat de simplu. Acumulează detalii spuse aproape direct, fără nici o preocupare de frumuseţă imediată, şi numai după câtva timp — cam în felul lui Cehov — ne impregnează cu atmosfera acea de tristeţe duioasă şi puţin desnădăjduită care caracterizează proza d-sale.

Cred că simplitatea stilului şi moralitatea fondului fac azi pe mulţi scriitori postbelici să strâmbe din nas când li se vorbeşte de d-l Brătescu Voineşti, şi să găsească banale bucăţile sale. Dar puţin importă. Am văzut oameni de o înaltă inteligenţă şi de o strălucită cultură plângând la cetirea unor bucăţi ca „Intunerec şi Lumină"; şi desigur, o să mai fie şi alţii care vor face la fel. Acesta e singurul lucru care importă... — *D. I. Suchianu.*

Institutul de literatură

O revistă săptămânală dă următoarea informaţie:

„In ziua de 16 Ianuarie 1928 a avut loc adunarea generală a Institutului de literatură. Prin aclamaţii se primeşte propunerea ca anul institutului să corespundă anului bugetar, adică la 1 Ianuar".

Iată o măsură justă. Acest institut, — creaţie strict bugetară, — trebuia să se pună de acord, dacă nu cu literatura (cu care n'are nici în clin, nici în mânecă), cel puţin cu bugetul, care l-a creat şi care-l întreţine...

Era o datorie de recunoştinţă.

D. Mihalache Dragomirescu a plătit-o.

Dicţionarul Academiei Române

In interesantul interview publicat în „Viaţa literară", d-nul profesor I. Bianu arată că încă dela început ţinta Academiei Române a fost unificarea limbii literare. Dar pentru aceasta trebuia în primul rând o gramatică bună şi un dicţionar naţional. Cipariu a alcătuit gramatica, iar Laurian şi Maxim au întocmit cel dintâi dicţionar românesc. Lucrările aceste nu erau desăvârşite. Mai ales dicţionarul păcătuia prin faptul că impunea o limbă literară cu totul latinizată. S'a produs atunci o reacţiune, în frunte cu Odobescu, Ion Ghica, Sturza şi alţii.

Regele Carol, care urmărea cu viu interes activitatea Academiei, a oferit personal în 1884, sumele necesare pentru redactarea şi tipărirea unui dicţionar naţional în locul celui neizbutit al lui Laurian. Atunci a început Hasdeu marea sa operă:

Magnum Etymologicum, acea minunată enciclopedie a limbii şi folklorului românesc.

Din nefericire, grandioasa lucrare a lui Hasdeu a trebuit să se oprească la cuvântul *bani.*

Tot prin stăruinţa Regelui Carol, domnul profesor Philipide dela Iaşi, a încercat să ducă mai departe opera lui Hasdeu, — iar în vremea din urmă domnul profesor Sextil Puşcariu a luat asupră-şi greaua sarcină a alcătuirii marei lucrări, la care lucrează şi astăzi.

Inainte de războiu s'a tipărit tomul I, cuprinzând literele *A* şi *B*. S'a început tomul al II-lea, dela *C* până la *E*, — şi al III-lea, dela *F*. până la *H*.

Lucrarea necesită vaste cercetări de izvoare originale şi până la închegarea lui definitivă vor mai trece câtiva ani.

Trecutul Americii în literatura sa

Printre scriitorii americani sunt unii ca Teodor Dreiser şi Sinclair Lewis, pasionaţi pentru prezent, pentru America de azi, furnicarul de viaţă înfrigurată, cu oraşe imense, îmbulzeală nebună de oameni, formidabila pornire în afaceri, reclama fără frâu şi clamoarea asurzitoare a ziarelor. Ei urmăresc cu pasiune civilizaţia care se înfăptueşte sub ochii lor şi cultura care se cristalizează. Materialul din operele lor este de o bogăţie brutală pe care ei se luptă să o stăpânească şi Teodor Dreiser mai ales se luptă din greu.

Alţi autori însă, mai potoliţi ca temperament, mai iubitori de meşteşugul scrisului, mai preocupaţi de o formă precisă şi o expresiune exactă, se îndreaptă spre trecutul Americii. Trecutul Americii? S'ar părea un paradox. Totuşi vechea Americă Spaniolă avea o civilizaţie pe când Kansas era un pustiu şi Ilinois împărăţia bizonului. Din acea epocă au rămas obiceiuri, mituri, forme architecturale care ademenesc imaginaţia. **„Fombobo** al lui Stribling, fost misionar într'o regiune pe jumătate sălbatecă, deschide o perspectivă interesantă asupra luptei catolicismului cu sălbătăcia acestor locuri. Thornton Wilder, într'o mică capo-d'operă publicată de curând **„Bridge San Luiz Rey"** evocă civilizaţia din Peru în secolul al XVIII cu o puternică coloratură. In romanele lui **Iosef Hergesheimer** acest trecut recent pare şi mai recent prin liniştea cu care se desfăşoară viaţa evocată de el.

Dar cele mai de valoare opere cu subiect din această operă, cu trecut recent, sunt fără contestare acele ale unei scriitoare, socotită printre talentele cele mai solide şi mai briliante ale Americii:

Willa Cather. Lucrurile, abia căzute în acest recent trecut, dobândesc o demnitate nouă sub suflul adevăratei poezii cu care sunt tratate, în romanele lui Miss Cather: *„My Antonia"*, *„D. Pioncers!"* şi mai ales *„A fost Lady"*, iar acum în urmă *„Death comes for the Arshbishop"*, cel mai recent mare succes de librărie al acestei scriitoare. — *I.*

Celebritatea de la primul volum

Foarte rar se întâmplă ca un autor să cucerească gloria şi să fie celebru de la prima apariţie a operei sale în volum. Minunea s'a realizat însă cu *„Gallon's Reach"* a scriitorului H. M. Tomlinson dat la lumină acum de curând în Londra.

Arnold Bennet scrie în *„Evening Standard"* că stilul acestui roman e de o rară maestrie, desăvârşit în fiece pagină, caracterizarea e convingătoare pretutindeni şi toate tendinţele de efect izbutite. De alt-fel desăvârşirea formei, perfecţiunea stilului e subliniată de toţi criticii de limbă engleză în America şi în Anglia.

Pe lângă descrierea strălucitoare a mării şi a „junglei", cartea te cucereşte prin farmecul şi puterea de expresiune, dramatizarea unei originale concepţii şi filosofii a vieţii. Şi totuşi această operă care se intitulează roman e orice afară de un roman după regulile stabilite. Aceasta dovedeşte cât de elastică e forma aceasta literară, care nu va muri pentrucă se poate transforma şi adapta cu atâta uşurinţă exigenţelor celor mai variate ale evoluţiei gustului nostru literar.

Centenarul lui Jules Verne

La 8 Februarie se împlinesc o sută de ani dela naşterae lui Jules Verne, autorul mai multor romane de aventuri semi-fantastice, semi-ştiinţifice, străbătute de frumuseţea Naturii.

Născut la Nantes, Verne a fost un timp student la facultatea de Drept dela Paris; apoi a încercat să joace teatru; iar la urma urmei s'a dedat activităţii de scriitor.

Aceste „fantezii" apar astăzi ca adevărate precursoare ale mai tuturor invenţiunilor technice şi fizice făcute de savanţi în ultimii 60 de ani; aeroplan, automobil, gramofon, radio, submarin, dirijabil, etc...

Ziarul „L'Intransigent", deschizând o anchetă cu titlul: — „Ce datoraţi lui Jules Verne?" — a primit nenumărate răspunsuri din care reese faptul, că generaţia crescută de romanele lui Verne se crede mult obligată faţă de acest scriitor, a cărui influenţă a determinat cariera miilor de intelectuali.

Louis Blériot a fost antrenat şi fascinat de ideia aviaţiei, exclusiv graţie farmecului sub care Verne îi ţinuse imaginaţia un lung şir de ani.

Generalul Delcambre, directorul Institutului Francez de Meteorologie, deşi constată ca Jules Verne n'a avut cunoştinţe profunde în Meteorologie, afirmă că, totuşi, Verne i-a provocat dragostea pentru această ştiinţă.

Talentul minunat al lui Verne provoacă şi astăzi setea de experienţe, de călătorii şi de cunoştinţe la toţi adolescenţii şcolari care îi citesc romanele cu nesaţ.

Olympul exotic al literaturii franceze?

„Cinci ani dela moartea lui Marcel Proust, s'a desăvârşit opera vieţii sale: a apărut ultimul volum al „Căutărilor Timpului Pierdut", adică „Timpul Regăsit", — o carte pe care el n'a cizelat-o complect, dar cel puţin a reuşit s'o creeze integral în gândirea lui. Acest eveniment s'a întâmplat în anul 1927".

Astfel se încheie o „însemnare" asupra „literaturii Anului Trecut", apărută într'un No. trecut al „Adev. Literar". Autorul acestei însemnări crede că, peste o sută de ani, astfel se va putea răspunde la întrebarea: „ce s'a întâmplat în anul 1927?"...

Numele lui Proust figurează în acea însemnare, pomenit numai în treacăt; deci această prezicere a autorului pentru anul 2027 capătă o semnificaţie cu totul deosebită... Dar e adevărat oare că urmaşii noştri vor vorbi despre noi şi despre scriitorii noştri moderni, tocmai astfel peste o sută de ani: — „Ei au fost contimporani ai lui M. Proust. Cu rare excepţiuni, ei nu l-au înţeles pe Proust, fiindcă vegetau atuncea cu toţii în mijlocul unei culturi decrepite; iar el, lăsându-şi în urmă epoca şi generaţia, se ridicase prin geniul său, până la isvoarele intuiţiei, — izvoare eterne şi imperative pentru toate timpurile"...?

Patru nume ard puternic în lumina literaturii moderne din Franţa: Marcel Proust, Paul Valéry, André Gide şi Paul Claudel — „cei dintâi scriitori al lumii".

Cine sunt ei? — Precursori şi prevestitori ai unei ere nouă, care ne arată şi căi nouă? Sau creaţiunile lor nu reprezintă decât utimul imn al culturii milenare săturate de înţelepciunea mileniilor şi de căutările sau contrazicerile moderne, — imn atât de complex, atât de fin, încât nu sună decât pentru rarii aleşi?...

Dece Proust se citeşte cu atâta greutate, provocând cititorului de rând — intelectual mijlociu — un sentiment de ciudă? de ce Valéry caută parcă intenţionat să fie neînţeles? De ce Gide pare prea adesea ori paradoxal? De ce Claudel e uneori infinit de plictisitor, mai ales când întinde asupra cerului însorit al Franţei — neguri atât de străine şi de urâte?

Adică, ca să vorbim mai simplu, — de ce scriitorii francezi ai epocii noastre, recunoscuţi ca „cei mai mari", scriu astfel că intelectualul mijlociu nu-i în stare să-i înţeleagă? Doar marii scriitori din trecut: Shakespeare, Molière, Goethe, Puşchin, şi chiar Hugo atât de dispreţuit de snobii moderni,— au scris în forma accesibilă oricui...

Să nu ni se spună că „geniile nu sunt pricepute uşor şi repede, de către contimporani"; fiindcă, de Hugo, de pildă, n'au râs decât contimporanii lui oarecum **pretenţioşi şi educaţi de literatura clasică sau pseudo-clasică şi sentimentalistă; dar n'a râs** CITITORUL, consumatorul universal al operelor lui Hugo! Pecând, astăzi, râde de Proust şi de ceilalţi — tocmai francezul intelectual mijlociu...

Clément Vautel — acest tipic Francez mijlociu, mândru de mintea-i sănătoasă — face spirite cam în acest sens:

— Se cunosc bolile de stomac, de plămâni, de cord; mai sunt însă şi oameni care suferă de „valerină" sau de „proustat"...

Marii scriitori moderni menţionaţi mai sus nici nu se gândesc măcar la cititorii francezi mijlocii. Valéry apare numai în ediţii de lux, inaccesibile masselor: se complace în snobism, se închide într'un nemăsurat aristocratism, care nici nu pare a fi „de calitate sănătoasă şi virtuoasă", mai ales pe fondul democraţiei universale care radiază din Franţa.

Viaţa de toate zilele nu mai alimentează pe „stâlpii literaturii franceze": ei nu scriu decât pentru cei aleşi... şi atunci, poate, că peste o sută de ani, istoricii literari vor vorbi despre literatura anului 1927, cu totul altfel, şi anume:

„Când se clădea viitorul, când spiritul uman făurea binele nou şi răul nou — atunci unii oameni ultra-civilizaţi, doritori de a rupe cu trecutul, n'au găsit inspiraţie în prezent; ei creiau opere de artă, care vor rămânea monumente ale unui cercuşor de aleşi — cerc rafinat, solitar şi răsfăţat de gingăşie proprie, care, în momentul critic al istoriei, a pierdut orice legătură cu realitatea"... — *n.*

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, strada Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante ale celor mai de seamă scriitori francezi.

Amintim că în afară de cărţile pe cari le anunţăm la această rubrică, avem în permanenţă în depozit operele clasicilor tuturor vremurilor, în limbile franceză, germană şi engleză.

In urma mult discutatei cărţi a lui Jean Jacques Brousson: **„Anatole France en pantoufles"** urmată de curând de un al doilea volum: **„Itinéraire de Paris a Buenos-Aires"**, opera nemuritoare a lui **Anatole France** se impune mai mult ca oricând tuturor acelora dornici de a cunoaşte pe cel mai mare scriitor al Franţei. Amintim volumele: Crime de Sylvestre Bonnard, Thaïs, Livre de mon ami, Lys rouge, Les désirs de Jean Servien, Balthasar, Jocaste et le chat maigre, Puits de Sainte Claire, Pierre Nozière, Petit-Pierre, La vie en fleur, Révolte des anges, Les Dieux ont soif; Sur la pierre blanche, L'orme du mail, Le mannequin d'osier, L'anneau d'améthyste, Monsieur Bergeret a Paris, Les contes de Jacques Tournebroche, Les opinions de M. Jérôme Coignard, La rôtisserie de la reine Pédauque, Histoire comique, Vie littéraire (4 volume); Vie de Jeanne d'Arc (2 vol. mari), Vers les temps meilleurs (cuvântări), Dernières pages inédites. Preţuri: 60—70 lei volumul. Avem şi ediţiunea ilustrată, volume mari, fiecare volum 300 lei.

Noutăţile zilei

Franceze: **Blasco-Ibanez:** Aux pieds de Vénus (Les Borgia); **André Chamson:** Les hommes de la route; **Maurice Bedel:** Jérôme; **Cocteau:** Antigone; **Kessel:** Nuits de Princes, Terre d'amour.

PĂZIŢI

Copiii şi familia de griji şi de nevoi făcând o

Asigurare

asupra vieţei la

ROMÂNIA SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI BUCUREŞTI CAPITAL LEI 15.000.000

cu o plată mică lunară vă asiguraţi **UN CAPITAL** *copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte*

O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani

PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ

imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii

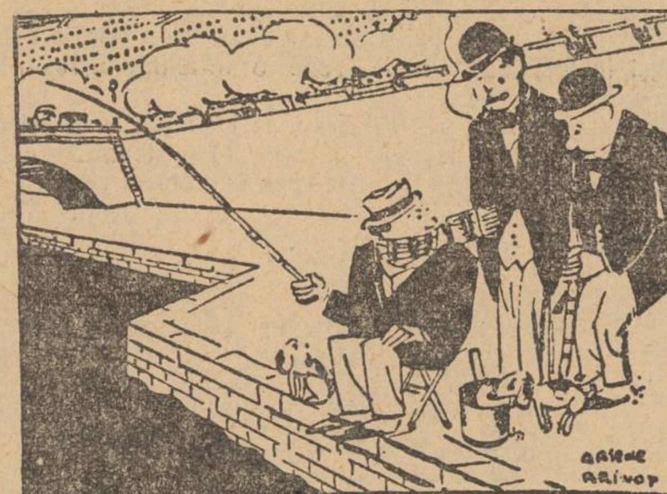
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară

Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16

Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) 14

şi la toate reprezentanţele şi agenţiile din ţară

Minunile telegrafiei fără fir

— Cum? Pescueşti cu undiţa fără fir?

— Da, domnule, eu sânt un partizan convins al meşteşugurilor fără fir...

(Le Matin)

Muncă silnică

— Am auzit că Gustav a găsit, însfârşit, unde să-şi plaseze munca.

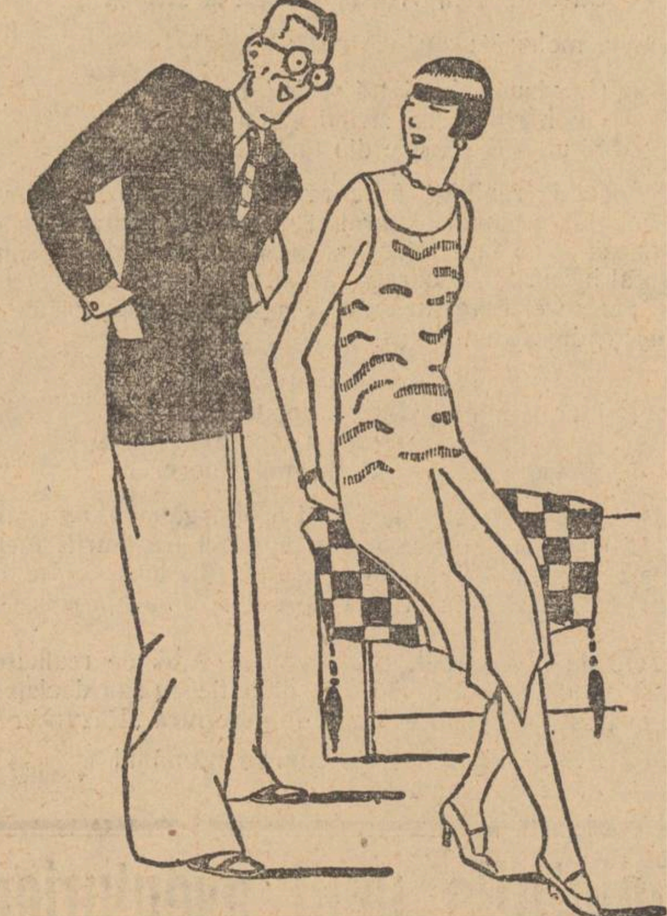
— Da... de-o săptămână.

— Şi ce face?

— Şase ani...

(London Opinion)

Inimă bună

— De ce închide ochii amica d-tale, când cântă?

— Nu poate să vadă pe alţii suferind...

(Le Matin)

Dentist S. MARCUS

Diplomat din Paris

Specializat în clinica şcoalei dentare franceze
Str. BOZIANU, 10 (colţ cu Piaţa Princip. Maria)

Consultaţiuni: 8 dim.—8 seara
Mijloace de comunicaţie: Tramvaele 15 şi 20

Execută ori ce fel de lucrări în arta dentară cu preţuri — convenabile —

INLESNIRI DE PLATA